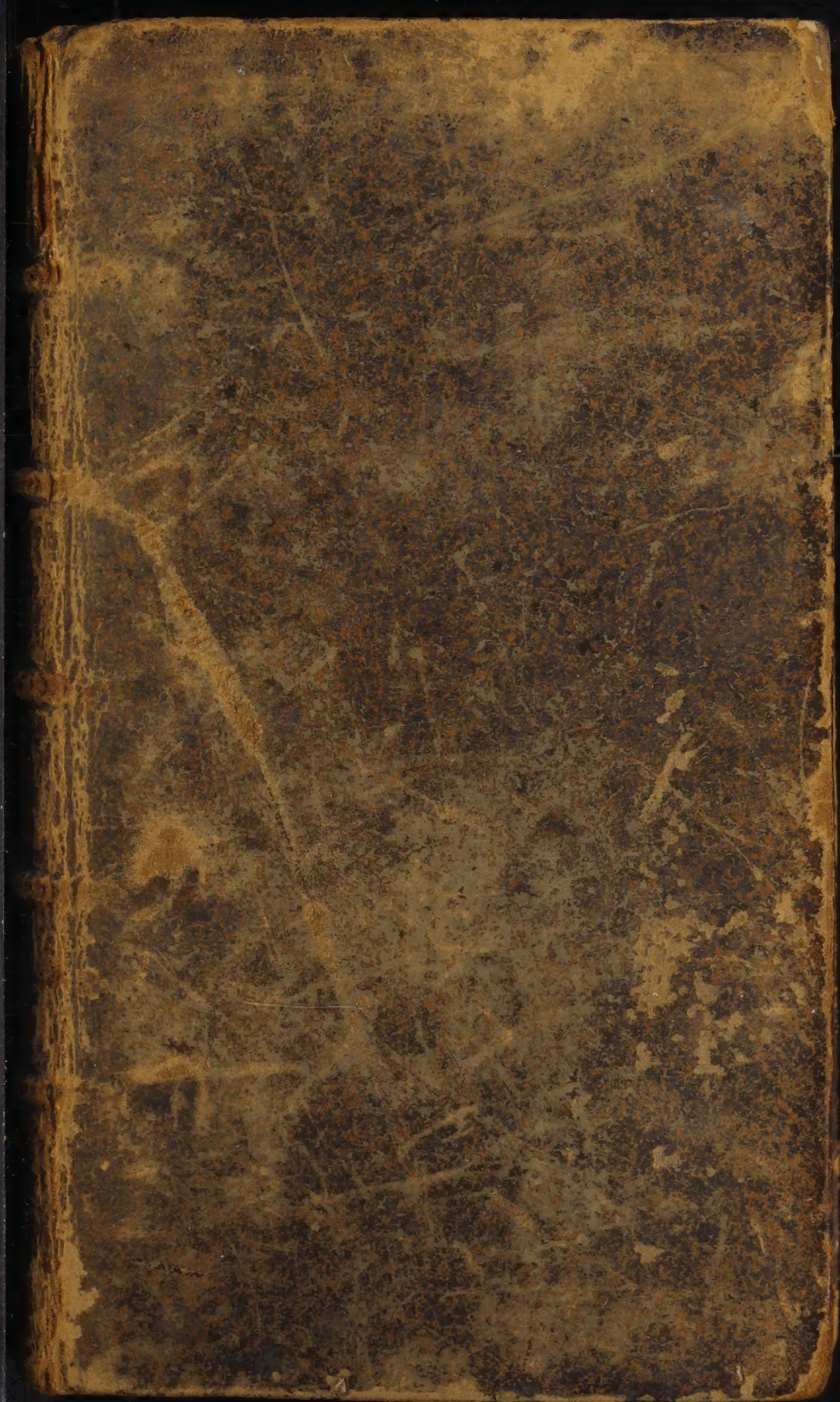
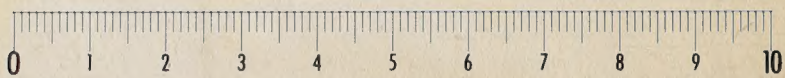
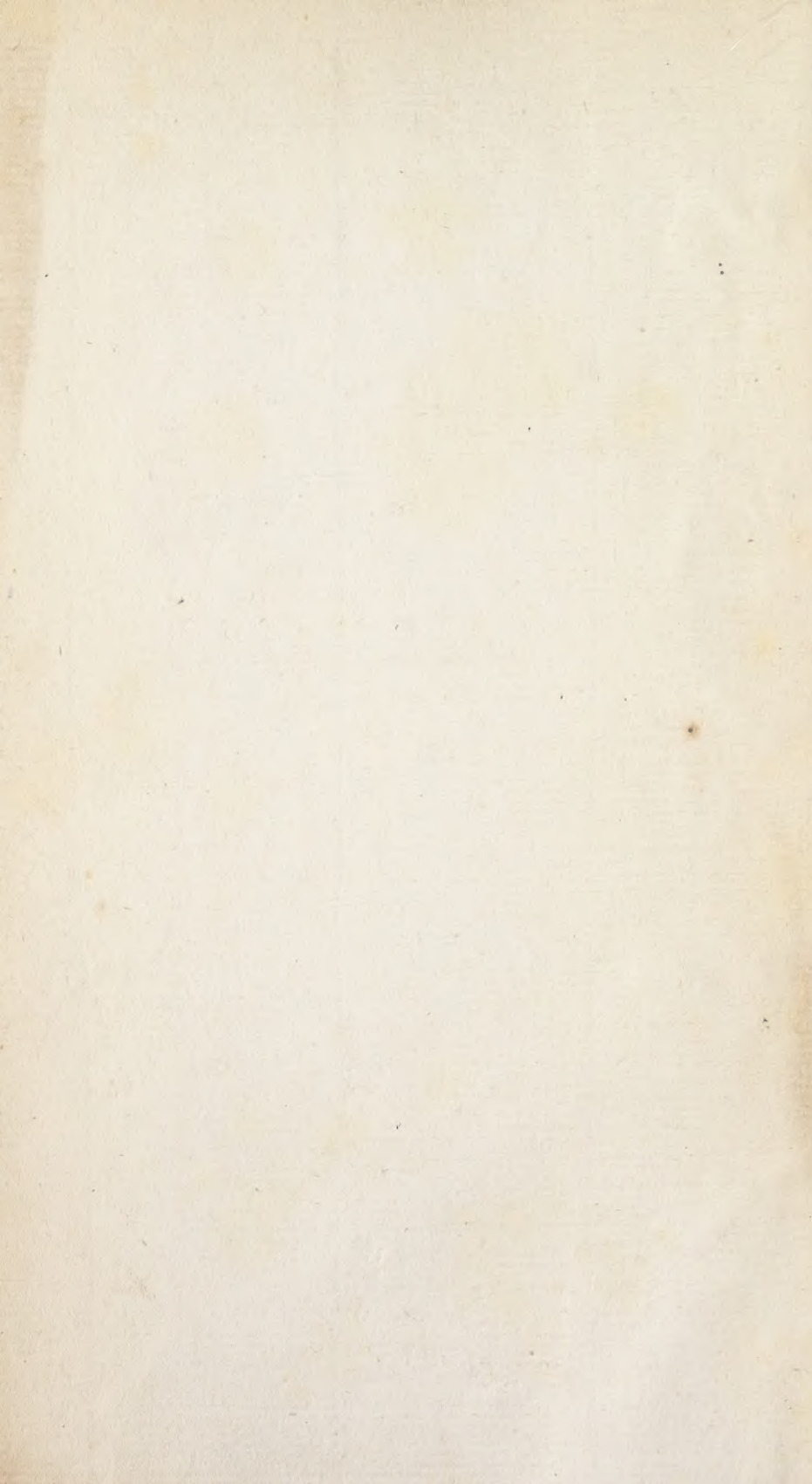

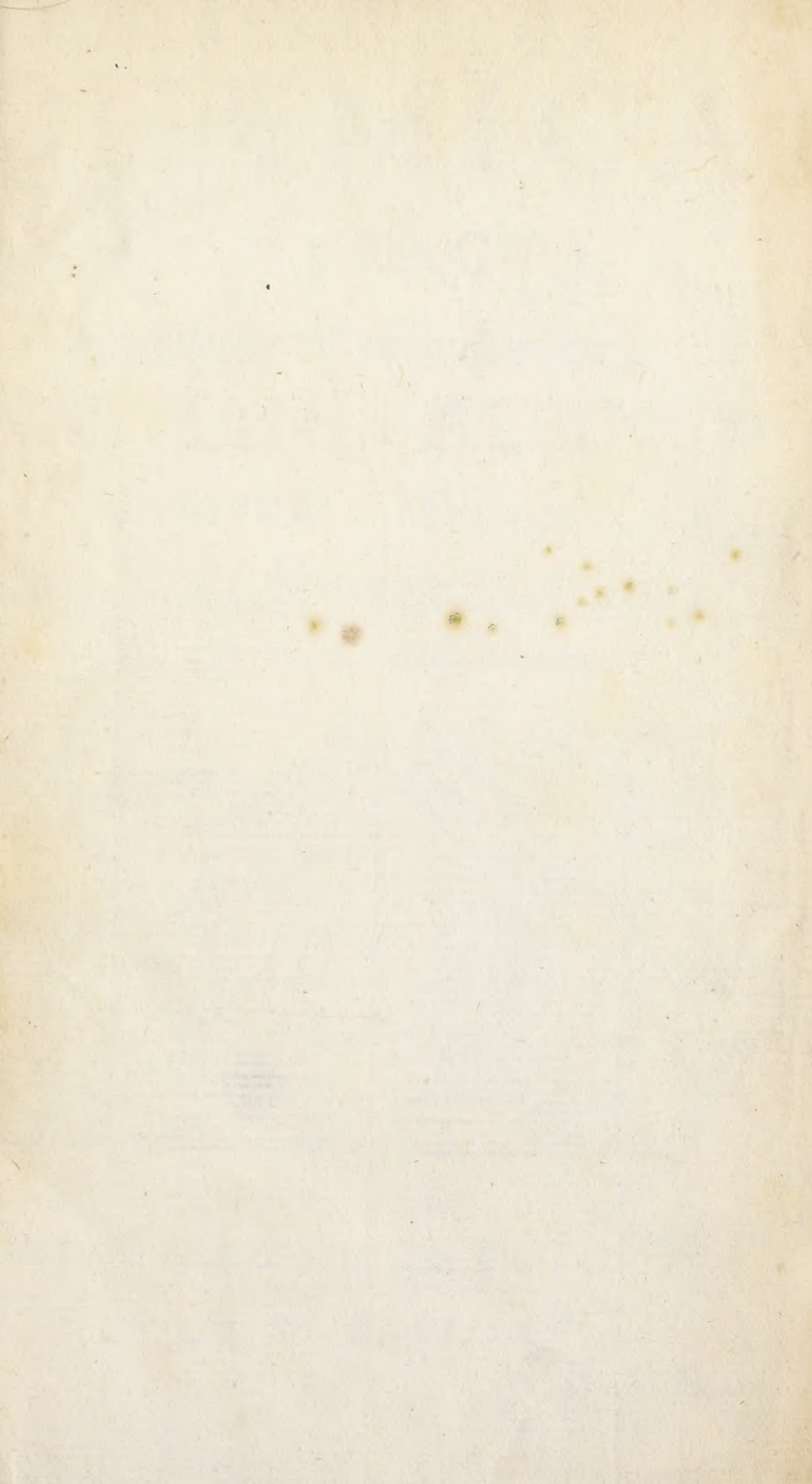
BIBLIOT
CHEMICA

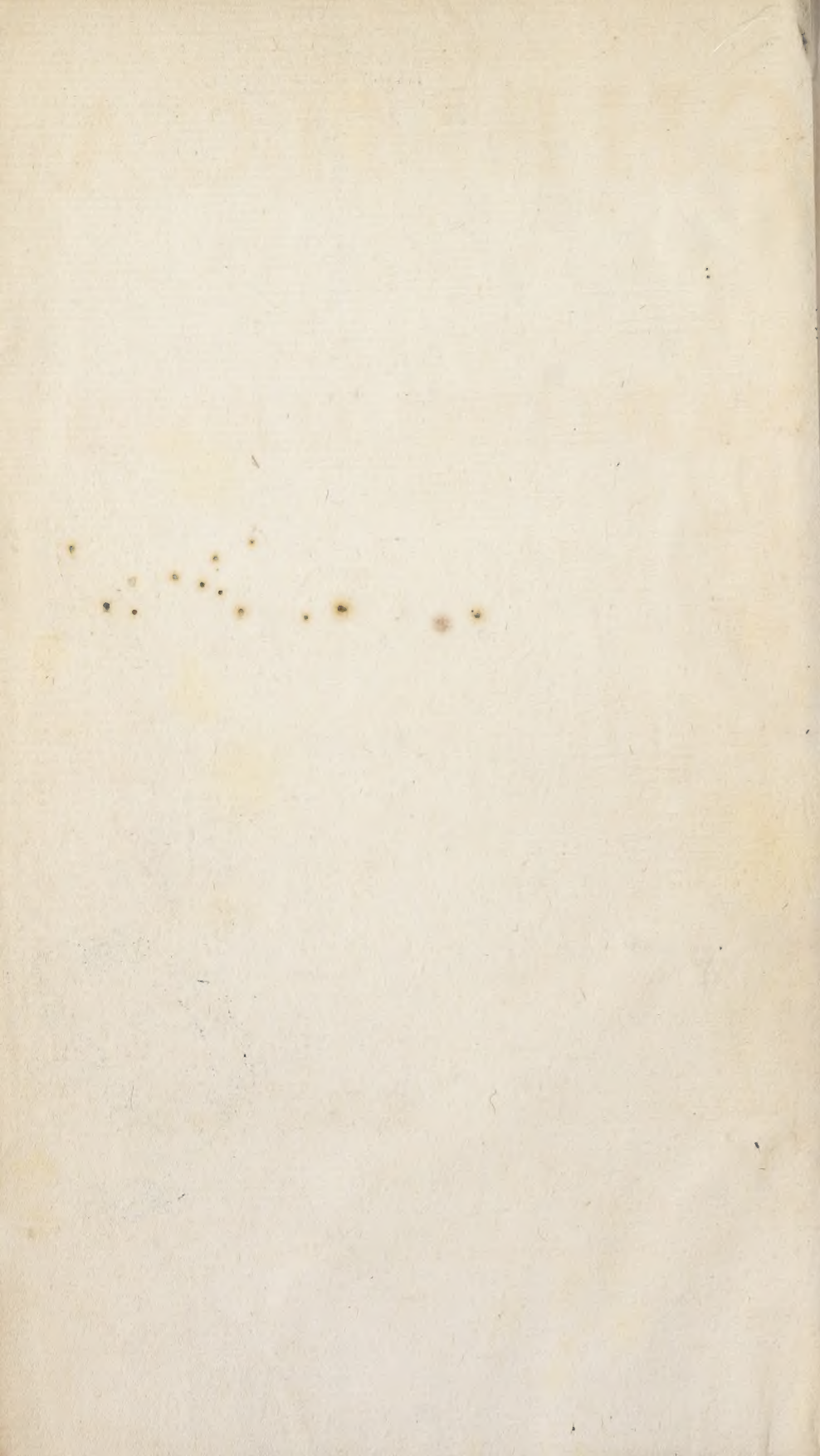
11371

137 BIBLIOTHECA 11. 371
CHEMICA

CONTRACTA

Ex delectu & emendatione

NATHANIS ALBINEI

DOCTORIS MEDICI *Dehauff*

In gratiam & commodum Artis
CHEMICÆ Studiosorum.

GENEVAE,

Sumpt. I. Ant. & Samuelis De Tournes.

M. DC. LXXIII.

Collection le 26 juillet 1889
50

THE MICA

CONTRACT

ANTHONY ALBINE

Handwritten signature or mark

REPORT

OF THE

COMMISSION

ON THE

STATE OF

THE

COMMISSION

ON THE

STATE OF

THE

COMMISSION

ON THE

STATE OF

THE

COMMISSION

ON THE

NATHANIS ALBINEI
in BIBLIOTHECAM hanc
Chemicam Contractam

PRÆFATIO.

N Bibliothecam Chemicam temporum lapsu tot undecunq; pestes irrepererunt, studiosissime lector, ut vix ulla nunc medendi spes superesse videatur. Multi pseudosophorum foetus inter genuina veritatis pignora hermeticorum titulorum specie incautis scientia inquisitoribus quotidie imponunt. Quamplurimi præterea verorum philosophorum libri translationibus, adulterationibus,

PRÆFATIO.

insertionibus, mutilationibus, vetustate, & incuria ita deturpati sunt, ut iis uti periculosius multo sit quam omnino abstinere. Qui supersunt integritate nitentes, aut saltem tolerabilibus vitiis affecti, à doctis & probis viris in posterorum utilitatem conscripti, ij sunt ex quibus lectione assiduâ & meditatione indefessa materiam, vasa, ignes, colores, regimina, tempora, & quidquid ad philosophici lapidis cognitionem, & complementum spectat assequi poteris. Principio Comitis Trevisani & Dionysii Zacharij opuscula tibi commendo: ut ex ijs ante omnia saltem id quod lapis non est ediscas, & te imposterum aberrandi occasionibus eximas: quamquam in D. Zacharij historia nonnihil circa tempora peccatum

PRÆFATIO.

catum est. Ab his reliquos aggredere: consule Testamentum magnum Raimundi Lullij, eiusq; figuras tam theoricarum quàm practicas diligenter meditare. Lege & relege Ægidij de Vadis Dialogum, Marsilii Ficini librum de arte chemica, cum Illardi necromantici questionibus xiiij, Iodici Greveri Secretum, Commentaria in septem Hermetis capitula, Henrici Kunrathi Amphiteatrum æternæ sapientiæ, Nicolai Flamelli Poëma & figuras hieroglyphicas, innumerosque alios probatissimos tractatus qui hic atque illic prostant, aut adhuc in privatis bibliothecis latent. Si qua polles ingenij acrimonia & sagacitate Iohannis Dee Londinensis Mondem hieroglyphicam in pretio habere: ibi enim numeri, puncta, lineæ, &

¶ 3

figuræ

PRÆFATIO.

*figura geometricæ mirabili industria
ad naturalia significanda usurpan-
tur: Et si semel in methodi illius ar-
cana pedem intruseris, secretissima
quæque continuo tibi patebunt. Ex
supra enumeratis venam philosophi-
cam Et stylum hermeticum multa
lectione tibi familiarem facies atque
inde postea scriptorum aliorum au-
thoritatem facile dijudicabis: præci-
puè verò ex sententiarum conve-
nientia Et veritatis congruitate.
At interim quia quo numerosior erit
bibliotheca tua eo plus tibi laboris in-
cumbet, plusque difficultatis te re-
morabitur, delectum hunc tibi præ-
paravi ex Augurelli Chrysopœia ma-
jori Et minori seu vellere aureo, Cos-
mopolita Novo Lumine Chemico,
Et Anonymi Arcano hermetica phi-
loso-*

PRÆFATIO.

losophiæ opere. Philosophorum enim nemo elegantius, jucundius, & incorruptibilius Ioanne Aurelio Augurello Ariminensi lapidis mysteria explicuit: quæ pro poëmatis libertate tanto audentiùs sub schemate poëtico occultando lectoribus explanavit. Cosmopolita & Anonymus Gallus raro omnino & excellenti tradendi modo præteritis omnibus omnium seculorum scriptoribus palmam ita præriperunt, ut, ne ad dignitatem verba desint, laudare sit periculosum. Hujus Physicæ restitutæ Enchiridion non debuit omitti: nam licet in eo de lapide ex professo non tractetur, nihilominus ibi rerum naturalium non ad libitum conficta, sed veritati consentanea fundamenta studiosis meditanda rectè & utiliter præmittuntur. Bi-

PRÆFATIO.

*b*ibliothecam hanc ita contractam & tibi apparatus ex manibus meis accipe, tecum semper habere, tere, lege, relege, meditare, ut sit tibi omnium instar, ex qua viam operis totam, omniâque ad lapidem scitu necessaria excipias. Quod tamen nisi superatis difficultatibus prima fronte insuperabilibus tibi contingere posse ne existimes: cum revera omni idiomate longè difficilior sit philosophica dialectus, imò [quod vix credas] plurima sint philosophorum dicta philosophis ipsis obscura: vix enim sine Oedipodis ingenio & linguarum disciplinarumq; cognitione in scriptura philosophicâ sensus intimos penetrare datur, neque tamen omnium artificia omnes assequi possunt. Nec propterea interim desperes, aut ab ar-

cani

PRÆFATIO.

cani tanti investigatione pedem retrahas : nam Deum precibus fatigando, libros assidue legendo, in solitudinibus & meditationibus degendo, & cum artis studiosis inquisitoribus frequenter conferendo, fortasse fata viam inuenient. Denique si Dei optimi maximi benedictione & constanti indagine processum totum tibi aliquando intelligere concessum sit, continuo agnosces vitam civilem agenti longè difficilior esse quàm vulgò putatur magnum opus illud, quod tamen per se facillimum est, exequi: nec quod ignari omnes faciunt, tot sapientes sola pretiosissimi secreti & subtilissimorum scriptorum intelligentia contentos vivere miraberis.

Lucretius Lib. II.

Nam nil dulcius est bene quàm
munita tenere

PRÆFATIO.

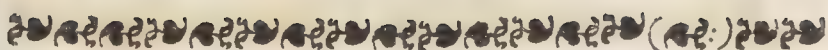
Edita doctrinâ sapientum templa
serenâ,

Despicere unde queas alios pas-
simque videre

Errare, atque viam palantes quæ-
rere vitæ.

*Sed finem facio si te hoc ultimum
monuero : Authenticorum philoso-
phorum dicta celebria, & nervosas
periochas, non secus ac discipulus
præscriptum à ludimagistro pensum,
memoria exactè & tenaciter impri-
me, indesinentérque in mente volve,
revolve, & inter se confer, nihil om-
nino in eis otiosum & inane reputans:
aliàs frustra rerum abstrusissimarum
studio collocaveris operam. Vale.*

HERME-

HERMETIS TRISMEGISTI

TABVLA SMARAGDINA

*Qualis à maioribus nostris ad nos
peruenit.*

VERVM sine mendacio, certum & verissimum.

Quod est inferius est sicut id quod est superius : & quod est superius est sicut id quod est inferius , ad perpetranda miracula rei vnus.

Et sicut omnes res fuerunt ab vno, meditatione vnus : sic omnes res natæ fuerunt ab hac vna re, adaptatione.

Pater

(:)

Pater eius est sol : mater eius est Luna : portavit illud ventus in ventre suo : nutrix eius est terra. Pater omnis telesmi totius mundi est hîc. Virtus eius integra est si verba fuerit in terram.

Separabis terram ab igne , subtile à spisso , suauiter , magno cum ingenio. Ascendit à terra in cœlum iterumque descendit in terram , & recipit vim superiorum & inferiorum.

Sic habebis gloriam totius mundi : ideo fugiet à te omnis obscuritas,

Hæc est totius fortitudinis, fortitudo fortis , quia vincet omnem rem subtilem , omnemque solidam penetrabit.

Sic mundus creatus est.

Hinc

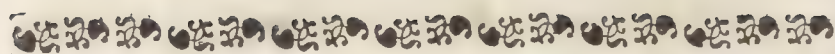
(:)

Hinc erunt adaptationes mirabiles , quarum modus est hîc.

Itaq; vocatus sum Hermes Trismegistus , habens tres partes philosophiæ totius mundi.

Completum est quod dixi de operatione Solis.

BIBLIO-

BIBLIOTHECAM
HANC CHEMICAM
componunt,

Iohannis Aurelij AVGVRELLI
Chrysopœi autraque, Major & Mi-
nor seu Vellus aureum : cum editoris
'Carminis aureo.

COSMOPOLITÆ Novum Lumen
Chemicum, duobus constans tractati-
bus de Mercurio scilicet & de Sul-
phure.

ANONYMI Galli Enchiridion
Physicæ restitutæ, & Arcanum Her-
metica Philosophiæ opus.

10 ANNIS AVRELI

AVGVRELLI

P. Ariminensis

CHRYSOPOEIA,

ET

VELLVS AVREVM.

Seu

CHRYSOPOEIA MAIOR ET MINOR,

CVM

NATHANIS ALBINEI, D. M.

Carminē aureo.

IOANNIS

AVRELII AVGVRELLI

CHRYSOPOEIA ad LEONEM X.

Pontificem Maximum.

A Vriferam paruis animi pro viribus artem,
 Quasitam nobis, & longo tempore partam,
 Vt rerum inuolucris tantarum euoluere moles
 Se potuit, claro perhibentes carmine nuper
 Lusimus, & Musis hanc commendauimus almis,
 Quod nulli ex omni numero fecere priores.
 Cúmque operi autorem cuius sub nomine tutum
 Pergeret optarem, foret & res praside digna
 Ipsa ex se magno, variâque hinc mente tenerer
 Cui merito cuncta hac, & non ingrata dicarem:
 Interea nobis tute velut aethere ab alto
 Missus ades mundi fessis succurrere rebus,
 Qui belli scelerúmque faces, incendia tanta
 Extinguas, placidámque pijs sperare quietem
 Des populis, solidámque per aurea secula pacem.
 Cuiue etiam, si parua licet componere magnis,
 Ad sanctos hac nostra pedes ars aureatendat:
 Vt quo te fidei sacra nunc coetus honore
 Prosequitur cunctus hoc te veneretur, & omni
 Ipsa tuum pro me cultu sic numen adoret.

A 2 Hanc

Hanc igitur, si non immensa negotia prorsus
 Impediunt, permitte precor se prodere tantum
 Quotibi, detracto veluti velamine virgo
 Nobilis ingenio vultum persusa rubore,
 Oculum incipiat semel ostentare decorem,
 Hæc etenim prima quanquam se fronte legenti
 Non adeò ostendat, paulum tamen ipsa reclusis
 Detecta arcanis mira & gratissima pandit.
 Quam si fortè legens interdum nomina diuûm
 Offendes quos vana olim coluisse vetustas
 Dicitur, extemplò haud renuas, sacra optima quanquã
 Exerces, veràmque fidem, cultumque tuêris.
 Illa etenim tanquàm priscis consuecta vocari
 Vatribus enixè quos tunc imitabar adiui
 Supplex, & paribus curis in vota vocani.
 Materies etiam solitum conquirere Solis
 Et Lunæ auxilium, nec non Vulcania velle
 Arma videbatur quorum implorare fauorem
 Fas erat: & mihi jam per te licuisse sit id nunc
 Concessum, & venia dignum peccasse fatenti.
 Mox tamen hinc aliud quæsitum ad carmina numen,
 Et precibus solum cunctis quandoque vocatum,
 Fortè aderit, præsens fuerit si gratia cœlo
 Tanta mihi: magnum multo seu carmine Mosen:
 Seu quem flagranti vectum super æthera curru
 Mirati videre patres, oculisque sequuti
 Aëra per purum cœli discindier oras,
 Astrorumque globos intro aspexere micantes:
 Seu qui voce palàm porrectoque indice prodit
 Venisse auxilio jam tum mortalibus agnum
 Ipse canam, vatem quamprimum matris in aluo
 Exultantem, & adhuc puerum ad deserta ferente m

*Antrapedes, puri mox & Iordanis ad undam
 Dignatum caput illius contingere limpha
 Qui proprio antiquam nobis sic sanguine labem
 Abluit, ut scelerum maculas absterferit omnes.
 Nomine cuius item tibi quondam & moribus aucto
 Desuit haud unquam fauor ac celestis abunde
 Gratia, qua tantum meritis conscendere culmen
 Posses, & iustas mundi regere unus habenas:
 Magnanimos aequans propria virtute Leones,
 Pontificum decus egregium iam saepe repertos
 Esse, nec Italiae sub iniquo tempore, & usquam
 Christicolis ullo prorsum in discrimine deesse.
 Hæc sed erunt mihi cum dicendi facta potestas
 Iam fuerit, dabiturque loqui quæ iusseris ipse
 Sancte pater, cuius nobis stant omnia nutu.*

*Interea certis hominum vis ulla-ne possit.
 Indicis aurum facere, & mutare metalla
 Percipias primum: dehinc quæ secreta laboret
 Ars id perficere, & naturam æquare potenti
 Ingenio inspicias: demum quis rite sequatur
 Hinc modus assiduus doctis que laboribus artem
 Peruideas, & quò tandem experientia ducat.
 Omnia quæ gnaro passim tibi certa patebunt,
 Si quo hac inter se nexu, quòve ordine constant
 Ipse acie qua cuncta soles discernere mentis
 Inspectans, paruum non dedignabere munus,
 Quod tibi non parua offerri super arte laboro.*

LIBER PRIMVS.

H*umana experiens natura que amula virtus
 Aurum num verè faceret qua fideret arte,
 Quisve modus foret, est animus querentibus ultro*

Dicere: quæque palàm vestigia nulla priorum
 Apparent proferre pedem: vos numina gressum
 Dirigite est hominum quibus experientia curæ.
 Tūque adeo in primis auro cui plurima tellus
 Spargitur, & vasto venas sub corpore condit
 Siderei succo plenas meliore metalli,
 Phæbe ades, & tecum accelerans non passibus aquis
 Alma soror gravis argento, cui sepe satiscit
 Orbis iter summâque ostentat brachia terra
 Candoris grato ætherei fucata colore.
 Tu quoque nec cœptis Cylleni audacibus usquam
 Desueris: tibi nam puro de fonte perennis
 Riuius argentum vulgo quod viuere dicunt,
 Sufficit, & tentis præstat primordia rebus.
 Denique tu pater ignipotens quem feruida flammis
 Antra inuant, tentisque expressæ foliibus àura,
 Fornacésque, incudésque, & liquefacta caminis
 Massa æris ducti, aurique, electrique, recocti
 Inuietum exercent semper: tu maxime præsis
 Artifici vatiue simul tua facta canenti,
 Nil sine te solers ars inchoat: eia age sanctum
 Coniugis ut tecum pergat descendere numen
 Effice, quam pene: est generandi plena potestas.
 Hac mihi ne cursu natura auertat, & usquam
 Declinem, ostendet quot constent cuncta, quibúsque
 Principijs, quâve hinc ineunda est semita, quantus
 Sit modus ut certam capiant humôrque calorque
 Temperiem, cuius suauis perfusa vigore
 Omnia perpetuo fœtus in sæcla propagant.
 Tu molli è gremio surgens uxoris amata
 Arte pari prorsus genitalem imitaberis ignem.
 Per te sublimi pendent in vase metalla:
 Per te eadem triti specie sub pulueris imo

*Fundo hærent : eadem per te calefacta liqueſcunt.
 Tu mihi, tu lentum ſolus pater alme calorem
 Intendes, & cùm tempus dabit ipſe remittes.
 Tu princeps operis tanti, tu carminis eſto
 Principium: ſeruens dulcis mihi ſpiritus oris
 Extet, eatque virũm per te Vulcane per ora.
 Nec tu non faueas tantis æquiſſima votis
 Priſci perpetuum ſaculi decus heroine,
 Quam circum exultant laudata ad flumina Nymphæ
 Minciades, Phæbique chorus comitatur euntem,
 Aut fouet Andino recubantem in gramine Manto
 Lata trium nodo neptem complexa ſororum.
 Sic mihi jam gradibus creſcent incepta ſecundis:
 Nec rerum ſeries illis aut copia deerit:
 Et ſua ſcribendis accedat gratia rebus.*

*Immenſo primum cœli quodcunque ſub orbe
 Seu ſimplex fertur corpus, ſeu corpore conſtat
 Multiplici, tendit ſobolem proferre, diũque,
 Quæque poteſt augere genus, ſpeciẽmque tueri.
 Namque ubi materiem ſparſus comprehenderit ignis
 Victor agit flammis donec conuertat in ignem:
 Inficit humectâtque liquor, nec deficit uſquam
 Quin in ſe quicquid tetigit, ni maior ibidem
 Viſ obſtet, vertat, tenuẽsque effundat in undas:
 Sic aër, ſic terra ſibi conferre loborat.
 Undique, ſic longo cuncta in ſe tempore transfert.
 At quæ compositis conſtant, quacunque feruntur
 Vinere, de propriis vel ſemina ſtirpibus edunt,
 Vt fœcunda Ceres, ut germen fertile Bacchi:
 Vel ſibi conſimiles natos animantia gignunt,
 Vt bellator equus, bos ut bene junctus aratro,
 Viq; hominum proles mira & cœleſtis origo.*

*Hæc inter variant quæ nec primordia rerum,
 Extant, quæq; frui vitali sorte negantur,
 Ut media quæcunque sedent tellure metalla,
 Quæque latent miro grati fulgore lapilli:
 Nullo namque genus sobolèmvæ augere putantur
 Semine, sed cunctos aui torpere per annos.
 Verùm hæc ipsa etiam secreto vinere quivis
 Sentiat, & vitæ diuino munere fungi:
 Hæc & oriri eadem si contemplabitur, & si
 Augeri ex sese penitusque increfcere cernet,
 Ut mox è varijs patefactis nosse licebit.
 Quod si non sobolem educunt, non cætera vertunt
 In semet, causa est quod multa spiritus illic
 Materie abstrusus vitam qui porrigit omnem
 Explicat agrè ex se vires, ni vinida promat
 Has hominum virtus densa sub mole latentes.
 Hoc etenim quicquid diffunditur undique cæli,
 Aër aque, & terras, & lati marmoris æquor
 Intus agi referunt anima, qua vinere mundi
 Cuncta putant, ipsùmque hæc mundum ducere vitam.
 Ast anima quoniam nil non est corporis expers,
 Mundus at & mundi partes quoque corpore constant,
 Spiritus hæc inter medius sit, quem neque corpus
 Aut animam dicas, sed eum qui solus utroque
 Participans in idem simul hæc extrema reducat.
 Hic igitur maria, ac terras, atque aëra, & ignem
 Vinerèque, augerique, atque in se cuncta referre
 Semper auct, semper stirpes, animantia semper
 Gignere, perpetuamque sequi per sæcula prolem.
 Denique sic etiam fuluo detentus in auro
 Ipse manum cupit artificis qui vincula soluat,
 Et qui se propria reddat virtute potentem.*

Quod

Quod si quis properans hunc artis viribus unquam
Explicet, atque diu tepido postincoquat igni:
Continuò aspiciet, visu mirabile, vitam
Auro impertiri longo cum seminis usu:
Nec deerit quin ex auro sibi procreet aurum.
Quod cum ita constiterit, durate & credite dictis
Intenti artifices, & res sperate secundas.
Iam patet his ut non tantum sub montibus aurum
Natura efficiat, sed ut id quoque prodeat arte:
Quoque modo id fieri possit quandoque docebo.
Interea ne quid nobis quærentibus obstet
Quo minus his adhibere fidem sit fortè necesse,
Quæ contra soleant dici num omnia soluan:
Mox eadem validis grata experientia signis
Impetet, & grauium sententia prisca virorum
Delebit, referens quæ jam videre parentes
Ipsi oculis, manibusque simul tetigere beati:
Atque hinc incipiens cuncta hæc ex ordine pandam.
Nil mirandum æquè quàm si quod longa peregit
Annorum series genitalem semine coeptum,
Audeat illud idem momento protinus horæ
Ars facere, ac proprio naturam vincere cursu,
Quem tenuit tanto in spatio per grandia terre
Viscera, summa eadem seruans vestigia ab ima
Sede, per anfractus totos, ac cæca per antra.
Nec minus his mirum si quis primordia possit
Scire quibus constet puri genus omne metalli:
Atque ea componens, aurum dum conficit arte,
Mensura exequet, nec non & pondere libret
Metitur quibus hæc natura, & ponderat unis,
Quid locus? an quisquam poterit fornace calorem
Æquare exiguis qui circumducta caminis

Nunc loca terrarum perfertur, nunc petit altam
 Tellurem, mox & suprâque infrâque refertur
 Vnus, & inserto distendit cuncta tepore?
 Quis potis est unquam tanta omniparentis apisci
 Munera naturæ? quæ vis mortalibus unquam
 Tanta fuit? non ipsi etiam qui numina cælo
 Deicere in terras conati, vellere ab imis
 Iam potuere suis montes radicibus altos,
 Inuitæ auderent sacra in penetralia terræ
 Tendere, scrutarique pia secreta parentis.
 Adde quod in varias mutari corpora formas
 Natura haud patitur: neque enim velocis equi bos
 Induerit speciem piger, aut Parnasia laurus
 In se Chaoniam poterit conuvertere quercum:
 Nec magis æs puro se commutauerit auro
 Quam si quodque etiam queat à quocunque creari.
 Hec sunt quæ cælo missam diuinitus artem
 Conantur frustra iudiciis tenuare pusillis.
 At neque scire opus est, quanquam hæc sit noscere pul-
 chrum,
 Quæ quibus extiterint gignendis ultima rebus
 Principia: aut quali fuerint ea lance recepta
 In numerum & pondus: neque enim si farrea tractes
 Semina constituent quæ far primordia queras,
 Quæue ea conueniant mensura & pondere farri:
 Farra sed ipsa putri mandabis condita terræ, &
 Virtutem latitantem intus, seseque mouentem
 Irritans tantum, naturæ cetera linques.
 Nec longinqua adeo spatiosi temporis ætas
 Conuenit huic operi, vires quod promittit ab auro,
 Ac non principis è primis conficit aurum.
 Quid si nobilius quoddam quod præstet & ipsi

Auro

Auro contendant proprio molimine summi
Perficere artifices, aptè cui nomen elixir
Experti fecere Arabes, verique dedere,
Indicium id quoniam in melius quodcunque metallum
Ducit, & infectum mira depurat ab arte?
Sic neque spectandus nobis locus ille, calorque,
Quo calet inclusum semen genitale metalli,
Quiq, diu fertur specubus tellure sub alta:
Ast alio prorsum ducendi tramite gressus
Natura pariter secessus inter & artis,
Quà simul ad metam prospectans utraque ducit.
Denique nec speciem verii tunc arte putoris
Ære vel argento duci si videris aurum:
Sed primum h. c. priuo fieri ex ære atque argento
Aurum credideris: veluti si farris in agro
Infelix lolium & steriles nascentur auena:
Aut si fortè boum videas per viscera toto
Striderè apes utero & ruptis efferuere costis:
Aut ut plura sinu molli simul ova puella
Rite fouent, multus tenero sub pectore bombyx
Palpitat & lecta nutritus fronde virentis
Dehinc mori, tenuis texto se velleris orbe,
Implicat, ac tandem pedibus munitus & alis
Papilio de verme pedes volitansque recedit.
Quid si cuncta etiam sint uni subdita formæ
Quæ specie vulgo perhibent differre metalla,
E quibus extiterit quodcunque impurius, atque
Sordibus infectum terrestribus, exuet omnem
Arte luem citius, purumque nitescet in aurum?
Atq, ideo haud nescire opus est quibus abdita terris,
Et quibus è causis sunt, & quot sorte metalla
Qua variè primo fuerint distincta sub ortu.

Sed

*Sed quis in arcanos terræ descendat hiatus?
 Quisve referre pedem possit loca terra remensus?
 Veridicove queat fari quæ viderit ore?
 Vos Musæ quas nosse decens & dicere par est
 Omnia, vos diæ nulli memorata priorum
 Dicite: sic vobis ipse aurea vasa sacerdos
 Prima feram: aeternum sic aurea carmina durent.*

*Lyncæus, ut fama est, visu prælatus acuto
 Omnibus, è summo Siculi qui culmine montis
 Pænorum in portus oculo contendere posset.
 Et numerare etiam versantes litore puppes:
 Hic simul oppositas moles, simul edita saxa,
 Inserta montes acie penetrabat ad imos,
 Altæque secreta spectabat viscera terra,
 Aëra per purum veluti vitreæve per undas
 Aut liquida quondam crystallo missa videmus
 Spectra quibus rerum nobis responderi imago.
 O quoties patriæ residens sub rupe Pachyni
 Trinacriamque omnem supra speculatus & infra
 Aethnæi causas ignis motusque videbat!
 Qui simul ac tanta vi se procul omnia sensit
 Cernere, non ultra cunctandi certus, & altè
 Prouidus externas animum conuertit ad oras.
 Ergo ratem certa plenus spe magna videndi
 Conscendit, pelagique deos in vota salutat.
 Sicanio verum portu vix soluerat, ecce
 Cum fera tempestas æliq: marisque legentem
 Graiorum ob portus Egei vertit ad vrbes.
 Hanc Arethusa illi Nymphas hortata marinas
 Immisit, Nymphisque etiam adnitentibus ipsis,
 Et totum ex imo passim miscentibus equor:
 Namque illas metus in thalamis ne fortè videri*

Æquor

Æquoreis possent innascerat æquus, & omnis
 Tum chorus obscura septum caligine cælum
 Texerat, ac noctem nautis obduxerat atram.
 Hinc ille aëri properans it proxima Pindi
 Culmina spectatum: nec longum tempus & omnes
 Interius Rhodopes, Hemi, Tomarique cauernas
 Fontibus irrigui centum procul inde videbat,
 Oræque ternebat terra in penetralia centum
 Quin Pindo excriens aderat Achelous ab ipsis
 Sedibus ante oculos, & ab imo viscere Lanceo
 Altera qui longo retinet taurina recessu
 Cornua, seque altè exporgens immensa per antra
 Occulit Herculeæ metuentem verbera clauæ.
 Ille etiam lenio prece'ssa Ceraunia passus
 Circuit, & visu simul interiora petiuit
 Omnia: mox Graia varijs in montibus oræ
 Consedit, penitusque canis rimatus inhaesit
 Obtutu specubus, mirandæque plurima primus
 Vidit, & hæc eadem nobis memoranda reliquit:
 Quæ dum alijs ad nos olim delata vicissim
 Prædimus ante omnes hæc intro prorsus ab illis
 Spectari cupimus quibus alto in pectore Pallas
 Insidet, atque illic scitu pulcherrima versat.

Principio locus & sedes decreta metallis
 Gignendis terra est inum atque immobile viscus,
 Marmoreæ in morem patera sub montibus altis
 Excisum, velutique cauo sub fornice clausum:
 Quò solis radij penetrant, crebrique feruntur
 Siderei innumeris etiam fulgoribus ignes.
 Collectumque cequunt humorem, ac jugibus inde
 Saxa per & rimas loca cuncta vaporibus explent.
 Ast ubi continuum passus vapor ille calorem.

Conse-

*Consedit, nec jam secreta per antra volutus
 Amplius, immensos post tandem induruit annos,
 Heret in expletis venis informe metallum.
 Namque liquor partes terræ dispersus in omnes,
 Et tenuis mixtus tenui, lentoque calore,
 Composuit, quondam fugiens & pinguis & unctus
 Exiit è vasti fundo crateris, ab imo
 Sulphura ubi argento feruent immixta perrenni,
 Argento fluere insigni, vitæque per ævum
 Ducere: queis primis gignuntur multa ducibus.
 Hoc matris, patris illud enim vim continet: huius
 Suscipere, illius pars est præbere calorem,
 Hinc fului species auri pulcherrima fulget,
 Hinc nitet argenti cander, rubet ærea vena,
 Ferrea nigrescit sub apertum, plumbea pallet,
 Albicat at stanni facies, imitata colorem
 Argenti, pondusque serens, ni strideret, æquum.*

*In primis igitur cupidis mortalibus aurum
 Queritur ingentes inter variósque labores,
 Perque laborantis manifesta pericula vitæ.
 Namque ferunt Indos, regio quæ vergit in Arcton,
 Tendere furatum cumulos, quos egerit auri
 Formicarum ingens manus: at non segniter illas
 Exire, ac contra stare, & fugientia passim
 Vnguibus & restis lacerare & figere terga,
 Ausugiat quamvis celeri gens illa camelo.
 Nec minus aut scrobibus cura, vastisve ruinis
 Hesperij impendunt, si quando è montibus aurum
 Eruerint: neque enim nunc quæ ramenta ferantur
 Fœlua Tago expediam: sed quæ maioribus illi
 Sustineant subiecta laboribus atque periclis
 Innumeris, & quæ vincant opera ipsa gignantum.*

Nam

Nam steriles magno primum conamine montes
Excindunt, penitusque petunt qua nulla dabatur
Semita per cuneos accensis viscera lychnis.
Atque imas nulla phœbi sub luce cavernas
Noctes atque dies penetrant, omnique recessu
Explorant aditus: humerisque excisa vicissim
Exportant traduntque alijs longo ordine prius
Per tenebras: donec lucem qui percipit unus
Egerat extrema pondus cervice receptum.
Ast illos prædura silex si fortè moretur,
Qualis jam Pœno rupes sese obtulit hosti,
Dum ferus aërias in nos transcenderet Alpes,
Hac igni excoquitur tunc, & mollitur aceto:
Voluitur at picea circum caligine fumus,
Et miseris latitans compresso spiritus ore
Obstruitur, vitamque opera sub fasce relinquunt.
Atq; ideo cadunt ingenti pondere ferri,
Et vacuos summa referant telluris hiatus,
Qua vapor inclusus cuneis exhalet apertis.
Nec mora, nec requies quin multo fornice montem
Sustineant totum: cum jam maiore peracta
Parte operis cadunt extremae fornicis arcus,
Et rima signum præbent, quam peruigil unus
Aërio montis residens in culmine sentit.
Hic ictu, aut clara renocari voce repente
Cum famulis jubet artifices, ac deuolat ipse:
Protinus ingenti strepitu, longoque fragore
Mons cadit, humana nequeat qui mente referri
Conceptus, quantumque obrusas occupet aures,
Aut incredibili quam compleat omnia flatu.
Illi naturæ gaudent spectare ruinam
Victores: neque adhuc illinc educitur aurum,

Nec

*Nec sciuere etiam tum cum fedère, vel ante
 Esse: sed una illos ad tanta pericula duxit
 Spes inuicta omnes per casus, pèrque labores.
 Sed quid in his tantum morer? aut quæ mira supersunt
 Præteream, nihilo cum sint his fortè minora?
 Est deinceps aliud fessis studiūque labòsque,
 Quo tantam expurgent immisso fonte ruinam.
 Iamque igitur summo præcelso vertice montis:
 Qui reliquos longè superet, centesimus etsi
 Separet hunc lapis, huc immissa canalibus ampla
 Flumina deducunt tanto currentia tractu
 Desertas inter valles, pèrque inuia saxa,
 Rupibus excisis, trabibùsque inserta cauatis.
 Ergo omnis vario concursu protinus unda
 In mare colligitur vastum: quo deinde recluso
 Erumpit tanta vi torrens omnia secum
 Ut trahat, ac latum terræ prouoluat in æquor.
 Excipitur tendens variis hic denique fossis,
 Quas illi passimq; cauant, sternuntque gradatim:
 Est vlex, aspèrque frutex, rorisq; marini
 Persimilis, retinet crebris qui stirpibus aurum:
 Propterea includunt tabulis latera omnia, & ipsis
 Aliè suspensæ ita, per prærupta canali
 In pelagus tendunt vda è tellure lacuna:
 Quod superest ramis innectitur vlicis aurum.
 Nec labor ille etiam tenuis cum flumina tentant,
 Et granibus dites cribris agitantur arene:
 Aut operosum æquè quicquam quis proferat ut cum
 Effossis altè puteis, quæcunque latenti
 Eruerint penitus fundo tunduntque, lauantque,
 Vrantque, in tenuemque molunt diducta farinam?*

Hiquo-

Hi quoque jam fuerant Italidis quandoque labores
Flumina per, puteosve etiam, montisve ruinas,
Itala dum patuit priscis exercita tellus:
Cui post quippe pia lege interdicta pepercit
Auri sacra fames: neque enim exhaustire metalla
Italiae parca & prudens est passa vetustas.
Nec foret hac etiam regio fecundior vlla,
Quæve magis fluere venis nunc jugiter auri,
Ipsa diu cum tot fuerit non hausta per annos,
Si non mortales inter discordia, si non
Mars eat hos inter vexans inmania corda:
Sed contra ditare orbem si regibus una
Cura sit, & populis ditato fungier orbe.
Pacis opus, qua cuncta vigent inuenta per artes
Ingenuis aptas animis: quas inter haberi
Non imò dignata loco fortasse putanda est
Ipsa hæc quæ granida scrutatur viscera terræ,
Dives ubi pateat latebris auraria cæcis.
Hac etenim reliquis pretiosius arte metallum
Eruiitur, meritoque id cunctis nomine præstat:
Seu color inspicitur gratus quo sidera fulgent:
Seu lentus facilisque tenor quo cedit in omnes
Partes: seu pondus rerum superabile nulli
Penditur: aut uni quoniam nil deperit auro
Igne: velut solum consumit nulla vetustas:
Ac neque rubigo aut ærugo conficit vlla.
Cuncta adeò firmis illic compagibus hærent,
Sulphur ubi ardoris posita pinguedine causam
Perdedit, & fluidi quo non velut antè vaporet,
At longo interea decoctum tempore pura
Munditie & clara perfusum luce nitescit:
Atque ita temperiem summam radicibus humor.

Et calor exaquant illi, paritèrque colorem
 Perspicuumque ferunt. Argento nec minus ipsi
 Vno etiam terræ partes miscentur in omnes
 Prorsus aquæ partes nullo discrimine junctæ.
 Hinc calor argenti nec non & sulphuris una
 Perspicua inter se densat corpuscula paruo
 Multa loco, simul unde color pondusque resultat,
 Et longo constans illorum tempore nexus.
 His è principiis poteris dignoscere certo
 Ordine quo distent inter se quæque metalla.
 Sulphura si fuerint lutulenta, argentæque vina
 Principio, inficient pariter quodcumque sub ipsis
 Gignetur, magis atque magis quo non calor æquus
 Concoquet, aut iusto quo jam maiôrve minôrve
 Durarit perstans multos coctura per annos.
 Hinc variae rerum formæ quæ nomine quondam,
 Quod sint sæpe simul, Graio dixere metalla:
 Singula seu propriam speciem sortita seruntur,
 Et diuersa aliis adeò distinctæque perstent:
 Seu cunctis vnum natura semen inheret,
 Et genere hæc vno sese specièque tuentur,
 Nec distant alio nisi quod felicius illud
 Exiit, hoc miserè secum sordentia traxit
 Principia, atque eadem constans non exiit vnquam:
 Vtraque cum menti sedeat sententia summis
 Patronis, neque adhuc litem dissoluere iudex
 Quinerit incassum conatus, proxima veris
 Inuitus neque adhuc: tantum hic natura recessit,
 Abdidit & grauium sese in penetralia rerum.

Haftenus objectis tantæ rationibus arti
 Responsum: læto nunc experientia vultu
 Prodeat erroris expers, & nescia falli.

Hanc

Hanc quoque seruitum perhibent venisse Prometheo
Post famulas quas ille polo deduxerat aries:
Atque diu illum operâ, famulantis nauiter usum:
Verum ubi consenuit tantum prudentibus illam
Ipse viris fertur moriens liquisse volentem.
Hos itaque hæc certo docuit facillique periculo
Nonnulla inter se immutari ex arte metalla:
Nec tantum hæc, verum fieri quandoque per artem.
Verè aurum argentumue aliis exemptile rebus.
Est lapis effossus Syria pictoribus auri
Pigmentum vero quod & ipsi nomine dicunt:
Frangitur attritus specularis more lapilli,
In summa ostentans auri tellure colorem.
Hunc tu purgatum doctè prius excoque multo
Igne per anfractus longos qui ducitur usque
Quoredeat flammis in se voluentibus idem.
Igne olim hoc Cai solertia principis aurum
Fecerat, obryzon sapiens cui Gracia nomen
Præbuit è rerum inserta virtute receptum:
Seu multo quoniam purgatum redditur igni:
Seu nulla quoniam maculatum sorde renidet:
Nec pigmentum auri fuit amplius ipse, sed aurum
Qui lapis ante auri tantum simulauerat auram.
At ne fortè nimis videamur prisca referre,
Carmine perpetuo nobis propiora canamus.
Increscunt hærentque cadis simul undique crusta,
Alba quibus longo senuerunt tempore vina:
Has meus Euganea gentis schola tum decus imo
Accipit erasas fundo cestisque vetusti
Vasis, & includit purgato fictilis olla
In medio, atque luto testam circumliniit omnem,
Obturatque illi rimas, atque obstruit ora:

Hanc deinde ardenti jubet in fornace diurno
 Nocturnoque calore coqui, qua vitrea feruet
 Massa datura olim varias liquefacta figuras.
 Verum ubi jam satis est ea visa caloribus usta
 Perpetuis, illam demit frangitque repente,
 Moris ut est, spectatque simul num protinus albet:
 Et teritur veteris jam fex decocta Lyxi.
 Interea sed enim, cunctis mirabile visu,
 Scintilla, conspersa polo velut aurea signa,
 Innumera argenti miro in candore videntur.
 Sed quid in alterius visis moror, inque relatis:
 Atque aliena premens nunc per vestigia tendo?
 Vidi ego qui tennes argenti ritè tabellas
 Spargeret, & lateris contriti pulverem, & unā
 Huic virides aris squamas, niueasque perusti
 Contundi micas salis injungique juberet,
 Pulvereosque aliis grumos e rebus acervans
 Quas vetat & ratio necnon ars ipsa referri,
 Hac ne sordentis vulgi vilescat in usus,
 Illa ut non ulli quæ sunt celanda reuelet:
 Mox ita compositis angusta in pyxide lamnis
 Subiicere inclusas arcto sub fornice flammæ,
 Quales crediderim torrere ad Tartara fontes,
 Aut ubi sulphureis diros premit Æthna sub antris.
 At postquam ardenti fuerant hæc cuncta camino
 Tosta dies noctesque novem, tum demere massam
 Feruentem, deque ignis adhuc fervore rubentem
 Abluere argenti rorant, aspergine lymphæ:
 Quam simul in partes lima diduxerat acri
 Exiguas phiala secreta in parte locabat
 Artificis mirè ingenium: nam desuper undam
 Fundebat, quæ mox argento excerneret aurum.

Tum

Tum viridem sensim in laticem liquere videri
 Argenti vis illa prius compacta, sed imum
 Vas auri seiuncta grauis ramenta petebant:
 Tantus aquæ vigor est, tanta illo in puluere virtus.
 Nec forte apparet alibi concordia rerum
 Clarius, ut nectat quæ vix iungenda videntur
 Si quis particulas commixti pulueris omnes
 Computet, & varios illarum existimet usus,
 Quæ tamen hoc unum concordie ex arte tulerunt.
 Nec minus ut rebus proprias discordia vires
 Auferat, ut molli tenuari dura liquore
 Viderit, atque brevis consumi protinus horæ
 Momento, & tennes effundi prorsus in undas.
 Lympharum verò species haud traditur una:
 Namque aliæ quacunque hominum tellure metalla
 Erutaque & durata manu si tangere crebris
 Contingat guttis eadem, mirabile visu,
 Aut minuunt in frustra, aut in tenuem ocys undam.
 Dispergunt, liquidoque docent assuescere fluctu.
 Sed tamen unum adeò vis hæc non inficit aurum:
 Nam perstat simul incolume, & simul omnibus illinc
 Sordibus ablutum confestim purius exit.
 Est etiam limphæ illius, si credere dignum est,
 Mira quidem, & nobis non immemoranda potestas,
 Quæ quodcunque semel purum & sine labe metallum
 Contigit argenti tremula sub imagine vini
 Cogit in alterius speciem formamque resolui.
 Quid quæ de veteri guttatim stillat Iaccho
 Deinde fimo incoquitur putri lentoque calore,
 Donec in ætherei splendoris versa colorem
 Accipit è summo cœlestium corpore nomen?
 Hac quoque dura ferunt cerio mollescere ductu

Corpora quæ Phœbi vel quæ dignata Diana
 Nomine mortales rebus præponere cunctis
 Instituere, quibus pretii mensura pateret.
 Nectamen hæc quamvis ita sint immune putabis
 Esse aurum certo quin ex humore satisfacat:
 Acris aqua hoc etiam dire violentia rodit,
 Et terit, & liquidas tenuatum vertit in undas.

Verum hæc exiguam lucem tibi recta sequenti
 Præstulerint, veri quæ cernere culmina possis.
 Quo te discutiens tenebras industria ducit.
 Sunt alia ex aliis querenda fontibus undæ,
 Iam quibus ex sese nulla vilexiter aurum
 Humescat, nullo alterius veniente liquoris
 Auxilio exterius, propria solvatur in unda.
 Hoc agite, hinc vobis summam perquirite laudem
 Divini artifices: hæc namque potentia cælo
 Cælestis descendit aqua, qua cuncta tuentur
 Robore se proprio, nec non producere fœtus
 Ipsa sibi similes, & in ævum extendere possunt
 Progeniem multos fragilem durare per annos.
 Nonne vides quanto secum natura tenore
 Consonei? utq; modum generandi comprobet unum
 Semper, & unius vinitens seminis, uni
 Serviat una operi, quod & unum nacta quiescat?
 Nec Bacchi si tentet opus Cerealia miscet
 Semina, nec Cereris si frumentaria quarat
 Pingua Cæcropiæ tractat plantaria diuæ.
 Hordea cui cordi, demum serit hordea, ne tu
 Nunc aliunde pares auri primordia: in auro
 Semina sunt auri, quamvis abstrusa recedant
 Longius, & multo nobis querenda labore.
 Nec maris immensi reputes, aut nubis aquosa

*Vel liquidum fontis similem quam querere lympham
Instituis : neque enim, quod tu observare memento,
Insiccit illa, liquatve aliquid cum spargitur, aut id
Humectat propius cui venerit: arida namque
Pulveris hæc extra in speciem se prodit, at ininis
Vuida contusiliquet in penetralibus auri.
His olim veteres intenti gnaviter undis
In portum rexerant ratem felicibus auris.
Ignarosque via mediis in fluctibus inter
Obstantes scopulos frustra liquere natantes.
Hinc multa expertum, necnon & multa docentem,
Insula diuino Balearis munere misit
Alma virum, cuius miro velamine tectus
Ipse liquor quo cuncta madent iam credere multas
Impulit ut Bacchi candens & limpidus humor
Principia ablueret secreta protinus artis,
At non ille quidem sentit quæ dicere prima
Est facie visus : neque tunc stillantia vina
Miscebat, cum jam præstanti lentus in urbe
Insuorum ternos residens feliciter annos
Fecit inexhaustum pondus prædinitis auri :
Ac sociis, quos ipse sibi conjunxerat, æquus
Diuisit tennem diuini pulveris offam,
Cuius in immensum quota pars traduceret aurum
Iampridem quæcunque forent infecta metalla.
Hinc quoque cultus Arabs vitreo de fonte liquorem
Desertas inter valles præruptæque purum
Saxa super ducit, nemorumque occultat in umbra
Altorum, densis passim quæ vepribus horrent:
Ast alias tamen hic uenas ostentat apertè,
Uber ubi emanat semper nec inutilis humor:
Et te dum variis immensa per aua rebus*

Detinet intentum, felices præerit undas
 Quas manibus quondam puris haurire solebat
 Ipse: nec admiscens aliud longumque diuque
 Compositas parua leuiter fornace coquebat:
 Vnde opera arcana naturæ occulta reclusit
 Sepius, & grate diis immortalibus egit.
 Sic alij quos experiendo maxima rerum
 Visere jam decuit summo quæsitæ labore,
 Angustum per iter recto de transire nunquam
 Qua prius ingressi declinare: nec antè
 Desinere optarunt licuit quàm tangere latis
 Tandem exceptatum longo post tempore finem.
 Hoc opus, hanc primum tantam mortalibus artem
 Interpres rerum ostendit sanctissimus Hermes:
 Nec latuit tanto duxit quos manere dignus,
 Edoctos sed jam docuit, penitusque remotos
 Rebus ab his tanquam non dignos terruit omnes,
 Ne pælerent quæ non unquam contingere possent:
 Iamque probos tandem accendens ut querere vellent
 Quæ sciret, veròque ipse deprehenderat usu,
 Admonuit paucis contentum pergere doctum
 Artificem, tanquam naturæ ritè sequentem
 Certa s. l. pressis stabili vestigia signis.
 Quinetiam humane docuit de corpore pelli
 Hac omnes valida morbos faciliq; medela,
 Seruariq; diu nitido cum flore iuuentam,
 Et senium placidos produci grande per annos.
 Nec sanctam violare fidem, nec fallere quenquam
 Ille potens sacri patitur medicaminis usus.
 Hoc sed qui poterit diis aspirantibus uti,
 Et præstare etiam quoties defecerit, ille
 Plurima contemnens, & seruantissimus equi

Hinc

*Hinc erit & frugi, curâsque eludet inanes :
 Et dites supra gradiens diuissimus omnes ,
 Pauperiem simulabit ouans , ac sæpe benignus
 Prederit , & miseris latitans succurret egenis :
 Innocuûsque aliis sibimet gaudebit adesse :
 Et facilem ducet momenta per omnia vitam.*

LIBER SECVNDVS.

H*Athenus auriferam secreta Palladis artem
 Inuentam humana quondam virtute coegit
 Credere nunc ratio, nunc experientia suasit.
 Iamque ea quid possit, quò prudens tendere pergat
 Hinc canere incipiam : dextro modo numine Phœbi
 Difficiles adeò factu dictûque per artes
 Ingrediar , verbis addens & rebus honorem.
 Tûque ades ô cultum Musis & Apolline pectus
 Ante alios olim cunctos diuine poëta :
 Quo duce secretum per iter procedere tantum
 Ipse queam, ut propius Pimplei culmina cernens
 Alta jugi ne quò interea per devia ducar.
 Illuc namque animus certa spe ductus anhelat,
 Et fidit gradibus crescentis scandere fama,
 Nulla aui quam longa queat delere vetustas.*

*In primis niuiò sparsus candore lapillus
 Queritur, aut longo contritus tempore puluis
 E niueo in liquidum versus candore ruborem.
 Illius infecto tenuis pars mixta metallo
 Inserit argenti subito, mirabile, pondus.
 Et speciem, vel si argento fit proxima viuo
 Dedocet hoc fungi liquenti immobile vita :*

At ruber ipso etiam pulvis pretiosior auro
 Quodcunque ex illis primum calefeceris igni,
 Vertet in immensum pondus tibi protinus auri.
 Atque ideò artificii maius nihil esse putato
 Quam quibus è primis opus id componere possit
 Noscere, quæve prius capiat, circumque labore:
 Mox ut natura se tum præbere ministrum
 Sentiat, exemptum latebris cum nobile semen
 Proferet in lucem solers, iterumque tenebris
 Reddet, & occulta servatum p̄xide claudet:
 Cumque alimenta putri sensim dabit humida massa,
 Agricola ut quondam telluri semine iacto
 Spargit rore leni tantum sumentia culta:
 Nec minus interea tepidum cum suggeret ignem,
 Et genitalem intus vim vi subeunte fovebit:
 Vi calor interius solet exteriori iuvare,
 Ac stomacho prætentæ manus præstare vigorem
 Ut valet, utq; agri vires releuare caducas
 Apposita exterius possunt fomenta medentum.
 Nec varias specie res admiscebit, & uni
 Quodcunque obstiterit iunctum procul inde mouebit.

O tardas adeò mentes, assuetæque falli
 Artificum vario rerum per inania ductu
 Pectora! cum duris quid mollia vina metallis?
 Aptæ epulis, atque aptæ bibi suauissima vina?
 Quid levis humano missus de corpore sanguis?
 Quid lapsi è rosea flauæ ceruicæ capilli?
 Quæ quid? & lectæ summis in montibus herbe
 Conueniunt imis fossis sub montibus auro?
 Hic tamen expressam prælis torquentibus unam
 Accipit, & phiala postrema in parte reponit,
 Cuius in extremo rostrum connectitur ore.

Hanc

Hanc super ignitos cineres candente camino,
Aut super undosum laticem feruentis aëni
Collocat: ac tenuis fertur vapor intus, & herens
Alta petit, leniusque liquens it fusus in undas,
Ardentemque vocant lympham, vitæq; liquorem
Vitrea quem raris effundit fistula guttis.
Hic ergo ut multis vicibus stillauerit, una
Collectus varios tandem seruatur in usus:
Præcipue verò modico lentescat ut igne,
Sine fimo incoctus nulla non arte tepenti.
Fingitur oblongo vitreum vas ductile collo,
Bina unde, exiles velut anse, brachia pendent
Concaua, quæ ventrem vasis flectuntur ad imum.
Hic igitur liquor inclusus cum summa per ora
Fertur, continuò binas inclinat in aures:
Ingreditur, repetitque iterum quas liquerat imo
Fundo feruentes lymphas, iterumque refertur
Ad supera, atque leuis nusquàmve quietus eandem.
Itq; reditque viam toties, & mobilis idem
Ipse in se sua per vestigia confluit humor:
Donec paulatim niveam densetur in offam.
Tenuibus hæc tandem lamnis componitur auri,
Et coquitur lento forsan longoque calore.
Verum hoc ne an ne alio quouis ea denique pacto
Commiscent (namque hoc haud est exquirere nostrum)
In cassum cuncta exercent, frustra que laborant:
Nam specie diuersa simul dum jungere curant,
Altera ut impedian primo mox altera motu,
Efficiunt ullo ne possint tempore quicquam
Edere quod per se naturâ constet & unum.
Namque ita principio statuas cuncta esse sub una
Re, quibus hic opus est, nihil ut quæsueris extra:
Præcipue

*Præcipuè humorem, qui sese jugis abundè
Sufficit atque intus servat, dum prodeat illud
Quod cupis, & gignit tanto conamine certas.
Quinetiam duplicem scito vim intrinsecus esse,
Et quæ semper agat, & quæ patiatur, ut una
Fœmina mæsq; agent: veluti cùm pullus in ovo
Crescit agente quidem hoc atque hoc patiente vicissim,
Exterius tantum mihi atque fonte calore
Adjutus: neque tu quid convenientius ullum
Exemplo hoc credas, neque quod me iudice semper
Acrius inspexes, atque ad quod cuncta reducas.
Ast alius puro varias de sanguine partes
Elicit, atque adeò ductas elementa vocare,
Instituit, tanquam possint ea forte videri
Simplicia aut tangi manibus, secreta vel usquam
Esse vel includi quoquam quin protinus omne
Vas penetrent duro quamvis adamante peractum
Id fuerit: simplex neque enim consistere corpus
Parte potest orbis vasti violenter in vlla,
Sed propria tantum gaudens in sede quiescit.
Sic sæpe ex aliis rebus, sic sæpe seorsum
Quatuor è tonsis ponunt elementa capillis.
At non sic natura potens hæc segregat unquam:
Sed miscet potius simul, & confundit eodem,
Frigida commutans calidis, humentia siccis:
Atque ita corrumpit solidum, nec dividit vllas
In partes, servans genitalem seminis illi
Vim qua corrupto corpus de corpore gignat:
Namque ex quo quicquam genitum est, id putruit antè.
Quid, qui conatur quæsitæ longius herbe
Invalido aufugiens argentum sistere succo,
Idq; gelat duratque simul, sed figere nulla*

Arte potest ictu quo molli ducere possit?
At non quod solidum faciat vel ductile tantum
Quarendum est, sed quod videatur posse priorem
Anferre, atque illi defecto inducere formam
Mox aliam, & puri speciem donare metalli.
Sulphura quid memorem longo deterfa labore?
Nitrâque, purgatósque sales, tostâsque Lyæi
Longæni feces, vel quæ atramenta calenti
Accensa effundunt guttas è vase rubentes?
Hinc solvunt, iterantque vices, ac sæpe resolvunt:
Deinde lauant, iterúmque terunt, mox figere tentant,
In calcem vertunt etiam, missóque vapore
In sublime ferunt tenuati corporis auram.
Compositos varia videas hinc lege caminos
Innumeros, totidémque luto lita vitrea vasa.
Quæq; sibi vertit faber argentarius usu,
Sordidiúsque alia quicquid fabrilibus artes
Exercent curis nostri arripuere, suisque
Insani ascinere laboribus: atque ita semper
Sulphur olent, semper faciem fuligine tincti
Horrendas atra simulant ab imagine larvas.
Nec miseram magis affirmes veraciter ullam
Artem aliam quam quæ externis Alchemia verbis
Dicitur, obscurisq; tegens ambagibus errat
Auria per, miserósque trahit per iniqua sequentes,
Ac tandem ejectos in cæca barathra relinquit.
Ut videas quandoque bonum sua prædia ciuem
Vendentem, patriâsque domos, mercésque repostas,
Fornaces inter versari, ac follibus auram
Captare, in tenuémque, nefas, convertere fumum
Rem, dubias dum querit opes insanus, auram.
Difficilem interea conjux mœstissima vitam

*Protrahit, illacrymant nati, sit sordidus ipse
E lauto, ludusque patens & fabula vulgi.*

*Quare agite, exemptam tenebris hanc cernite lucem
Mortales, cecisque viis auertite gressum,
Ac prohibete nefas tantum, & depellite virus
Infectum quo vulgus iners se posse per artem
Divinam miscere manus putat, abdita rerum
Quae valet & causas adeò spectare latentes.
Hanc non impuris manibus fraudator auarus
Attingat, decetor item, quisquisve fabrili
Arte valet, mollisve etiam cui perdita cordi
Otia, mercatorne vagus, vel deditus urbi
Civis, & incumbens telluri arvisque colendis,
Et quimulta animo praesertim & magna mineur:
Vel si qui similes hac vulgò querere sueti
Fraude mala tantum, vel habendi prorsus amore.
At sapiens, superos in primis qui colat, & qui
Noscendis penitus causis modò gaudeat, huc se
Conferat, hanc totis sectetur viribus artem.
Huic comes haerebit gravis exploratio rerum
Intima naturæ passim vestigia servans:
Tum mora sollicitos cursus remorata sequetur,
Et visura olim stabilis patientia finem:
Mox labor, ingenuosque mouens industria gressus
Haud aberit: vitreumque feret vas scilicet unum,
Unum opus, atque unam secum rem denique ducet.
Ille igitur tanto comitatus septus inibit
Longum iter: & lento pervadens omnia passu
Continuè miris oculos mentemque repertis
Pascet, & assiduum fallent spectata laborem,
Donec in arcana tectos tellure recludet
Thesauros, ignotum argenti pondus & auri.*

Eloquar;

Eloquar? an vulgo prorsus non credita versu
 Expediam primus? nec erat cum talia coepi
 Iam fari mens ista mihi, sed compulit ordo
 Integer ut dictis etiam maiora reuelem.
 Ille ergo ulterius procedens ultima rerum
 Secreta inueniet, queis se natura peractis
 Oblectas: gemmasque pari confinget ab arte.
 Ac nisi dicendis superessent multa metallis,
 Gemmarum forsan causas, sedesque referrem
 Se positas, quibus in specubus natura beatis
 Ludit, & in nulla magis hac mirabilis usquam
 Parte valet, summas variando promere vires.
 Perspicua ut tellus lymphæ commixta minutim
 Pura ferat gemmas, ut cœli motus, & ardor.
 Sidereusque situs certam præscripserit illis
 Sedem gignendis canerem: nec gemmeus unde
 Irradiet fulgor, variet color unde tacerem:
 Durities etiam unde illis inuicta, nec igni
 Cedens, nec ferro: unde nitens distinctaque miris
 Interdum maculis facies jam qualis achaten
 Æacide ornatat Musis & Apolline felix.
 Vos natura parens, nulla cui motus ab arte
 Prouenit, ô Diuæ, parua concludere gemma
 Sponte nouem voluit propriis insignibus omnes
 Ornatas, mediumque simul considerare Phœbum
 Deposito mitem cornu citharæque canentem:
 His ut testatum signis mortalibus esset
 Quo numero, & quali semper præstatis honore.
 Felicem tanto dignatum munere Pyrrhum!
 Et fortunatos licuit quibus ista videre!
 Indomiti hinc virtus adamantis multa referri
 Debuerat: solis ut quondam Regibus esset

Cogni-

Cognitus : viq, uno tantus quæsitus in auro:
 Viq, ætus ferro durisq,ue incudibus ictum
 Respuat, atque etiam ferrum dissultet utrimque,
 Dissiliantq,ue ipsis incudes ictibus acta:
 Ut prædura adeo vis hæc corrupta recenti
 Sanguine calfactoq,ue hirci rumpatur, & ictu
 Crebro librantis graviter per inania ferri:
 Ut lapis accessu magnes adamantis oberrans
 Ferrum declinet, vel inherens abdicet idem:
 Irritaq,ue ut tandem faciat concepta venena,
 Et pellat de mente metus adamantina virtus.
 Omnia quæ quondam fassa est vidisse vetustas
 Credula : namque horum fortè experientia priscis
 Certior arrisit, quæ non ostendere sese
 Quiuit adhuc nobis : seu non genus illud in auro
 Congenitum pateat : seu sic, ut pleraque falso
 Nunc alia, hoc etiam non vero nomine dicant
 Artifices, ideoq,ue ipsa re prorsus aberrent:
 Quo neque quæ veteres super his scripsere fatentur
 Esse, sed in dubium renocari tradita posse
 Ipsa hæc contendunt manifestis omnia signis.
 Nec virides etiam fas his transire smaragdos
 Indictos : neque enim color est jucundior ullus
 Quàm quo se tellus horis genitalibus anni
 Vestit, & ostentat vultu meliore virentem.
 At mage nil viret his : nihil est quod compleat æquè
 Contuitu his oculos, satiet minus : ipsaq,ue multo
 Obscurata acies intentu protinus ipso
 Aspectu viridis claret recreata smaragdi.
 Fulgurat ut picto viola carbunculus igne
 Mox etiam canerem : variisq,ue ut fulget jaspis:
 Concolor & fuluo radiat topatius auro:

Innume-

Innumerâsque alias specie vel nomine tantum
 Diuersas cœpto memorarem carmine gemmas
 Verum hæc iam satis est leuiter tetigisse vagantem.
 Atque aliis monstrasse viam qua tendere pergant.
 Si quos fortê iuuat naturæ occulta subisse,
 Hæc eademque palam dulci fecisse Camœna.

Nunc age materiam tanta quam præstitit artz
 Natura expediam: ne quis perferre labores
 Incassum studeat tantos, sed grandia vitet
 Detrimenta quibus vesani sæpe tenentur
 Artifice, longe primis dum rebus aberrant
 Quas capere, ac solas illos seruare decebat.
 Est lucus summo secreti in vertice montis,
 Fons ubi decurrit nitidis argenteus undis,
 Et specus exesum tendens aperitur in antrum:
 Intus habet præstans diuino numine virgo,
 Ruricola Glauram præco quam nomine dicunt.
 Huc densos inter vepres angustus & asper,
 Acclinisque ægrè perducit cattis euntem.
 Vestibulum ante ipsum spelunca leuis & aqua
 Planities, non ampla tamen, horrentibus umbris
 Cingitur, ac fluit ripis, & margine topi
 Obducta viridi musco, spissisque corymbis.
 Ingreditur vero si quis feliciter, omnem
 Continuò labem humanam, mirabile dictu,
 Exuit, ac pondus subito mortale relinquit,
 Et purus penitusque leuis fit spiritus illi:
 Quique aditus lustres cunctos agilisque feratur
 Per cuneos, quibus in mediis sedet aurea Nympha;
 Aureus & circum thalamus, supraque renidet:
 Quin auritabula pedibus calcantur euntum,
 Atque ipsa ex auro splendet constata supellex.

Taruisis ne quatitubes in montibus antrum
 Hoc pete, qui rebus tantis primordia quæris:
 Quòdque illic visum fuerit pretiosius inde
 Erue, nec sumptu nimio, nec parce labori.
 Non tamen aut viuum sulphur, tremulúmve repona
 Argentum, vel quæ undanti delata vapore,
 Exit ab his primum putrisque infectaque vena:
 Sed purum atque omni purgatum sorde metallum
 Accipies, cuius secreta in parte recessit
 Spiritus, & crassa pressus sub mole latenter
 Viſitat, ac solui vinclis, & carcere caco
 Emittere expectat tennes effusus in auras:
 Quæq; erat innato subsidens pondere moles,
 Iam levis ascensu superas contendat in oras:
 Duræque mollescat, naturam imitata per artem
 Eximiam, retro quæ per consæta reuerti
 Imperat, ut longo sese torpore recludat
 Inclusum semen, vegetantis more, nec intus
 Ardua constantis metuat jam vincula massæ.
 Quod tibi ne mirum valeat quandoque videri,
 Pullulat interdum proprii virtute vigoris
 Auri perpetuum germen, ferturque sub auras,
 Non secus ac summa fruticis tellure cacumen
 Exit, & inde sua vi sese extollit: ut Istri
 Accola felicitis sæpe illud stirpibus hærens
 Capreoli in morem nati circumdare truncos,
 Implicitumque etiam saxis inuenit obesis.
 Utq; agiles serpunt hederæ, latèque pererrant
 Amplexæ lateres circum, pariesque fatiscit
 Dirutus, ingressis rimas radicibus, atque
 Frondibus, ac prætergressis latera obuia ramis:
 Sic toptho inferitur crescentis vinidus auri

Surculus, atque intus partes explorat inanes,
 Egrediturque illinc, & se diffundit in auras,
 Aut variè illius summas complectitur oras,
 Quasque tenet solidè conspersas purus inaurat.

Hinc duo præcipuè quæ verset cura probati
 Artificis statuo: quid primum seligat, & quo
 Selectum pacto moderetur, & aptius edat
 Quo possit modico solui lentoque calore.
 Vtrumque innumeris prisci innoluere tenebris:
 Barbaraque occultis rebus conjungere verba
 Haud dubij centum statuerunt nomina, quorum
 Quodcunque incertam signaret remque modumque,
 Multaque quæ lepidi quondam finxere poëta,
 Quæq; sacrorum olim veri vox nuncia vatum
 Protulit: his etiam vice sunt interpretis usi,
 Singulæque exposuere, atque inseruere libellis
 Ipsa suis patefacta, velut calantia pridem
 Artis opus tante: cum porrò vana Poëta
 Fingent, illecebris vacuas captantia mentes
 Commenti, multo fuerint diuersa loquuti.
 Qui verò incomprehensum & inenarrabile munus
 Diuina humanas aduentu prolis ad oras
 Prefati, haud quaquam parua hæc sensere sub ingens
 Os illud tam magna sonans mysteria vates.
 Hæc tamen haud nullis nostri suadentibus usi,
 Vel quòd eos ea vana fide tenuisse putandum est,
 Vel sua quòd variis inuit calasse figuris.
 Quinetiam huic vni quo se mollire metalla
 Inuenere modo, cunctarum nomina rerum
 Imposuere: quod hæc cunctis vis insita rebus
 Hereat, incipiâtque omnes, & compleat vna.
 Cuncta adeo cunctis occultauere: neque illi

Nequiquam interdum seriem abrupte loquendo
 Perpetem, & excursus interposuere vacantes.
 Ergo altè vestiga animis, & rite repertam
 Materiam rebus tantis per devia sume.
 Nam non una tibi regio dabit, aut locus unus:
 Montibus at multa spaciuntur Oreades altis,
 Antra quibus cura est seruare, ingentiâque intus
 Munera: jam quorum venientes sæpe remittunt
 Participes, manibus puris & pectore si qui
 Accessere illuc, dites ubi pectine eburno
 Aurea perpetuo depectunt vellera Nymphae,
 Qua prima heroum pubes rate sancta petiuit,
 Nec timuit tantos per fluctus querere summis
 Cum ducibus ditem sub Iasone & Hercule Colchon.
 Alter inauratam noto de vertice pellem,
 Principium velut ostendit quod sumere possis:
 Alter onus quantum subeas, quantumque laborem
 Impendas crassam circa molem, & rude pondus
 Edocuit. Neque enim quam debes sumere magnum
 Inuenisse adeo est, habilem sed reddere massam
 Hoc opus, hic labor est, hic exercentur inanes
 Artificum cura: varijs hic denique nugis
 Sese ipsos, aliòsque simul frustrantur inertes.
 Et nunc utentes latices, Bacchivè liquorem,
 Nunc olidas miscent lymphas, quæ menstrua & ipsi
 Appellant, veluti sint ut quæ dulcia complent
 Pignora perfectis materna mensibus aluò:
 Deinde coquunt lento spatiosi temporis igne
 Assiduè instantes frustra, longique laboris
 Premia decepti tardè ventura morantur.
 Nam varias rebus formas adhibere ferendis
 Non puduit, quæ sic natura monstra repugnant,

Hoc opere in toto præsertim quod nihil æquè
 Postulat ac quod si simplex, farragine nulla
 Rerum alia expletum quàm qua tellure sub alta
 Continuo puri suffitu sulphuris atque
 Comparis attactu vini conflantur in aurum.

Præparat ast aliter alius: fortasse nec unus
 Est modus, una modo res ipsa & pura reduci
 Iam liquido videatur, & in se sola relinqui:
 Ars hic sed propius naturam imitata laboret:
 Illic ipsa suum constans natura tenorem,
 Artificis sed mota manu directaque seruet.
 Namque ubi compactum valida soluetur ab arte,
 Expositumque extra venienti vi dabit ultro
 Sese opus, & certa fœcundum prole patebit:
 Quod superest ipsum secreta in sede locabis,
 Perpetuòque calore, & longo tempore fotum
 Exercebis, & huic sensim sua pabula reddes.
 Nec graue decreti spatium tibi temporis esto,
 Quicquid id est: certo nam prodit tempore quicquid
 Exoritur, donec perfectum circuat orbem
 Quo se vitalis profert in luminis auras.
 Ac veluti informis paulatim matris in aluo
 Fœtus inangescit, paruus dum fingitur infans:
 Sic locus exceptus dextrè, cui semina mandes
 Aurea continuè producens illa fovebit,
 Donec in optatos adolescent edita fructus.
 Tumque ministrabis paruum crescentibus ignem
 Principio, humentemque, & corrumpentibus aptum,
 Temperiemque illis, Mariae que balnea dictant,
 Inter & humorem statues interque calorem.
 Quòdque finum falsò appellant, & balnea, tantum
 Tu mitem ac proprium gignendis usque teporem

*Sufficies æquus : neque enim qui deficit , aut qui
Excedit calor, & medium servare nequit : sed
Alternat variatque vices hic profuit unquam
Natis , aut certo nascendis tempore rebus.*

*Materiam quoque nec multam concludere parva
Pyxide curandum est : modico namque ipsa calore
Haud poterit resoluta suas expromere vires.*

*Id quoque non opus est : nam cum semel ipse beati
Pulveris extiteris compos, non amplius optes
Aut multum, aut ipsum rursus componere : namque
Augebis quoties ulli tibi venerit usu.*

*Illud nec parvi facies quod clara beatus
Signa dabit pulvis tibi, cum manifestus haberi
Cœperit, & varios ostendet ritè colores ,
Sed ruber in primis quamvis optabitur , album
Non tamen excipies, quin & magni quoque pendas
Atque atrum: namque hic operis tibi monstrat apertè
Principium magni, secretaq; ostia pandit
Prima via, ignarum frustra qua vulgus anhelat,
Et vaga multiuij collis diuertit in ora.*

*Ille iter inceptum quondam, propiusque peractum
Iam medium ostendit, nec jam procul esse ruboris
Indicium, gaudet cum vis humana propinquum
Affore opus, quo non maius perfecit vlla
Ars ullis adjuta opibus: licet ipsa potenti
Nil non ingenio peragat, qua sidera cœli
Suspicit, atque obitus signorum inspectat & ortus,
Conscenditque polum gradibus subnixa superbis,
Ac maris & terræ tractus metitur, & ipsas
Innumeras prorsus numero comprehendit arenas.
Cælestes etiam concentus voce referri
Edocet humana, fidibusque imitata canoris*

Ætherei

Ætherei septem tentat discrimina cantus.
 Arte etiam inuenta leges & ciuica iura :
 Arte urbes constant clara , sanctique senatus :
 Arte regunt reges populos : exercitus arte
 Ducitur : atque etiam præstans dux imperat arte .
 Ars & corporibus fessis diuina ministrat
 Adjumenta quibus reparant languentia vires :
 Fertilis & terra cultus non abnuitt artem ,
 Cum dura ac sterilis tellus mansuescit arando ,
 Et secreta prius crescunt vineta sub vlmis .
 Hæc igitur quæ nos inter versantur ubique ,
 Tractat , & illa etiam contemplans audet adire
 Quæ procul à nobis tanto sunt edita tractu .
 Quin bene si reputes , arti penè omnia certæ
 Attribuit genus humanum : nec dicere quisquam ,
 Aut facere illius recta sine lege requirit :
 Salue hominum præsens simul & gratissima cura
 Ars grauium , seu te sancta de Pallade natam ,
 Seu famulam potius dicam sub Pallade primam :
 Namque ferunt illam proprium seruasse pudorem
 Semper , eam quamvis adamarit Lemnius heros
 Ex quo disiecit patris caput ipse securi ,
 Prodiit unde ferox patrio dea prædita sensu .
 Salue magna parens iterum , fœcunda virorum
 Atque operum : tibi tot sacris è vatibus vnus ,
 Quos æquo ad tantos gressu procedere riuos
 Par erat Aoniis ausim conspergere lymphis
 Tantarum causas rerum caligine tetra
 Obductas , attrásque illis detergere sordes ,
 Et liquida ablutas aspergine ferre nitentes
 Ante oculos . Ergo cum tu deprehenderis arte
 Eximia seriem tantam & manifesta colorum

Signa, procul longi speres promissa laboris
Præmia: namque tibi diuino munere puluis
Præsto erit auripotens, parua qui quodque metallum
Parte sui purum subito conuertet in aurum.
Ac veluti modicus, si fortè coagula desint,
Casus extemplo lymphæ resolutus & igni
Adstringit plena liquidi mulctraria lactis,
Cogit & alterius lac in se vertere formam,
Sic argentea sacer puluis ligentia sistet,
Sidereæque auri specie donabit, ut omni
Præstent & nullo prorsus superentur ab auro,
Ipse etiam augetur puluis, ne fortè labores,
Nè ve iteres opus expletum semel: addere summam
Vim licet, ut minimus cum puluis denique vini
Immensam argenti valeat conuertere molem.
Seu leuis & nulla demum non parte solutus
Spiritus ingreditur longa in penetralia densi
Corporis, & toto penitus se viscere miscet:
Seu potius longo concoctus tempore puluis,
Compressusque diu, multumque & sæpe reductus
In sese, proprium cogit densatque vigorem.
Utque croci exiguis pura flos sparsus in unda
Immodicum grato diffundit odore colorem:
Plurima sic agitans contracto in puluere virtus
Obuia percurrit liquidi loca cuncta metalli.
Seu nulla hic ratio est hominum deprehensa sagaci
Ingenio, quare vis paruo in semine tanta est.
Herculei neque enim lapidis si fortè requiras
Inuenies causam, qua ferrea vincula neclat,
Et trahat abiuncti pondus per inania ferri:
Nec minus unde regat nautas, & vergat ad Arcton
Spectantes parua clausum sub pyxide sidus.

Multa

Multa tegit sacro innolucronatura: neque ullis
Fas est scire quidem mortalibus omnia: multa
Admirare modo, necnon venerare: neque illa
Inquiras quæ sunt arcanis proxima: namque
In manibus quæ sunt hæc nos vix scire putandum:
Est procul à nobis adeo præsentia veri.

Ne tamen haud speres artem perdiscere posse
Difficilem, atque aliis grauiorem, percipe iam nunc
Quæ dicam, & posthac alia tibi mentere serua.
Quæ sciri poterunt ea primum sola putabis
Cognoscenda tibi: dehinc ordine cætera disces.
In primis etenim rerum cognoscere causas
Ne dubita: nam sæpe ferunt quærentibus illæ
se se vlti faciles, si quem via recta reducat
Continuis ad se gradibus: nec sistere detur
Ante illi quàm se thalamo concludere possit
Quò se maiestas veri veneranda receptat.
Illic quæ fuerint fingendis prima metallis
Semina visuntur, quæve his coctura serendis
Diuersas adeò conjunxerit vltima formas:
Nec minus apparet ratio qua posse metalla
Ipsa vices præbere suas, alienaque ferre
Imperia aspicitur: necnon & gignere, si qua
Ars iuuat atque manum natura porrigat alma:
Quin etiam vt sensim madeant, & mollia perstent,
Magnum opus, & quo non credas operosius vllum
Esse aliud, nec quo magis ars se maxima jactet.
Præterea haud aberit longè quin cætera de te
Percipias ipso, nam vincolo juncta tenentur
Cuncta vno: hincq; modus lenti deprehenditur ignis
Et locus, atq; decens lapidis mensura futuri,
Et calor optato vario sub puluere fusus,

Quoq; modo augendus deerit si forsitan antè
 Conditus, & multo durarit tempore pulvis.
 Omnia quæ lato passim tibi certa patebunt,
 Si rerum seriem longo seruaueris usu.
 Et quandoque probus non dedignabere forsan
 His equidem dignas meritis persolvere grates:
 Qui procul ignari linquens ludibria vulgi
 Nunc iter ingrederis nobis ducentibus arctum
 Usque adeò ut paucos capiat, paucosque remittat
 Incolumes, crebris laceros quin vepribus omnes
 Id referat, nisi quos alta subrupe relinquit
 Errantes cæcis in flexibus, unde nec ipsi
 Se unquam, mortalisve manus miserata referret.
 Sed tu ne dubites sinuosa errare per antra:
 Cæca reges filo vestigia quod tibi nuper
 Ostendi, ut tutus ferres, tutusque referres
 Ipse pedem. Quod si finem assequerere beatus
 Optatum, Diuis ageretur gratia primum:
 Deinde mihi merito, tibi qui presentibus illis
 Consului. Verum si non contingere metam
 Forte darent superi, captum sed sistere cursum
 Esset opus, casu quo sæpe humana laborat
 Conditio: at saltem falsi mendacia vulgi
 Exagitans, alios errantes cernere possis.

Illud sæpe etiam in primis, iterumque monebo
 Ne si rara tibi contingat gratia cælo,
 Namq; aliunde sibi nemo speraverit, ulli
 Hanc vix insinues caro fidove sodali,
 Nedum alijs referes, ea nec te noscere jactes
 Quæ scieris: verum secreto in pectore seruans
 Tecum habita, & tecum tantum ipsa arcana reuolue.
 Nam suspecta probis ars ipsa inuisaq; multis

Inuisos

Inuisos etiam cultores efficit artis :
Mendaces adeo multi quacunque vagantur,
Multaque polliciti vanè, quæ multa nec ipsi
Resciungere, neque est illis ea noscere promptum,
Qui recta quæ nos ducit via prorsus aberrant.
Multos quinetiam insignes & cetera doctos
Vidi cuncta equidem tractare & pendere magni
Quacunque ignarum probat ac ignobile vulgus.
Quid? qui derident omnes, quæ maxima turba est,
Artifices, tanquam nihil hos intersit & illos,
Atque uno pariter pendunt examine cunctos.
Sunt qui sæpe petant quenam sit causa quod usquam,
Aut unquam tantos inter qui talia curant
Apparet nemo qui re miracula tanta
Comprobet: idcirco nullam quam dicimus artem
Esse, sed ingentes nugas, & inania mentis
Insana commenta sibi manifesta videri.
Sed quis tam fragili munitus robore pectus
Non queat hac ulli nunquam reseranda tacere?
Nam quem non prohibet rerum prudentia fari
Quæ sibi continuo fuerint cum dicta nocebunt?
Tutus ab insidiis qua se virtute tueri
Posset, qui præ se ferret se condere paruo
Diuitias loculo ingentes, quibus undique regum
Et regna assurgunt, & opes, opulentæque cedunt :
Omnia, tanquam illis sint unis; quæque minora?
Thesavros igitur tantos componere si quis
Iam potuit, mirè sub amica silentia servat.
Quod quoque tu facies : neque te desistere cœptis
Id moveat nullos opibus quod talibus auctos
Videris aut vulgo sese ostentare beatos.
Nec quoque te gravia hæc, atq; importuna retardent

Tem-

Tempora, quæ numquam miseri speravimus ante:
 Hostis ut heu mites inuaderet has quoque terras
 Barbarus, & longo servatam tempore pacem
 Perderet usque adeo, nedum turbaret iniquus.
 Nunc licet inuasas vrbes, direptaque passim
 Oppida: nunc turpes prædas, raptusq; nefandos
 Audire, & miseris iniecta incendia villis,
 Naruisiam unde suam tristis flet Musa Bononi:
 Turpatos etiam cultus, violatæque sædo
 Milite templa deûm, sceleratæque insuper vsta,
 Et confusa simul diuina humanæque tantum
 Bella nefas, scelerumque parens discordia nectit.
 Pectora quinetiam diro commota pauore,
 Et concussa hominum paucis sic ante diebus
 Cernere erat, veluti dirarum agitata flagellis:
 Vt sibi quisque nouas trepidaret querere sedes,
 Collectisque opibus propriis oneratus abiret,
 Atque solum linquens patrium se ferret ad urbem
 Reginam magna quæ cingitur Amphitrite:
 Tanquam illo sub tuta forent tunc omnia cælo,
 Quo sese quondam fugiens electa recepit
 Gens Italum, ut paruis scopulis seruaret & vnda
 Se modica, immensus totam cum exureret ignis
 Italiam accensus sæua penè undique ab omni
 Barbarie, & multos duraret fatus in annos.
 Quare age, quo magis hæc fortuna subdita cernis
 Quæ bona mendaci mortales nomine jactant,
 Illius aduersum violentos fulminis ictus
 Præsidio hoc stabili temet munire labora:
 Vt si forè metus pauidos inuaderet vnquam
 Nos iterum horrendus, quem Rex hominumque deumq;
 Inimicos potius conuertat iustus in hostes,

Ipse tibi atque tuis & amicis commodus adsis.
 Namque ubi diuinum secretè munus habebis,
 Diuitibus cunctis opulentior ipse sub ala
 Aptius aut loculo quouis, nullòque labore,
 Quo te cunque pedes, quocunque in tempore, tecum
 Omnia securæ gestabis commoda vitæ,
 At si pax iterum nos exoptata reviset,
 Quamprope jam, siquid veri mens augurat, esse
 Credimus, & nobis missum diuinitus iri,
 Quo potiore queas tranquilla munera pacis
 Exercere modo quàm quo, seu feria trahes,
 Sentibi sint cordi lusus & honesta voluptas,
 Vtraque tum frugi possis tum iustus obire?
 Nam neque auarities, neque honorum insana cupido,
 Nec qui perturbant reliqui mortalia corda
 Affectus, varièque mouent & inaniter angunt,
 Illecebris poterunt ullis te vincere, tanto
 Prasidio ac placida mentis munimine tutum.
 Sed neque bellorum diri motus, neque pacis
 Alma quies tantum moueant te querere causas
 Rerum adeò obscuras, nec opes, nec commoda que te
 Perpetuo quocunque voles tum multa sequentur:
 Verum id præcipuè moueat quòd munere dignus
 Hoc ipse euadas tanto, quo maxima possis
 Intimæque ingentum penitus primordia rerum
 Noscere, quas facile haud vnquam natura crearit
 Niquis eam exterius jam nota adiunxit arte.
 Quæ qui scire queat, felix queat haud minus idem
 Esse: nec optandum quicquam fortasse relinquat
 Præterea quod non inuentis talibus ipse
 Posthabeat, letusque velit fecisse minoris.
 Mens etenim arcanis solum contenta reclusis

Gaudet

*Gaudet pars nostri melior : nec plura requirit
Cum sese in veri secessus intulit altos.*

LIBER TERTIVS.

PRotinus optatos opulenti pulueris ortus
Exequar : hanc etiam solertes sumite partem
Artifices, animoque diu versate volenti.
Maxima iam vobis grauium miracula rerum,
Ingentesque ausus, artisque ex ordine summa
Ignes, & spacia, & numeros, & pondera dicam.
In magnis labor est, nec non par gloria, siquem
Respiciunt placido presentes lumine Dini,
Insequiturq; ardens velut inde accensa voluntas:
Ne vos difficilis rerum experientia turbet,
Neu me dicendi nouitas ingrata retardet.
Tu quoque, si quid adhuc tibi quæ prælusimus alnum
Tentarunt pectus, votis persepe vocata
Nympha mihi, dudum sacri custodia fontis,
Extremam tantorum operum ne desere curam
Hanc nostram oramus : nec, si quæ maximus olim
Ille tuus cecinit vates ornantia supra
Tellurem complexa foues, contemnere prorsus
Inducas animum quæ nos imitamur : & ipsi
Illius impressis quæ nunc vestigia signis
Ponimus, internæ scrutati viscera terra,
Ne velut ex alto penitus despecta refutes.
Quin videas siqua pariles ea figere sorte
Conamur, paruo vadentes grandia passu.
Sic eat æternum puris tibi leniter undis
Minctus, & tenera prætexat arundine ripas.

Princi-

Principio spontis propria, semotus ab omni
 Sit cura, & vitam tranquilla per otia ducat
 Secretus latitansque etiam, cui talia curæ.
 Illi sit non ampla quidem, sed commoda multis
 Tractandis domus, & vulgo quæ abjuncta recedat:
 Quæq; locis habeat secreta cubicula certis
 Quo nullis aditus pateat, ni forsitan ipse
 Iusserit huc famulos non nil inferre minister,
 Qui neque quid gestent norint, nec cuius in usum.
 Hic brevis æstiva spatiantem porticus aura,
 Et modica exceptum brumali tempore seruent
 Atria, contineantque domi: nec paruulus absit
 Hortus, ubi vacuum toto se exerceat anno,
 Et velut huic tantum studiosè deditus instet,
 Semina nunc olerum properanti seligat ungue,
 Nunc eadem exculta telluri condita mandet,
 Mox animum atque oculos pascat florentibus herbis;
 Huc etiam interdum dulces admittat amicos:
 Dissimulètque domi quid agat, gratòque sodales
 Detineat lusu captos, suauique lepore.
 Interea non ille tamen cessare calorem
 Occultum sinat, aurigerum si fortè locarit
 Semen, ubi proprios cui jam compleat orbes:
 Aut si id continuòque igni, multòque labore
 Abstrusum in venis auri perquirere tentet.
 Atque ideo haud abs re fuerit quæsisse fidelem
 Muneris egregij socium, longique laboris,
 Interiore domus se qui tum parte recondat,
 Inq; vicem partitus onus curanda ministret.
 Est etiam non illa quidem postrema beati
 Artificis ratio, qua se commendet, & ipsum
 Diis opus æternis: neque enim sine munine diuim

Hæc

*Hæc veniunt, neque ad hæc ulli adspirare licebit
 Quinon ritè deos studuit sibi adesse precando.
 Ipse ego qui tantum hæc tenui nunc carmine tento
 Pandere, ter Musis feci pia vota, precesque
 Intendis manibus supplex & pectore puro:
 Vnde mihi insolitum cælo adspirare fauorem,
 Paulatimque novas in carmina surgere vires
 Sentio perque altos colles, atque auia ferri
 Per nemora incertus videor: ducor sed auenti
 Mente tamen quò fata ferunt, ut primus amœno
 Ex Helicone sacra referam mihi fronde coronam
 Primus & Aoniis intexam floribus aram:
 Quæ mihi cum fuerit teneris erecta sub annis
 Et Phæbo, Phæbique choro, Genioque potenti,
 Stat maris Adriaci secreto in littore ducta
 Ad culmen placidis qua fertur Ariminus undis;
 Aut rapitur torrens vastum violentus in æquor,
 Incluta dum subter pontis monumenta vetusti
 Præterit, & dulces undas permiscet amaris
 Propterea incæptas artes, operumque labores
 Prosequar indictos prius, & fumantia circum
 Tecta ferar Diuum, tenues qui foliis auras
 Captant, & liquido distendunt ære caminos.
 Et iam Cyclopum fremitus audire videmur
 Cominus ingentes: cælumque incudibus actum
 Murmurat, & longo chalybum stridore liquentum,
 Insolitisque mihi resonat mugitibus Aethna.
 Seu quis sementem faciendi queritat auri,
 Seu prius argenti rectè primordia poscit,
 Nosce gradus primum varios ne spreuerit ignis.
 Sunt plures etenim per quos procedat oportet:
 Sed duo præcipuè: Naturæ est æmulus alter*

Tranquilla: ast alter violenta conuenit arti.
 Nititur hic operum immensa vi trudere semen
 E solido innexum miris compagibus auro:
 Cum prius, ut tibi mox referabo, solueris aurum,
 Reddiderisque humens, necnon & putre subactumque
 Ut facile id valido demum patriatur ab igne,
 Exhalatque tumens atque in sublime feratur.
 Exemptum fouet ille, nec excedentis adurit
 Tam virtute caloris opus: frigere nec ante
 Permittit quam se mirè componat, & ante,
 Quam sese propria perfectum sponte reponat:
 Hic mihi composita dedatur mente minister:
 Magna etenim referam primum, tum plurima fando
 Commodus expediam, quæ prisca & barbara turba
 Subticuit, quæve ipsam etiam celasse volentem
 Crediderim, aut verbis nescisse potentius uti,
 Hæc idèò lingua nunc illustrare Latinorum
 Ausus: quinetiam numeros his addere conor;
 Grata magis doctas veniant ut missa per aures.

In primis auri lamnas, ramentave puri
 Accipiens, crebris contundes ictibus, atque
 Pulueris in morem triti, aut fluminalis arenæ
 Diminues longumque teres: quo denique putri
 Humore ex sese interius resoluta liqueant.
 Proderit huc etiam largos infundere rores
 Seminis interdum proprii, ne fortè alienum,
 Ut docui supra, quicquam miscere labores:
 Ni quod multa queat connectere forsitan addas;
 Quodve etiam sparsum rebus communiter insit.
 Nam simili gaudere suo simile omne putato:
 Atque etiam exterius simili quodcumque iunari:
 Presertim cum naturam natura requirat,

Atque amplexa parem contraria cuncta recuset.
 Sic quoque non digitis aut plectro pulsa movetur
 Fortè fides, tanquam fidibus tunc assonet ictis
 Ipsa quibus fuerit concordì consensu voce:
 In cunctis adeò rerum concordia pollet.
 Quare id ne pigeat quodcunque est querere compar,
 Aut ubicumque latet, seu montibus abditur imis,
 Vel maris eruitur scopulis, aut fontibus hæret
 In mediis, alto vel se producit Olympo,
 Seu quacunque patet, seu parte absconditur omni:
 Quicquid id est, totòve orbis se corpore miscet,
 Cujus prævalidâ vi tam compacta resolves.
 Ergo ubi jam humescent, angustî vasis in alto
 Fundo compones ipsa hac non ordine nullo:
 Namque per æqua tibi maneant dispensa necesse est,
 Vt calor ex æquo penetrans per cuncta feratur
 Vnus, & ex omni compellat parte vaporem.

Nunc quibus exceptum rebus componere possis
 Institutam vas illud ubi perferre calores
 Immensos opus est aurum sic rite peractum.
 Est genus indomita mirum telluris, Iberus
 Quam fossor vitreas Italûm transmittit ad artes:
 Hac etenim argilla fictis vitrarius ollis
 Vitra liquat fervens, eadêmque liquentia totas
 Noctes atque dies longo depurat in igne.
 Hanc igitur primum creta compone tenaci,
 Qua figulus currente rota surgentia profert
 Vascula, & his pergit gratas inducere formas.
 Est etiam Euganeis tellus in collibus atra
 Sulphurei ad fontes Aponi quâ semita ducit:
 Nec minus effossis puteis quândoque subalba
 Exiit marmor referens per sæpe vetustum:

Quas

Quas ut tu cunctas una conjungere cures
 Est opus, atque adeò manibus miscere subinde,
 Vnam quo pariter possis inducere massam.
 Inde scyphi speciem oblongi simulantia finge,
 Pocula: quæis etiam parua circumdare zona
 Os summum studeas, illis aptentur ut altè
 Viireâ vasa super tennes captura vapores.
 Nec minor illa quidem fuerit tibi cura camini,
 Quo validum accendas ignem, multumque, diuque
 Accensum summa foveas industrius arte.
 Hunc igitur duplici munitum pariete firma,
 Composuôque aptè limo duc omnia circum.
 Nec mihi displiceat vinclis præcinctus & ære:
 Et silice intectus dura, quæ tegmine ferri
 Fortior, hoc melius tanti vim perferat ignis.
 Hanc quoque continuo multoque foramine comple,
 Vascula quo possis illic tam multa locare,
 Quàm multa est operi satis, & quàm multa labori.
 His ita compositis cum primum accenderis ignem,
 Æstuat is clausa rapidus fornace, feritque
 Vas rectâ inferius, totumque ignescere cogit.
 At proprio quondam species madefacta liquore
 Aurea, quis credat? tamen hæc videre periti,
 Soluitur, & spondæ paulatim vasis adheret,
 Mox petere hinc sensim vitri conuexa videtur:
 Durâque quæ quondam fuerat, & densa, granisq;
 Mollis hebet, volitatque levis, & rara fatiscit.
 Quin nixeo candore etiam fucata renidet
 Principio: mox cæruleo pallore repente
 Et viola leuiter tincto perfunditur omnis,
 Quæ prius astrorum cœlique imitata colorem
 Fulserat, atque auri fulua perstabat in aura.

*Non tamen indicium facient hac una, sed ipsum
Illius interea licet observare saporem,
Hæserit os circum cum vix perceptus amaror
Indicio est: etiam sonus hinc clausus, & aure
Deprehendi haud facilis: nec non odor haud gravis, cisi
Sulphuris exemplo paulum spiraverit attri.
Quid quod & interdum liquidam se fundere in undam
Ipsa videtur uem que sursum repserit offa?
Usque adeo non grande semel mutarier aurum
Visum est, & superas ferri graue pondus in auras.
Hic liquor est qui si certo sit tempore lectus
Bina ministeria ex sese præstabit abundè:
Alterum ut hinc aurum proprij quandoque liquore
Seminis infundas: ipsum cum solvere primum
Cœperis, & prima simul id contriueris arte:
Alterum erit quod cum hic doctè immiscebitur humor,
Forstian aduectas Indo de littore baccas,
Cum senio obducta nonnil pallere videntur,
Restituet quondam proprio candore nitentes.
Aut ex arte novas etiam, si fortè cupido
Id facere incessit unquam tibi, fingere posse
Perspicuo inuenies illo puroque liquore.*

*Quod si quando sequēs rerum pulcherrima, quoddam
Egregium meditari opus, & componere velles:
Pulchrum æquè haud quicquā, nec tam mirabile possis
Deligere, humanam quod tunc imitere per artem:
Has adeo circum ludit natura creandas.
Seu cum se summo pandunt in marmore conche,
Ut genitalis eas anni stimulauerit hora,
Implenturque leui conceptu roris hiantes,
Et grauide certo mox edunt tempore foetus,*

Ætheriis

Aetheriūsq̃ illis sit candens unio partus :
 Siue animaduertas cur non se rosçidus unam
 Induat in speciem simili conceptus ab ortu.
 Namque ubi rospurus cupidis influxerit illis,
 Conspicitur toto diffusus corpore candor :
 Turbidus at fœtum prorsus sordescere cogit :
 Quem rursus videas cœlo pallere minante.
 Quippe illo constant, cœlique his maior inest vis
 Quam maris: hinc variant, & pro lurore vicissim.
 Nubilus est illis color, aut pro luce serenus
 Dum fouet alba senis Tithoni Aurora cubile.
 Hinc etenim pasci tunc illas cernimus, & cum
 Se tempestiue saturent grandescere fœtus.
 Comprimitur verò si fulgurat ipsa repente
 Concha pauens, restâtque minor jejuna timendo.
 Verum si intonuit, pariter compressa pauensque
 Inflatam vento speciem, & sine corpore gignit :
 Atque hi concharum verè perhibentur abortus.
 Nam cute multiplici sani constare feruntur,
 Et penitus solido compleri corpore partus :
 Atque ita quo callum reputes id corporis esse,
 Quod sale permulto soleant purgare periti.
 Id mirum est cœlo tantum gaudere sereno :
 Sole rubere illas, candorem & perdere: & ipsum
 Custodire ideo mersas pelago altius atque
 Se radij valeant usquam contingere Phœbi.
 Flauescunt tamen, & rugas traxere senecta:
 Nec constat vigor ille nisi durante iuuenta
 Quem petimus: sic his etiam longa officit ætas.
 Heret & interdum duris vetus unio conchis,
 Quem neque ab his valeas nisi forti auellere lima:
 Quamquam omnis pariter proprio sit in æquore mollis,

Exemptus vero durefcac protinus idem.

*At fi forte manum capientis prauidet ipfa
Concha, ftatim compreffa operit fefeque fuasque
Intus opes, fe gnara peti violenter ob illas:
Atque ita praueniens acie profcindit acuta
Sepe manum, & poenas decepto fumat ab hofte,
Denique quod folers fumi prudentia vatis
Effe apibus circa regem miratur, id ipfum
Obferuare ferunt conchas: vt grandior euo
Imperet, atque alias pafum precallida ducat.
Qua fi forte capi, nam hac urinantibus vna
Cura eft contingat palantes protinus omnes.
Includi reliquas facile eft tum retibus: atque
Incolumi quo maior erat fiducia rege,
Hoc illis capto fubit inconstantia maior:
Vfque adeo in cunctis ductorem amittere magnum eft.
Precipua his verò dos eft aquiffimus orbis,
Candor item æthereus, tum limpidus undique laeuer,
Et magno pariter iufum fub corpore pondus.
Sed fatis hæc, ne qua videar contendere fummis
Ipfe viris, merito fibi qui peperere virentem,
Semper, & in nullo languentem tempore laudem:
Nec mihi certandi veniat tam vana cupido.
Tu modò cum dabitur collectum ritè liquorem,
Nam non fæpe fluit, tantos feruabis in vfus
Namque illo fparfus pallens prius vnio candet:
Quin nouus efficitur, fi poft componere cures
Cætera quæ curâ nihilo maiore parantur,
Vt referunt qui hæc egere & fcripfere docentes.*

*Poffem multa tibi quærentum inuenta referre
Artificum: qui dum res has fcruantur, & errant
Nunc huc nunc illuc, alienaque fæpe fequenti*

Quam

Quam peterent, miranda aliàs, nec cognita pridem,
 Invenere, quibus fruitur nunc vitæ repertis.
 Ut qui vitra adeò varias imitantia gemmas
 Effecere prius: necnon qui nitra salèſque
 Injungere simul lymphis & alumina primi,
 Sejungique aliis aurum docuere metallis:
 Vel qui tot nobis etiam ostendère colores,
 Purpureum, viridèmq; aut quo cœlestia tecta,
 Interpicta micant, & crebris ignibus ardent:
 Seu quem floriferi tranquillo tempore veris
 Leta maris summas spargit Galatea per undas.
 Quem facere eximia si qua cupis arte colorem,
 Namque illum nobis etiam natura ministrat
 Inuentum scabris in rupibus, hic tibi nulla
 Proveniet de parte magis, quacunque vel arte,
 Cerula qui placidi referat Neptunia ponti,
 Quàm qui prætennis flauo detergitur auro:
 Hunc adeo ex sese profert, & detegit ultro
 Aurea cyaneo conspirans aura colori:
 Cùm floret miræ in morem rubiginis aurum
 Suspensum supra os ollæ candentis aceli,
 Marmoreoque etiam completa pulvere primum,
 Deinde fimo in putri jugive humore reposta.
 His ergo atque aliis quos enumerare colores
 Longum esset, cuncta in tabulis simulata reponunt
 Pictores quacunque procul propiùsve videri
 Contigit: ut prisca mira expressere, neque ulli
 Non eadem mirè nunc & pinxere minores.
 Quos mens ingenio cunctos imitatus & arte
 Iulius, effingit quicquid natura sub ipsis
 Exposuit diversa oculis: seu surgere montes
 Aërios, imasque simul subsidere valles,

Collibus atque etiam introrsum protendere hialus
 Aspicias, vacuísque ipsos se findere rimis:
 Seu petere exiguo comprehensos margine cures
 Prospectu latè campos, & florida rura,
 Flumináque immensas inter currentia terras,
 Et maria atque lacus, viridíque in gramine fontes:
 Quo Nymphae, Satyríque, & monticolæ Syluani
 Conueniunt, cœlóque illic & sole fruuntur
 Quisque suo, variis intenti lusibus omnes.
 Multáque præterea quibus artes haud pudet uti
 Ceu propriis reliquas, si qua immiscere metallis
 Pergit riè manus: ut cùm spirantia quondam
 Æra Myrthon, vel nunc eadem cùm excudere Crispus
 Certat singendi præstans, & fundere juxta,
 Multáque construere, & multa admiscere, suúmque
 Sufficere his ignem doctus. Nec inaniter illum
 Crediderim arcanam meditatum plura per artem
 Qui genus id nuper tormenti ex ære peractum
 Horrendum miseris edit mortalibus, altos
 Quo murorum apices longè quatit, & graue pondus
 Machina terribili jaculatur in aëra bombo:
 Quo tellus tremit assultans, atque oppida circum
 Ista procul diro strepitu ceu fulminis horrent.
 Quales attonita stupidi percepimus aure
 Littore nunc Veneto, Pataui dum magnus ad urbem
 Rex sedet, & latos diuerso milite campos
 Occupat: at contra Venetus se exercitus intra
 Continet, & variis arcet terroribus hostem:
 Sed quid in hæc fando diuersi venimus? an quod
 Nos & agit qui nunc vertit ferus omnia Maiors?
 Pierides contra contendite: nam neque vobis
 Vnquam aberunt ausint qui talia: sed neque munus

Ingra-

Ingratum est quodcunq; paro: namque hoc mihi tantum.
 Insistis, quod & ipse lubens prestare laboro,
 Aequus in his quamvis labor est, & gloria dispar,
 Nunc age continuus calor, & secretior ignis
 Quo fouet ac reficit sese vis seminis intus,
 Edetur, tempusque sacri geniale Hymenæi,
 Perpetuisque almi succensa cubilia tedis
 Conjugis, & veri Veneris dicentur amores.

Ergo nunc cum tu vitro deraferis auri,
 Hanc hyali paruo rursus in vase repones:
 Cuius item modicum feruenti os obstrue vitro.
 Tum tibi seu lapide excisum formare caminum,
 Sive luto fictum studeas: cui subdita lampas
 Ardeat assiduum producens usque teporem:
 Quem super impositus dense cinis aurea seruet
 Semina quæ fundo phialæ claudantur in imo,
 Et vitreo dum vase diu conclusa coquantur,
 Ostendant prima varios in fronte colores.
 Namque ipsum quoniam præ cunctis quærimus atrum
 Post quater undenos soles cum noctibus actos,
 Vnde color tota candens educitur arte,
 Ex atro ad candentem alios extare necesse est,
 Quos spectes medios inter contraria sensim
 Appareret tibi. Namque hoc natura requirit,
 Quo sibi conueniat concors, atque undique tota
 Nec nisi decursis spatiis extrema tenebis.
 Omni namque dabunt tibi tot se parte videndos
 Quot trahit aduerso solis splendore colores
 Iris, ubi terris cælo incuruata recumbit:
 Aut quot sæpe leui motu variata videmus
 Colla referre animum quas Iuno jungere curru
 Ante alias omnes volucres dignata superbis

*Centum Argi voluit pratexere lumina pennis.
Ast ubi se fusco perfuderit ipsa colore
Massa, putes proprium te suffecisse teporem,
Quo semella marem suavi complexa foueret
In gremio: ast illi sensim instillaret amorem
Fotus amans, dulcique simul langueret uterque
Connubio, & ditem proferret denique partum.
Hinc ea paulatim pullam deponere vestem
Incipit, & sese pallenti obducere palla,
Inq; dies minus atque minus pallere: neque ullo
Cessare interea momento temporis unquam
Sapius innumero conspersa colore vicissim
Quin albere iterum maturet fœdere tanti
Conjugij juncto, quo jam resoluta latenter
Putruit, & vires quo nunc recreata resumit.
Hic igitur ne qua tepidum summoneris ignem,
Et genitalem intus vim vi subeunte foueto:
Ales ut assidue tepidis super incubat ouis,
Nascendisq; adhibet pullis intenta vigorem.
Quem tu continue morem seruare memento,
Hanc ut, dum Phœbi circum se verterit orbis,
Plurimus exacto comprehendat tempore candor.
Hæc tibi tangenda est duranti denique meta,
Hic equus est soluendus, & hic jam terminat æquor,
Quo cursum tenuisse diu latere laborum
Tantorum, & longum patienter multa tulisse:
Ac iam tempus adest quo felix præmia sumas
Debita, quæ tanto demum sudore pararis.
Accipies igitur vini de more subactum
Argenti pondus, triquetrique in vase repones
Quo calefacta solent immissa metalla liquere:
Cumque tibi in medio vas ipsum aptaueris igni,
Cœperit*

Cæperit & missio sursum feruescere fumo,
 Pulveris exiguam perfecti proijce partem
 Desuper, & tantis succendas foliis ignem:
 Namque id continuo, quod tu mirere, liquecet
 Argenti in speciem, quam fusam deinde canali
 Angusto in gracilem videas durescere virgam.
 Non tamen hic prorsus sistendum est: eja age longum
 Ingresso tibi restat iter, quo pergere cura
 Strenuus, & quondam felicem perfice cursum.

Nec mihi det vitio quisquam si condita clastra
 Naturæ referare nimis, vel inuile forsan
 Humano quicquam generi proferre videbor:
 Cum, veluti cunctos auro dutescere vellem,
 Ipsum qua fieri possit ratione docere
 Tentabo. Abstrusum quod sic natura sub imis
 Montibus occuluit, quo gens humana per omnes
 Id peteret patiens atque exantlata labores:
 Quove uno pretiique modum summamque tenerent
 Mortales, illoque foret mutatio rerum
 Equior, & varias inter commercia gentes
 Aptamagis. Quod si certa produxerit arte
 In lucem id quisquam, vulgoque ut pergat in usum
 Fecerit, atque ideo pretiosum ut vile putetur:
 Continuo exciderint reliquæ tam segniter artes.
 Quantum hæc extulerit caput indecessa: neque ipse
 Fortè pater curis acuet mortalia corda
 Amplius, inde gravi passus torpere veterno
 Omnia, vel potius sceleratum mox genus omnem
 Iusserit humani speciem mutare decoris.
 Ipsum autem, ut variis agitauerit ante periclis
 Autorem sceleris tanti, aut detrudet ad orcum
 Fulmine, vel celsa religatum, in rupe perennes

Ater-

Aeternum poenas coget dare. Nam quid Olympo
 Ossa superpositus, necnon & Pelion Ossa
 Cœumque Iapetumque magis sanumque Typhœa
 Finxerit horrendi Iouis ira & fulmine dignos?
 Aut magis athereis subductus sedibus ignis
 Caucasæa meritum volucrique & rupe Promethea,
 Quam qui has imprudens aurum inuulgauerit arte
 Dignus erit poena simul ut multetur utraque?
 Caueat hac princeps re forsâ Claudius una
 Flexibile ut feret mirando examine vitrum,
 Detraheret nequid pretia olim imposta metallis.
 Vidit idem inferior longo post tempore Cæsar
 Ipse etiam fortasse, artis cum perdere tanta
 Artifices voluit, jussitque exurere librûm
 Multorum aggestum cumulum, dum fortè peragrat
 Milite compositio Ægypti ditissima regna,
 Et timet imperio Romano prouidus arte
 Ex illa, & multis opibus tunc inde paratis.
 Quin frustra Phaunus Pico satius, & Iouis almus
 Ipse nepos, merita ferretur laude quod olim
 Primus ad Hesperios specubus deprompserit altis
 Argenti late venas, primusque per ipsum
 Aurum aditus tantos tellure reclusit ima,
 Horum conditio si qua vilesceret arte.
 Verum id non agimus, non omnibus omnia namque
 Scribimus: : hac tota vulgus sed parte perosi
 Ludimus: & procul hinc certum est arcere profanum,
 Et terrere etiam scriptis, ne attingere sensu
 Speret quæ paucis canimus prudentibus, & quæ
 Non tanquam artifices, sed ut olim cetera tanquam
 Scrutantes opus id naturæ dicimus, & quæ
 Vix illis pateant magno percepta labore

Qui moniti nobis dignique ad tanta vocantur:
 Prasertim cum rite volunt indicta relinquere
 Nonnulla, aut dici scelus est ea quippe nefandum.
 Ni penitus cæcis ambagibus innuuantur.
 Ac nonnulla etiam, quod parce nos tamen ultro
 Fecimus, interdum sparguntur falsa: neque illic
 Omnia præcipue credas tibi vera referri
 Ars ubi secretos duci tentatur in usus,
 Atque ubi quo pacto sese experientia promat
 Prodimus, additi perplexæ legibus artis.
 Quin ubi natura vires aperimus, & artem
 Illius affectum decernimus, atque ubi primum
 Esse hanc, mox quæ ea sit ostendimus, omnia passim
 Vera tibi porro occurrent magis, & magis inde
 Omnia percipies quæ sunt ducenda sub usum,
 Quam illinc artis ubi nobis modus ipse doceri
 Est visus, nostroque patens fieri documento,
 Nec fuit hæc fandi tantum sententia quantum.
 Hic mihi nescio quis furor incidit, unde fauenti
 Numine non trito ductarer calle sub alta
 Culmina Pieridum, lætosque innisere colles,
 Et fontes haurire sacros, & carpere frondes
 Sperarem docta jam præmia frontis honesta,
 Atque adamata mihi, & multos quæsita per annos,
 Hæc nam sollicitas inhibent solatia curas:
 Hic amor, hæc vacuam tenet oblectatio mentem,
 Gratiæque, atq; una hæc animum complexa voluptas
 Explet, & hinc totum percurrunt gaudia pectus,
 Gaudia Castalidum dono concessa sororum.
 Ergo hinc digrediens edico ne quis ab igne
 Amoveat quod rexit opus, ne forte remittat
 Conceptum durante diu virtute calorem:

Sed contra intendat potius, quo perferat ipsum,
 Tacta manus tamen artificis, ne quando mouentem
 Vim sese excedat calor, ac tam jugis & æquus
 Perduret quam leta illum natura sequatur.
 Ergo quin pergas tunc te mora nulla retardet,
 Desieris cum jam ulterius proferre nitorem
 Sperati & demum jam tum candoris adepti:
 Sed tamen ut properes obstet patientia semper
 Fida comes qua te pariter ne longa moretur
 Ipsa dies faciat. Neque enim tibi tempore parta
 Tanta breui speres que si conquirere possis,
 Nulla æquè querenda alia, aut optanda relinquo.
 Hic itaque ulterius postquam processerit ignis,
 Non vnus color, aut facies spectanda: sed ante
 Quam tibi purpureus se proferat ipse videndum,
 Paulatim croceo perfusus candor amictu,
 Et variè immutans totum durabit in annum,
 Cum ruber ostendi mæx cœperit, atque sub altam
 Perspicuus florere cutim, violæq; rubenti
 Assimilis, juxtaque nitens Tyrio hyacintho.
 Haud tamen hic etiam sistas, sed protinus ultra
 Perge nec à recta qua te via ducit aberres.
 Tum tibi ne in mentem veniat, nec suadeat vllus
 Vt quicquam immutes ignem, ni fortè parumper
 Intendas, quem ferre tamen vel tangere possis,
 Cum libet, illesus: qua sit tibi meta, modisq;
 Quo nihil hoc toto seruandum tempore credas
 Esse magis, namque hoc naturam imitabere tantum.
 Cetera si pecces aliquid vel fortè relinquo,
 Corrigere, aut rursus componere nil prohibet: si
 Rectè animaduersa hac pridem, & quasita fuerunt.
 At si desistas, quo vis intermoriatur.

Ignea continuo quæ foetum fomite pascit,
 Nil agis, & subito cum primum desinet ignis
 Cuncta ruent, quæ non ulla reparaueris arte
 Amplius, ac frustra tentes fulcire ruinam.
 Verum si contra studeas augere calorem
 Impatiens, pigeatque moræ te, protinus illud
 Amittes longo quod dudum tempore queras.
 Propterea assistens operi bombycina lychnis
 Nunc ipse imponas filo contorta trilici:
 Nunc oleo demissa leues, eademque retorto
 Profer acu, aut putres contundas forcipe fungos.
 Contemplator item cum se mutauerit aer,
 Sumpserit & vires jam tempestatibus æquas:
 Si media, ut par est, torrenti æstate calescet,
 Et tuus hic etiam nolens augebitur ignis:
 At si frigesct gelidis Aquilonibus aer,
 Et tuus hic etiam nolens sedabitur ignis.
 Tu verò si frigus erit mox addere primis
 Fila tribus, sapiens accingere quæ tibi speres
 Esse satis: sed si æstatis supereminet æstus,
 Occurras, demasque celer quæ adjunxeris ante,
 Aut latera extemplo attenua nimis ampla camini,
 Et graciles illi spondas aptare labora.
 Aut contra, tenuis paries ubi fortè maligna
 Ex sese admittet vel rimis frigora, limo
 Tum latera hæc eadem crasso duc omnia circum,
 Quæque potes iussum conserues arte teporem.
 Nec pudeat cribro cineres agitare, neque ipsos
 Ampullam circum tennes aptare tepentem,
 Interea quando videas inolescere foetum
 Scilicet, & densum magis affectare ruborem,
 Tertia quo tandem veniat feliciter æstas,

Quæ

Quæ tibi præteritos demat perfectæ labores.

Nam simul ac plenum color effert purpureus se

Cunctandum nihil est, quin pulvis vase beatus

Dematur, variòsque tibi seruetur in usus :

Cætera siue velis auro mutare metalla,

Seu libet affectis etiam mortalibus esse

Auxilio, & tristes illis depellere morbos.

Haud tamen exactè quisquam sic computet annos

Vt nil diminuatur numero huic, nil insuper addat,

Nam seu materies habilis quandoque reperta

Acceleret cursus, eadem non apta retardet :

Seu calor intensus paulo minus aut magis equam

Mensuram exuperet, variet tempusve, locusve :

Hinc tibi si spectes, ratioque & causa patebit

In longum tanti spatium quæ duxerit ortus,

Fecerit aut breuius. Neque enim quem septimus edit

Mensis erit fallax hominum partus, nec & hunc quem

Protulit undecimus non verum dicere possis :

Quamquam hæc in superos soleant & in astra referri.

Sunt qui deinde tamen non parvis ignibus illum

Noctes atque dies septem in fornace perustum

Detineant, donec magis hic densetur, ut aiunt.

Quod tamen haud omni sapiens ex parte probarit :

Nam facere haud quicquid simile huic natura videtur :

Cœperit at si quem seruat mox una tenorem

Semper, & incepto quæ sint diuersa refutat.

Hæc tibi quo totum peragant quem circumagis orbem

Rectius, integri moneo ne spreueris anni

Observare tuis in rebus tempora passim.

Ac si me quicquam studeas audire, sub ipsum

Ver adeò incipies quo totus parturit orbis,

Et quo se cunctis aperit natura creandis :

Cujus

*Cuius ad arcanum componas cuncta tenorem
Me duce, quod monui semper, ne calle relicto
Illius, à recta quôquam discedere tentes.*

*Vere igitur tum vitra tibi conflare iubeto:
Vere etiam formare luto, atque aptare caminos,
cùm descœuit hyems, ac dum non impedit æstas
Ut quamvis validos pertractes cominus ignes.*

*Forſitan hic numeros quæras, & pondera rerum
Quas tibi constituias, opus id quàm perficit ante :
Verùm si reputes tria sunt primordia tantùm,
Dehinc duo , dehinc etiam rectè si videris unum
Tantum erit, & solo triplex constabit in auro.*

*Quin ipsa hæc uno comprehendas pondere cuncta :
Nam nihilo distant inter se iuncta suumque
Quoque sibi alterno permutat pondere pondus.
Quæ tamen exactè prorsus sic omnia tractes,
Ut neque tam tenui numero subducere curent,*

*At neque tam modica perpendere lance minutim
Hi quibus argento mirè secernitur aurum,*

*Instrumenta quibus maneant quæ templa vocantur:
Nam templi faciem præstant circumdata vitro,
Et pedis unius modulo constructa decenti,
Quo nusquam tenui penetret vi spiritus, atque
Hic erecta bilanx præceps immotâque perſtet.*

*Atque ideo argenti massæ, quæ continet aurum
Infusum, drachmam capiunt, quam rursus acuto
Incidunt ferro, mediâque illius in acres
Diffundunt latices partem : mox illa virentes
Particulas auri linquit resoluta per undas.*

*Hæ propria nigra adfundum gravitate feruntur
Quas illi excipiunt, & parva lance receptas,*

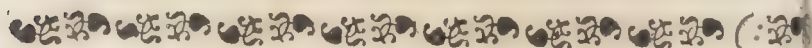
*Exiguo quicumque leues sint pondere pendunt:
 Subductisque ipsis, dum quod sub parte repertum est
 Tunc aurum artificis miro solertia ductu
 Computat, in toto reperit quæ summa resultet.
 At quamquam numeris opus est utare minutis
 Usque adeo, vel ponderibus, satis attamen una
 Tantum electa tibi fuerit tribus uncia primis
 Ex illis, quam tu ut docui sic rite gubernes:
 Aut si forte duas sumis, nil amplius addas.
 Nam te, quod superest, etiam nonnulla docebo,
 Quæ tibi cum fuerint alta sub mente reposita,
 Noris cur modica contentus parte labores.*

*Hic ego non fictis quæ sunt tractanda figuris
 Eloquar, & longis obducta ambagibus edam
 Quæ quondam artifices ipsi calasse fatentur
 Consulto tanquam veteris mandata Sibyllæ.
 Extremo huic igitur prudens ne cede labori:
 Nam brevis atque artis minima est, sed diuitis usus.
 Ergo vel in primis fuluo confunde metallo
 Confecti paulum medicaminis: idque beati
 Pulveris actutum præ se vim ferre videbis.
 Vel grauidum puro semen cum rursus ab auro
 Haud facili & multa extrusum collegeris arte,
 Qui modus ex illis quæ pridem exegimus extat
 Expressus satis, & dari non omnia par est:
 Huic tu purpurei partem mox pulveris aquam
 Immisce: atque illis lentum succende calorem,
 Ac geminos illas etiam simul excoque menses,
 Quo seriem spatio cunctam predire colorum
 Pernideas, qualem ternos miratus in annos
 Videris: atque breui sumas quæ maxima longo
 Tempore*

Tempore iam tota quasisti sedulus arte.
Idq̄ iterum, atque iterum facias: quotiesq̄ peractum
Id fuerit, toties vires illius, & ipsum
Pulverem ex auctes cumulum: namque ocyus ipse
Crescit, & hinc aliam sumit, reinetque priorem
Virtutem crescentem etiam. Nec credere vanum est
Illam adeò interdum priscis auctoribus auctam,
Ipsius ut tenui proiecta parte per undas
Æquoris, argentum si vinum tum foret æquor,
Omne vel immensum verti mare possit in aurum:
Neptunúsque supra diuos ditissimus omnes
Tum fieri, & strato lusum Nereides auro
Ire super puro siccantes sole capillos
Ceruleæ, quo non alius color aptius auro
Hareret, & æthereo cui plenè conuenit aurum.

Hæc super aurifera non inuidus arte canebam;
Dum ferus Ausoniæ populos agit undique motus;
Atque rapit residues & longa pace quietos
Arma per, innumerásque inmani vulnere cades:
Horrendum in facinus: quo mixtum ignobile vulgus
Principibus, rerum quibus est permissa potestas,
Præcipitat, stupidisq̄ necem mortalibus atram
Ingerit, atque ipsa grauioribus morte labores.
Illo Augurellum me tempore tutus habebat
Adriacus baccante sinus per cuncta furore
Barbarico, magnæ vel cum primoribus urbis
Versantem, aut studiis Musarum multa vacantem.
Carmina qui fidibus iampridem aptare canoris,
Tum doctos salibus sermones spargere puris
Tentavi, & demum iam rectos ausus Iambos

*Edere : nunc lusi somno velut excitus arcto,
Qua data porta inter geminas qua somnia servant :
Cornea nec nobis patuit, nec prorsus eburna
Emissus cecini falsis insomnia verbis.*

IO. AVRELLII AVGVRELLI

P. Ariminensis

VELLVS AVREVM
ad Vonicum.

VT noris quæ fortè mihi Vonice videnda
Contigerint, positis rebus paulisper agendis
Audi quæ poterunt forsàn tibi vana videri,
Si reputes sed vera tamen nec somnia credas :
Vt sapiens qui multa vides velamine moto,
Quod circumpositu sic caligantibus obstat
Sæpe oculis ut vix paulum discernere possint
Discrimen rerum obscurum. Sed pergite Musæ
Vestrum opus hoc: paucis hominum nunc visa canamus.

Transieram medium sub iter, jam mille feroci
Ipse animo horrendis perpeffus monstra periclis,
Cum me difficilis ceperunt tædia vita.

Et jam terga locis vertebam fessus iniquis,
Numina ni tanti mouissent sancta labores.
Nam quis tot vastas potuisset repere rupes
Vi sine coelesti? sylvasque, & lustra ferarum,
Fluminâque abscessas inter currentia valles

Tran-

*Transisset vita incolumi, tutusque malorum
Sed fesso auxilium Deus attulit: & mihi certus
Cotinuo illuxit puro sub lumine callis.
Cum prius offerrent sese quocunque tenebræ.*

*Principio anulum magno de corpore saxum,
Et contra arrectum prærupta mole subibam,
Quæ tenuis tantum venienti rima patescit,
Et quæ nec radios profert nec lumina Phæbus
Errabam in cæcis tenebris & nocte profunda,
Donec sæpe gravi passu loca tetra remensus
Illic unde brevis mihi se lux obtulit hæsi.
Hic vero primum subsedi fessus: & ante
Prospectans, circumque oculos per singula voluens
Extimui: retròque pedem tum fortè tulissem.
Sed me ne facerem tenuis qui rupe cadebat
Exiguus humor guttis, acremque leuare
Ipse sitim admonuit siccis quæ faucibus olim
Hæserat: & nusquam suasit desistere cæptis,
Sic ego jam modica requie, paruisque refectus
Haustibus inceptum qua callis pervius extat
Ire iter instituens, iterum sub luce maligna
Conuallem obscuram nebulis pluuiisque madentem
Ingredior, quacumque pati graviora paratus.
Atque hic lenta solo putri vestigia figens
Vndenos quater ipse dies cum noctibus egi:
Iamque viæ ad summum tandem venisse videbar
Cum mihi se penitus oculis lux abstulit omnis.
Quid facerem? vel quæ tantis proferret in umbris?
Aut quò me solita retrò sine luce referrem?
Nec tibi quæ interea transmissa fluenta lacisque
Euasi refero: aut medys quam sæpe sub undis*

Meme habui, collóque tenuis latera ipse subegi.
 Quæ non vota Diis, seu quas non mittere voces
 Sustinui? quæve ipse animo non iusta peregi?
 Tum mihi visa preces inter discindier ingens
 Cum tonitru nubes, purumque per æthera ferri
 Accelerans & lux terris placidissima reddi.
 Ac vallem interea jam prætergressus opacam,
 Exieram alios in campos, latèque patentes.
 Atque hic diuersis maculis inspersa per omne
 Corpus ouis, varioque micans tum fortè colore,
 Quærebat iuuenem lanæ candentis amictum
 Sedula propter aquam, vitreis ubi rinulus amnem
 Præterit immensum lymphis, & florea circum
 Arua sonans scatebris leni cum murmure fertur.
 Hanc ego, perfectis votis, ut proxima vidi
 Gramina carpentem, nitidique ad fluminis undas
 Siccantem vellus fluuiio quod merserat ante:
 Continuò obstupui, miro suspensus amore
 Sæclari pecus egregium quo tendere gressus
 Inde videretur, vel quæ se verteret usque,
 Hæc ita perpendens stabili dum mente voluto,
 Et rectâ jam tento gradus, avidusque propinqua
 Illa solo teneris, alta ceruice, relictis
 Floribus ibat ouans contra, mæque ipsa petebat:
 Ac veluti nouisset herum, mihi protinus ultrò
 Blandiri, & gremio sese dare, & aurea sæpe
 Cornua, sæpe ungues ostendere, versicolorque
 Motare interdum varium latus, & mihi prorsus
 Sola unitantis opibus gestire colenti.
 Ast ego, quam poteram magno veneratus honore,
 Accipio hanc blandèque fouens deduco sub antrum
Excisum

Excisum, quod forte caua de rupe patebat,
 Obductum viridi musco spissisque corymbis.
 Deinde thoro lectis foliis & fronde recenti
 Substrato, liquidos fontes, & leta ministro
 Pabula: & hinc paribus studiis certare laboro.
 Hic illa exuniis positis noua vellera primum
 Induit, & vicibus tot eas mutata resurnit
 Quot trahit aduerso solis splendore colores
 Iris, ubi terris cœlo incuruata recumbit:
 Aut quot sæpe leni motu variata videmus
 Colla referre animum quas Iuno jungere curru
 Ante alias omnes volucres dignata superbis
 Centum Argi voluit prætexere lumina pennis.
 Bissenos menses ita se variantibus illis
 Præterij, cum jam nixeo candore viderem
 Omnia conspergi: & lato mihi pectus inibat
 Pertentare fauor, simul & pertundere cura.
 Contemplabar enim quò dives vertere vellus
 Cœperat, & mihi non paruum rabida ora timorem
 Intulerant animo quæ vix arcere cubili
 Nostra vigil poterat custodia, sine luporum
 Ingluies erat, aut rabies pellenda leonum,
 Et quos inuidia exagitat vesana timebam:
 Sed metus ille tamen vanus, neque vis mihi obesse
 Amplius vlla virum poterat, non vlla ferarum.
 Vescebatur ouis passim florentibus herbis.
 Apricos vaga per campos, ubi nulla perennis
 Vrit hyems glacie segetes, aut solibus æstas:
 Temperies illis tanta est, & gratia cœli.
 At grato quondam victu mihi mitia poma
 Præbebat ramis foeta incuruantibus arbos:

Semper & irrigui complebant pocula fontes.
 Alter & interea circum se voluerat annus :
 Instabatque dies promissi muneris, ut jam
 Sperarem reditum longo post tempore letus
 In patriam, & tanto finem prope adesse labori :
 Ignarus quod erant mihi sex beunte calore
 Seruandi, atque etiam totidem sub frigore menses.
 Nam quæ marmoreo succrescens alba colore
 Iam candens ebur & nitidos superabat olores,
 Nescio quem in croceum sensim conuersa ruborem
 Tendebat Tyrio paulatim murice pingi.
 Ut vidi tunc majus opus, tunc aurea terga
 Speraui : atque operi tanto præferre laborem
 Haud ullum passus, pariterque intendere tempus
 Omne illi instituens, iterum melioribus ipse
 Auspiciis tantas accingor vincere moles :
 Donec concessi perfectotemporis orbe.
 Candida purpureum referebant cuncta colorem,
 Et de purpureo subitus color aureus ibat.
 Nec mora, continuo pecus ore & naribus auram
 Aurea supirans cadit : & graue pondus inani
 Corpore vellus adest pedibusque & cornibus aureis.
 Hic ego tum grauitè casu perculsus acerbo,
 Latitiâque, anidusque loco discedere, primum
 Vota dijs, gratesque simul persoluo benignis :
 Mox humeris onus imponens, ad proxima tendo
 Littora : & in patriam rediens, sic alter Iason
 Aurea foelici denexi vellera Colcho.

NATHA-

NATHANIS ALBINEI

Doct̃oris Medici.

CARMEN AVREVM AD IANVM CVSINVM.

IANE CVSINE, tibi decreuimus omnia paucis
*Naturæ atque artis mysteria, carmine amico
 Scribere ludentes : & te de nocte profunda
 Ereptum in mediâ Solis perducere lucem.*
*Ergo age, & intentis animis ad singula, prudens
 Abstrusos planis è sensibus erue sensus.*

*Principio mundi regionem implebat inanem
 Torpens massa, expers motus, formæ, atq; caloris:
 Quam latè patet expansis toto orbe tenebris.
 Vnde Creatoris nutu omnipotente supremum
 Limpida lux sortita locum, rutili area cœli,
 Vndosum pelagus, terræque grauissima moles
 Exiliere : chao in mundum se vertere iusso.
 Tum jugè à reliquis terra imprægnata elementis,
 Subque supèrque solo, vario discrimine rerum,
 Innumeras species nostros produxit in usus.
 Hinc plumbum nigricans, & stanni stridula vena,
 Lunarique nitens argentum albedine : ferrum
 Hinc durum, cuprûmque rubens, cognata metalla,
 Denique & hinc aurum duxit primordia fulgens.
 Namque udâ quodcunque alma telluris in aluo*

Concipiunt corpus, sancto de semine lucis
 Exiit, & medio tenuis de spermate cœli,
 Inconstantis aqua fecunda in menstrua fusis:
 Imprimis specie atque gradu distincta metalla,
 Quorum princeps est aurum, finisque supremus.
 Deficit hoc illi, penetratis vertice claustris
 Quod sese in superas vegetans non proferat auras,
 Sed sterile in latebris aeternum torpeat imis:
 Ni manus artificis crassa de mole solutum,
 Docta ministerio suavi, vegetale metallum,
 De gradibus mediis, nec dum auri nomine dignis,
 Sublimet, ditésque sibi fecundet in usus.
 Nunc te scire opus est usdem quibus ipsa creata
 Naturam totum submittere legibus orbem:
 Ut prius in tenebris lateant primordia rerum,
 Inque chaos corpore gravi confusa quiescant,
 Quam quævis extra causas inceperit esse.
 Arti scito enim nullis elementa subesse
 Gignendis rebus, quam quæ natura creando
 Fœtibus inseruit: nec libertate potiri
 Edendis aliis ea, ni corruptio primum
 Compositi primi præcesserit. Sed memento
 Omnia ab interitu longè melius renasci:
 Principiis à se didicistis, purificatis,
 Nobiliusque iterum in sese redeuntibus usdem,
 Nonnisi constantes animi, mentesque sagaces,
 Continuo studij fortisque tenore, latentis
 Quæis datur arcanos veri penetrare recessus,
 Huic se dent operi: quod longo tempore, vili
 Principio, varios per casus perque labores,
 Ducitur inceptum summa ad fastigia rerum.
 Quicquid enim natura parens perducit in ortum.

Promouet

Promouet id certâ & constanti lege dierum.
Ex quo materna comprehensum est semen in aluo,
Nonne vides menses septémue nouémue requiri,
Queis vnis tandem vitalis nascitur infans?
Æquius exemplum dicto, me iudice, non est.
Præterea ne quis nostræ se immisceat arti,
Experientia quem non fecerit ante scientem
Queis gradibus paulatim insurgant luxq; calorq;
Vnde pari gressu sequitur productio in annos.
Postquam ergo ex vno tria feceris: ex tribus vnum
Ut confles iterum, naturam imitare creantem,
Perque gradus similes subiectum intende calorem:
Donec eâ seriem conspexeris arte colorum,
Qui tandem in fixis nuneo rubeoq; quiescant.
Plus satis hæc: cur non etiam secreta reuelem
Pondera? Principia tria sunt, septémque metalla
Nostro in subiecto: primus se spiritus effert
Sublimis, qui deinde animam de corpore fixo
Allicit, & leuibus per inania portat in alis:
Dêque tribus tantum duo sunt, vnumque decemque:
Ex quibus emergunt septem longo ordine fratres.
Ergo vbi natura motus legesque magistræ,
Constanti studio & longo cognoueris usu:
Nullas nece moras, submitte laboribus artis
Vim ignis inexperti mineram prædiuitis auri,
In qua habitat vitæ scintilla integra latentis,
Queque sinu modico vberius cœlestia dona
Hauferit. Hinc sulphur viuum, clarâque renidens
Munditie, auspiciis Saturni, atque arte sagaci,
Elice: mercurioque nitens immerge nitenti,
Compositumque istud crystallo conde serena.
Huic vbi continuos succenderis vsque calores
Exterius,

Exterius, quales languens optauerit ignis
Interior : qui sese alio similique foueri
Expetit imprimis, majori fomite major
Factus eget : subito videas, mirabile dictu,
In chaos antiquum rursus, tenebrasque silentes
Omnia diffundi, & noctem succedere opacam.
Tu ne deficias animo : nam post tenebras lux
Splendida restituet disiectas undique partes,
Digestumque nouâ renocabit origine mundum
Tum quoque terra breuis cœlestem intra ilia rorem
Purior excipiet mineri sine labe creandis :
Queis non argentum, ast argentea semina crescant :
Proque auro aurificum tellus feret aurea germen.
Non tamen hîc operum finis, non meta laborum :
Nam vel in argentum, vel si tentaris in aurum,
Pulvere projecto, mutare infecta metalla,
Moris ut est, operam spe vana luseris omnem.
Ergo prius fixis satages vnire metallis
Mercurijs lapides mediantibus : ut tribus illis
Vnum in compositum coeuntibus igne perenni,
Optatos tandem valeas contingere fructus.
O fructus dulces, summoque cacumine montis
Prostantes : ad quos raris exercita plantis,
Per labyrinthæos inflexus, semita ducit !
Mons est præruptis altissimus undique saxis :
Cujus in occulto radix descendit in atra
Tartara, vertex de superato sole triumphat,
In medio splendent argentea cornua lunæ.
Hi sunt qui tota, dominantur in arte colores,
Atque, manu velut, artificem per singula ducunt,
Quodlibet artis opus peragrantes ordine eodem.
Hæc nisi sufficiant, addive quid amplius optes :

Accipe

Accipe demùm quæ viridi cœlata smaragdo
Venturis posuit voluenda nepotibus olim,
Arcana interpretēs sophia,, ter maximus Hermes.
Tu licet obserues fundo graue corpus in imo
Stare, leues auræ dum ingens per inane vagantur:
Sunt tamen ex uno: naturâ est id tamen vnum,
Quodcumque est, quantumq; etiam in diuersa mouetur.
Non secus ac circum quicquid patet undique cœli,
Subiacet & quicquid cœlo terraque marisque,
Ex una massa est diuino numine cœtum.
Hæc solē & lunâ res vna parentibus orta est,
Aëreo gestata utero, telluris alumna:
Constanti artificis quæ in terram versa labore,
Perfectâ virtute vicens miracula præstat.
Dirue compositum naturæ, elementâque miris
Consociata modis, paulatim discice, magno
Ingenio. Lenibus transcendit in æthera pennis,
Et cœli interea vires adipiscitur altas:
Inde solum redit, & magno decedit inani,
Et terra interea vires adipiscitur imas.
Hinc est præcellens totius gloria mundi:
Cui cedunt toto migrantes corpore morbi,
Duraque paupertas, fallâxque inscitia rerum.
Iane vale, nostrumque hilari vultu excipe carmen,
Aurea quo lenibus latet ars obducta figuris.
Scilicet annulus est vigili verè aureus ille,
Molliter inserto turgens viridante smaragdo,
Quotē præteritâ donari nocte videbas,
Grata præsagi delusus imagine somni.

F I N I S.

NATHANIS
ALBINEI
ÆNIGMA.

INfans in sacro accepi baptismo nomen ,
Expressum Græcis elementis quod tribus, ut sit
Litera Νō prima, Ἀλφα secunda, & tertia Θήτα,
Tres præbet totidem sapientum arcana figuras:
Protinus in primis quæ namque deesse videntur
Sufficit æquipotentia, vel proportio supplet.
Hæc te veridici Euclidis geometrica libris
Syntaxis primo dubium sextoque docebunt.
Quinetiam gentile quod à prænomine nomen
Majore accedit numero artem signat eandem:
Nam si præcedit viginti quatuor vnus,
Succeditque alius, res sit pretiosior auro ;
Tres luces vbi naturæ motusque gradusque
Artifici ostendant cabalæ magiæque perito.

.NAΘ En vbi sal.

NOVVM LVMEN
CHEMICVM,

E' NATVRÆ FONTE ET
MANVALI EXPERIENTIA
depromptum.

Cui accessit Tractatus
DE SVLPHVRE.

AVCTORIS *Anagramma*,
DIVI LESCHI GENVS AMO.

GENEVÆ,

Sumpt. I. Ant. & Samuelis De Tournes.

M. DC. LXXIII.

PRÆFATIO.

Omnibus CHEMICÆ artis Inquisitoribus
Genuinis videlicet Hermetis Filiis,
Author salutem & benedictionem à Deo precatur.

*V*M mecum perpen-
derem, Candide
LECTOR, multos adul-
terinos Libros, falsá-
que, (vt vocant) Alchemista-
rum Recepta, Impostorum fraude
& auaritia composita, in quibus ne
scintilla quidem veritatis elucet,
inter naturalium occultarúmque ar-
tium indagatores versari; quibus
★ 2 &

Et quàm plurimi decepti sunt, Et
 adhuc decipiuntur: nihil me uti-
 lius facturum existimavi, quàm si
 Talentum à Patre luminum mihi
 concreditum, cum filijs Et hæredi-
 bus scientiæ commune haberem. Ut
 Et posteri animadverterent, non
 solum prioribus seculis, verùm et-
 iam hoc nostro, singularem illam
 Dei benedictionem Philosophicam
 quibusdam hominibus non fuisse
 denegatam. Nomen meum certis
 de causis publicare non consultum
 visum est, dum non mihi laudem
 quero, sed Philosophiæ amatoribus
 prodesse studeo. Ideo vanam gloriæ
 cupiditatem relinquo illis qui ma-
 lunt VIDERI quàm ESSE. Quæ
 hic in veritatis Philosophicæ indubi-
 tata

PRÆFATIO.

5

atque attestationem scribo, paucis
comprehensa, à Manuali experien-
tia mihi ab Altissimo concessa, de-
prompta sunt: ut ij qui in hac lauda-
tissima scientia, prima & realia po-
suerunt fundamenta, hac cohortatio-
ne, pulcherrimarum rerum exerci-
tationem non deserant: & sic à sce-
lerata Fumiendulorum turba, cui
dulce est decipere, tuti sint. Non
sunt somnia, ut ignarum vulgus lo-
quitur, nec inania otiosorum homi-
num commenta, ut stulti & insipien-
tes, qui artem rident. Veritas est ipsis-
sima Philosophica; quam, ut veri-
tatis amator, in veritatis Chemica,
immeritò proclamata, subsidium &
confirmationem, occultare aut silen-
tio involuere non debui nec potui.

*

3

Quam-

Quamvis hisce malignis temporibus
(ubi virtus & vitium equiparan-
tur) propter sæculi indignitatem ho-
minumque ingratitude[m] & infi-
delitatem (ne quid de Philosophorum
maledictionibus loquar) in publicum
prodire maximoperè pertimescat.
Possem adducere Chemicæ huius
veritatis testes, autores videlicet
gravißimos, iuxta unanimem vene-
randæ Antiquitatis in tot diversis
Nationibus consensum: At quæ ex-
perimento oculari videntur proba-
tione non indigent. Viderunt illam
sine veste DIANAM hisce elapsis
annis (sciens loquor) multi & supre-
ma & infima sortis homines. Et licet
reperiantur quidam malè feriati, qui
aut ex invidia, aut malitia, aut metu
dete-

detectionis imposturarum suarum, clamitent auro suam animam posse extrahi, & pomposa ac vana ostentationis delusione, alieno reddi corpori; non sine temporis, laborum ac sumptuum jactura & detrimento: sciant pro certo Hermetis Filij, eiusmodi animarum, ut loquuntur, siue ab Auro, siue à Luna (quacunque via vulgari Alchemistica) extractionem, meram esse persuasionem; quod quidem à multis non creditur, sed tandem per experientiam, unicam & solam veritatis magistram, cum damno verificatur. E contra, qui (via Philosophica) hoc sine fraude & furo præstare possit, ut vel minimum metallum, siue cum lucro, siue sine lucro, realiter colore,

*Solis vel Luna in omnibus examini-
 bus requisitis permanente, tingat:
 Illum iure affirmare possum habere
 fores Naturæ apertas, ad ulteriora
 & altiora arcana inuestiganda, &
 cum DEI benedictione acquirenda.
 Porrò presentes hos Tractatus, mea
 experientia conscriptos, scientiæ filiis
 offero: ut dum omni cogitatione mo-
 tuque animi in Naturæ occultis ope-
 rationibus inquirendis versantur, in-
 de rerum veritatem, ipsamq; Na-
 turam perspiciant & cognoscant: in
 qua Re sola totius sanctissimæ Ar-
 tis Philosophicæ perfectio consistit,
 modo via Regia, quam Natura in
 omnibus operationibus præscribit,
 progrediantur. Ideo hic Candidum
 lectorem admonitum velim, ut scri-
 pta*

pta mea, non tam ex verborum cortice quàm è Natura viribus intelligat; ne postea tempus, laborem, & sumptum frustra expensum deplorat. Consideret Sophorum hanc esse scientiam, non imperitorum: Et longè alium esse Philosophorum sensum, quàm ut eum percipiant, vel Thrasones gloriosi, vel literati irrisores, aut contra conscientiam vitiosi (qui dum virtutibus emergere non possunt, sceleribus & honestorum virorum calumniis id vaoluntur,) vel imperiti circumforanei, qui suis dealbationibus & rubefactionibus, cum indignissima laudatissima scientia Chemica diffamatione, uniuersum ferè mundum deceperunt. Dei enim donum est; si quidem ad eam

*

S

non

non nisi solâ Dei intellectum illuminantis gratiâ, per patientem & religiosam humilitatem perueniri possit (aut per ocularem experti præceptoris demonstrationem:) Quapropter à Deo alienos meritò à secretis suis procul abigit. Quod reliquum est; filios artis unicè rogo ut meum benè de ipsis merendi studium animo grato accipiant: & cum OCCULTVM fecerint MANIFESTVM, atque Dei nutu, constanti labore in optatum portum Philosophicum appulerint, Philosophico more omnes indignos ab hac arte excludant: amorisq; erga proximum egenum in timore Dei (postposita vana ostentatione,) memores, Optimo-ter-
Maximo

*Maximo pro speciali hoc munere,
sine abusu, in tacito & piè gauden-
ti sinu, sempiternas gratitudinis lau-
des decantent.*

Simplicitas Veritatis sigillum.

Cùm

 V'M à PRÆFATIONE
hac spatii aliquid inanis
supereffet, eiq; implendo
vt vacarem rogabundus instaret.
Typographus: *Arnaldi* VILLA-
NOVANI Testamentum breuius,
à me olim sequentibus versiculis
exaratum, in mentem mihi venit.
Hoc tibi LECTOR hic communi-
care non indignum visum est:
quippe in quo desiderata verbo-
rum elegantia ab expressorum in
ejus generis scriptis semper opta-
biliore integritate suppleatur.

TESTAMENTVM ARNALDI

De VILLANOVA.

*Traditur his olim mentem signasse supremam
Nostra gentis honos Arnaldus Villanouanus.
E terra exoritur, virêsq̃ue acquirit in igne
Perfectas celebris veterum lapis ille Sophorum.
Limpidus hunc horis bis senis nutriat humor,
Donec distentis turgentior undique membris;
Expositusque loco sicco modicêque calenti,
Horarum quoque bis senarum tempore, sensim
Expurget sese nimio externoque vapore,
Duratisque etiam solidescat partibus intus.
De lapide expressum meliori virgineum lac
Confestim vitreo clausum seruatur in ovo,
Pullifico inque dies mirè variatur ab igne:
Dum varij in fixo cessent candore colores.
Excipit hunc tandem crescentis viribus ignis
Purpureus, completi operis virtutis & index.*

N A Q.

TRACTATUS PRIMVS

DE NATVRA,

QVIDNAM EA SIT,

& quales ejus debeant esse

Scrutatores.

ULTI Sapientes, Doctissimiq; Viri ante complura Sæcula, imò (Hermete teste) ante diluvium, multa scripserunt de conficiendo lapide Philosophorum; &

tot nobis reliquerunt scripta, vt nisi Natura in dies operarerur credibilia nobis, vix jam aliquis verum existimaret esse NATVRAM: quia superioribus sæculis non tot inuentores rerum fuerunt; Nec etiam antecessores nostri aliud quicquam considerarunt præter Naturam ipsam, & Naturæ possibilitatem. Et quamuis illi in simplici tantùm Naturæ viâ manserint, ea tamen inuenerunt quæ nos nunc in tot rebus ver-

A

santes,

santes; vix nostris ingeniis potuissimus
imaginari. Hoc fit quia nobis Natura, &
Generatio rerum in orbe jam vilis simplex-
que videtur. Et ideo ingenia nostra, non
ad res cognitatas, sed ad talia quæ non vel
vix fieri possunt, intendimus: quapropter
ita etiam nobis succedit facilius excogitare
res subtiles, & quas ipsi Philosophi nesci-
rent imaginari, possumus, quàm ad verum
Naturæ cursum, & Philosophorum sensum
peruenire. Et sic Natura hominum compa-
rata est, ut ea quæ scit negligat, alia semper
quærat; multò magis ingenia humana qui-
bus Natura subdita est. Exempli gratiâ; vides
quemlibet artificem cum jam ad summam
artificij sui perfectionem peruenierit, alia
quærit, aut eo abutitur, aut planè desinit.
Ita etiam generosa Natura semper agit
vsque in ipsam Iliadum, hoc est, Termi-
num vltimum, postea cessat. Nam indita
est Naturæ permissio quædam ab initio, ut
per cursum integrum possit ad meliora ve-
nire, & requiem habere plenariam, ad
quam omni conatu tendit, & gaudet suo
fine, non aliter ut Formica senio, cui in se-
nectute Natura creat alas. Ita nimirum &
nostra ingenia eousque progressa sunt, præ-
fertim

sertim in Arte Philosophica, seu lapidis praxi, vt jam ferè in ipsum Iliadum peruenerimus. Nam Ars Chemiæ eiusmodi subtilitates nunc inuenit, vt vix maiores possint reperiri; & eatenus differt à veterum Philosophorum Arte, prout Faber Horologiorum à simplici Fabro Ferrario: Et licèt ambo tractent Ferrum, nihilominus neuter sciret alterius labores, quamvis ambo sint in sua arte Magistri. Si hodie reuiuisceret ipse Philosophorum pater Hermes, & subtilis ingenii Geber, cum profundissimo RAIMUNDO LULLIO, non pro Philosophis, sed potius pro discipulis à nostris Chemistis haberentur: Nescirent tot hodie vsitatas distillationes, tot circulationes, tot calcinationes, & tot alia innumerabilia Artistarum opera, quæ ex illorum scriptis huius sæculi homines inuenerunt & excogitarunt. Vnicum tantùm nobis deest, vt id sciamus quod ipsi fecerunt, lapidem videlicet Philosophorum seu Tincturam Physicam. Nos dum illam quærimus alia inuenimus: & nisi ita vsitata esset procreatio humana, & natura in eo suum jus teneret, jam vix non deuiaremus. Sed, vt reuertar ad propositum, Promisi in hoc primo Tractatu Naturam

explicare ; ne nos à simplici via vera , vana
deflectat imaginatio. NATVRAM igitur
dico Vnam ; veram , simplicem , in-
tegram in suo esse , quam Deus ante secula
fecit , & spiritum ei inclusit : scito autem
Naturæ Terminum esse Deum , qui & Na-
turæ principium est ; siquidem nullum fini-
tur initium nisi in eo in quo incipit. Dixi
vnicam esse tantum , per quam Deus omnia
facit : non quòd Deus sine illa operari ne-
sciret , (si quidem ipse Naturam fecit , & o-
mnipotens est ;) sed ita sibi placuit , & fecit.
Res omnes ex illa Natura vnica proueni-
unt ; nec est in orbe aliquid extra Natu-
ram : Et quamuis aliquando abortus fiant ;
hoc non est naturæ , sed vel artificis vel lo-
ci vitium. Natura hæc diuisa est in loca
quatuor , in quibus hæc omnia operatur quæ
apparent & in vmbra sunt , siquidem res po-
tius in vmbra sunt quàm vt verè appareant.
Mutatur in mare & foemina , & Mercurio
assimilatur , quia se iungit variis locis ; &
secundùm terræ loca bona vel mala res pro-
ducit ; licèt non sint loca mala in Terra ,
provt nobis videtur. Qualitates autem
sunt tantum quatuor , & hæc omnibus in-
sunt rebus , neque concordant ; semper vna
exce-

excedit aliam. Natura autem non est visibilis, licet visibiliter agat; nam est spiritus volatilis qui in corporibus suum agit officiũ: locum & sedem suã habet in voluntate Diuina. Nobis hoc loco ad nil aliud ipsa prodest, nisi vt eius loca sciamus quæ sint ipsi conuenientiora vel propinquiora; hoc est, vt sciamus coniungere rei rem, secundum Naturam ne misceatur lignum homini, aut Bos vel animal metallo; sed quodlibet agat in suum simile: & tunc etiam Natura suum præstabit officium. Locus Naturæ non est alius quàm, vt supra dictum, in velle Dei.

SCRUTATORES Naturæ tales esse debent qualis est ipsa Natura, veraces, simplices, patientes, constantes &c. & quod maximum, pii, Deum timentes, proximo non nocentes. Postea diligenter considerent num propositum suum cum Natura concordet; an sit possibile ab exemplis discant apparentibus, ex quibus videlicet rebus quid fiat, quomodo, & in quali vase Natura operetur. Nam si simpliciter aliquid vis facere, sicut ipsa facit Natura, sequere Naturam: sin verò præstantius quid moliris quàm Natura, id animaduerte in

quo, & per quid melioratur, & semper in
 suo id fiat simili. Exempli gratiâ, si cupis
 metallum (quæ est nostra intentio) ulterius
 quàm Natura fecit, in virtute promouere;
 Naturam accipere oportet Metallicam, &
 hoc in mare & fœmina, aliàs nil efficies: Si
 enim intendis ex herbis creare Metallum,
 laborabis in vanum; sicuti ex cane vel bestia
 lignum non produces.

TRACTATVS SECVNDVS.

*De Operatione Naturæ in nostro proposito
 & spermate.*

NATURAM jam dixi esse veram, uni-
 cam, ubique apparentem, continuam,
 quæ cognoscitur ex rebus productis, lignis
 videlicet, herbis, &c. Dixi etiam scruta-
 torem Naturæ esse oportere veracem, sim-
 plicem, patientem, constantem, unicæ sal-
 tem rei animum applicantem, &c. Nunc
 de naturæ actu incipiendum. Sicuti Natura
 in Dei velle est, & Deus creauit illam, vel
 imposuit omni imaginationi; ita Natura fe-
 cit sibi semen, hoc est, velle suum in Ele-
 mentis

mentis. Illa est quidem vna, & tamen res profert diuersas; sed nil operatur sine spermate: quidquid sperma vult operatur Natura, nam est instar Artificis alicuius instrumentum. Sperma igitur vniuscuiusque rei melius & vtilius est Artifici quàm Natura ipsa: Nam è Natura sine spermate effici est tantum quantum sine igne, auro vel argento Aurifaber, aut sine grano & semine agricola. Habito spermate Natura præstò aderit, siue ad malum, siue ad bonum. Operatur illa in spermate vt Deus in libero hominis arbitrio: & hoc est magnum miraculum, quòd Natura obedit spermati, non coacta, sed propria sponte; sicuti & Deus omnia concedit quæ Homo vult, non coactus, sed ex proprio vel: Idèd homini liberum dedit arbitrium, siue ad malum, siue ad bonum. Sperma igitur est Elixir cuiusque rei, vel quinta Essentia, seu perfectissima rei decoctio & digestio, vel sulphuris Balsamù, quod idem est quod Humidum radicale in Metallis. Magnus quidem hîc de hoc spermate posset institui sermo, sed nos tantùm ad propositum in Arte Chemica tendimus. Quatuor elementa generant sperma, voluntate Dei & imaginatione Naturæ: quemadmodum e-

nim viri sperma habet centrum, seu vas sui
 seminis in renibus; ita quatuor elementa
 motu indefinēti (quodlibet secundum suam
 qualitatem) projiciunt sperma in terræ cen-
 trum, vbi digeritur, & per motum emitti-
 tur foras. Centrum verò terræ est quidam
 locus vacuus vbi nil quiescere potest: in Ex-
 centrum (vt ita loquar) seu centri margi-
 nem & circumferentiam quatuor Elementa
 suas projiciunt qualitates. Sicuti vir suum
 emittit semen in vterum mulieris; in quo
 nil manet de semine, sed postquam debitam
 matrix accepit portionem, ceterum ejicit
 foras: similiter accidit in centro terræ vt vis
 Magnetica partis alicuius loci rem ad se at-
 trahat conuenientem sibi ad pariendum a-
 liquid; ceterum ejicitur foras in lapides &
 alia excrementa. Nam omnes res ex eo fon-
 te habent originem, nec quicquam in toto
 mundo nascitur nisi per hunc fontem. Ex-
 empli gratiâ; Habeatur in aliqua mensa pla-
 na vasculum aquæ, quod locetur in mensæ
 medium, & circumcirca ponantur res va-
 riæ, & colores varii, item sal, &c. quodq;
 separatim: effundatur postea aqua in medi-
 um; videbis illam aquam hinc inde diffue-
 re, & dum riuulus vnus attinget colorem
 rubeum

tubeum rubefiet ab illo, si ad salem salis saporem mutuabitur, & sic de cæteris. Aqua enim loca non mutat, sed locorum diuersitas mutat aquam. Simili modo è centro terræ semen vel sperma à quatuor elementis in centrum projectum ad varia loca transit, & secundum loci Naturam naturatur res: si peruenit ad locum terræ & aquæ purum fit res pura. Semen & sperma omnium rerum est vnicum, & tamen varias res generat, vti è sequenti apparet exemplo. Viri semen est semen nobile, & saltem ad generationem hominis est creatum; nihilominus si vir abutatur eo, quod est in eius libero arbitrio, nascitur abortus: Nam si, contra grauissimas Dei inhibitiones, vir iniret vaccam, aut aliam bestiam, facilè conciperet bestia viri semen, quia Natura non est nisi vna; & tunc non nasceretur Homo, sed bestia & abortus; siquidem locum non inuenit semen sibi competentem. Tali inhumana & detestanda commixtione virorum cum bestiis varix bestix producerentur hominibus similes. Ita enim fit, si sperma intrat centrum nascitur quod inde nasci debebat; sed cum jam in locum venit & concepit, non ampliùs mutat formam: verùm dum adhuc in centro sperma

sperma est , æquè facile ex illo spermate
 produci potest arbor quàm metallum , tam
 citò herba quàm lapis , & vnus pretiosior
 altero, secundùm puritatem loci. Sed quo-
 modo Elementa sperma generent nunc no-
 bis dicendum est, & hoc modo fit. Elemen-
 ta sunt quatuor, duo sunt grauia & duo sunt
 leuia, duo sicca duo humida, sed vnum ma-
 ximè siccum & alterum maximè humidum,
 sunt masculina & fœminina &c. Horum
 quodlibet per se est promptissimum ad pro-
 ducendum res sibi similes in sphaera sua , &
 ita voluit Altissimus: Hæc quatuor non qui-
 escunt, sed semper inuicem agunt; & quod-
 libet per se emittit suum subtile , ac in
 centro conueniunt : In centro verò est Ar-
 chæus, Naturæ seruus , qui ea spermata mis-
 cendo ejicit foras. Quomodo autem id fiat,
 * in Epilogo horum duodecim Tractatum
 copiosius videre est. * p. 51.

TRACTATVS TERTIVS.

De Vera prima Metallorum materia.

PRima Metallorum materia duplex est,
 sed vna sine altera metallum non creat.
 Prima

Prima & principalis est humidum aëris caliditate mixtum ; hanc Philosophi Mercurium nominarunt , qui radiis Solis & Lunæ gubernatur in mari philosophico : Secunda est terræ caliditas sicca, quam vocarunt sulphur. Sed quia omnes veri Philosophi hanc maximè occultauerunt , nos paulò lucidiùs illam explicabimus ; pondus præsertim, quo ignorato omnia destruuntur. Inde fit ut multi ex re bona producant abortus : sunt enim, qui totum corpus pro materia seu semine vel spermate sumunt , alii frustum, & hi omnes à recto declinant tramite. Exempli gratiâ; si quis viri pedem & mulieris acciperet manum, & vellet ex hac commistione creare hominem , non esset possibile. Est enim in quolibet corpore centrum & locus , vel seminis seu spermatis punctum, & semper 8200. pars , etiam in ipso grano tritici ; & hoc aliter esse non potest: Nā non totum granum vel corpus vertitur in semen, sed tantum est in corpore scintilla aliqua necessaria, quæ à suo corpore custoditur ab omni excessiuo calore & frigore, &c. Si habes aures & sensus, hîc animaduerte & securus eris, non tantum ab illis qui locum spermatis ignorant, totumque granum in semen redu-

reducere nituntur; verùm etiam ab his omnibus qui in solutione metallorum versantur vana, & metalla per totum solvere volunt, vt postea ex illorum commixtione mutua, nouum creent metallum. At hi, si Naturæ processum considerarent, viderent rem se habere longè aliter: Nam nullum metallum est tam purum quod non habeat & suas impuritates, vnum tamen altero pauciores vel plures. Sed tu, amice lector, primum obseruabis Naturæ punctum, vt suprà dictum, & satis habes: sed hanc tibi habeto cautclam, ne in metallis vulgi illud quæras punctum, in quibus non est. Nam hæc metalla præsertim aurum vulgi, mortua sunt; sed nostra sunt viua, spiritû habètia, quæ omnino sumenda sunt: scito enim metallorum vitam esse ignem, dum adhuc in suis mineris sunt, & mortem etiam ignem, fusionis videlicet. Prima verò metallorum materia est humiditas quædam mixta aëre calido; & est in forma aquæ pinguis, adhærentis vnicuique rei puræ vel impuræ; in vno loco tamen abundantius quàm in altero, quod fit quia terra est in vno loco magis aperta & porosa, vim attractiuam habens, quàm in altero. Prouenit aliquando per se
in lu-

In lucem induta veste aliqua, præsertim in locis vbi non habet adhærere alicui; cognoscitur ita, quia res omnis ex tribus principiis est composita: In materia verò metallorum vnica tantùm sine coniunctione, exceptâ veste vel eius vmbriâ; scilicet sulphure, &c.

TRACTATVS QVARTVS.

Quomodo metalla in terra visceribus generantur.

Producuntur metalla hoc modo: postquam quatuor Elementa virtutes suas projecerunt in terræ centrum, Archæus distillando sublimat calore motûs perpetui in terrę superficiem: Est enim terra porosa, & ventus stillando per poros terræ resolvitur in aquam, ex qua res nascuntur omnes. Sciunt ergo doctrinæ filii sperma metallorum diuersum non esse à spermate rerum omnium, scilicet vaporem humidum: ideò frustra quærunt Artifices metallorum reductionem in materiam primam, quæ tantùm vapor est. Philosophi non talem intellexerunt
ma-

materiam primam, sed tantum materiam secundam, sicuti Bernardus Trevisanus optimè disputat, quamvis non ita lucidè, quia de quatuor Elementis loquitur; nihilominus id dicere voluit, & solummodo cum filiis locutus est. Ego verò ut clariùs Theoricam detegerem, omnes hinc præcauere monere volui, ut tot solutiones, tot circulationes, tot calcinationes ac reiterationes ficerent; nam frustra id quæritur in re durà cum per se mollis ubique sit: Non prima, sed secunda tantum quærat materia, talis nimis quæ simul ac concepta est, in aliam mutari formam non potest. At si quæras quomodo metallum in talem reducat materia sequor in eo Philosophorum intentionem: Hoc tantum præ ceteris volo, ut filii artis intelligant sensum scriptorum non syllabas, & ubi Natura desinit, in metallicis videlicet coram oculis nostris perfectis corporibus, ibi arti esse incipiendum. Sed ut ad propositum reuertar (siquidem hinc non est intentio nostra de solo lapide,) agamus nunc de materia metallorum. Paulò antè dixi Res omnes nasci ex aëre liquido vel vapore quem Elementa perpetuo motu in viscera terre stillant: hunc postquam

quam Naturæ Archæus accepit, per poros sublimat, & vnicuique loco sua sagacitate tribuit (sicuti in præcedentibus retulimus,) sic locorum varietate res etiam proueniunt & nascuntur variæ. Sunt qui opinentur Saturnum habere aliud semen, aurum quoque aliud, & sic consequenter metalla reliqua: sed vana sunt ista; vnicum tantum est semen, idem in Saturno quod in auro inuenitur, idem in Luna quod in Marte; Sed locus terræ diuersus fuit, si me rectè intelligis; quamuis in Luna Natura citiùs quàm in Sole defierit, & sic de aliis. Quando enim ex terræ cætro sublimatur vapor ille, transit per loca vel frigida vel calida: Si igitur tráfit vapor per loca calida & pura, vbi pinguedo sulphuris parietibus adhæret, vapor ille, quem Philosophi Mercurium Philosophorum dixerunt, accommodat se & jungitur illi pinguedini, quam postea secum sublimat; & tunc fit vnctuositas, relicto nomine vaporis accipit nomen pinguedinis; quæ postea veniens sublimando ad loca alia, quæ jam vapor antecedens purgauit, vbi est terra subtilis, pura, & humida, implet poros eius & jungitur illi; & sic fit Sol: si verò pinguedo illa venit ad loca impura, frigida, fit Saturnus: si verò talis terra pura sit & mixta sul-

phuri; fit Venus &c. Quò enim magis depuratus locus est, eò pulchriora reddit metalla: nam sciendum est quòd ille vapor continuè egreditur ex centro ad superficiem, eundo purgat loca. Inde fit quòd hodiè reperiuntur mineræ in locis vbi ante mille annos nullæ fuerunt; nam progressu suo semper subtiliat crudum impurum, purum successuè secum trahens: Et hæc est reiteratio, & circulatio Naturæ; tam diu sublimatur, res novas producendo, donec locus depuratur optimè; & quò magis depuratur, eò etiam nobiliores res producit. Hyeme verò, cum aër frigidus terram constringit, congelatur etiam ille vinctuosus vapor; qui postea, redeunte vere, vnà cum terra & aqua miscetur; & fit Magnesia trahens ad se sibi similem Mercurium aëris, qui dat vitam omnibus rebus, per radios Solis, Lunæ & stellarum, & sic gramen, flores & similia profert: Natura enim ne momentum tēporis otietur. Metalla verò sic procreantur; longa destillatione purgatur terra, postea accessu pinguedinis ea generantur: alio modo non proveniunt, sicuti quorundam, Philosophorum scripta sinistrè interpretantium, vana opinio est.

TRA-

TRACTATVS QVINTVS.

*De generatione lapidum omnis
generis.*

Lapidis materia est eadem quæ & aliarum rerum ; & secundum locorum puritatem hoc modo nascuntur. Quando quatuor Elementa suum vaporem stillant in terræ centrum, & Archæus Naturæ eundem ejicit & sublimat ; hic, dum transit per loca porósque terræ, trahit secum omnem terræ impuritatem vsque in superficiem, quem postea congelat aër (nam quod aër creat purus, aër congelat crudus, quia aër in aërem habet ingressum & se jungunt inuicem, nam natura Naturâ lætatur :) & sic fiunt petræ & montes lapidei, secundùm magnos & paruos poros. Et quo maiores terræ pori, eò etiam meliùs purgatur locus : dum enim per tale respiraculum maior caliditas, & aque maior quantitas transit, eò citiùs depuratur terra ; & sic postea in eiusmodi locis commodiùs metalla nascuntur. Sicuti & ipsa testatur experientia, vt aurum

B non

non alibi nisi in montibus quærat^{ur} & reperiatur, quod in plantis, nisi rarò, fieri nequit: nam sæpissimè talia loca humida sunt, non vapore, sed aqua Elementalⁱ quæ ad se trahit vaporem illum, & ita sese amplectuntur vt non facilè separentur; postea Sol cœli digerens illam facit argillam pinguem qua figuli vtuntur. In locis verò vbi est arena grossa, & vapor non habet secum pinguedinem vel sulphur, herbas & gramen in pratis creat. Sunt & alii lapides pretiosi, vt Adamas, Rubinus, Smaragdus, & reliquæ gemmæ: generantur omnes hoc modo. Quando vapor Naturæ per se sublimatur, sine accessu pinguedinis sulphuris, & venit ad locum aquæ puræ salis, fiunt Adamantes; & hoc in locis frigidissimis, ad quæ non potest peruenire pinguedo illa, quia pinguedo non permetteret ista. Sciendum enim est quòd spiritus aquæ facillimè sublimatur calore facili; sed oleum seu pinguedo non nisi magno eleuatur calore, & in loca calida: etiamsi enim ex centro progrediatur, leui congelatur frigore, & sic subsistit; vapor verò ad loca debita ascendit, & congelatur in aqua pura in lapides granulatim. Quomodo verò in gemmis colores fiant;

fiant; sciendum est illud ratione sulphuris in hunc modum fieri: si sulphuris pinguedo congelatur, motu illo perpetuo postea spiritus aquæ transeundo digerit & purificat illud vi salis, donec colore digesto rubeo vel albo coloretur, qui color tendens ad meliora cum illo spiritu, quia subtiliatus est tot reiteratis distillationibus, eleuatur: spiritus postea habet potentiam intrandi res imperfectas, & sic introducit colorem, qui postea jungitur illi aquæ tunc partim congelatæ, & sic implet poros eius, & fixatur cum ea fixatione inseparabili. Cōgelatur enim omnis aqua calore si est sine spiritu, cōgelatur frigore si habet spiritum; sed qui scit congelare aquā calido, & spiritum cum ea jungere, certe rem inueniet millesies pretiosiore auro & omni re. Efficiat igitur vt separetur spiritus ab aqua, vt putrescat, & appareat granum; postea rejectis fæcibus reducat spiritum ex alto in aquam, & faciat coniungere simul: illa enim conjunctio generabit ramum dissimilem forma parentibus.

TRACTATVS SEXTVS.

De Secunda Materia, & putrefactione rerum.

DIximus de prima materia rerum, & quomodo nascuntur res ex Natura sine semine, hoc est, quomodo Natura ab Elementis accipit materiam ex qua generat semen: Nunc verò de semine, & rebus generatis ex semine, sermonem instituemus. Omnis res habens semen multiplicatur in eo, sed absque Naturæ auxilio non fit: semen enim nihil aliud est quàm aër congelatus in aliquo corpore, seu vapor humidus; & nisi hic resoluatur calido etiam vapore, nullius est usus. Sciant ergo inuestigatores artis quid semen sit, ne quærant rem quæ nō est: & sciant illud esse triplex, quod ex quatuor elementis productum est. Primū est MINERALE, de quo hoc loco sermo est; alterum VEGETABILE; Tertium ANIMALE. MINERALE semen à Philosophis cognoscitur: Vegetabile commune ac vulgare est, ut videmus in fructibus: Animale
ex ima-

ex imaginatione cognoscitur. Vegetabile nobis ostendit quomodo natura creat illud ex quatuor Elementis. Sciendum enim est quod hyems est putrefactionis causa, siquidem spiritus vitales in arboribus congelantur & quando hi calore solis (in quo est vis magnetica omnis humiditatis attractiva) resoluntur; tunc calor naturæ, per motum excitatus, pellit ad circumferentiam vaporem aquæ subtilem, qui poros arboris aperit, & guttas stillare facit, semper purum ab impuro separando. Præcedit tamen interdum purum impurum; purum stat & congelatur in flores, impurum abit in folia, grossum & spissum in corticem: arboris cortex manet fixus, folia cadunt frigore vel calore, quando obstruuntur pori ejus: flores congelantur in tali colore qualis est ipsi calor, & adferunt fructum & semen (voluti pomum in quo sperma est, ex quo nascitur arbor; sed in illo spermate est semen vel granum intrinsecè, ex quo etiam absque spermate nascitur arbor; nam multiplicatio fit non in spermate, sed in semine.) Sic oculariter videmus Naturam creare ex quatuor elementis semen, ne nos in hoc frustra occuparemur; nam quod crea-

tum est creatore non indiget. Hoc exempli loco lectorem admonuisse sufficiat ; sed ad propositum Minerale redeo. Semen Minerale vel Metallorum creat Natura in visceribus terræ : propterea non creditur tale semen esse in rerum Natura, quia inuisibile est. At non est mirum quod ignari dubitent, siquidem id quod præ oculis est non percipiatur ab illis ; multò minùs istud quod inuisibiliter absconditum est : sed verissimum est quod superius non est nisi ut istud quod est inferius, & vice versa id quod nascitur suprà, nascitur ex eodem fonte sicuti illud quod infrà in terre visceribus. Et quam prærogatiuam vegetabilia præ metallis habent, ut Deus illis semen inderet, & hæc immeritò excluderet ? Nonne eiusdem dignitatis metalla apud Deum cuius & arbores ? Hoc pro certo statuatur, nihil sine semine crescere : ubi enim nullum est semen, res est mortua. Necessè est ergo ut, vel quatuor elementa creent semen metallorum, vel ea producant sine semine : si absq; semine producantur, tunc perfectà fieri non possunt ; siquidem res omnis sine semine imperfecta est, ratione compositi : qui hanc indubitatæ veritati fidem non adhibet,

bet, non est dignus vt naturæ secreta scrutetur; nil enim in orbe nascitur quod semine destituatur. Semen metallorum verè & realiter ipsis est inditum: generatio autem eius ita fit. Quatuor elementa in prima operatione naturæ stillant, per Archæum Naturæ, in terræ centrum vaporem aquæ ponderosum, qui est metallorum semen, & dicitur Mercurius propter ejus fluxibilitatem, & vniuscuiusque rei conjunctionem, non propter essentiam, assimilatur sulphuri propter internum calorem; & post congelationem est humidum radicale. Et quamvis corpus metallorum ex Mercurio sit procreatum, quod de mercurio Philosophorum intelligi debet, tamen hi non sunt audiendi qui putant Mercurium vulgi semen esse metallorū, & ita corpus loco seminis accipiunt: non considerantes quòd & dictus vulgi Mercurius suum in se habeat semen. Errores omnium horum è sequenti patebūt exemplo. Manifestum est quòd homines habeant semen in quo multiplicantur: Hominis corpus Mercurius est; sed semen occultum est in corpore, & ratione corporis quantitas in pondere exigua: qui igitur hominem generare vult, non Mercurius, qui

corpus est, sed semen vapor aquæ congelatus accipiat. Sic in regeneratione metallorum sinistrè proceditur à vulgaribus Chemicis: Corpora metallica solvunt, siue Mercurium, siue aurum, siue Saturnum, siue Lunam, & corrodunt illa aquis fortibus, & aliis rebus heterogeneis ad veram artem non requisitis; postea conjungunt: nescientes quòd ex corpore humano dissecto non generatur homo; quia corruptio corporis, & seminis destructio hoc pacto præcessit. Vnaquæque res in mare & foemina multiplicatur, vt in tractatu de duplici materia mentionem feci: Diuisio sexus nil creat vel producit, sed debita illius coniunctio profert nouam formam: Semina vel spermata ergo, nō corpora, sunt accipiēda: & ergo marem viuum & foeminam viuam; hos conjunge simul vt inter se imaginentur sperma ad procreandum suæ Naturæ fructum. Primam enim materiam nemo mortalium credat se facere posse: Prima materia hominis terra est, & nemo hominum ex illa hominem creare potest, solus Deus hoc scit; at è materia secunda quæ jam creata est, si in locum debitum posita fuerit, facilè Natura operante generabitur

etur id cuius formæ semen est. Artifex hic
nil facit nisi vt sciat subtile à spisso separare,
& in vas imponere debitum. Nam hoc con-
siderandum est, prout res incipitur ita fini-
tur: ex vno fiunt duo, ex duobus vnum, &
non ulterius. Vnus est Deus; ex hoc vno
Deo filius est genitus: Vnus dedit duo, duo
vnum dederūt Spiritum Sanctum ab utroq;
procedentem: sic factus est mundus, & sic
erit finis eius. Considera priora quatuor
puncta exactissimè: habes in illis Patrem,
Patrem & filium, ultimò SS: habes qua-
tuor Elementa: habes quatuor luminaria,
duo Cœlestia, duo Centralia: Nil amplius
est, fuit, & erit, quàm in hac figura patet: si
deberem omnia mysteria hinc elicienda
consignare, magnum oriretur volumen:
Redeo ad propositum, & tibi dico verum,
fili mi, non creatur ex vno vnum, quia hoc
solum Dei est proprium: sufficiat te posse ex
duobus creare vnum tibi utile. Scias ergo
perma multiplicatium esse materiam se-
cundam, & non primam: Prima enim ma-
teria rerum non videtur, occulta est in na-
tura vel in Elementis; secunda verò inter-
dum filiis doctrinæ apparet.

TRAC-

TRACTATVS SEPTIMVS.

De virtute Secunda materia.

SED vt faciliùs possis comprehendere qualis sit hæc secunda materia, virtutes ex quibus illam cognosces describam tibi. Ac primum scias quòd Natura in tria Regna diuisa est; Duo sunt Regna quorum quodlibet per se stare potest, etsi alia duo non essent: est regnum Minerale, Vegetabile, & Animale. Minerale per se subsistere potest, etsi nullus hominum in mundo esset nec arbor, vel herba. Vegetabile itidem, etiamsi nullum metallum, nec animal esset, per se stare potest: hæc duo sunt ex vno per vnum creata. Tertium verò ex dictis duobus vitam habet, sine quibus esse non posset, & est nobilius ac præstantius quàm duo prædicta, sicuti etiam postremum est inter illa, & dominatur eis: qui semper in tercio virtus finitur, & in secundo multiplicatur. Viden in vegetabili Regno? Prima materia est Herba vel Arbor quam tu creare nescis, Natura hoc solummodo

modo facit: In hoc regno secunda materia est semen quod tu vides: in hoc multiplicatur Herba vel Arbor. In Regno Animalis prima materia est Bestia vel Homo, quem tu creare nescis: sed secundam materiam sperma tu nosti, in quo multiplicatur. In Regno minerali metallum tu creare nescis, & si gloriaris vanus es & mendax, Natura hoc fecit: & quamuis haberes primam materiam secundum Philosophos, illud sal centrale, tamen sine auro multiplicare impossibile tibi foret: semen autem metallorū vegetabile filij tantum doctrinæ nouerunt. In vegetabilibus semen apparet extra, Renes digestionis eius est aër calidus. In animalibus semen apparet intus & extrà, renes digestionis ejus sunt renes viri. Aqua in mineralibus semen est in centro cordis eorum & vita: Renes digestionis eius est ignis. Vegetabilis seminis receptaculum est terra: Animalis seminis receptaculum est matrix foeminæ: Aquæ, mineralis seminis, receptaculum est aër. Et ea sunt seminum receptacula quæ sunt congelationes corporum: ea est digestio quæ solutio: ea putrefactio quæ destructio. Virtus autem cuiusque seminis est vnicuique rei in suo Regno
se

se conjungere , quia subtile est , & nihil aliud quàm aër qui pinguedine in aqua congelatur : cognoscitur ita , quia non miscet se extra suam Regnum naturaliter alicui rei : non soluitur sed congelatur , quia solutione non indiget , sed congelatione. Neceffe est ergo vt pori corporum aperiantur , vt emittatur sperma in cuius centro semen jacet quod aër est : illud quando in matricem venit debitam , congelatur & congelat quod reperit purum , vel impurum puro mixtum. Quamdiu in corpore semen est viuit corpus , quando totum consumitur corpus moritur , omnia autem corpora post emissionem seminis debilitantur : Experientia etiam testatur homines veneri nimium indolgentes debiliores fieri , vt arbores nimios fructus ferentes fieri postea steriles. Semen igitur , vt jam multoties repetitum est , res est inuisibilis , sed sperma est visibile , & ferè est anima viuens , non inuenitur in rebus mortuis : Elicitur dupliciter , suauiter & cum violentia. Sed , quia híc de virtute eius saltem sermo est , dico quod nil sine semine nascatur , virtute seminis fiunt omnia : & sciant artis filij in arboribus amputatis frustra semen quæri , quod solummodo in viridibus reperitur.

TRACTATVS OCTAVVS.

*Quomodo per artem operatur natura
in Semine.*

OMNE semen per se nullius momenti est, si non ponatur, vel ab arte, vel à Natura in matricem debitam. Et licet semen per se nobilius sit omni creatura, tamen matrix eius est vita, quæ facit putrescere sperma vel granum, & puri puncti congelationem causatur, insuper calore corporis sui illud nutrit & crescere facit: & hoc fit in omnibus supradictis tribus naturæ regnis, & fit naturaliter, per menses, annos, & tempora. Sagax verò ars illa est quæ in regno minerali & vegetabili aliquid abbreviare potest, sed non in animali: in minerali solummodo perficit hoc quod natura non potest, propter aërem crudum qui sua violentia impleuit poros corporis cuiusque, non in visceribus, sed in superficie terræ, ut antea in præcedentibus capitulis dixi. Sed ut facilius intelligatur hoc, adhuc adungere volui quòd Elementa certan-
ter

ter inter se projiciunt in centrum terræ, quasi in renes, semen suum: centrum verò per motum emittit illud in matricem: matrices verò sunt innumerabiles, quot loca tot matrices, vna purior altera, & sic in infinitum ferè. Scias ergo quòd pura matrix purum dabit fœtum in suo simili: Exempli gratiâ, in animalibus sunt matrices hominum, vaccarum, equorum, canum, &c. sic in minerali & vegetabili sunt metalla, lapides, falia: nam falia in hisce duobus regnis sunt considerata, & loca eorum, secundùm magis vel minus.

TRACTATVS NONVS.

*De Commixtione Metallorum, vel
de eliciendo semine
Metallico.*

DIximus de Natura, de Arte, de corpore, & de spermate ac semine: jam ad praxim descendamus, quomodo videlicet metalla commisceri debeant, & qualis eorum sit inter se correspondentia. Scias ergo mulierem non discrepare à viro, ex eodem

eodem semine & in vna matrice ambo nascuntur, nihil defuit præter digestionem, & vt matrix purior est in sanguine & sale: sic Luna ex eodem semine cum Sole, & eadem matrice: sed matrix magis habuit de aqua quàm de sanguine digesto, secundùm tēpus Lunæ cœlestis. Vt verò eò faciliùs tibi imaginari possis quomodo metalla coëant, vt emittant & recipiant semen, intueri cœlum & planetarum sphæras: vides quòd Saturnus supremus sit, cui succedit Iupiter, huic Mars, postea Sol, quem sequitur Venus, hanc Mercurius, vltimo loco Luna statuitur. Considera jam quòd planetarum virtutes non ascendant, sed descendant: dedit hoc & ipsa experientia quòd ex Venere non fit Mars, sed ex Marte fit Venus, vtpotè vna sphæra inferior: sic etiam Iupiter facilè transmutatur in Mercurium, quia Iupiter secundus à Firmamento, & Mercurius secundus à terra: Saturnus primus à cœlo, Luna prima à terra: Sol miscet se omnibus, sed nunquam per inferiores melioratur. Non autem te lateat magnam esse correspondentiam inter Saturnum & Lunam, quorum in medio Sol constitutus est: sicuti inter Iouem & Mercurium, in quorum medio

medio Sol etiam consistit: Eodem planè modo inter Martem & Venerem, qui duo Solem etiam habent intermedium. Nouerunt Chemicæ ferrum in cuprum seu Venerem sine Sole mutare: nouerunt etiam è Ioue facere Mercurium: sunt & aliqui qui è Saturno conficiunt Lunam: sed si scirent his mutationibus Solis administrare naturam, certè rem omni thesauro inuenirent pretiosiore. Propterea dico non ignorandum esse quæ metalla inuicem sint coniungenda, & quorum natura naturæ cor- respondeat. Propterea vnum datur metal- lum quod habet potentiam alia consumen- di, est enim ferè vt aqua eorum, & ferè mater: vnica tantum res, humidum radi- cale, Solis videlicet & Lunæ, resistit ei, & melioratur per illud: sed, vt detegam, Chalybs vocatur. Si vndecies coit aurum cum eo, emittit suum semen, & debilita- tur ferè ad mortem vsque: concipit Cha- lybs, & generat filium patre clariorem: po- stea cum semen jam nati imponitur in suam matricem, purgat illam, & facit millesies aptiorem ad pariendum optimos fructus. Est & alius Chalybs qui assimilatur huic, per se à natura creatus, qui scit ex radiis solis

solis (mirabili vi & virtute) elicere illud
quod tot homines quæsierunt, & operis no-
stri principium est.

TRACTATUS DECIMVS.

De Generatione Supernaturali filij Solis.

TRactauimus de rebus quas Natura
creat, & quas Deus creauit; vt scruta-
tores artis eò faciliùs possibilitatem naturæ
intelligerent. Sed, ne diutiùs differam:
modum ac artem conficiendi lapidis Phi-
losophorum aggredior. Lapis Philosopho-
rum seu tinctura nil aliud est quàm Aurum
in supremum gradum digestum: nam Au-
rum vulgi est sicuti herba sine semine, quan-
do maturescit producit semen; sic aurum
quando maturescit, dat semen seu tinctu-
ram. Sed quæret aliquis quare aurum vel
aliud metallum non producat semen: ra-
tio redditur talis, quia non potest esse ma-
tuum, propter aëris cruditatem, non habet
sufficientem calorem: & contingit in qui-
busdam locis vt reperiatur aurum purum
C quod

quod natura voluit perficere, sed impedita fuit ab aëre crudo. Exempli gratia, videmus quod Pomorum Arantiorum arbores in Polonia quidem crescant instar aliarum arborum; In Italia & alibi, vbi est illarum solum nativum, dant & ferunt fructus, quia sufficientem habent calorem; in his verò frigidioribus locis minimè, vbi enim maturefcere deberent, desinunt, quia frigore opprimuntur; & sic nunquam à Natura hisce locis habentur earum fructus: sed si aliquando juuetur natura suaviter & cum ingenio, tunc ars jam perficit quod natura non potuisset. Idem planè in metallis accidit: Aurum potest dare fructum & semen in quo se multiplicat, industriâ sagacis artificis, qui scit naturam promouere; sed si absque natura id velit tentare; errabit. Nam non solum in hac arte, sed & in omni re, nihil possumus quàm Naturam juuare; & hoc non alio medio quàm igne seu calore. Sed cum hoc fieri non possit, siquidem in congelato corpore metallico non appareant spiritus; oportet vt prius solvatur corpus, & pori ejus aperiantur, quò natura operari possit. Qualis autem illa debeat esse solutio, hic lectorem admonitum velim, duplici-

duplicem esse solutionem, licet multæ sint
aliæ solutiones, at inutiles; vna tantum est
vera naturalis, secunda est violenta sub qua
aliæ comprehenduntur omnes. Naturalis
ejusmodi est, vt pori corporis aperiantur in
aqua nostra, quo digestum emittatur semen,
& matrici suæ imponatur: Aqua verò no-
stra, aqua est cœlestis, non madefaciens
manus, non vulgi sed ferè pluuiialis: Cor-
pus est aurum quod semen dat: Luna no-
stra est (non argentum vulgi) quæ recipit
semen auri. Regitur postea igne nostro
continuo, per menses septem, & interdum
decem, donec aqua nostra consumat res,
& relinquat vnum; & hoc in duplo. Postea
nutritur lacte terræ, vel pinguedine ejus
quæ nascitur in vberibus terræ, & regitur
vel conseruatur à putrefactione sale Natu-
ræ. Et sic generatur ille infans secundæ ge-
nerationis. Nunc à Theorica ad praxin
accedamus.

TRACTATVS XI.

*De Praxi & confectiōe lapidis seu tincturæ
per artem.*

PER tot capita sparsa est oratio de rebus
per exempla, vt eo faciliùs intelligatur
praxis, quæ fieri debet naturam imitando
in hunc modum.

&. Terræ nostræ per xi. gradus xi. grana, auri nostri & non vulgaris granum i. Lunę nostræ non vulgaris grana ii. sed hoc admonitus sis, ne accipias aurum & argentum vulgi, nam hæc sunt mortua, accipe nostra quæ sunt viua: postea pone in ignem nostrum, & fiet inde liquor ficcus; primum resoluetur terra in aquam quæ Mercurius Philosophorum dicitur, & illa aqua resoluet illa corpora Solis & Lunæ, & consumet ea vt non remaneat nisi pars decima cum vna parte, & hoc erit humidum radicale metallicum. Postea & aquam salis nitri de terra nostra, in qua est riuulus & vnda viua si ad genuam foderis foueam, accipe igitur ex illa aquam, sed claram accipe,
huic

huic impone illud humidū radicale, & impone igni putrefactionis & generationis, non tali vt in prima operatione fecisti: rege omnia magno cum ingenio, donec colores appareant instar caudæ Pauonis, rege digerendo, nec te tædeat, donec cessent colores, & vnus per totum appareat color viridis, & sic de cæteris: & quando videbis in fundo cineres bruni coloris, & aquam ferè rubram, aperito vas, madefacito pennam, inunge ferrum aliquod, si tingat habeto in promptu aquam de qua postea erit sermo, & infunde tantum eius aquæ quantum aëris intrauit crudi, iterum coquito priori igne donec iterum tingat. Hucusque peruenit mea experientia, non plus possum, non plus inueni. Aqua verò illa debet esse menstruum mundi, ex sphæra Lunæ, toties rectificatum quod possit calcinare Solem: Hic tibi volui omnia detegere, & si sensum meum interdum non syllabam intelliges, cuncta reuelauī, præsertim in opere primo & secundo. De igne verò adhuc dicendum restat. Primus ignis seu primæ operationis est ignis vnus gradus, continuus; qui materiam circumdat: sc-

C 3

cundus

cundus est ignis naturalis, qui materiam dig-
gerit & figit: dico tibi veritatem quod pae-
feci Ignis regimen, si naturam intelligis: de
vase adhuc restat loquendum. Vas Naturæ
esse debet, & sufficiunt duo: Primi operis
vas rotundum fieri debet: In secundo verò
paulò minus vitrum instar phiolæ vel oui.
Sed per omnia scito Naturæ ignem esse
vnicum, quicquid operatur diuersum lo-
corum distantia efficit, Vas item Naturæ
vnicum, sed nos propter abbreviationem
binis vtinur: materia vna, sed ex duabus
substantiis. Si igitur animum intendis ad
res creandas, considera primum res crea-
tas: has vtpotè obuersantes oculis tuis si
non potes assequi, multò minus res crean-
das quas producere cupis. Scito enim te
nihil creare posse, quod solius Dei proprium
est: sed res occultas in vmbra latentes fa-
cere apparentes, & vmbra ab illis tollere,
hoc Philosopho intelligenti à Deo per na-
turam concessum est. Considera obsecro
simplicem nobis aquam: Ecquis vnquam
crederet illam in se continere omnia quæ
mundus habet, lapides duros, salia, aërem,
terram, ignem, cùm tamen simplex per se
appareat aqua? Quid dicam de terra, quæ
in

in se continet aquam, ignem, salia, aërem, & per se nuda terra videtur? O mirabilem naturam! quæ nouit ex aqua in terra fructus producere mirabiles, & ex aëre illis suppeditare vitam. Hæc omnia fiunt, & vulgarium hominum oculi ista non vident, sed oculi intellectus & imaginationis percipiunt, visu vero, verissimo: oculi enim sapientum naturam vident aliter quàm oculi communes. Exempli gratiâ, oculi vulgi vident Solem esse calidum, oculi verò Philosophorum è contra vident Solem potius esse frigidum; sed motus eius calidos: Actus enim & effectus eius per distantiam locorum deprehenduntur. Ignis naturæ vnus & idem cum ipso est: sicuti enim Sol inter sphæras Planerarum centrum est, & ex hoc centro cœli deorsum calorem motu suo spargit, sic in centro terræ Sol terræ est, qui motu suo perpetuo calorem vel radios sursum ad terræ superficiem pellit. Is calor intrinsecus multò efficacior est hoc igne elementalî, sed temperatur terrena aqua quæ de die in diem poros terræ penetrat illamque refrigerat: sic Solem cœlestem & eius calorem temperat aër qui de die in diem circumuolat orbem: & nisi hoc esset,

calore tali res omnes consumerentur, nec quicquam nasceretur. Sicuti enim ignis ille inuisibilis seu calor centralis omnia consumeret si non intercederet aqua, sic Solis calor omnia destrueret sine intermediente aëre. Sed quomodo hæc Elementa inter se agant breuibus dicam. In centro terræ est Sol centralis, qui motu suo vel sui firmamenti dat calorem magnum, qui extendit se vsque ad terræ superficiem. Ille calor causatur aërem hunc in modum: Aëris matrix aqua est, quæ parit filios suæ naturæ, sed dissimiles, & multò subtiliores, nam vbi aquæ introitus est denegatus aër intrat: quando itaque ille calor centralis, qui perpetuus est, agit, facit distillare aquam & calefieri, & sic illa aqua vi caloris vertitur in aërem, atque hoc pacto erumpit ad superficiem terræ, quia se includi non patitur: vbi postea refrixit resoluitur in aquâ. In oppositis locis interim etiam fit vt non solum aër, verùm etiam aqua exeat, sicuti apparet dum nigræ nubes violentia in aërem attolluntur: cuius rei tibi sit hoc exemplum domesticum. Facias in olla feruere aquam, videbis igne lento lentos vapores, & ventos: Igne vehementiori ap-
pare-

parebunt nebulæ crassiores. Eodem planè modo calor operatur centralis, subtilem aquam in aërem eleuat, quod spissum est ex sale vel pinguedine distribuit terræ, vnde res variæ nascuntur, residuum saxa & Petræ fiunt. Posset aliquis obijcere, si ita se res haberet, tunc continuò id fieri deberet, cum tamen sæpè nullus sentiatur ventus. Respondeo, si non violenter in vas distillatorium infunditur aqua non fit ventus, nam parum aquæ paruum excitat ventum: vides non semper fieri tonitrua, etiamsi pluvia sit & ventus, sed tantùm quando vi aëris aqua turbida fertur ad sphæram ignis, nam ignis non patitur aquam. Habes ante oculos exemplum, dum in calidam fornacem effundis aquam frigidam, vnde tonitrua excitantur. Sed quare non vniformiter aqua intret in illa loca & cauitates, ratio est quòd multa sunt eiusmodi vasa & loca, pellit interdum vna concavitas, ventis, aquam à se ad aliquot dies & menses, donec iterum fiat aquæ percussio: vt videmus in mari, cuius fluctus aliquando multa milliaria agitantur, antequam percussione, vt regrediantur, offendant, sed ad rem nostram. Dico ignem vel calorem esse causam

causam motus aëris, & vitam omnium rerum: & terra est horum omnium nutrix, vel receptaculum. Sed si non esset aqua quæ refrigerat terram & aërem nostrum, tunc terra exsiccaretur, propter has duas rationes, nimirum ob motus centralis & solis cœlestis calorem: nihilominus contingit hoc in aliquibus locis, quando pori terræ obstruuntur, ut humidum penetrare non possit, tunc per correspondentiam solis cœlestis & centralis (quia vim habent inter se magneticam) accenditur terra à Sole: sicq; etiam aliquando cadet grauis orbita mundi. Fac igitur ut operatio talis in terrâ nostrâ sit: ut calor centralis aquam possit mutare in aërem, ut in planitiem mundi egrediatur, & residuum, ut dixi, per poros terræ spargat, & tunc in opposito aër vertetur in aquam multò subtiliorem quàm fuit prima: & hoc sic fiet, si feni nostro aurum & argentum deglutire dabis, ut ipse consumat illa, & tandem ille etiam moriturus comburatur, cineres eius spargantur in aquam, coquito eam donec satis est, & habes medicinam curandi lepram. Hoc saltem animaduerte, ne frigidum pro calido, vel calidum pro frigido accipias,

natu-

naturas naturis misce, si aliquid est quod contrarium naturæ (siquidem vna tibi est necessaria) separa illud, vt natura naturæ similis sit, hoc fac igne non manu, & scito si non sequeris naturam vana esse omnia: & hic tibi dixi per sanctum Deum quod pater filio debet: qui habet aures audiat, & qui habet sensus animum aduertat.

TRACTATVS XII.

De Lapide, & ejus virtute.

IN præcedentibus sufficienter dictum fuit de productione rerum naturalium, de Elementis, & de materia prima & materia secunda, de corporibus & seminibus, de vsu & virtute eorum: Conscripsi etiam praxin conficiendi lapidem Philosophorum: de ejus verò virtute tantum quantum mihi natura concessit, & experientia patefecit, nunc reuelabo. Sed, vt priùs adhuc summam & breuibus verbis comprehendam omnium horum tractatum argumentum, vt Deum timens lector mentem meam assequatur & sensum meum, ita se res habet.

De

De veritate artis si quis dubitat, legat copiosa Philosophorum antiquissimorum ratione & Experientia verificata scripta, quibus ut fide dignis, in sua arte fides non deroganda est: qui verò illis fidem non adhibet, tunc contra principia negantem non esse disputandum novimus: Surdi enim & muti loqui non possunt. Quam enim prærogatiam in hoc mundo res omnes haberent præ metallis? Cur hæc sola per dene-
gationem seminis immeritò à summi Creatoris vniuersali multiplicationis benedictione excludemus, quam sacræ literæ affirmant omnibus rebus creatis statim à condito mundo inditam & impertitam fuisse? si verò semen habent, quis tam fatuus est qui non credat in suo semine illa posse multiplicari? In natura sua ars Chemiæ vera est, vera etiã natura, sed rarò verus artifex: Vna natura, ars vna, sed multi artifices. Quod autem natura creat res ex elementis, generat eas per velle Dei ex materia prima, quam solus Deus scit: natura creat res illasque multiplicat ex secunda materia quam Philosophi sciunt. Nil fit in mundo sine velle Dei & naturæ. Elementum enim quodlibet in sua sphaera est, sed vnum absq;
altero

altero esse non potest, vnum ex alio viuit, & tamen coniuncta non conueniunt; sed aqua est omnium elementorum dignior, quia mater est omnium rerum: hanc supernatat spiritus ignis. Causante igne aqua fit materia prima, certatione videlicet ignis cum aqua; & sic generantur venti vel vapores apti vt congelentur cum terra, per aërem crudum qui ab initio separatus fuit ab illa. Et hoc fit sine cessatione, motu perpetuo; quia ignis siue calor non excitatur aliter nisi motu: quod facilè videre est apud fabrum ferrarium ferrum lima comminuentem, quod eatenus motu vehementiori incalcescit ac si igne incanduisset. Motus ergo causat calorem, calor mouet aquam, aque motus causat aërem omnium viuentium vitam. Crescunt igitur res hunc in modum, vt suprà dixi, ex aqua videlicet: nam ex illius vapore subtiliori, res subtiles, leues proueniunt; ex oleo verò eiusdem, graues & maioris pretij; ex sale autem res prioribus longè pulchriores. Quia autem Natura interdum impeditur ne res puras producere possit; siquidem vapor, pinguedo, sal maculantur, & miscent se terræ locis: propterea docuit nos experientia purum

purum ab impuro separare. Ideo si velis ut natura melioresetur in actu, solve corpus quod vis, & illud quod naturæ accessit heterogeneum separa, purga, conjunge pura puris, cocta coctis, cruda crudis, secundum naturæ pondus non materiæ. Nam scito quod sal nitri centrale non accipit plus de terranisi quantum opus habet, siue sit pura siue impura: Aquæ verò pinguedo aliter se habet, nam nunquam habetur pura; ars purgat illam per duplicem calorem, & denuo conjungit illam.

EPILOGVS SEV
conclusio horum duodecim
tractatum.

CONscripsi, amice lector, præcedentes duodecim Tractatus in gratiam filiorum artis, ut antequam manum adhiberent operi, naturæ operationem haberent cognitam, quomodo videlicet illa operando res producat; ne sine clavis portam ingrederentur, & cribro aquam haurirent: frustra enim laborat ille qui sine cognitione naturæ manus ad labores porrigit.

git. In hac sanctâ & verissimâ scientiâ, in nocturnis versatur tenebris cui sol non lucet, in densa umbra est cui de nocte non apparet luna. Habet natura lumen proprium, quod nostris oculis non est peruium; umbra naturæ oculis nostris corpus est: sed si quem lumen naturæ irradiat, illi confestim nebula de oculis tollitur, & sine impedimento potest conspiciere punctum magnetis nostri correspondentis utriusque centro radiorum, solis videlicet & terræ: eo usque enim naturæ lumen penetrat & interna patefacit; cuius rei tale tibi sit exemplum. Induatur veste uniformi adolescens duodecim annorum & puella ejusdem ætatis; si juxta se locentur, nemo cognoscet quis masculus, quæ fæmella sit; oculi enim nostri penetrare non possunt, ideò decipit nos noster visus, & falsa pro veris accipit: sed cum vestibus sublatis denudantur, ut ita appareant quales natura eos formavit, facile uterque in suo dignoscitur sexu. Simili planè modo noster intellectus facit umbræ naturæ umbram; Nam corpus nudum in homine est seminis naturæ umbra: sicuti igitur vestimentis tegitur corpus humanum, etiam tegitur corpore

pore natura humana, quam sibi Deus reservavit regendam & detegendam. Possem hîc prolixè & Philosophicè differere de hominis dignitate, creatione eius, & generatione: Sed cùm eiusmodi non sint hujus loci, silentio prætereunda sunt; de vita eius solummodo paucis agam. Creatus homo de terra, ex aëre viuit: est enim in aëre occultus vitæ cibus, quem nos rorem de nocte, de die aquam vocamus rarefactam, cuius spiritus inuisibilis congelatus melior est quam terra vniuersa. O sancta & admirabilis Natura quæ filios doctrinæ errare non permittis, sicuti in vita humana in dies demonstras! Porro in hisce duodecim Tractatibus tot rationes naturales in medium attuli, ut eò facilius cupiens & Deum timens lector intelligere possit ea omnia quæ oculis meis, Deo benedicente, vidi, manibus feci propriis sine vlla sophisticationis fraude: sine lumine enim & cognitione naturæ impossibile est hanc assequi artem, nisi singulari reuelatione diuina alicui contingat, vel per secretam amici demonstrationem. Res est vilis & pretiosissima, quam aliquoties descriptam nunc denuo repeto.

Æ. aëris partes X. Auri viui vel lunæ viuæ
partem

partem I; hæc omnia impone vasi tuo; coque aërem hunc inprimis vt sit aqua, & postea non aqua: si hoc ignoras, & aërem coquere nescis, procul omni dubio errabis; siquidem hæc est veterum Philosophorum materia. Id enim accipere debes quod est, sed non videtur donec artifici placeat; est aqua roris nostri, ex qua extrahitur sal petrae Philosophorum, quo omnes res crescunt & nutriuntur: Matrix ejus est centrum solis vel lunæ tam cœlestis quàm terrestis: & vt apertius dicam, Magnes est noster, quem in præcedentibus chalybem esse dixi: Aër generat magnetem, magnes verò generat vel facit apparere aërem nostrum. Sanctè tibi veritatem hîc manifestavi, roga Deum vt cœpta tua secundet: Et sic hoc loco habebis verissimam explicationem Hermetis asseuerantis Patrem ejus esse solem, matrem verò lunam, & quòd ventus portauerit illum in ventre suo; nimirum sal Alkali, quod Philosophi Sal Armoniacum & vegetabile nominarunt, occultatum in ventre magnesiæ. Operatio ejus talis est, vt soluas congelatum aërem, in quo solues auti decimam partem; hoc sigilla, & igne nostro labora, donec

D

aër

aër vertatur in pulveres ; & apparebunt, habito mundi sale , colores varij. Descripsissem integrum processum in hisce Tractatibus ; sed quia ille , vnà cum multiplicatione , in Lullij & aliorum verorum Philosophorum libris sufficienter continetur ; propterea satis mihi fuit tantum de materia primâ & secundâ tractare ; quod candidè factum est , nec arbitreris vllum mortaliū me luculentiū illud præstitisse ; siquidem id non è multis libris , sed ex mearum manuum labore & propria experientia feci. Si igitur vel non intelligis , vel non credis veritati , noli meum librum , sed te ipsum accusare ; & crede Deum tibi hoc secretum nolle reuelare : hunc igitur precibus fatiga , & multoties reiteratis lectionibus hūc libellum euolue, præsertim horum XII. Tractatum Epilogum : considerando semper naturæ possibilitatem , & elementorum actiones , & quodnam sit in illis præcipuum , & præsertim in rarefactione aquæ vel aëris , ita enim creati sunt cæli & totus mundus : hoc tibi sicut Pater filio significare volui. Ne mireris quòd tot Tractatus scripserim, non mea causa factum est , cum libris non egeam , sed vt multos qui in vanis

nis rebus laborant monerem ne frustra sumptus exponerent. Potuissent quidem omnia paucissimis comprehendere lineis, imò verbis; sed per rationes & exempla volui te ad naturæ cognitionem deducere; ut ante omnia scires quid quærere deberes, an primam vel secundam materiam: Haberes etiam patefactam naturam, eiusque lumen & umbram. Noli moueri quod aliquando contradictoria in meis Tractatibus, more Philosophorum vſitato, tibi occurrant; opus habes illis si intelligis; non reperitur rosa sine spinis. Perpende diligenter quod suprà dixi, quomodo videlicet quatuor elementa stillent in centrum terræ humidum radicale, & quomodo sol terrenus centralis motu suo producat & sublimet illud ad terræ superficiem. Dixi etiam solem cœlestem habere correspondentiam cum sole centrali: nam sol cœlestis & luna peculiarem habent vim & virtutem stillandi per radios suos in terram: calor enim calori, sal sali facilè jungitur. Et sicuti sol centralis habet suum mare, & aquam crudam perceptibilem; sic sol cœlestis habet etiam suum mare & aquam subtilem & imperceptibilem: In superficie

terræ radij radijs junguntur, & producunt flores, & omnia. Propterea quando pluvia fit, accipit ex aëre illam vim vitæ, & conjungit illam cum sale nitro terræ, (quia sal nitri terræ est instar calcinati Tartari, sua siccitate aërem ad se trahens; qui aër in eo resolvitur in aquam: Talem vim attrahendi habet ille sal nitri terræ, qui etiam aër fuit, & est coniunctus pinguedini terræ) & quo radij solares copiosius tunc ferunt, eò maior salis nitri quantitas fit, & per consequens maior frumenti copia crescit, & hoc de die in diem fit. Tantùm de correspondentia rerum inter se, & efficacia solis & lunę & stellarum innuere volui ignorantibus; nam scientes non indigent hac instructione. Versatur subjectum nostrum toti mundo ob oculos & non cognoscitur. O cælum nostrum! O aqua nostra! O Mercurius noster! O sal nitri nostrum in mari mundi versans! O vegetabile nostrum! O Sulphur nostrum fixum & volatile! O caput mortuum, seu fæces maris nostri! Aqua manus non madefaciens, sine qua nemo mortalium vivere potest, & sine qua nil nascitur & generatur in toto orbe! Et hæc sunt auiculæ Hermetis epitheta,

theta , quæ nunquam quiescit ; vilissima est , nemo eâ carere potest : & sic habes rem omni mundo pretiosiorẽ detectam , quam planè dico nil aliud esse quam aquam nostram ponticam , quæ in sole & luna congelatur , & extrahitur è sole & luna , chalybe nostro , artificio Philosophico , miris modis , per prudentem artis filium. Consilium meum non erat , propter rationes in præfatione commemoratas , hunc librum publicare ; attamen vicit me de liberalibus & Philosophicis ingenijs promerendi cupiditas : vt ijs qui menorunt animum ostenderem bonum ; simul illis qui artem callent manifestarem me illis parem esse & socium , eorumq; notitiã appetere. Non dubito multos bonæ conscientie & voluntatis homines illud donum Dei clanculùm possidere ; hi meo admoniti exemplo , & meis periculis cautiores & providetiores facti , Harpocratis sibi commendatum habeant silentium : quotiescunque enim me magnatibus detegere volui , semper aut in damnum , aut periculum mihi cessit. Hoc scripto me adeptis filijs Hermetis patefacio , & ignorantes ac errantes instruo , ac in viam veram reduco. Credant scientiæ hæredes se nun-

quam habituros meliorem viam cui instant quam quæ ipsis hîc demonstrata est; omnia enim apertè dixi: Extractionem saltem nostri salis Armoniaci vel Mercurij Philosophici ex aquâ nostrâ pontica, eiusq; tantum vsum non ita apertè reuelavi, quia à magistro naturæ non habui vltiorem loquendi licentiam; & hoc solus Deus reuelare debet, qui nouit hominum corda & animos: quem si diligenter oraueris, per reïteratam huius libri lectionem poterit tibi intellectum tuum aperire. Vas, vt suprâ dictum, vnicum est à principio vsque ad finem, vel ad summum duo sufficiunt vasa: ignis etiam continuus in vtroque opere; quo nomine legant errantes Tractatum x. & xi. Si in terciâ materiâ operatus fueris nil efficies: hanc tractant hi qui extra hoc vnicum sal nostrum quod Mercurius est, laborant in herbis, animalibus, lapidibus, & mineris, excepto sole & luna nostra quæ obducta est sphæra Saturni. Et qui optatum desiderat finem, sciat conuersionem elementorum, & leuia facere ponderosa, & Spiritus facere non Spiritus; tunc non laborabit in re extranea: ignis est regimen, quicquid fit igne fit; vt sufficienter in præceden-

cedentibus, & hîc conclusionis loco, satis dictum est. Vale lector beneuole, & hisce per experientiam meam verificatis laboribus diu, ad nominis Diuini gloriam, animæ tuæ salutem, proximique commodum, perfruere.

AD FILIOS VERITATIS

PRÆFATIO IN ÆNIGMA

Philosophicum.

IAM vobis, filij scientiæ, è scaturigine vniuersalis fontis detexi omnia, vt nil sit amplius residuum. Nam in præcedentibus meis Tractatibus naturam per exempla sufficienter explicui: Theoricam & praxin quantum fas fuit manifestauî. Sed ne quis de Laconismo conqueri possit, quòd aliquid omiserim, totam artem ænigmatice adhuc vobis describam; vt videatis quousque Dei ductu peruenerim. Infiniti sunt libri de hac arte tractantes; vix in vllò reperietis veritatem eatenus vobis patefactam: quod hanc ob causam præstare volui, quia cum multis Philosophorum scripta se bene intelligere putantibus sermo-

nem contuli; sed deprehendi illos eadem scripta longè subtiliùs explicare quàm natura, quæ simplex est, requirebat: imò omnia mea dicta veridica, ipsis semper alta sapientibus, videbantur nimium vilia & incredibilia. Aliquoties accidit vt quibusdam de verbo ad verbum artem insinuarem sed nequaquam assequi potuerunt, non credentes aquam in mari nostro esse, & tamen Philosophi videri volebant. Cum ergo verba mea ore tenus dicta non potuerint intelligere, non timeo (vt alii Philosophi timebunt) vt quis tam facilè concipere possit; Donum est, Dei dico. Verum quidem est, si in studio Chémico requireretur subtilis ingenij perspicacitas, & res eiusmodi esset vt ab oculis vulgi posset conspici; satis apta vidi illorum ingenia ad indaganda talia: sed vobis dico vt sitis simplices, & non nimium prudentes, donec arcanum inueneritis, quo habito necessariò aderit prudentia; tunc vobis non deerit libros infinitos scribendi facilitas: quod longè facilius erit illi qui in centro est, & rem videt, quàm huic qui in circumferentia ambulat, & nil præter auditum habet. Omnium rerum materiam secundam lucidissimè descriptam habetis:
sed

sed hác vobis commendo cautelam, quòd si ad arcanũ hoc peruenire volueritis, scitote quod in primis Deus orandus, postea proximus amandus sit: denique nolite vobis res adeò subtiles imaginari, de quibus natura nil scit; sed manete, manere inquam in via naturæ simplici; quia in simplicitate rem citiùs palpare, quàm eandem in subtilitate videre poteritis: nolite in lectione meorum scriptorum semper inhærere syllabis, sed legendo utrique considerate naturam, & eiusdem possibilitatem. Antequam verò ad opus vos accingatis, imaginemini diligenter quid quæratur, & quis sit intentionis vestræ scopus ac finis: nam multò melius est cerebro & imaginatione priùs discere quàm manu & sumptibus. Et hoc vobis dico, quòd opus est rem quærerẽ aliquam, quæ occulta est, ex qua fit (miro modo) talis humiditas quæ aurum sine violentia seu strepitu solvit, imò ita suauiter & naturaliter sicuti glacies aquæ calidæ beneficio liquefcit: si hoc inuenistis, habetis rem ex qua aurum à natura productum est: & quamuis omnia metalla, & res omnes ex illa ortum habeant, nil tamen ita amicatur ei sicut aurum; nam aliis rebus adhæret impuritas

puritas, auro autem nulla, propterea instar matris est ipsi. Et sic finaliter concludo; si hisce meis scriptis & admonitionibus cauti esse non vultis, habetote me, bene de vobis mereri cupientem, excusatum: feci fideliter quantum licuit, sicuti bonæ conscientiae virum decet. Si quæritis quis sim, Cosmopolita sum: si me nostis, & boni ac honesti viri esse desideratis, tacebitis: si me non nostis nolite de me inquire, nulli mortalium enim quandiu vixero plus à me reuelabitur quàm hoc publico scripto factum est. Credite mihi si non essem eiusmodi status ac conditionis homo sicut sum, nil mihi solitaria vita foret jucundius, vel cum Diogene sub dolio delitescere: video enim omnia quæ sunt vanitatem esse, fraudem & avaritiam inualuisse vbi omnia venalia sunt, & iniquitatem virtutem superasse: futuræ vitæ meliora præ oculis video, hisce gaudeo. Iam non miror, vt antea feci, cur Philosophi habitati tali medicina non curarunt abbreviare dies suos; quia omni Philosopho ita est præ oculis vita sequens sicuti in speculo apparet tibi tua propria facies. Quod si tibi Deus dabit optatum finem, postea credes mihi, nec te reuelabis mundo.

P A R A B O L A

S E V

*ÆNIGMA PHILOSOPHICVM,
Coronidis & superadditamenti loco
adjunctum.*

EVENIT aliquando cū per tot annos
vitæ meæ nauigarē à Polo Arctico ad
Polū Antarcticum, vt singulari Dei nutu eji-
cerer ad littus magni cuiusdam maris: & li-
cet maris illius mūdi aditus & proprietates
optimè cognitæ & perspectas haberē, nihi-
lominus inscius fui an etiam in illis oris ge-
neraretur pisciculus ille Echeneis, quem
tot magnæ & parvæ conditionis homines
hactenus tam sollicitè quæsierunt. Dum au-
tem in littore Melosynas hinc indè natan-
tes cum nymphis conspicio, fessus etiam à
præcedentibus laboribus, & cogitationi-
bus varijs grauatus, ab aquarum murmure
somnia corripior: & dum suauiter obdor-
misco, occurrit mihi in somnis visio mira-
bilis. Video è mari nostro venerandæ ca-
nitici Senem Neptunum cum tridēte egre-
dientem,

dientem, qui me post amicam salutationem in Insulam deducit amœnissimam. Hæc Insula pulcherrima versus Austrum sita erat, ac rebus omnibus ad hominis necessitatē, & ad eiusdem delitias spectantibus refertissima: Virgilij Campus Elysus vix cum illa potuisset comparari. Totum insulæ littus undique virentibus myrtis, cupressis ac Rose-marino cinctum erat. Prata virentia variegatis floribus tecta, jucundissimo aspectu, suaviissimè redolebant. Colles Vineis, Oleis, & Cedris miro modo decorati erant. Nemora Arantiorum & Limoniorum arboribus referta. Viæ publicæ laurorum ac Granatorum arboribus, singulari artificio intertextis, vtrunque consistæ gratissimam peregrinantibus præbebant umbram. Ut paucis dicam, quicquid in toto mundo est ibi videbatur. Inter ambulandum monstrabantur mihi à dicto Neptuno sub aliqua rupe latentes duæ illius insulæ mineræ, Auri & Cha'lybis. Non longè illinc deducor ad pratum, in quo peculiaris Hortus variis & spectatu dignissimis arboribus plantatus erat. Inter complures Arbores autem ostendit mihi septem Arbores nominibus insignitas;

gnitas ; ac inter has duas præcipuas aliis eminentiores obseruavi , quarum vna ferebat fructum instar Solis lucidissimi & fulgentissimi , & folia ejus erant instar Auri : Altera verò producebat albissimos Lilijs candidiores fructus , & folia ejus erant sicut Argentum finum : Vocabantur autem hæ Arbores à Neptuno, vna Solaris Arbor, & altera Lunar. Et quamuis in hac insula omnia ad nutum essent , vnicum tamen ipsi deerat : Aqua non habebatur nisi magna cum difficultate. Erant quidem multi qui partim tentabant illuc Aquam Fontis per canales deducere, partim etiam ex varijs rebus eliciebant : sed frustraneus erat attentatus labor ; quia illic locorum nullo poterat haberi medio ; & si habebatur , inutilis tamen fuit & venenosa , nisi è radijs Solis vel Lunæ , quod pauci præstare potuerunt ; & qui in hoc perficiendo fortunam habuit propitiam nunquam vltra decem partes potuit attrahere ; erat enim ejusmodi Aqua mirabilis : & crede mihi quod oculis meis viderim , & palparim Aquæ illius niueum candorem ; & dum illam aquam contemplerer valdè miratus sum. Interim fatigatus illa consideratione euauit coram oculis

lis meis Neptunus, & apparet mihi vir magnus, cujus fronti nomen Saturni erat inscriptum. Hic accepto vase hauriebat Aquę partes decem; & statim de fructu Arboris Solaris accepit & imposuit; & vidi fructum Arboris consumi & resolui instar glaciei in Aqua calida. Quęsiui ex illo; Domine, video rem mirabilem, Aquam esse ferè ex nihilo; video fructus Arboris in illa adeo suavi calore consumi, ad quid ista? At ille mihi gratiosè respondit. Fili mi, verum est quod res hæc est mirabilis; sed ne mireris, ita enim oportet esse. Nam hæc Aqua est Aqua vitę, habens potentiam fructus arboris hujus ita meliorare ut postea, non plantatione aut insitione, sed solo suo odore faciat sibi cęteras sex arbores uniformes. Insuper hæc Aqua est huic fructui instar fœminę; in re nulla possunt arboris huius fructus putrescere nisi in hac Aqua: Et licet fructus per se sit mirabilis, & res pretiosa; attamen si in hac Aqua putrescit, gignit ex hac putrefactione Salamandram in igne perseverantem, cujus sanguis omni Thesauro pretiosior est, habens facultatem sex arbores, quas hęc vides, fertiles reddere, illarumque fructus melle dulciores

ciores proferre. At ego petij, Domine, quomodo fit istud? Dixi tibi Arboris Solaris fructus esse viuos, dulces; at vbi nunc vnus saltem ex illo saturatur, quando in hac aqua coquitur possunt postea mille ex eo saturari. Quæsiui porrò, Domine, coquitur igne forti, & quamdiu? At ille, Aqua ista habet intrinsecum ignem, & si iuuatur calore continuo, comburit tres partes corporis sui cum hoc corpore fructus, & non remanebit nisi pars minutissima, quæ vix imaginari potest, sed in summa virtute; coquitur sagaci ingenio Magistri septem mensibus primò, postea decem: Sed interea apparent res variæ, & semper in die quinquagesimo plus vel minus. Adhuc interrogau: Domine, nonne potest etiam in alijs aquis coqui hic fructus, vel additurne illi aliquid? Respondit: Non est nisi hæc vna Aqua quæ utilis est in hac regione vel insula: nulla etiam alia Aqua potest penetrare poros huius pomi nisi hæc: & scito Arborem Solarem etiam ex hac Aqua ortam, quæ ex radiis Solis vel Lunæ vi magnetis extracta est: Propterea inter se magnam habent concordiam: sed si aliquid peregrini ipsi adderetur non posset id præstare

stare quod facit per se. Relinquenda igitur per se, nihilq; ei addatur, nisi hoc pomum: Post decoctionem enim est fructus immortalis vitam habens & sanguinem, qui sanguis omnes arbores steriles facit portare fructus eiusdem Naturæ cum pomo. Rogavi ulterius: Domine, Hauriturne Aqua hæc alio modo, vel habeturne vbique? Et ille, In omni loco est, & nemo sine ea vivere potest; hauritur miris modis, sed ista est optima quæ extrahitur vi Chalybis nostri qui invenitur in ventre ARIETIS. Dixi; Ad quid utilis? Respondit, Ante debitam coctionem est summum venenum; sed post coctionem convenientem summa est medicina, & dat viginti novem grana sanguinis; quodlibet autem granum octingentos sexaginta quatuor suppeditabit tibi fructus Arboris Solaris. Quæsiui; Nonne ulterius meliorari potest? Teste scriptura Philosophica, ait, primum ad decem, postea ad centum, deinde ad mille, & decem millia &c. potest exaltari. Instabam; Domine mi, noueruntne multi istam Aquam, & habérne nomé proprium? Ille clamabat palàm, dicens: Pauci nouerunt, sed omnes viderunt, & vident, & amant:

amant : habet nomina, sed multa & varias;
at nomen proprium eius est Aqua maris
nostri, Aqua vitæ non madefaciens manus.
Petij adhuc : Vtuntur ne ea alij ad res alias?
Vtitur ea, ait, omnis creatura, sed inuisibi-
liter. Nascitur ne in ea aliquid? interroga-
ui: At ille : Ex ea fiunt res omnes in mundo,
& in ea viuunt : sed in ea propriè nihil est,
sed est res quæ se miscet omni rei, Quæsi-
ui. Estne sine hoc Arboris fructu utilis? Ad
hoc dixit: In hoc opere nequaquam; siqui-
dem non nisi in solo hoc Arboris Solaris
fructu melioratur. Incepi rogare, Domine
quæso nomina mihi illam tam manifesto
nomine vt nullum possim amplius habere
dubium. At ille sublata voce clamauit, vt
me è somno excitaret; idèd non ampliùs
poteram quærere, nec ille vlteriùs mihi
respondere voluit, nec ego tibi plura di-
cere possum. Contentus esto hisce, & cre-
de quòd non est possibile lucidiùs loqui :
Nam si hæc non percipis, nunquam alio-
rum Philosophorum libros assequeris. Post
Saturni insperatù ac subitaneum discessum
nouus me sopor inuasit, & denuò mihi for-
ma visibili apparet Neptunus: Præsentem
in Hortis Hesperidum congratulatur felici-
tatem

tatem, monstrando mihi speculum, in quo totam Naturam detectam vidi: Post varios vtrò citroq; commutatos sermones gratias ipsi pro exhibitis beneficiis ago; quòd, suo videlicet ductu, non solum hunc amœnissimum Hortum ingressus fuerim, verùm etiam in optatissimum Saturni colloquium venerim. Sed quia propter improuisum Saturni discessum difficultates aliquæ quærendæ & inuestigandæ adhuc restarent, rogavi enixè vt hac ex optata occasione mihi scrupulum eximeret. His autem verbis illum compello, Domine, legi libros Philosophorum affirmantium generationem omnem fieri per marem & fœminam, & tamen solum fructum arboris Solaris vidi in somnijs Saturnum Mercurio nostro imponere; credo etiam tibi vt Domino Maris huius quòd ista benè scias; responde quæstioni meæ, quæso? At ille, Verum est, filii; omnis generatio fit in mare & fœmina; sed, propter distinctionem trium Naturæ regnorum, alio modo nascitur Animal quadrupes, alio modo vermis: Licet enim vermes habeant oculos, visum, auditum, & reliquos sensus, tamen per putrefactionem producuntur, & eorum locus vel terra in

qua

qua putrefiunt fœmina est. Ita in opere Philosophico mater est hujus rei repetita toties illa Aqua tua, & quicquid ex ea nascitur, more vermium per putrefactionem nascitur : Ideò Philosophi Phœnicem & Salamandram creant. Si enim è duorum corporum conceptione fieret esset res mortu obnoxia: at quia se tantum reuiuificat, destructo corpore priori, emicat aliud incorruptibile. Siquidem mors rerum nil aliud est quàm separatio vnius ab altero. Et in hac Phœnice ita fit, quòd se vita à corpore corruptibili per se separat. Insuper quæsiui: Domine mi, sùntne diuersæ res rerum vel compositio in hoc opere? At ille: Vnica res est, cui non miscetur aliquid aliud præterquam Aqua Philosophica tibi in somno aliquoties manifestata, quæ in decuplo esse debet ad vnâ corporis partem. Et firmiter ac indubitatè credas, fili, quæ per somnia in hac insula, pro more regionis, tibi à me & à Saturno fuerunt patefacta nullo modo esse somnia, sed purissimam veritatem, quam experientia vnica rerum Magistra tibi DEI assistentia detegere poterit. Vltèrius quærentem sine responso post valedictionem discedens, me à somno ex-

citatum in desideratam Europæ regionem
sistit. Et ita tibi etiam, amice Lector, satis
hactenus à me dictum sufficiat. Vale.

Soli Triunno Laus & Gloria.

DIALOGVS

MERCURII,
ALCHEMISTÆ

ET NATURÆ.

IN illo tempore conuenerunt Chémistæ,
& consilium fecerunt, quomodo LAPIDEM
PHILOSOPHORVM facere ac præ-
parare deberent, & sic per vota quilibet
suam opinionem vt diceret constituerunt.
Et concursus ille fuit sub dio in prato quo-
dam, die serena quadam. Et multi con-
cordarunt Mercurium esse illius primam
materiam, alij Sulphur, alij alia. Sed de
Mercurio maxima illorum fuit opinio, præ-
sertim ex dictis Philosophorum, quoniam
illi

illi pro vera materia prima habent, & etiam pro prima materia Metallorum: clamant enim Philosophi: NOSTER MERCVRIVS &c. Et cum ita inter se certarent laboribus varijs, (quilibet enim illorum expectabat cum desiderio & lætitia conclusionem) surrexit interim tempestas maxima cum procellis, nimbis, & vento inaudito, qui illam congregationem dispersit in varias prouincias, quemlibet seorsim sine conclusione. Quilibet tamen illorum imprefit sibi qualis debebat esse illius disputationis finis. Cœpit igitur quilibet labores suos sicut prius, vnus in hac, alter in alia re, quærentes LAPIDEM PHILOSOPHORVM, & hoc fit hucusque sine cessatione. Vnus verò illorum memor disputationis, quod necessario in Mercurio quærendus sit Lapis Philosophorum, dixit ad se: Etiam si non est facta conclusio: tamen in Mercurio laborabo, faciámque ego conclusionem facto lapide benedicto; erat enim homo qui semper secum solebat loqui, sicut solent Alchemistæ. Cœpit igitur legere Libros Philosophorum, & incidit in Librum Alani qui de Mercurio tractat, & sic factus est ille Alchemista Philosophus, sed sine con-

E 3 clusio-

elusione. Et accepto Mercurio cœpit laborare; posuit illum in vitrum, & dedit ignem, Mercurius sicut solet, euaporavit. Alchemista miser nesciens naturam, uxorem suam verberavit dicens: nemo huc venire potuit præter te, Tu mihi accepisti Mercurium ex vitro. Vxor flendo se excusavit: dicitque tacitè Marito: Facias tu mercedem ex his. Accepit Alchemista Mercurium denuo, & iterum imposuit vasi, & ne vxor acciperet custodiebat illud. Sed Mercurius suo modo iterum euaporavit. Alchemista recordatus, quod materiam primam lapidis Philosophorum volatilem esse oporteat, gaudens est valdè, sibi omnino persuadens non se jam posse falli, habita hac materia: cœpit jam audacter Mercurium tractare, didicit postea illum sublimare, calcinare miris modis, jam salibus, jam sulphure, jam metallis, jam minetis, jam sanguine, jam crinibus, jam aquis fortibus, jam herbis, vrina, aceto, sed nihil potuit inuenire ad propositum suum: nihil in orbe intactum reliquit, cum quo non tractasset bonum Mercurium. Et cum omnino nihil proficere posset, incidit in hoc dictum, *quod in sterquilino inuenitur*. Cœpit Mercurium

curium cum stercorebus varijs tractare, simul & scorsim : & cum ita fatigatus fuisset, & plenus cogitationum, obdormiuit. Et in somnis apparuit illi visio : venit ad illum Vir senex qui salutauit illum & dixit : Amice quid contristaris ? Respondit, Libenter vellem facere Lapidem Philosophorum. Tunc ille, Amice ex quibus vis facere Lapidem Philosophorum ? *Alchemista*. Ex Mercurio Domine. *Senex*. Ex quali autem Mercurio ? *Alch*. Non est nisi vnus Mercurius. *Sen*. Verum est vnum esse Mercurium, sed variatum varijs locis ; vna pars purior altera. *Alchem*. O Domine, Ego illum scio purgare optimè aceto & sale, nitro & vitriolo, *Senex*. Dico tibi, hæc purgatio non est vera, nec Mercurius sic verus est : alium enim Mercurium habent Viri sapientes, aliamq; eius purgationem, & sic euauit. Excitatus è somno *Alchemista*, cogitabat qualis esset illa visio, cogitabat qualis esse deberet ille Mercurius Philosophorum : nihil potuit excogitare aliud quàm hunc suum Mercurium vulgi. Sed tamen desiderabat vt cum illo sene longius loqui potuisset : laborauit tamen assiduè, iam & in stercorebus animantium, & puerorum, postea &

in suo proprio stercore laborare capit. Et quolibet die in locum ubi visionem vidit ibat, ut senem illum iterum alloqui posset: interdum simulabat somnum, clausis oculis jacebat expectando senem. Sed cum venire nollet putabat illum timere, neque credere quod dormiret, jurabat ergo dicens: **Mi Domine Senex**, noli timere, certè ego dormio; respice oculos si non credis: Et miser ille Alchemista, post tot labores & consumptionem bonorum suorum, jam & in delirium cadebat, semper de illo senecogitando. Ex illa fortissima imaginatione apparuit illi phantasma per somnum, in formam illius senis, & dixit illi: Noli desperare amice: Mercurius tuus bonus est, & Materia tua, sed si tibi non vult obedire, conjures illum, ne sit volatilis; Tamen & serpentes solent conjurari, quare & non Mercurius? & sic discedere voluit senex. At Alchemista ab illo petijt dicens: Domine expecta, & præ clamore excitatus est miser, tamen non sine magna consolatione. Accipit postea vas plenum Mercurio, & cœpit illum miris modis conjurare, sicut illum docuit somnium. Et recordatus est verborum senis, quod dixerit: *Serpentes conjurantur,*

guntur, & Mercurius pingitur cum serpentibus, cogitavit, certè sic debet conjurari sicut serpens. Et accepto vase cum Mercurio cæpit dicere: V X V X, O S T A S &c. Et ubi debuit esse nomen serpentis, Mercurij posuit dicens. Et tu Mercurii nequissima bestia, &c.. Ad quæ verba Mercurius cæpit ridere, & loqui ad Alchemistam dicens. Quid vis quod me turbas mi Domine Alchemista? *Alchem.* Oho, jam me vocas Dominum quando tibi viam tango, jam tibi inveni frenum, expecta parum, mox meam cantilenam canes, & cæpit ad illum strenuè loqui, quasi cum ira, Tu ne es ille Mercurius Philosophorum? *Merc.* (quasi timeret respondit:) Ego sum, mi Domine, Mercurius. *Alchem.* Quare ergo mihi obedire noluisti? nec te fixare potui? *Mercur.* O magnifice Domine, rogo parce mihi misero? nesciui enim quod sis tantus Philosophus. *Alchem.* Nónne hoc sentiebas ex meis laboribus, cùm ita Philosophicè tecum procedebam? *Merc.* Ita est mi Domine magnifice, attamen occultare me volui, sed video miser quod me occultare non possum coram Domino meo magnifico. *Alchem.* Iam ergo nosti Philosophum?

Merc.

Merc. Maximè mi Domine, video dominationem vestram magnificam Philosophum esse excellentissimum. *Alchem.* (Lætus in corde suo dicit,) Certè ego jam inveni quod quæsiui. Iterum ad Mercurium dicit voce terribili: Nunc Eia, ergo esto obediens, aliàs non bene tecum erit. *Merc.* Libenter mi Domine, si tantum possim: nam jam debilis valde sum. *Alchem.* Quid jam te excusas? *Merc.* Non, mi Domine, sed languesco. *Alchem.* Quid tibi nocet? *Merc.* Alchemista mihi nocet. *Alch.* Quid tu adhuc merides? *Merc.* O Domine non, de Alchemista loquor, tu autem Philosophus es. *Alchem.* O bene, bene, ita est. Sed quid fecit Alchemista? *Merc.* O mi Domine multa mala fecit mihi, nam commisit me miserum rebus mihi contrariis, unde non possum peruenire ad vires meas, & sum ferè mortuus: cruciatus enim sum usque ad mortem ferè. *Alchem.* O dignus es istis, quia es inobediens. *Merc.* Nunquam inobediens fui alicui Philosopho, sed ex natura mihi est ridere stultos. *Alchem.* Et de me quid sentis? *Merc.* O Domine tu es Vir magnus, Philosophus maximus, tua magnitudine excellis Hermetem. *Alch.* Certè
ita

ita est, ego sum vir doctus, sed me nolo
laudare ipse, sed & vxor mea dixit mihi
quod ego sim valde doctus Philosophus, il-
la hoc cognouit in me. *Merc.* Credo facile:
nam tales oportet esse Philosophos qui prae
nimia prudentia & labore insaniant. *Alchem.*
Age dicas mihi ergo quid faciam tecum?
quomodo ex te faciam Lapidem Philoso-
phorum? *Merc.* O mi Domine Philosopho
ego nescio. Tu es Philosophus, ego Seruus
Philosophorum, quod illi ex me facere vo-
lunt faciunt, ego illis in quantum possum
obedio. *Alchem.* Tu mihi dicere debes
quomodo tecum procedere debeo, & si ex
te facere possum Lapidem Philosophicum.
Merc. Si scis facies, si verò nescis nihil fa-
cies: à me nihil addisces si prius nescis, mi
Domine Philosopho. *Alchem.* Tu mecum
ita loqueris, sicut cum aliquo simplici ho-
mine, fortasse ignoras quod ego apud ma-
gnos Principes laboraui, & apud illos Phi-
losophus fui. *Merc.* Facile credo mi Domi-
ne, nam ista optimè scio, adhuc sordeo ex
huius laboris mixtura. *Alchem.* Dic ergo
mihi. Tu es Mercurius Philosophorum?
Merc. Ego sum Mercurius, si autem sum
Philosophorum te scire oportet. *Alchem.*

Dic

Dic mihi solummodo si tu es verus Mercurius, vel si est alius. *Merc.* Ego sum Mercurius, sed est & alius. Et sic evanuit. Alchemista clamat & loquitur, sed nemo respondet illi. Et cogitans inter se dicit: Verè ego sum vir optimus, mecum locutus est Mercurius, certè me amat: & incoepit Mercurium sublimare, distillare, calcinare, turbizare, præcipitare, solvere mitis modis & aquis varijs, sed vt prius frustra conatus est, inaniter consumpsit sumptus & tempus. Quapropter tandem incipit maledicere Mercurio, & Naturam blasphemare quod creauerit illum. Natura verò cùm audiuit ista, vocauit Mercurium ad se, & dixit illi: Quid tu fecisti huic? quid mihi maledicis propter te, & blasphemas me? cur non præstas quod debes? Sed Mercurius modestè se excusat. At Natura jubet vt sit obediens filijs doctrinæ quærentibus se: Mercurius promisit se id præstiturum, aitq;: Mater Natura, sed stultis quis satisfaciet? Natura subridens discessit: Mercurius verò iratus Alchemistæ, etiam ad suum locum vadit. Post aliquot dies incidit in mentem Alchemistæ quod in laboribus suis aliquid omiserit: iterum ad Mercurium recurrit, & illum

lum cum stercore porcino commiscere constituit. Sed Mercurius iratus quod illum sinistrè coram Natura Matre accusauerat, ad Alchemistam ait : Quid tu stulte ex me habere vis ? cur me accusasti ? *Alchem.* Tunc es ille quem ego desideravi videre ? *Merc.* Ego sum, sed nemo me cœcus videre potest. *Alchem.* Ego non sum cœcus. *Merc.* Maximè cœcus es, nam te ipsum non vides, quomodo ergo me videre debes ? *Alchem.* O jam superbus es, ego tecum modestè loquor, & tu ita me contemnis : nescis fortasse quod ego apud multos Principes laborauerim, & apud illos Philosophus fuerim. *Merc.* Ad Principum aulas stulti concurrunt, illic enim honorantur, & præ cæteris bene habent ; fuisti tu etiam apud aulam. *Alchem.* O tu es diabolus, & non bonus Mercurius, si tu ita vis loqui cum Philosophis : nam & prius ita me seduxisti. *Merc.* Nostine tu Philosophos ? *Alchem.* Ego ipse sum Philosophus. *Merc.* Ecce nobis Philosophus (subridens dicit : & cœpit cum illo vltèrius loqui, dicens) mi Philosophè, dic ergo mihi quid quæris, & quid vis habere ? facere quid cupis ? *Alchem.* Lapidem Philosophorum. *Merc.* Ex qua igitur materia

teria vis illum facere? *Alchem.* Ex Mercurio nostro. *Merc.* O mi Philosophè, tunc ego discedam, quia non sum vester. *Alch.* O tu es non nisi Diabolus, & vis me seducere. *Merc.* Certè mi Philosophè, tu mihi es Diabolus non ego tibi: nam tu pessimè me tractasti more diabolico. *Alchem.* O quid audio. Certè hic est Diabolus: nam ego omnia secundum Philosophorum scripta facio, & scio optimè laborare. *Merc.* Optimè scis: nam & magis facis quàm scis & legis: Philosophi enim dixerunt naturam naturis miscendam, & extra naturam nihil jubent; tu verò jam me cum omnibus ferè rebus sordidissimis, & stercoreibus mīscēs. *Alchem.* Ego nihil facio extra naturam: sed semino semen in terram suam, sicut Philosophi dixerunt. *Merc.* Seminas me in sterco, & tempore messis ego evanesco, tu vero sterco metere soles. *Alch.* Tamen sic Philosophi scripserunt, quod in sterquilinio materia illorum quæri debeat. *Merc.* Verum est quod illi scripserunt, & tu ad syllabam intelligis, & non eorum sensum & mentem. *Alchem.* Nunc video quod tu es Mercurius fortassis; sed non vis obedire mihi. Et cœpit illum iterum conjurare, dicens:

VX VX. Sed Mercurius ridens respondit :
Nihil proficies, mi Amice. *Alchem.* Non
frustra de te dicunt quod mirabilis es, & in-
constans ac volatilis. *Merc.* Tu me dicis
esse inconstantem, hoc tibi sic soluo. Con-
stans ego sum constanti artifici ; fixus
fixo animo : sed tu, & tui similes incon-
stantes sunt, vagantes ex vna re in aliam,
ex vna materia in alteram. *Alchem.* Dic
ergo mihi, si tu es ille Mercurius de quo
Philosophi scripserunt, quem cum sulphu-
re & sale omnium rerum principium dixe-
runt, an verò alius quærendus ? *Merc.* Cer-
tè fructus ab arbore non procul cadit, sed
ego meam gloriam non quæro : sum idem
qui fui, sed anni mei diuersi sunt. Ab initio
iuuenis fui tamdiu quamdiu fui solus, sed
jam senior sum, sed idem qui fui ante. *Al-
chem.* Iam mihi places, quod jam senior sis:
ego enim semper talem quæsiui qui sit ma-
turius & fixior, ut eò facilius cum illo con-
uenire possim. *Merc.* Frustrà me visitas se-
nem, qui me non nosti in iuuentute. *Alchem.*
Nonne ego te noui, qui te semper miris mo-
distractaui, ut tu ipse dixisti ? & adhuc non
desinam donec perficiam Lapidem Philo-
sophorum. *Merc.* O me miserum ! quid
sim

fim facturus? qui fortasse iterum cum ster-
 coribus miscebor, jam crucior deinde. O me
 miserum! rogo te ô Domine Philolophe,
 noli me tantum porcino stercorei miscere:
 nam aliâs jam peribo, foetore enim hoc
 cogor meam mutare formam. Et quid vis
 ut amplius faciam? nonne satis crucior à
 te? nonne obedio tibi? nonne misceo me
 rebus quibus tu vis? nonne sum sublimis?
 nonne præcipitatus? nonne Turbit? non-
 ne Amalgama? nonne masca? quid jam
 magis à me cupis? meum corpus jam ita fla-
 gellatum est, jam sputatum ut lapis mei pos-
 sit misereri: ex me habes lac, ex me car-
 nem, ex me sanguinem, ex me butyrum,
 ex me oleum, ex me aquam, & quod un-
 quam metallorum aut mineralium id præ-
 stare possit quod ego solus? & non est mis-
 ricordia mecum. O me miserum! *Alchem.*
 O ho non nocet tibi, tu es nequam, licet
 te quovis modo inuertas, tu non mutas te,
 nisi formam tibi fingis, iterum semper redis
 in primam speciem tuam. *Merc.* Ego facio
 sicut tu vis, si vis ut sim corpus, corpus sum:
 si vis ut sim pulvis, pulvis sum. Nescio quo-
 modo me magis humiliare debeam quàm
 cum pulvis & umbra fio. *Alchem.* Dic ergo
 mihi,

mihi , quis tu es in centro tuo ? & non te plus cruciabo. *Merc.* Iam cogor tecum ex fundamento loqui. Si vis potes me intelligere : formam meam vides , de hoc tibi non est opus. Sed quod de centro meo interrogas , centrum meum est cor omnium fixissimum , immortale , & penetrans : in illo est requies Domini mei , ego verò ipse sum via & cursor , peregrinus & domesticus , fidelissimus sum omnibus meis socijs , non relinquo comitantes me ; cum illis maneo , cum illis pereor. Sum corpus immortale : morior quidem cùm occidor , sed ad iudicium coram sagace iudice resurgo. *Alchem.* Ergo tu es Lapis Philosophorum ? *Merc.* Mater mea talis est , ex illa nascitur artificialiter vnum aliquid , frater verò meus qui in arce habitat , in velle suo habet quod Philosophus vult. *Alchem.* Es ne tu senex ? *Merc.* Mater mea genuit me , sed ego senior sum matre. *Alchem.* Quis Diabolus te potest intelligere , cùm mihi ad propositum non respondeas ? semper parabolas dicis. Dic mihi si tu es fontina de qua Bernardus Comes Trevisanus scripsit ? *Merc.* Fontina non sum , sed aqua sum , fontina me circumdedit. *Alchem.* Solviturne aurum in te cùm

F aqua

aqua sis? *Mercur.* Quicquid mecum est amo; sicut amicum; & quicquid mecum nascitur, huic nutrimentum do; & quicquid nudum est, alis meis tego. *Alchem.* Video ego, quod tecum non est loqui, ego alia quæro, tu alia dicis: si non vis bene respondere, certè jam tecum eo ad labores. *Mercur.* O Domine rogo te, esto mihi misericors; jam libenter dicam quod scio. *Alchem.* Dic ergo mihi, si tu times ignem? *Mercur.* Ego ipse ignis sum. *Alchem.* Et quare igitur ab igne fugis? *Mercur.* Spiritus meus cum spiritu ignis amant se, & quo potest comitatur vnus alterum. *Alchem.* Et quorsum soles ire quando cum igne ascendis? *Mercur.* Scito, omnis peregrinus semper in patriam suam tendit, & quando illuc vnde egressus est venit, requiescit, & semper redit sapientior quàm exit. *Alchemist.* Reuerterisne iterum aliquando? *Mercur.* Reuertor, sed in alia forma. *Alchem.* Non intelligo quid hoc est, neque de igne quidquam. *Mercur.* Si quis ignem cordis mei nouit, vidit ignem (calorem debitum) cibum meum esse: & quo diutius ignem spiritus cordis mei comedit pinguior erit, cuius mors postea vita omnium rerum

rerum est quæcunque in hoc regno sunt ubi ego sum. *Alchem.* Esne tu magnus? *Mercur.* Habes me in exemplum, ex mille guttulis vnus ero, ex vno multa millia guttarum do: & sicut corpus meum est in oculis tuis, si mecum ludere scis, potes me diuidere in tantum in quantum vis, iterum vnus ero: quid igitur spiritus (cor meum) intrinsecè, qui semper ex minutissima parte multa millia profert? *Alchem.* Et quomodo igitur tecum facere oportet, vt ita sis? *Merc.* Ignis sum intus, ignis est mihi cibus, vita verò ignis aër est, sine aëre ignis extinguitur; ignis præualet aëri, propterea non quiesco, nec me crudus potest constringere aër: adde aërem aëri vt sint ambo vnum & teneant pondus, cum igne calido conjunge, temporibus da ad custodiendum. *Alchem.* Quid postea erit? *Mercur.* Subtrahetur superfluum, residuum combures igne, in aquam pones, coques, postea coctum ægrotis in medicinam dabis. *Alchem.* Nihil mihi dicis ad meas quæstiones. Video ego, quod tu me tantum parabolis vis eludere. Vxor, affer stercus porcinum, ego istum Mercurium nouis modis tractabo, donec mihi dicat quomodo Lapis Philosophicus fit fa-

ciendus ex illo. Mercurius auditis hisce, incipit lamentari super Alchemista, vaditque ad matrem Naturam : accusat ingratum laborantem. Natura filio Mercurio credit, qui verax est, ira commota ad Alchemistam venit, & illum vocat; heus tu ubi es? *Alchem.* Quis est qui me vocat? *Natura,* Quid tu stulte cum filio meo agis? cur illi facis tantam injuriam? cur illum crucias? qui tibi omne bonum facere vult, si tantum intelligere velles. *Alchem.* Quis Diabolus me increpat, tantum Virum & Philosophum? *Natura.* O stulte, plenum superbia stercus Philosophorum, novi ego Philosophos, & omnes Sapientes, quos amo, nam & illi me amant, & omnia mihi faciunt ad placitum: & quo ego non possum, illi me juvant. Vos autem Alchemistæ, ex quorum ordine tu quoque unus es, absque meo scitu, & consensu; imò omnia contraria mihi facitis: propterea vobis etiam contrarium euenit. Putatis quod bene filios meos tractetis, sed nihil perficitis: & si rectè considerare velitis, non vos illos tractatis, sed illi vos tractant: nam vos nihil ex illis facere potestis neque scitis, illi vero ex vobis, quando volunt, faciunt

ciunt stultos. *Alchem.* Non est verum, ego etiam sum Philosophus, & scio laborare bene. Fui ego apud Principem non vnum, & fui apud illos Philosophus, quod & vxor mea scit, etiam jam nunc habeo librum manuscriptum, qui erat aliquot centum annis in muro quodam occultus, jam certò sciam facere Lapidem Philosophorum, & etiam hisce diebus reuelatum est mihi per somnium. O ego soleo vera somnia habere: Vxor tu scis. *Natura.* Facies sicut fecerunt alij tui collegæ, qui in principio omnia sciunt & scire se putant, in fine verò nihil. *Alchem.* Tamen alij ex te (si tu es vera Natura) solent facere. *Natura.* Verum est, sed solummodo hi me nouerunt, qui pauci sunt. Qui me verò nouit non cruciat filios meos, neque me impedit, sed mihi facit ad placitum, & augmentat bona mea, & filiorum meorum corpora sanat. *Alchem.* Tamen & ego sic facio. *Natura.* Tu mihi contraria omnia facis, & contra meam, voluntatem cum filiis meis procedis: vbi deberes reuiuificare, tu occidis: vbi figere, tu sublimas: vbi calcinare, tu distillas; præsertim hunc mihi obedientissimum filium Mercurium, quem tot corrosiuis aquis

tot venenosis rebus crucias. *Alchem.* Tunc ego sic procedam cum illo suaviter per digestionem solummodo. *Natura.* Bene est si seis sin minus, non illi, sed tibi nocebis ipse, & sumptibus tuis: nam idem est illi; ita cum stercore se miscet sicuti cum eodem gemma, semper bona est, & sterco illam non minuit, etiamsi in illud projiciatur, quando lauatur eadem est gemma quæ fuit antea. *Alchem.* Sed ego libenter scirem facere Lapidem Philosophicum. *Natura.* Ergo non sic filium meum tractato: scito enim quod ego multos filios & filias habeo, & adsum præsto quærentibus me, si sunt digni. *Alchem.* Dic ergo mihi, quis est iste Mercurius? *Natura.* Scito quod est mihi vnus tantum talis filius, vnus ex septem est, & primus est; ipse quoque omnia est, qui vnus tantum erat; nihil est, & numerus ejus integer est; In illo sunt quatuor Elementa, qui tamen non est Elementum; Spiritus est, qui tamen corpus habet; Vir est, & tamen vices fœminæ agit; puer est, & viri arma gerit; animal est, & tamen alas auis habet; Venenum est, & tamen lepram curat; vita est, & tamen omnia occidit; Rex est, alter tamen possidet ejus regnum; fugit

fugit cum igne, & tamen ex illo paratur ignis; aqua est, & non madefacit; terra est, & tamen seminatur; aër est, & viuit aqua.

Alch. Iam video ego quod nihil scio, sed non audeo dicere: nam perderem bonam existimationem, & vicinus meus non impenderet amplius in me, si sciret quod ego nihil sciam: ego tamen dicam quod sciocertè, aliàs nemo vel panem mihi daret: multi enim illorum sperant à me multa bona. *Natura.* Et si in longum pertrahes, quid postea erit? interim & vicini quilibet repetent suos sumptus à te. *Alchem.* Alam spe omnes quousque potero. *Natura.* Et tandem quid ultimo? *Alchem.* Tentabo tacitè varios labores: si succedat soluam; sin minus ibo in aliam prouinciam, & hoc idem agam. *Natura.* Et postea quid erit? *Alchem.* Ha ha ha, sunt multæ prouinciæ, multi quoque auari, quibus magnam copiam promittam auri, idque breuissimo tempore, & sic dies diem sequetur, interim aut Rex, aut Asinus morietur, aut Ego. *Natura.* Laqueus meritò tales Philosophos manet: apage te, & finem tibi, & tali tuæ philosophiæ, mala cruce quàm ocysimè impone: hoc enim vnico consilio nec mihi, nec proximo, nec tibi ipsi fraudi eris.

NOVI
LVMINIS CHEMICI
TRACTATVS ALTER
DE
SVLPHVRE.

Authoris anagramma

ANGELVS DQCE MIHI IVS.

PRÆFATIO.

VM mihi non liceat, Lector bene-
 uole, apertius quàm alij veteres
 Philosophi scripserunt scribere; for-
 tasse scriptis meis non eris conten-
 tus: Præsertim cùm tot Philosophorum libros
 alios præ manibus habeas: sed crede, nec mihi
 etiam libros conscribere opus est, quia ex illis
 nec commodum, nec vanam ostentationem qua-
 ro; ideo nec quis sum euulgare cupio. Ea quæ
 tuæ utilitati jam in publicum tradidi magis
 quàm satis esse mihi videbantur; reliqua ad
 Harmoniam, ubi de rebus naturalibus copiosè
 proposui, releganda destinavi: attamen horta-
 tu amicorum & hunc tractatum de Sulphure
 conscribere debui; in quo an ad priora addere
 aliquid opus est nescio. Imò neque hic etiam, si
 tibi tot Philosophorum scripta non satisfaciunt,
 satisfaciet: Et maximè si tibi quotidiana ope-
 ratio nature non satis exemplo est, nulla exem-
 pla iunabunt. Nam si ista quomodo natura ope-
 ratur maturo iudicio considerares, non opus ha-
 beres

beres tot Philosophorum voluminibus : quoniam meo iudicio melius est ab ipso magistro Natura quàm à discipulis discere. Satis in præfatione libelli. XII. Tractatum, tum & primo tractatu : ibidem habes quod in arte ista tot & tanti libri reperiuntur ut jam inquirentes magis impediunt quàm iuuent : & ita esse videtur quoniam scripta Philosophorum ex tam parua scheda Hermetis in tam magnum labyrinthum maximè erroneum excreverunt, & in dies ad Eclipsim declinant : Et hoc non nisi ab invidis scientibus factum esse credo, cùm ignorans nesciat quid addi vel subtrahi debeat, nisi fortè auctoris manus non benè legi possit. Si in aliqua scientia multum iuvat aut nocet si unum verbum deest vel superat, illud maximè in ista. Ad exemplum : scriptum est in loco uno : Postea has aquas simul misceas, alter addidit non ; parum quidem addidit & nihilominus totum caput contrarium fecit. Studiosus tamen diligens sciat apem etiam ex venenosis herbis mel colligere ; si enim ad possibilitatem naturæ lectionem dirigit, facile Sophismata superabit : & tamen legere non desinat, quia liber librum aperit. Sed ego ita intellexi, quod libri Geberi Philosophi, & quis scis si non & aliorum auctorum ? beneficis maximis incantati sunt, ita ut nul-

lo modo possint nec debeant intelligi nisi missima lectione, & hoc ab ingenioso lectore; fatui planè ab illorum lectione excluduntur. Sunt quidem multi qui illum, sicuti & alios Autores, interpretantur; sed video explicationem esse difficiliorem textu: Meum consilium est ut in textu maneat, & quicquid legis, omnia ad possibilitatem naturæ applices; & quid sit natura in primis perquiras. Omnes quidem scribunt quod res est vilis, facilis, communis; & verum quidem est, sed adjungendum fuit, Scientibus. Sciens & inter stercora illam cognoscit, & ignorans etiam in auro illam esse non credit. Et hi omnes qui eiusmodi libros obscuros composuerunt, si artem nescirent, sed ex eiusmodi libris (qui quidem verissimi sunt) artem querere deberent, illam difficilius inuenirent, quàm moderni inquisitores inueniunt. Ego mea scripta laudare nolo, ille judicabit qui illa ad possibilitatem & cursum naturæ applicabit: & si ex meis scriptis, consiliis, & exemplis, operationem naturæ, & ministros eius spiritus vitales aërem constringentes, tum & subjectum primæ materiæ, cognoscere non poterit, vix ex Raimundo Lullio intelliget: difficile enim est credere Spiritus habere tantam potentiam in ventre venti. Hanc syluam & ego transire coactus sum, & illam

lam quoque multiplicare iuui, tali tamen modo
 quod mea plāta veris filiis artis, & huius S. Scien-
 tia studiosis per sylvam hanc transire volenti-
 bus, in signa & quasi lumen ac duces esse de-
 beant; sunt enim mea planta quasi spiritus cor-
 porales. Iam enim secula præterierunt ubi confi-
 dentia amicorum floruit, & hac scientia orele-
 nus dabatur; iam non nisi à solius Altissimi Dei
 inspiratione acquiritur: ideo non desperet dili-
 gens ac Deum timens inquisitor; Si illam qua-
 ret inueniet. Quoniam facilius à Deo quàm ab
 homine impetratur: ille enim est immensa mi-
 sericordiae Deus, qui nescit fidentem deserere;
 apud illum non est respectus personarum; cor
 contritum & humiliatum non despiciet, qui &
 mei, eius Creaturarum indignissimi, misertus
 est; cuius potentiam, bonitatem, inexplicabi-
 lem misericordiam, quam mihi ostendere di-
 gnatus est, explanare non sum sufficiens: At si
 non alias grates dare possum, calamo saltem non
 desinam temporibus porrigere ista. Sis ergo bono
 animo, Lector candidè, & tibi quoque hanc gra-
 tiam non denegabit: si in illo spem integram po-
 sueris, illam adorabis & inuocabis, ille tibi ape-
 riet naturæ ianuam; ibi videbis quomodo na-
 tura simplicissimè operatur. Scias pro certo quod
 natura simplicissima est, nec delectatur nisi in
 simpli-

simplicitate ; & crede mihi , quicquid in natura nobilius est eò etiam & facilius , ac simplicius , quoniam omnis veritas simplex est : Deus altissimus conditor rerù nihil difficile posuit in natura . Si igitur vis esse imitator natura , tibi suadeo ut in simplici via maneas natura , & omnia bona inuenies . Quod si verò tibi nec mea scripta , nec consilium placet , ad alios Authores ito : Propterea ego non magna volumina scribo ut in illis non multum expendas , citòque perlegere possis ; ut tibi sit ad alios Authores recurrendi tempus : & querere non desinas pulsanti enim aperietur .

Iam etiam illa tempora adueniunt in quibus arcana multa natura reuelabuntur : Iam illa Monarchia quarta Borealis incipere habet : Iam tempora appropinquant ; mater scientiarum veniet ; maiora elucidabuntur quàm in his tribus prateritis Monarchiis factum est . Quoniàm hanc Monarchiam (ut veteres diuinarunt) plantabit Deus per unum ex Principibus omnibus virtutibus ditatum , quem fortasse nobis iam tempora produxerunt . Habemus enim in hac parte boreali Principem Sapientissimum ac bellicosissimum , quem nullus Monarcharum victoriis superat , humanitate ac pietate nullus excellit . In hac Monarchia Boreali Deus omnium conditor rerum maiora arcana sine dubio in natura elucidabit quàm

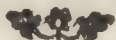
illis

illis temporibus ubi aut Paganorum aut Tyrannorum Principum sedes fuit. Sed has Monarchias Philosophi non secundum potentiores, sed secundum Cardines mundi numerant: Inprimis Orientalem; postea Meridionalem; jam verò Occidentalem habent; & vltimam Septentrionalem in hac parte Boreali expectant: de quibus in Harmonia dabitur. In hac Septentrionali attractiua polari Monarchia (ut Psalmista ait) Misericordia & veritas obuiabunt tibi; pax & iustitia osculabuntur; Veritas de terra orietur, & Iustitia de cœlo prospiciet. Vnum ouile, & vnus pastor; (Ioh. 10. 16.) Scientia multa sine inuidia: quod & ego cum desiderio expecto. Tu quoque, Candide Lector, Deum innoca, time, ama, meaque scripta diligenter lege, & tibi ceriè diuinare bona. Quod si Deo fauente, natura operante, (cuius imitator sis) adpertum desideratum huius Monarchiæ appuleris; tunc videbis & iudicabis omnia me tibi bona & vera dixisse. Vale.

DE SVL-

DE SVLPHVRE,

SECVNDQ PRINCIPIORVM.

SVLPHVRE non est postremum inter Principia, quoniam illud est pars Metallī; imò pars principalis Lapidis Philosophorum: & multi Sapientes varia & verissima de Sulphure reliquerunt, Imò ipse GEBER Summæ Perfectiōnis libr. I. cap. 28. dicit: *Per Deum Altissimum ipsum illuminat omne corpus; quoniam est lumen à lumine, & tinctura.* Nos autem antequam de illo simus tractaturi, visum est nobis Primò originem principiorum describere; præsertim cum Sulphur pro principali Principiorum antiquitùs habitum sit. Vnde autem Principia oriuntur pauci hucusque ostenderunt; & difficile est judicare de aliquo Principiorum, sicut & de quavis alia re, cuius origo & generatio ignoratur: quid enim de colore cæcus? Quod igitur antecessores nostr

G

omi-

omiserunt, id nos in hoc Tractatu adimplere proposuimus.

Sunt autem principia rerum, præsertim Metallorum, secundum antiquos Philosophos Duo, Sulphur & Mercurius: Secundum Neotericos verò tria, Sal, Sulphur, & Mercurius. Origo autem horum Principiorum sunt quatuor Elementa; de quorum etiam origine nobis imprimis incipiendum est. Sciant ergo studiosi huius S. Scientiæ quatuor Elementa esse, & quodlibet horum quatuor habere in suo centro aliud Elementum à quo elementatur: & hæc sunt quatuor Statuæ Mundi, ex Chao in Creatione Mundi à Diuina Sapientia separatæ, quæ hanc machinam Mundi per suum actum contrarium in æqualitate & proportionem tenent, ac virtutum cœlestium inclinatione omnes res infra & super terram producant; de quibus suo loco: hic ad propositum, primò de propinquiori Elemento Terræ.

DE ELEMENTO
TERRÆ.

TERRA est Elementum satis dignum in sua qualitate & dignitate : In hoc Elemento alia tria, & præcipuè Ignis, requiescunt. Est Elementum præstantissimum ad celandum & manifestandum ea quæ sibi concredita sunt : grossum est & porosum, graue respectu suæ paruitatis, sed leue respectu suæ naturæ : est etiam Centrum Mundi, & aliorum Elementorum : Per ejus Centrum transit Axis Mundi vtriusque Poli. Est porosum, vt diximus, sicut spongia quæ nihil ex se profert ; Sed quicquid alia tria in illud stillant & proijciunt, omnia recipit, seruanda seruat, manifestanda manifestat. Nihil, vt diximus, ex se profert, sed est receptaculum aliorum, & est in quo omne productum manet, ac per calorem motivum in illo putrescit, ac per eundem, separato puro ab impuro, multiplicatur : quod graue est in illo occultatur, & leue pellit calor in ejus superficiem. Est omnis feminis & commistionis nutrix & matrix :

nihil quidem aliud præstare potest quàm
geri semen & compositum ad maturita-
tem usque. Est frigidum siccum, tempera-
tur aqua; extra visibile, fixum; intus verò
inuisibile & volatile. Virgo est ex Crea-
tione distillationis Mundi relictum caput mor-
tuum, quod aliquando voluntate diuina cal-
cinandum erit, post extractionem sui hu-
midi, ut ex illo noua CrySTALLINA creari pos-
sit Terra. Diuisum est etiam hoc Elementum
in partem puram & impuram: Pura utitur
aqua ad res producendas, impura verò in
suo globo manet. Est hoc Elementum oc-
cultatio & domicilium omnis thesauri. In
Centro ejus est Ignis Gehennalis, continens
hanc machinam Mundi in suo esse; & hoc
per expressionem aquæ in aëra. Ignis ille
per primum Mobile atque per influentias
stellarum causatur & accenditur: huic ob-
uiat calor solaris aëre temperatus, ad matu-
randum & adtrahendum ea quæ jam con-
cepta sunt in suo Centro. Propterea Terra
participat cum igne, & est ejus intrinsecum,
nec purificatur nisi Igne: & sic quodlibet E-
lementum suo intrinseco purificatur. In-
trinsecum autem Terræ, seu Centrum, est
summa puritas mixta Igne ubi nihil quie-
scere

scere potest : est enim quasi locus vacuus, in quem alia Elementa suos actus proijciunt, ut in Libello XII. Tractatum dictum est. Et hæc de Elemento Terræ, quam Spongiam esse diximus & aliorum receptaculum, quodd ad nostrum propositum sufficit.

DE ELEMENTO

A Q V A.

AQV A est Elementum grauissimum; plenum vinctuosi phlegmatis; & est Elementum dignius in sua qualitate, extrà volatile, intus verò fixum, frigidum & humidum est; temperatur aëre: est sperma Mundi in quo semen omnium rerum conseruatur: est custos seminis cuiuslibet rei. Sciendum tamen est quodd aliud est semen & aliud sperma: Spermatidis receptaculum Terra est, seminis verò receptaculum Aqua. Quicquid in aquam stillat aër, causante igne, hoc aqua porrigit terræ. Caret interdum Sperma sufficienti semine, ex defectu caloris digerentis illud; Sperma enim semper est in copia expectans semen quod ex

imaginatione ignis per aëris motum portat in matricem : & interdum deficiente femine intrat Sperma ; sed exit iterum absque fructu : de quibus aliquando in tertio Principiorum, SALIS, Tractatu latius. Accidit sæpiissimè in Natura quòd Sperma cum sufficienti femine matricem intrat ; sed matrix indisposita, repleta peccantibus sulphuribus aut phlegmatibus , non concipit , nec fit hoc quod debuit. In hoc Elemento etiam nihil propriè est , nisi vt in Spermate esse solet : delectatur maximè motu proprio qui fit per aërem, & est miscibile rebus propter superficiale corpus volatile. Est, vt diximus , receptaculum vniuersalis seminis: facile in illo terra purificatur & resoluitur ; & aër in illo congelatur , ac coniungitur illi in profundo. Menstruum Mundi est, quod aërem penetrando , virtute caloris , trahit secum vaporem calidum , qui causat generationem naturalem earum rerum quibus terra imprægnata est sicut matrix ; & quando matrix debitam portionem seminis accepit, fit quid sit jam progreditur , natura-que operatur sine intermissione vsque ad finem ; residuum verò humidum , seu Sperma, cadit ad latus , & agente calore in terram

ram putrefit (illud ad latus rejectum) & ex illo postea generantur res aliæ , interdum variæ bestiolæ ac vermiculi. Posset quidem sagacis ingenii artifex in hoc Elemento , sicut ex spermate , varia videre Naturæ miracula ; sed opus esset illud Sperma accipere in quo est jam imaginatum semen astrale certi ponderis. Quia Natura facit & producit ex prima putrefactione res puras , sed ex secunda putrefactione multò puriores , ac multò digniores , & nobiliores , vt habes exemplum in ligno vegetabili , vbi in prima compositione Natura facit lignum ; quando autem illud post maturitatem corrumpitur , putrefit & generantur ex illo vermes & aliæ bestiolæ vitam & visum habentes : Manifestum autem est quod sensibile semper dignius est vegetabili ; nam ad sensibilibus organa multò subtilior ac purior materia requiritur : Sed ad propositum.

Hoc Elementum esse menstruum Mundi , & trifariam diuisum dicimus ; Nempe purum , purius , ac purissimum. Ex ejus purissima substantia coeli creati sunt , purius etiam in aëra resolutum est , purum autem simplex & grossum in sua sphæra remansit , & ordinatione Diuina , Natura operante ,

custodit omnem rem subtilem. Vnum globum cum Terra efficit : habet etiam suum centrum in corde maris : vnā axim polarem cum Terra habet , per quam omnes cursus & fontes aquarum exeunt , quæ postea in magna flumina excrescunt. Per eiusmodi egressiones aquarum Terra conseruatur à combustionē , & cum hac humectatione deportatur semen vniuersale per poros vniuersæ terræ , quod motus & calor faciunt. Manifestum autem est quòd omnes cursus aquarum in cor maris reuertuntur ; sed quò postea perueniunt non omnibus constat : sunt enim aliqui qui credunt omnia flumina , aquas , & scaturigines quæ cursum suum in mare habent ex astris generari , qui cū aliam rationem cur illis mare non exerceat nesciunt , dicunt in corde maris has aquas consumi. Sed hoc in Natura locum non habet , sicut de pluuijs ostendimus. Astra quidem causant sed non generant ; cū nihil generetur nisi in suo simili ejusdem speciei : astra verò sunt ex igne & aëre : quomodo igitur generabunt aquas ? Et si hoc ita esset quòd quædam stellæ aquas generarent , tunc necessariò & aliæ terram generarent , tum & aliæ alia Elementa :
quo-

quoniam hæc machina Mundi quatuor Elementis ita detinetur vt vnum aliud minima etiam particula non excedat, sed in æquilibrio virtutibus certent; aliàs si vnum aliud excederet, ruina sequeretur. Attamen maneat qui vult in sua opinione, nobis ita in lumine Naturæ datum est quòd istis quatuor Elementis, eorum æqualitate à summo Creatore proportionata, hæc machina Mundi conseruatur, & vnum aliud in sua operatione non excedit. Sed aquæ super fundamentis terræ, tanquam in dolio aliquo ab aëris motu continentur, & versus Polum Arcticum ab eo constringuntur, quia non datur vacuum in mundo: hac de causa est in centro terræ ignis gehennalis caliditatis, quem Archeus naturæ gubernat.

Nam in principio Creationis mūdi Deus Opt. Max. ex illo confuso Chao imprimis quintam essentiam Elementorum exaltauit & facta est plus ultra: postea ignis purissimam substantiam ad locandam SS. Majestatem suam super omnia eleuauit, ac in suis terminis posuit & firmauit. In centro Chai (voluntate immensæ sapientiæ diuinæ) accensus est ignis ille, qui postea illas aquas purissimas distillauit: Sed quia jam ignis
ille

ille purissimus firmamentum cum throno Dei altissimi obtinuit, aquæ sub illo igne condensatæ sunt: & vt fortius firmarentur ignis jam grossior priore distillauit, (causante semper illo igne centrali) qui in Sphæram ignis sub aquis remansit: & sic aquæ inter duos ignes in cœlos congelatæ & compressæ sunt. Sed ignis ille Centralis non cessauit, sed distillando vltcrius aquas etiam alias minus puriores in aërem resoluit, qui etiam sub Sphæra ignis in Sphæram propriam remansit, & ab ignis Elemento tanquam à fortissimo fundamento circumdatur; & sicut aquæ cœlorum non possunt transgredi ignem illum supercœlestem, ita ignis elementum non potest transgredi aquas cœlorum, nec etiam aër potest transgredi & exaltari super ignis elementum. Aqua verò cum terra in vnum globum remansit, quoniam non habet locum in aëre, excepta illa parte quam ignis in aërem resoluit propter fortificationē quotidianam hujus machinæ mundi. Si enim fuisset vacuum in aëre, tunc aquæ omnes distillassent & in aërem resolutæ fuissent: sed jam aëris Sphæra plena est, quæ semper ex aquis per continuum calorem centalem distillan-

distillando adimpletur, ita vt ceteræ aquæ ab aëris compressione circa terram voluantur, & cum terra mundi centrum teneant. Et hæc operatio fit de die in diem; & sic etiam hic mundus de die in diem fortificatur, & incorruptus mansurus est naturaliter, excepta Altissimi conditoris absoluta voluntate. Quia ille ignis centralis non cessabit motu vniuersali & influentia cœlestium virtutum ascendi, ac aquas calefacere; nec aquæ cessabunt resolui in aërem; nec aër cessabit comprimere residuum aquarum cum terra, ac ita in centro continere vt non possint moueri ex suo centro: & sic naturaliter hic mundus à summa sapientia diuina factus est & continetur; & sic ad exemplum huius omnia in mundo naturaliter fieri necesse est. Hanc creationem huius machinæ mundi volumus tibi elucidare propterea vt scias quod quatuor elementa habent sympathiam naturalem cum superioribus, quia ex vno chao eadem sunt: sed à superioribus gubernantur sicut à dignioribus; inde & in hunc locum sublunarem hæc obedientia deuenit. Sed scias ista omnia à Philosopho naturaliter inuenta esse, vt suo loco declarabitur.

Nunc

Nunc ad propositum de aquarum cursibus, fluxuq; & refluxu maris, quomodo per axem polarem ab vno polo ad alium feruntur. Duo sunt Poli, vnus Arcticus in parte superiori Septentrionali, alter verò Antarcticus sub terra in parte meridionali. Polus Arcticus habet vim magneticam attrahendi; Polus verò Antarcticus habet vim magneticam expellendi, quod nobis natura in magnete exemplum ostendit. Trahit igitur polus Arcticus aquas, per axem, quæ cum intrauerunt iterum per Poli Antarktici axem erumpunt: & quia aër non permittit inæqualitatem, coguntur iterum ad Polum Arcticum centrum suum, reuerti & ita continuè cursum suum obseruare. In quo cursu à Polo Arctico ad Polum Antarcticum per medium seu axem mundi, per poros terræ diffunduntur, & sic secundum maius & minus scaturigines oriuntur; & postea in flumina excreseunt congregientes, ac iterum illuc vnde egressæ sunt, reuertuntur; & hoc motu vniuersali incessabiliter fit. Has aquas aliqui, vt diximus, ignorantes motum vniuersalem & polorum operationes, in corde maris consumi & ab astris generari dicunt, quæ nihil materiale produ-
ducunt

ducunt nec generant, nisi quod virtutes imprimunt & spirituales influentias, quæ tamen non dant pondus. Aquæ igitur non generantur, sed ex Centro maris per poros terræ in uniuersum mundum eas egredi scito. Existis fundamentis naturalibus Philosophi inuenerunt varia instrumenta, ac ductus aquarum, & fontanas, cum sciatur naturaliter aquas non altius ascendi posse nisi ut egrediuntur; & nisi ita esset in natura ars nequaquam potuisset, quia ars imitatur naturam; & quod in natura non est per artem non succedit; aqua enim ut diximus non altius ascendit nisi ut assumitur: Exemplum habes illud instrumentum quo vinum ex dolio euocatur. Conclufuè igitur scias non ex altris scaturigines generari, & omnes exitus aquarum, sed ex Centro maris quo iterum recurrunt, ac sic motum continuum obseruant. Si enim hoc non esset, nihil omninò neque in terra neque super terram generaretur, imò ruina mundi sequeretur. Verum ne obijciatur quod in mari omnes aquæ falsæ sunt & aquæ scaturiginum dulces: rationem esse scito, quod aqua illa per poros terræ distillatur, & multa milliaria per angusta loca ac per arenas transiens,

transiens, amissa falcidine, dulcoratur: ad
cujus exemplum Cisternæ inventæ sunt.
Sunt etiam in aliquibus locis pori & mea-
tus majores & largiores per quos falsa aqua
erumpit, vnde postea salis fodinæ & fonta-
næ habentur, vt Hallæ in Germania: In ali-
quibus etiam locis calido constringuntur &
sal in arenis relinquitur, aqua verò in alios
poros sudat, vt in Polonia Wieliciæ & Bo-
chniæ. Sic etiam cum aquæ per loca cali-
da sulphurea continuo ardentia transeunt
incalescunt, vnde Thermæ oriuntur: sunt
enim in visceribus terræ loca in quibus na-
tura mineram sulphuream distillat separat-
que, vbi ab igne centrali illa accenditur:
Per hæc loca ardentia aqua currens secon-
dum propinquitatem & remotionem magis
minúsve incalescit, & sic in superficiem
terræ erumpit, ac sulphuris saporem re-
tinet, sicut omne jusculum à sua decoctio-
ne carniū. Eodem modo fit cum aqua per
loca mineralia, siue cuprea, siue aluminosa,
transiens eorum saporem acquirit. Talis
igitur est distillator conditor omnium re-
rum, in cuius manu hoc distillatorium est,
ad cuius exemplum distillationes omnes à
Philosophis inventæ sunt, quod ipsemet
altissi-

altissimus Deus ac misericors, absque dubio, hominibus inspirauit : qui poterit , quando erit sancta ejus voluntas , aut ignem centram extingueret, aut vas frangere, & erit omnium finis. Sed cum ejus bonitas in melius tendat , exaltabit aliquando SS. Majestatem suam , & ignem illum omnium purissimum qui aquis cœlorum in firmamentum est , altius extollet , dabitq; gradum fortio rem igni Centrali , vt omnes aquæ in aëra eleuentur , & calcinabitur terra : & ita ignis, consumpto omni impuro , reddet subtiles , circulatas in aëre aquas purificatæ terræ, atque sic multo nobiliorem mundum (si alias licet philosophari) efficiet.

Sciant ergo omnes huius artis inquisitores quod terra & aqua vnum globum habent, & omnia simul faciunt , quia sunt Elementa tangibilia , in quibus alia duo occulta operantur. Ignis conseruat terram ne submergatur, vel dissoluatur : aër conseruat ignem ne extinguatur : aqua conseruat terram ne comburatur. Hæc ad propositum nostrum visum est nobis vtile describere, vt studiosi sciant in quibus fundamenta Elementorum consistant, & quomodo Philosophi eorum actus contrarios obseruaerunt,

runt, ignem cum terra aërem cum aqua copulantes: licet quando aliquid nobile voluerunt, ignem in aqua decoxerunt, animaduertentes quod sanguis vnus altero purior, sicut & lacryma purior est vrina. Sufficiat igitur tibi quod diximus. Elementum aquæ sperma ac menstruum mundi esse, tum & receptaculum seminis.

DE ELEMENTO

AERIS.

AER est elementum integrum, dignissimum in sua qualitate, extrà leue & inuisibile, intus verò graue, visibile & fixum. Est calidum & humidum, temperator igne, est dignius terra & aqua. Volatile quidem est, sed fixatur, & quando fixum est penetrabile reddit omne corpus. Ex ejus purissima substantia creati sunt Spiritus vitales animalium, minus purum in aëris propriam Sphæram eleuatum est, residuum verò, pars ejus grossior, remansit in aqua, quæ cum aqua circulatur, sicut ignis cum terra, quia amici sunt. Dignissimum

simum est, ut diximus, & illud est verus locus seminis omnium rerum: In illo ita semen imaginatur sicut in viro, quod postea motu circulatio proijcitur in sperma suum. Habet hoc Elementum formam integritatis ad distribuendum semen in matrices per sperma & menstruum mundi: in illo etiam est Spiritus vitalis omnis creaturæ, per omnia viuens, penetrans, & constringens semen aliis Elementis sicuti vir vxoribus: ille nutrit ea, ille imprægnat, ille conseruat ea, & docet hoc in dies experientia quod hoc Elemento non solum Mineralia, animalia, vel vegetabilia, verum etiam alia Elementa vivunt. Videmus enim omnes aquas putrefieri, ac sordescere si non habent recentem aërem: Ignis quoque extinguitur si illi admittitur aër: (Inde sciunt Alchemistæ ignem per aërem distribuere in gradus, & secundum mensuram aëris registra sua ordinant:) Terræ quoque pori conseruantur aëre: In summa tota structura mundi aëre conseruatur. Etiam in animalibus, Homo necatur cui admittitur aër, &c. in orbe nihil cresceret si non esset vis aëris penetrantis, & alterantis, attrahentisque secum nutrimentum multiplicatiuum. In hoc Elemento est

H

imagi-

imaginatum semen, virtute ignis, quod con-
 stringit menstruum mundi, illa vi occulta, vt
 in arboribus & herbis, cum per poros terræ,
 actu spiritualis caloris, exit sperma cum fe-
 mine & virtus aëris in proportionem con-
 stringit illud & congelat guttatim; & sic de
 die in diem, de gutta in guttam crescendo,
 arbores magnæ eriguntur, sicut in libro XII.
 Tractatum tractatum est. In hoc Elemen-
 to sunt omnes res integræ per imaginatio-
 nem ignis; & est plenum virtutis diuinæ:
 In illo namque inclusus est Spiritus Altissi-
 mi qui ante creationē ferebatur supra aquas,
 teste sacra Scriptura, *& volauit super pennas*
ventorum. Si igitur ita est sicuti est, quod
 Spiritus Domini in illo ferebatur, quid du-
 bitas quod de virtute sua diuina in illo re-
 liquit? Nam hic Monarcha solet ornare ha-
 bitacula sua; ornauit autem hoc Elemen-
 tum Spiritu vitali omnis creaturæ. In illo
 namque est semen omnium rerum disper-
 farum, cui à creatione statim vis illa ma-
 gnetica (vt suprà diximus) à summo opi-
 fice inclusa est, quam si non haberet non
 posset attrahere quicquam de nutrimento,
 sed sic semen in sua parua quantitate relin-
 queretur, nec cresceret, nec multiplica-
 retur,

retur, sed sicut lapis magnetis trahit ad se ferrum durum (ad exemplum poli Arctici trahentis ad se aquas, vt in Elemento Aquæ scripsimus) sic aër per magnetem vegetabilem, qui in semine est, trahit ad se nutrimentum menstrui mundi, id est aquæ. Ista omnia fiunt aëre, nam ille est dux aquarum, ejusque vis inclusa est occulta in omni semine ad attrahendum humidum radicale, & hæc virtus est, vt suprà diximus, in omni semine semper pars 280. vt in tract. 3. XII. Tractatum tibi ostendimus: Si igitur aliquis vellet esse bonus plantator arborum, animaduertendum est illi vt cuspidem attractiuam versus partem Septentrionalem vertat, sic nunquam frustrabitur labore: quoniam sicut Polus Arcticus aquas, ita punctum verticale semen trahit ad se, & quælibet cuspis attractiua correspondet illis. Habes exemplum in omni ligno cujus cuspis attractiua naturaliter ad punctum verticale tendit, & trahitur ab illo. Nam fiat lignum quodcunque æqualiter elaboratum: si vis scire quæ cuspis est superior, pone illud in aquam ac submergatur, (extra tamen suam longitudinem) videbis semper cuspidem illam prius ex aquis emergere quam

ejus oppositam partem, nescit enim natura errare in suo officio, de quibus latius in Harmonia ubi de vi magnetica (quamvis de magnete facilè is poterit cui natura metallorum cognita est) tractabitur, Hic nos dixisse sufficiat Elementum hoc esse dignissimum, in quo est semen & spiritus vitalis seu domicilium animæ omnis creaturæ.

DE ELEMENTO

IGNIS.

IGNIS est elementum purissimum & omnium dignissimum, plenum adhærentis vinctuosæ corrosiuitatis, penetrans, digerens, corrodens, maximè adhærens, extravisibile, intus verò invisibile, fixissimum; est calidum & siccum, & temperatur terra. Ejus omnium purissima substantia & essentia cum Throno Diuinæ Majestatis in creatione primum eleuata est, quando aquæ cœlorum firmatæ sunt, vt in Elemento aquæ diximus: ex minus purissima eius substantia Angeli creati sunt: ex minus puriori cum purissimo aëre mixta luminaria & stellæ creatæ

creatæ sunt : minus purum adhuc in Sphæram ad concludendum & subleuandum cœlos erectum est : impura verò & vinctuosa in centro terræ, ad continuandum motus operationem, à summo Creatore sapientissimo relicta & inclusa est, quam nos gehennam vocamus. Omnes hi ignes diuisi quidem sunt, sed habent ad invicem sympathiam naturalem.

Hoc elementum est omnium quietissimum ac simile currui, cum trahitur currit, cum non trahitur stat quietè. Inest etiam omnibus rebus imperceptibiliter. In illo sunt rationes vitales & intellectus, quæ distribuuntur in prima infusione vitæ humanæ, & hæ dicuntur anima rationalis, qua sola homo à cæteris animalibus differt, & Deo assimilatur. Hæc anima est ex illo purissimo igne elementalī, in spiritum vitalem diuinitus infusa, propter quam homo post creationem omnium rerum in particularem mundum seu microcosmum creatus est. In hoc subiecto omnium rerum Creator Deus sedem & Majestatem suam posuit, sicut in purissimo & quietissimo subiecto, quod à sola voluntate ac immensa sapientia diuina gubernatur. Propterea abhorret

Deus omnem impuritatem, nihil sordidum, compositum, maculatum, appropinquare potest Deo; idè nullus mortalium Deum videre nec accedere naturaliter potest: nam ignis ille qui est in circumferentia diuinitatis, in quo deportatur sedes & Majestas Altissimi, est ita intensus vt nullus oculus illum penetrare possit: quoniam ignis non patitur accedere compositum: ignis enim omnis compositi mors est, & separatio. Quietissimum subjectum illud esse diximus (quoniam est) alias sequeretur (quod & cogitare absurdum est) Deum quiescere non posse; est enim quietissimi silentij, plus quam mens humana imaginari potest. Habes exemplum in filice, in quo ignis est, & tamen non sentitur, nec apparet donec motu excitatur & accenditur in illo vt appareat: ita ignis ille, in quo locata est SS. Majestas Creatoris nostri, non mouetur nisi propria voluntate Altissimi excitetur, & sic deportatur quo est S. Voluntas eius. Fit enim voluntate supremi conditoris motus vehementissimus & terribilis. Habes exemplum, quando aliquis Monarcha hujus mundi in sua pompa sedet, qualis circa illum quies? quale silentium? & etiamsi ex
suis

suis aulicis aliquis mouetur motus tantum
vnius & alterius particularis est , qui non
consideratur. Sed quando Dominus ipse
mouetur fit rumor & motus vniuersalis, tum
omnis assistentia mouetur cum illo. Quid
igitur quando supremus ille Monarcha, Rex
Regum , ac Conditor omnium rerum (ad
cuius exemplum principes mundi consti-
tuuntur in terris) mouet authoritatem ?
qualis motus ? qualis tremor quando circa
illum mouetur tota assistentia cœlestis exer-
citus ? Sed quæret aliquis quomodo ista sci-
mus , cum cœlestia ab humano intellectu
abscondita sint. Quibus respondemus, om-
nibus Philosophis ista manifesta esse , imò
ipsa incomprehensibilis sapientia illis inspi-
rauit omnia ad exemplum naturæ creata
esse , & ex illis arcanis naturam retractum
habere ac operari , nihilq; fieri in terris ni-
si ad exemplum cœlestis monarchiæ , quod
ex Angelorum varijs officijs habetur. Sic
etiam nō nascitur nec generatur quicquam,
nisi naturaliter. Omnes humanæ inuentio-
nes, imò & artificia , quæ aut sunt aut erunt
non nisi ex fundamētis naturæ proveniunt.
Voluit Altissimus Creator omnia naturalia
homini manifestare, propterea & ipsa Cœ-

lestia naturaliter facta nobis ostendit, ex quibus eo melius ejus absoluta ac incomprehensibilis potentia & sapientia cognosceretur; quæ omnia Philosophi in lumine naturæ sicut in speculo videre habent: propterea hanc scientiam, non auri vel argenti cupiditate sed cognitione, non solum omnium rerum Naturalium sed & ipsius Creatoris potentia, magni estimarunt, & de his quam parcissimè & non nisi figuratiuè loqui voluerunt, ne mysteria diuina, per quæ natura elucidatur, indignis patefiant. Quod tu, si te ipsum scire noueris, & non es duræ cervicis, facilè comprehendere possis; qui ad similitudinem majoris mundi, imò ad ipsius Dei imaginem creatus es. Habes in tuo corpore Anatomiam totius mundi; habes in firmamentum quintam essentiam quatuor Elementorum, ex Chao spermatum in matricem extractam, & in cutem plus vltra constrictam; habes purissimum sanguinem loco ignis, in quo sedes animæ (vice Regis) spiritu vitali locata est; habes cor loco terræ, ubi ignis centralis continuò operatur, & hanc machinam Microcosmi in suo esse continet; Habes polum Arcticum os; habes alium Antarcticum, & omnia

nia membra cœlestibus correspondent: de quibus in Harmonia nostra aliquando latius relinquemus in Capitulo de Astronomia, vbi scripsimus quomodo Astronomia ars facilis, naturalis, quomodo aspectus planetarum & stellarum causant, & quare ex aspectibus de pluvijs & alijs euentibus prognosticatur, quod hîc longum esset recensere, & omnia ista sunt sibi concatenata, & naturaliter fiunt: Deitatem tantum aliqua adimplere. Quod veteres omiserunt diligenti studioso hujus arcani indicare voluimus, vt illi tanto clarius incomprehensibilis potentia Altissimi Dei ad Cor perueniat, & illè illum eo ardentius amet & adorer. Sciat ergo inquisitor huius S. Scientiæ quod anima in homine mundo minori, Microcosmo, Dei Creatoris sui locum tenens, seu vice-Rex est, quæ in spiritu vitali in sanguine purissimo locata est. Illa gubernat mentem, mens verò corpus: quando anima aliquid concipit, mens omnia scit, & mentem omnia membra intelligunt, & parent menti, ac expectant cum desiderio adimplere voluntatem ejus. Corpus enim nihil scit, quicquid in corpore fortitudinis siue motus est, mens facit ista; corpus tantum

tum est mentis sicut instrumenta alicujus artificis. Anima autem, qua homo à cæteris animalibus differt, illa operatur in corpore, sed majorem operationem habet extra corpus; quoniam absolutè extra corpus dominatur, & his differt ab animalibus quæ tantum mentem & non animam deitatis habent. Sic quoque Deus & conditor rerum, dominus & Deus noster, operatur in hunc mundum ea quæ ad mundi necessaria pertinent, & in his includitur mundo; vnde Deum ubique esse credendum. Excluditur autem illa sua immensa sapientia extra corpus mundi, qua operatur extra illum & alia multò altiora imaginatur quam corpus mundi concipere potest, & ista sunt extra naturam, solius Dei secreta. Sicut est exemplum in anima, quæ extra corpus multa profundissima imaginatur, & hisce assimilatur Deo qui extra suum mundum operatur extra naturam; licet & ista sint adhuc sicut candela accensa erga meridianam lucem: quoniam anima imaginatur sed non exequitur nisi in mente, Deus verò omnia eodem momento quo imaginatur efficit; sicut anima imaginatur esse Romæ vel alibi quidquid sit, in ictu oculi, sed mente tantum,

tum ; Deus verò talia essentialiter facit, qui omnipotens est. Non est ergo Deus inclusus mundo nisi vt anima corporis separatam habet suam absolutam potestatem, sic etiam anima cuiuscunque corporis est, absolutam habet & separatam potentiam alia facere quam corpus concipere potest ; maximam ergo habet potestatem in corpus si vult, aliàs frustra esset nostra Philosophia. Ex his igitur disce cognoscere Deum, & scies quibus differt Creator à creatis. Tu ipse maiora concipere poteris cùm jam à nobis portam apertam habes. Sed ne nobis hic tractatus excreseat, ad propositum accedamus.

Diximus suprà, Ignis Elementum quietissimum esse, & quod motu excitatur, quam excitationem nouerunt viri sapientes. Omnem generationem & eiusdem corruptionem Philosopho necesse est scire ; cui non solum Creatio cœli manifesta est, sed etiam omnium rerum compositio & commixtio : sed licet omnia sciunt, non tamen omnia possunt. Scimus quidem compositionem hominis in omnibus qualitatibus, animam tamen infundere non possumus ; quoniam hoc mysterium est solius Dei ; & eiusmodi infinitis mysterijs superat omnia. Cum ista
sunt

sunt extra naturam non sunt adhuc in dispositione naturæ: natura non prius operatur nisi quando illi materia porrigitur: Prima materia à Creatore, secunda à Philosopho. In operatione verò Philosophorum natura habet excitare ignem qui à Creatore occultè in centrum cuiuslibet rei inclusus est: talis ignis excitatio fit per velle naturæ, aliquando per velle sagacis artificis naturam disponentis. Naturaliter enim omnes impuritates & pollutiones rerum purgantur igne: Omne compositum soluitur igne: sicut aqua lauat & purgat omnes res imperfectas quæ non sunt fixæ; sic ignis purgat omnes res fixas, & per ignem perficiuntur: Sicut aqua omne solutum coniungit; ita ignis omne coniunctum separat, & quod suæ naturæ & proprietatis est optimè purgat & augmentat, non quidem in quantitate sed in virtute. Agit hoc Elementum miris modis occultè in alia Elementa ac in omnes res: sicut enim anima est ex illo purissimo, ita vegetabilis est ex Elementaliquod à natura gubernatur. Agit hoc Elementum in Centrum cuiuslibet rei hoc modo: natura dat motum, motus excitat aërem, aër ignem, ignis verò separat, purgat, digerit,

digerit, colorat, & maturefcere facit omne ſemen, maturumque expellit per ſperma in loca & matrices, loca pura vel impura, calida, magis aut minus, ſicca vel humida; & ſecundum diſpoſitionem matricis, ſeu loci, variæ res producuntur in terra, ſicut etiam in libello XII. Tractatum de matricibus mentio facta eſt quot loca tot matrices eſſe. Ita conditor omnium rerum, Altiffimus Deus, omnes res conſtituit & ordinauit quod vna contrariatur alteri, & tamen vt mors vnus ſit vita alterius: quod vnum producit alterum conſumit, & aliud ex hoc & quiddam nobilius naturaliter producit: ac hiſce conſeruetur æqualitas Elementorum, & ſic compoſiti. Omnium rerum præſertim viuentium ſeparatio mors naturalis eſt: propterea naturaliter hominem mori oportet; quia cum homo ex quatuor Elementis ſit compoſitus ſubeſt ſeparationi, cum omne compoſitum ſeparetur naturaliter. Sed hæc ſeparatio humanæ Compoſitionis in die iudicii tantum fieri debuit: nam in paradifo homo immortalis erat. Quod omnes Theologi, & ipſa Sacra Scriptura teſtantur; rationem tamen ſufficientem immortalitatis nullus

Phi-

Philosophus hucusque ostendit; quam huius scientiæ S. inquisitori scire conuenit, vt videre possit quomodo ista omnia naturaliter fiunt, & facillimè intelligi possunt. Verum & verissimum est omne compositum huius mundi corruptioni subesse ac separari posse; quæ separatio in regno animali mors appellatur: homo autem cum etiam ex quatuor Elementis compositus & creatus sit, quomodo immortalis esse poterat? hoc naturaliter fieri credere difficile est, imò supra naturale aliquid hucusque habetur, Deus tamen Philosophis viris bonis ante complura secula hoc naturaliter esse inspirauit, quod tu à nobis sic accipe. Paradisus erat & est locus talis à summo Conditore rerum ex veris Elementis, non Elementatis sed purissimis, temperatis, in summa perfectione anatisatis, creatus; & omnia quæcunq; in Paradiso sunt ex iisdem Elementis creata & incorrupta; ibi etiam homo creatus est, ex iisdem incorruptis Elementis iusta æqualitate anatisatis constitutus, vt nullo modo corrumpi potuerit, idè immortalitati consecratus fuit: quoniam paradysum hunc pro hominibus dumtaxat Deus sine dubio creauit, de quo nos
& vbi

& vbi fit in Harmonia copiosè. Sed cum postea peccato inobedientiæ mandatum Altissimi Conditoris transgrederetur, in hunc mundum corruptibilem Elementatum, quem tantum pro bestiis creauerat Deus, homo ad bestias expulsus est: cui, cum sine nutrimento viuere non posset, ex Elementis Elementatis corruptis nutrimentum sumere necesse fuit. Quo nutrimento inficiebantur illa Elementa pura creationis suæ, & ita lentè in corruptionem declinauit, donec vna qualitas alteram superauit, & ruina totius compositi, infirmitas, ac ultimò separatio & mors advenit. Postea adhuc magis corruptioni & morti proximiores fuerunt illi qui jam in elementis corruptis ex semine corrupto & non in paradiso procreati sunt, quoniam semen ex corruptis nutrimentis productum durabile esse non potest; & quo diutius ab expulsiōe paradisi eo corruptioni propinquius homines accedunt: inde & vita breuior, & deueniet hacufque quòd & procreatio propter abbreviationem vitæ cessabit. Sunt tamen aliqua loca vbi aërem benigniorem & sydera propitiora habent; ibi non ita cito naturæ corrumpuntur, quia & homines
natu-

naturalius viuunt. Noſtrates verò temerè gula & inordinatè vita, ad corruptionem feſtinant: Docet hoc experientia, quod ex infirmorum parentum ſemine nati non durent. Sed ſi homo in paradifo manſiſſet, in loco illius naturæ conuenienti, vbi Elementa incorrupta omnia virgo ſunt, in æternum immortalis eſſet: certum enim eſt, quando elementa pura in æqualitate virtutibus conjuncta ſunt, ſubjectum hoc incorruptum eſſe, & talis debet eſſe lapis Philoſophorum: tali creationi humanæ à veteribus Philoſophis aſſimilatus eſt, ſed moderni Philoſophi omnia ad literam intelligentes, ad hujus ſeculi generationem corruptam intendunt.

Hæc immortalitas principalis fuit cauſa quod Philoſophi hunc lapidem quærere ingeniati ſunt; ſciuerunt enim hominem ex talibus Elementis integris creatum eſſe. Meditati ſunt igitur de Creatione iſta, quam cum naturalem eſſe cognouerunt, cœperunt ſcrutari an talia elementa incorrupta poſſent haberi, aut ſi illa in aliquo ſubjecto conjungi & infundi poſſent; quibus ipſe Altiffimus Conditor rerum inſpirauit compositionem talium elementorum in auro eſſe.

esse : quoniam in animalibus fieri est impossibile, cum ex elementis corruptis vitam sustentare debeant; in vegetabilibus etiam non est, quia inæqualitas Elementorum in illis inuenta est. Et cum omnia creata ad multiplicationem inclinata sint, proposuerunt Philosophi in hoc regno minerali hanc naturæ possibilitatem experiri; qua inuenta, alia innumerabilia arcana naturæ inesse viderunt, de quibus ut de secretis divinis parcissimè reliquerunt. Sic igitur habes quomodo elementa corrupta in subiecto cadunt, & separantur; quando vnum aliud superat: & quia tunc fit per primam separationem putrefactio, & per putrefactionem puri ab impuro separatio, si tunc fit conjunctio: noua virtute ignis acquirit formam multò nobiliorem primæ. Nam in suo primo statu corruptio fuit ex grosso admixto quod non nisi per putrefactionem purgatur, & melioratur; & hoc fieri non potest nisi conjunctis viribus quatuor elementorum quæ sunt in omni composito: cum enim compositum cadere debet per elementum aquæ cadit; & dum ita confusè jacent ignis qui est potentialiter in quolibet aliorum utpote in terra, in aëre, conveniunt

I simul

simul, & conjuncta manu, vincunt postea aquam, quam digerunt & coquunt, & ultimo congelant; ac tali modo natura naturæ auxiliatur. Si enim ignis centralis occultus, qui vita captus erat, vincit agit in id quod sibi propinquius ac purius est, sicut & ipsum purissimum est, & conjungitur cum illo: ita vincit contrarium, separâtque purum ab impuro, & generatur noua forma, & si adhuc adjuvatur priore multo præstantior: interdum sagacis artificis ingenio fiunt res immortales, maximè in regno minerali. Sic omnia solo igne, & ignis regimine fiunt, & perducuntur in esse, si me intellexisti.

Hic igitur habes Elementorum originem, & naturas eorum ac operationes quàm breuissimè descriptas, quod ad nostrum propositum hoc loco sufficit. Nam alias si quodlibet Elementum describeretur vt est, magnum volumen oriretur, nostro proposito non necessarium. Ista omnia, vt diximus, ad Harmoniam remittimus, vbi, Deo fauente, si nobis vita superstes erit, de naturalibus copiosius relinquemus.

DE TRIBVS PRINCIPIIS
OMNIVM RERV.

DEScriptis hisce quatuor Elementis
ad tria principia rerum descendamus:
quomodo autem illa producuntur ex qua-
tuor Elementis sic accipe. Postquam natu-
ra ab Altissimo Creatore omnium rerum
priuilegium feudi super hanc Monarchiam
mundi acceperit, cœpit loca & provincias
vnicuique secundum dignitatem distribue-
re; & in primis quatuor Elementa princi-
pes mundi esse constituit; & vt adimplere-
tur voluntas Altissimi (in cuius velle natura
posita est) vt vnum in aliud incessabiliter
ageret ordinauit. Cœpit itaque agere ignis
in aërem & produxit sulphur: Aër quoque
cœpit agere in aquam & produxit mercu-
rium. Aqua etiam cœpit agere in terram
& produxit sal. Terra autem, cum non
habuerit in quod ageret, non produxit quic-
quam, sed productum remansit in illa:
propterea tria tantum principia euenerunt,

& terra facta est nutritrix & matrix aliorum. Tria ut diximus Principia producta sunt; quod veteres Philosophi non ita strictè considerarunt, qui duos tantum actus Elementorum descripserunt (vel si etiam volentes obtruncuerunt quis illos iudicabit, cum illi scripta sua filiis suis tantum dedicarint?) & sulphur cum Mercurio, quod & nobis sufficiat, materiam metallorum, imò & lapidis Philosophorum esse nominarunt.

Quicumq; igitur vult esse verus indagator huius sacræ Scientiæ necesse est ut sciat accidentia, & ipsum accidens noscat, ut discat ad quod subiectum seu Elementū accedere proponit, ut per media sese ad id accommodet, si alias quaternarium numerum adimplere desiderat. Sicut enim hæc tria Principia ex quatuor producta sunt, sic oportet per diminutionem ut etiam hæc producant duo, masculum & foeminam; duo verò producant vnum incorruptibile, in quo erunt illa quatuor æqualiter sincera, ad summum depurata, digesta; & sic respondebit quadrágulus quadrangulo. Et hæc est illa quinta essentia omni artifice multum necessaria, à multis contrarijs separata. Et sic habes in his tribus principiis in quacunque

que compositione naturali corpus, spiritum & animam occultam: quæ tria si separata & bene purgata, ut diximus, conjunxeris, sine dubio imitando naturam purissimum fructum dabunt. Quoniam etiam si anima ex nobilissimo loco assumpta est, illuc tamen quò tendit non potest pervenire nisi per spiritum, qui est locus & domicilium animæ; quam si vis reducere in locum debitum, opus est ut sit lauata ab omni peccato, locus quoque sit purificatus, ut in illo anima possit glorificari, & non amplius separari. Iam ergo habes trium Principiorum originem ex quibus tuum est imitando naturam Mercurium Philosophorum & eorum primam materiam producere, & ista principia rerum, maximè metallorum, ad tuum propositum deducere: cum sine istis principijs impossibile sit tibi aliquid perficere per artem, cum & natura ipsa sine ipsis nihil faciat, nec producat. Hæc tria sunt in omnibus rebus, & sine illis in orbe nihil est, nec naturaliter erit. Sed quoniam suprâ scripsimus quod veteres Philosophi duo tantum principia nominarunt, ne inquisitor aberret, sciendum est quod licet illi sulphur & Mercurium descripserunt, si-

ne sale tamen nequaquam ad hoc opus accedere potuerunt, cum illud sit clavis & principium huius sacræ scientiæ: illud est quod aperit portas iustitiæ, illud est quod claves habet ad carceres infernales, ubi sulphur ligatum jacet, sicut aliquando latius dabuntur ista in tractatu tertio principiorum, de Sale. Nunc ad propositum, quod hæc tria Principia omnino sunt necessaria, quia illa sunt materia propinqua. Duplex enim est materia metallorum: Proxima, Remota. Proxima est Sulphur & Mercurius, Remota sunt quatuor Elementa ex quibus solius Dei est res creare: relinque ergo Elementa quoniam ex illis nihil facies, nec poteris nisi hæc tria Principia producere, cum & natura ex illis nihil aliud producat. Si igitur ex Elementis nihil aliud quam ista tria principia producere potes, ad quid tibi iste vanus labor id quærere vel facere velle quod jam à natura generatum est? Nonne melius est ire tria milliaria quam quatuor? Sufficiat ergo tibi tria principia habere, ex quibus natura in terra & super terram omnia producit; quæ tria in omni re integrè invenies. Ex horum debita separatione &

coniun-

conjunctione natura producit tam metalla
quàm lapides in regno minerali; in regno
verò vegetabili arbores, herbas & omnia;
in regno etiam animali corpus, spiritum, &
animam; quod maximè operi Philosopho-
rum adæquatur. Corpus est terra, Spiritus
est aqua, Anima est ignis seu sulphur auri:
Quantitatem corporis auget Spiritus, virtu-
tem verò auget ignis. Sed quia magis est de
Spiritu in pondere quàm de igne, exaltatur
Spiritus & opprimit ignem, trahitq; ad se:
& sic quilibet eorum crescunt in virtute, &
terra quæ est intermedium illorum crescit
in pondere. Omnis igitur indagator artis
concludat in suo animo quod quærit ex his
tribus, & huic in auxilium succurrat ut
possit vincere suum contrarium; postea ad-
dat ad pondus naturæ suum pondus, ut ad-
impleatur defectus naturæ per artem, & ita
vincet suum contrarium. Diximus in Ele-
mento terræ terram nihil aliud esse quàm
receptaculum aliorum, id est subiectum in
quo ista duo ignis & aqua certant, median-
te aëre; si prædominatur aqua producit res
temporales & corruptibiles; si autem ignis
vincit producit res perpetuas & incorrupti-
biles: considera igitur quod tibi sit necessa-
rium.

rium. Scias prætereà quod ignis & aqua sunt in omni re ; sed neque ignis neque aqua faciunt aliquid , quoniam illa inter se tantum certant & pugnant de velocitate & de virtute , & hoc non per se sed per excitationem caloris extrinseci qui motu cœlestium virtutum in centro terræ accenditur ; sine quo ista duo nihil facerent vnquam , starent vterque illorum quodlibet in suo termino & pondere : sed natura postquam coniunxit ista duo in proportionem , tunc calore extrinseco excitat illa , & sic incipiunt inter se pugnare , & quodlibet illorum vocat suum simile in adiutorium , sicque ascendant & crescunt , quousque terra cum illis amplius ascendere non potest ; interim illa duo in eiusmodi retentione terræ subtiliantur ; (nam in illo subiecto terræ ignis & aqua ascendunt incessabiliter , & per poros reservatos quos aër præparat agunt) & ex illa eorum subtiliatione flores & fructus sequuntur , in quibus amici fiunt , vt in arboribus videre est ; quo enim melius subtiliantur & purificantur ascendendo eo præstantiores producant fructus , præsertim si æqualiter virtutibus coniunctis finiunt.

Purgatis ergo rebus , fac vt ignis & aqua
amici

amici fiant, quod in terra sua quæ cum illis ascenderat facile facient; & tunc id brevius perficies quam natura, si bene secundum pondus naturæ conjunxeris, non sicut prius fuit sed sicut natura requirit & tibi opus est. Quoniam natura in omni compositione magis apponit de aliis quàm de igne: Minima pars ignis semper est, sed natura secundum placitum addit ignem extrinsecum, ad excitandum illum internum secundum majus vel minus per multum aut parum temporis, & secundum hoc si ignis superat aut superatur perfectæ aut imperfectæ res fiunt, sic in mineralibus ut in vegetabilibus. Non intrat quidem ignis extrinsecus in profundum compositionis essentialiter, sed tantum virtute; quoniam ignis intrinsecus materialis sufficit sibi si tantum nutrimentum habet, & ignis extrinsecus est illi nutrimentum, & quasi ligna respectu ignis Elementalís, & secundum tale nutrimentum crescit & multiplicatur. Cavendum tamen est ne ille nimius ignis extrinsecus adveniat, quoniam si quis multum & extra posse comedit suffocatur: paruum ignem magna flamma deuorat: ignis extrinsecus debet esse multiplicatiuus, nutriendus

trians, non deuorans, ita enim res perficiuntur. Decoctio ergo in omnibus rebus est perfectio: ita natura addit virtutem ad pondus & perficit. Verum quia difficile est ad compositum addere, cum hoc longissimum laborem requirat, consulimus vt de superfluo amoueas tantum quantum opus est, vel natura requirit: Remotis superfluitatibus misce, ostendet postea natura quod quæsiuisti. Tu quoque cognosces si natura benè aut malè conjunxit elementa cum in conjunctione elementa omnia consistent. Sed multi laborantes stramen pro tritico seminant; aliqui vtrumque: multi verò id proijciunt quod Philosophi amant: aliqui incipiunt & desinunt, quod ex illorum inconstantia evenit; artem difficilem, laborem facilem quærunt, optima reiicientes pessima seminant: sed sicut hæc scientia in præfatione occultatur, sic & materia in principio proijcitur. Nos autem dicimus artem hanc nihil aliud esse quam virtutes Elementorum æqualiter commixtas: est calidi, sicci, frigidi, humidi, æqualitas naturalis; conjunctio masculi & foeminæ, quem eadem foemina genuit, id est, conjunctio ignis & humidi radicalis metallorum

rum

rum. Considerando quod Mercurius Philosophorum habet in se sulphur suum proprium bonum secundum minus & maius, depuratum & decoctum à natura, ex Mercurio omnia perficere poteris: sed si scies addere ad pondus naturæ tuum pondus, duplicare Mercurium, & triplicare sulphur, citius terminabitur in bonum, postea in melius, usque in optimum: quamvis vnum tantum apparens est sulphur, & duo Mercurij, sed vnius radicis; non crudi nec nimis cocti, purgati tamen & soluti, si me intellexisti.

Materiam quidem Mercurij Philosophorum & materiam sulphuris eorundem describere non est opus: nemo mortalium potuit, nec in posterum poterit apertius & clarius illam describere quam ab antiquis Philosophis descripta & nominata est, nisi alias anathema artis esse velit. Est enim ita communiter nominata ut etiam non æstimetur; ideo inquisitores ad alias subtilitates potius se conuertunt, quam in naturæ simplicitate manerent. Non dicimus tamen Mercurium Philosophorum commune quid esse & apertè nominari, sed de materia ex qua Philosophi sulphur suum & Mercurium creant:

creant : quoniam Mercurius Philosophorū non habetur per se super terram, sed ex sulphure & Mercurio conjunctis educitur arte; non prodit in lucem, nudus enim est, sed à natura miris modis involutus est. Conclufiue dicimus repetendo sulphur & Mercurium esse mineram nostri argenti vivi, (conjuncta tamen) quod argentum vivum habet posse metalla solvere, occidere, & vivificare, quam potestatem accepit à sulphure acetoso suæ propriæ naturæ. Sed ut adhuc melius concipere possis, audi quæ differentia est inter nostrum argentum vivum & Mercurium vulgi. Mercurius vulgi non solvit aurum nec argentum ut ab illis non separetur : argentum verò vivum nostrum solvit aurum & argentum & non separatur ab illis in æternum, sicut aqua mixta aquæ. Mercurius vulgi habet sulphur combustibile malum quo denigrantur : nostrum argentum vivum habet in se sulphur incombustibile, fixum, bonum, albissimum & rubeum. Mercurius vulgi est frigidus, humidus : Mercurius noster est calidus, humidus. Mercurius vulgi corpora denigrat & inficit : Argentum vivum nostrum corpora dealbat usque ad crystallinam serenitatem.

Mercurius

Mercurius vulgi vertitur per præcipitationem in pulverem citrinum, sulphur malum: Argentum vivum nostrum mediante calore vertitur in sulphur candidissimum, bonum, fixum & fluxibile. Mercurius vulgi quo magis decoquitur eo magis fluxibilis: argentum vivum nostrum quo magis decoquitur eo magis inspissatur. Ex his igitur circumstantiis considerare poteris quomodo differunt inter se Mercurius vulgi ab argento vivo Philosophorum. Si adhuc non intelligis noli expectare, nullus mortalium dabit clariora sicut hic diximus: sed de virtutibus. Talis virtutis est argentum vivum nostrum quod & per se sufficit & tibi & sibi, absque omni additione rei extraneæ, sola decoctione naturali solvitur: & congelatur sed Philosophi propter abbreviationem addunt illi sulphur suum benè digestum & maturum, & sic operantur.

Potuissemus quidem citare scripta Philosophorum sermonem nostrum confirmantia; sed quoniam clariora eorum scriptis scripsimus non indigent comprobatione; is intelliget qui in aliorum scriptis versatus est. Si igitur nostrum consilium vis sequi, consulimus ut antequam ad hanc artem accedas

cedas inprimis discas compescere linguam
& naturam minerarum & metallorum in-
quiras, tum & vegetabilium; quoniam in
omni subiecto Mercurium nostrum inve-
nies, & ab omnibus rebus Mercurius Phi-
losophorum extrahi potest, licet in vno
subiecto propinquius quàm in alio. Scito
etiam pro certo quod hæc scientia non in
fortuna neque casuali inventionem, sed in
reali scientia locata est, & non est nisi hæc
unica materia in mundo per quam & ex qua
præparatur lapis Philosophorum. Est qui-
dem in omnibus rebus, sed in extractione
ejus vita defisteret: sine cognitione tamen
rerum naturalium, præsertim in regno mi-
nerali, similis eris cæco qui usu ambulat.
Talis quidem artem nõ nisi casualiter quæ-
rit: & etiamsi, sicut multoties accidit, ca-
su ab aliquo materia tractatur argenti vivi
nostri, tunc ubi incipere debet opus suum
finit; & sic sicut casu invenitur casu amitti-
tur, quia nescit super quid suam intentio-
nem fundare debet. Ideò hæc scientia est
donum Dei Altissimi: & nisi Deus per in-
genium bonum, vel per amicum, alicui re-
velauerit, difficile cognoscitur: nam non
omnes Gebri, non omnes Lullij esse possu-
mus

mus. Et licet Lullius vir subtilis ingenij fuit, tamen si ab Arnol'do artem non accepisset certè similis fuisset alijs qui illam cum difficultate inquirunt; siquidem & Arnol'dus ab amico accepisse confitetur. Facile enim scribere cui ipsa natura dictat: Est Prouerbum; *facile est addere inuentis*. Omnis ars & scientia magistro facilis, sed incipienti discipulo non sic: & ad hanc scientiam inquirendam tempus requiritur longum, copia vasorum, & expensa magna, & quotidianus labor, cum immensa meditatione, quamvis scienti omnia leuius. Conclufiue dicimus hanc artem folius Altiffimi Dei donum effe, qua cognita orandus est vt etiam ad artem hanc benedictionem suam dare dignetur; quoniam fine benedictione diuina omninò inutilis est. Quod nos ipsi experti fumus, cum propter scientiam aliquot grauiffima pericula paffi, plus infortunijs ac incommodi quam vtilitatis inde habuerimus: fed credimus in mundum tempus adueniffe cum serò sapiunt Phryges: Iudicia Domini abyffus multa. Attamen diuinam prouidentiam in eiusmodi nostris infortunijs admiratus sum: Semper enim Altiffimi conditoris nostri protectionem

ctionem præsto habuimus, ut nullus inimicus potuerit nos opprimere; custos fuit semper Angelus Domini Arcæ hujus, inquam Altissimus conditor rerum tantum thesaurum inclusit, quem & usque tuetur. Audiuius namque inimicos nostros in laqueum quem nobis parauerunt incidisse: Qui in nostram vitam irruerunt vita priuati sunt: qui verò bona nostra inuaserunt bona sua, nonnulli & regna, amiserunt: Præterea illorum qui nostro honori detraxerunt multos infames periisse scimus: tantam custodiam ab omnium rerum Creatore semper habuimus, qui nos statim ex utero matris nostræ sub vmbriam alarum suarum suscepit, spiritumque intelligentiæ rerum naturalium infodit, cui sit laus & gloria per infinita sæcula sæculorum. Tanta beneficia ab Altissimo Deo Creatore nostro accepimus, ut non solum calamo verum & mente comprehendere sit impossibile: Vix vnquam mortalium alicui maiora, imò saltem talia, contulit Deus. Utinam tantum animi, tantum Spiritus, & eloquentiæ, intelligentiæque haberemus ut debitas gratias illi agere possemus; scimus enim talia non meruisse: hoc vnicum credimus esse, quod

quod in illo solo semper sperauimus, speramus, & sperabimus. Scimus enim non esse inter mortales qui nos adiuuare possit, nisi hic solus Deus & Creator noster; quia vanum est confidere in Principibus, quoniam homines sunt, (vt ait Psal.) Omnes hi à Deo Spiritum vitæ habent, quo ablato, puluerem omnia esse; sed sperare in Domino Deo, à quo sicut à fonte bonitatis omnia bona abundantissimè fluunt, tutum & securum est. Tu igitur quicumque cupis ad hanc S. Scientiam accedere, pone in primis spem integram in Deo Creatore tuo, illumque precibus fatiga, & crede firmiter te ab illo non derelinquendum: quoniam si Deus cor tuum candidum, & spem integram in se positam cognouerit, facilè dabit medium, per hanc siue per aliam viam adiuuabit te vt voto potiaris. Initium sapientiæ timor Domini. Ora, sed nihilominus & labora: Deus quidem dat intellectum, sed tu illo scias vt: nam sicut sunt dona Dei intellectus bonus & occasio bona, ita est poëna peccati quando ommittitur occasio bona. Sed vt ad propositum redeamus, dicimus argentum vivum materiam primam istius operis esse, & verè nihil aliud; quidquid additur illi oritur ex

K illo.

illo. Diximus aliquoties quod ex tribus Principiis fiunt & generantur omnes res mundi; sed nos aliqua ab accidentibus purgamus, purgata iterum conjungimus; additis addendis, deficientia adimplemus, & imitando naturam ad finem summæ perfectionis decoquimus, quod natura propter accidens perficere non potuit, & jam finivit ubi ars incipere debet. Propterea si cupis naturam imitari, in his illam imitare in quibus illa operatur. Nec te moueat quod scripta nostra contraria sibi videantur in aliquibus locis; ita enim opus est ne ars produceretur: Tu autem elige ea quæ cum natura conveniunt; accipe rosas, relinque spinas. Si intendis metallum facere metallum sit tuum fundamentum, quia non generatur ex cane nisi canis, ex metallo nisi metallum: nam scito pro certo, si non accipies ex metallo humidum radicale optimè separatum nihil facies vnquam; Sine grano tritici frustra colis terram: vnica res, vnica ars, vnica operatio. Si igitur metallum vis producere metallo fermentabis; si verò arborum arboris semen sit tibi fermentum. Vnica vt diximus est operatio, extra quam non est alia quæ verà sit. Errant itaque omnes
qui

qui dicunt aliquod particulare extra hanc vnicam viam & naturalem materiam verum esse; etenim non habetur ramus nisi ex trunco arboris: Impossibile est & fatuum ramum prius quam arborem producere velle; facilius est ipsum lapidem conficere quàm particulare aliquod etiam simplicissimum quod sit vtile, & in examinatione cum naturali persisteret. Sunt tamen multi qui gloriantur se posse facere lunam fixam, sed melius facerent vt plumbum vel stannum fixarent, cum meo iudicio idem labor sit; quia ista non resistunt examini ignis donec in sua natura sunt; luna autem in sua natura satis fixa est, nec opus habet fixatione Sophistica. At cum quot capita tot sensus, nos relinquimus cuiuslibet suam opinionem: qui non vult sequi nostrum consilium. & naturam imitari, maneat in suo errore. Bene quidem particularia fieri possunt habita arbore, cuius surculi varijs arboribus inseri possunt: sicut habita vna aqua variæ sortis carnes decoqui possunt in ea, & secundùm carnium diuersitatem jusculum saporem habebit, sed hoc ex eodem fundamento. Concludimus itaque non esse nisi vnicam naturam, tam in metallis quàm

in alijs rebus, sed diuersam eius operationem, vnā etiam vniuersalem materiam secundū Hermetem. *Sic ab hac vna re omnes res natæ sunt.* Multi tamen sunt artifices, quorum quilibet sequitur suū cerebrum: quærunt nouā naturā, nouā materiam, propterea etiā inueniunt nouū recensque nihil, quia non ad possibilitatem naturæ, sed ad syllabam scripta Philosophorum interpretantur. Sed hi omnes sunt ex illis comitijs de quibus in Dialogo Mercurii cum Alchemista scriptum est, qui sine conclusione domum redeunt, non solum absque medio, verū & sine principio finem quærunt, & hoc inde fit, quod non ex fundamentis vel lectione librorum Philosophorum, sed ex auditu & receptis circumforaneis artem assequi conantur: (licet jam libri Philosophorum ab inuidis fortasse desolati sunt, in multis locis addunt vel supprimunt) postea cum illis non succedit ad Sophisticationes convertuntur, & tentant mira opera vana, dealbando, rubificando, lunam fixando, animam auri extrahendo, quod in Præfatione libelli XII. Tractatum fieri posse satis negatum est. Non quidem negamus, imò omninò esse necessarium

rium dicimus, animam metallicam extrahi debere, sed non ad Sophisticam operationem; sed ad opus Philosophorum: quæ extracta & purgata iterum corpori suo reddi debet, vt fiat resurrectio vera corporis glorificati. Nunquam hoc nostrum propositum fuit, sine grano tritici triticum multiplicare posse: sed vt illa anima extracta aliquod aliud metallum Sophistico modo tingere possit falsissimum esse scias, omnesque qui de hoc gloriantur falsarios esse: sed ista in tertio principio de Sale copiosius, cum hîc non sit locus extendere calamus.

DE SVLPHVRE.

INTER tria Principia Sulphur meritò Philosophi primo loco posuerunt, sicut dignissimum Principium, in cuius præparatione tota scientia latet. Triplex enim sulphur est, & inter alia eligendum: Sulphur tingens seu colorans: Sulphur congelans Mercurium: Tertium est essentiale maturans. De quo quidem seriò tractare debuimus, sed quia per Dialogum vnum prin-

cipiorum edidimus, ita & alia finire cogimur, ne alicui illorum injuriam inferre videamur. Sulphur maturius est cæteris Principijs, & Mercurius non coagulatur nisi sulphure: ergo totalis nostra operatio in hac arte non est nisi ut sciamus ex metallis sulphur elicere quo in visceribus terræ argentum vivum nostrum in aurum & argentum congelatur: quod quidem sulphur in hoc Opere loco masculi, ideò dignius habetur, Mercurius verò loco fœminæ. Ex horum duorum composito & actu generantur Mercurij Philosophorum.

Descripsimus in Dialogo Mercurij cum Alchemista congregationem illam Alchemistarum ubi consultabant ex qua materia & quomodo faciendus sit Lapis Philosophicus. Scriptum est etiam quomodo tempestatis infortunio sine Conclusionem ferè in vniuersum Orbem dispersi sunt. Surrexit enim tempestas valida ventusque maximus qui illos huc illuc dispersit, & aliquorum capita ita perflavit, ut ad hoc usque tempus sese nondum recolligere possint, unde in illorum cerebris variæ sortis muscæ generantur. Erant autem inter illos variarum nationum ac conditionum homines, inter quos

quos fuit etiam hic Alchemista, de quo in hoc Tractatu sermonem instituimus: erat aliàs vir bonus, sed sine Conclusionem, ex numero horum qui casualiter Lapidem Philosophorum inuenire proponunt: & erat socius illius Philosophi qui cum Mercurio certabat. Hic verò dicebat, si mihi ita accidisset cum Mercurio loqui, paucis verbis illum expiscatus fuisset: stultus iste alter, inquit, nesciuit cum illo procedere. Mihi quidem numquam Mercurius placuit, nec credo in illo aliquid boni esse; at Sulphur mihi probatur, quia in illis Comitibus optimè de illo disputauimus: si non illa tempestas nos disturbasset, primam materiam id esse conclusissemus: quoniam in meo capite non solent esse res leues, caput meum plenum est profundarum imaginationum. Sicque confirmatus instituit in sulphure laborare. Incepit itaque illud distillare, sublimare, calcinare, fixare, oleum per campanam ex illo facere, tum per se, tum cum crySTALLIS, corticibus ouorum, & alios multos labores in illo expertus est: cùmque multum temporis & sumptuum consumpsit, & nihil ad propositum inuenire potuit, tristis fuit; miser multas noctes duxit insom-

nes, exhibat etiam sæpenuerò extra urbem ad speculandum, ut eò commodius aliquid certi in suo labore excogitare posset. Accidit autem quadam vice, cùm ita ferè in extasi speculando deambularet, peruenit ad quoddam nemus viridissimum, omniumque rerum refertissimum, in quo erat omnium mincrarum & metallorum fodinæ, omniumque animalium & auium genera, omnium arborum, herbarum & fructuum copia: ibi etiam erant varij aquæ ductus: quoniam illis in locis aqua non habebatur, nisi quæ per varia instrumenta & canales trahebatur; & hoc per varios artifices ex varijs locis: præcipua fuit illa, clariórque cæteris, quæ à radijs Lunæ trahebatur; & hæc non nisi pro Nympha nemoris illius procurabatur. Ibi etiam pascebantur tauri & arietes, & pastores erant duo iuvenes, quos Alchemista interrogans: Cujus, inquit, est hæc sylua? cui responderunt: Est nemus & hortus nostræ nymphæ Veneris. Alchemista huc illuc inambulabat: Placuit illi quidem locus, sed ille tamen semper de suo sulphure cogitabat; atque ita ambulando fessus, miser confedit ad latus canalis, sub quadam arbore, & cæpit miserrimè lamentari,

mentari, deplorando tempus & sumptus in suo labore frustra impensos (non erat aliàs deceptorix facultatis, sed sibi ipsi nocivus) aitque. Quid est hoc? omnes dicunt rem esse communem, vilem, facilem, & ego sum vir doctus, & hunc miserum lapidẽ non possum excogitare. Sicq; lamentando cæpit maledicere sulphuri, quod in illo tot sumptus, tot labores frustra consumpserit: & sulphur fuit etiam in illo nemore, sed inscio Alchemista. Interim dum ita lamentaretur, audiuit vocem quasi alicuius senis: Amice cur maledicis sulphuri? Alchemista circumspexit ubique, neminẽmque videns perterrefactus est. Vox autem illa iterum ait: Amice cur ita contristaris? Alchemista resumpto animo, Domine, inquit, esuriens semper de pane, ita ego sèper de Lapide Philosophorum cogito. Vox: Et quare maledicis sulphuri? Alchem. Domine credidi illud esse primam materiam Lapidis Philosophorum idèò in illo laborando per aliquot annos multa consumpsi, & non potui istum Lapidem invenire. Vox: Amice ego quidem sulphur novi verum & principale subiectum Lapidis Philosophorum, sed te non nosco, neq; de tuo labore & proposito quicquam

quam scio: Injustè maledicis sulphuri; quia ille est in durissimis carceribus, non potest vnicuique adesse; quandoquidem hic ligatis pedibus in tenebrosissimo carcere positus est, nec egreditur nisi quò illum deportant custodes ejus. *Alchem.* Et quare est in carceratus? *Vox:* Quia omnibus Alchemistis obediens esse voluit, & facere quicquid ipsi volebant, contra voluntatem matris suæ, quæ illi interdixerat vt solummodò ijs qui illam nouerunt obediret, propterea tradidit illum in carceres, & iussit ligare pedes ejus, custodésque constituit illi, vt sine illorum scitu & voluntate nusquam ire possit. *Alchem.* O miser! propterea & mihi non potuit succurrere: certè mater ejus facit illi magnam injuriam: & quando dimittetur ex istis carceribus? *Vox:* O Amice, Sulphur Philosophorũ non potest hinc exire nisi longissimo tempore, & cum grauissimo labore. *Alchem.* Domine, & qui sunt custodes ejus, qui illum custodiunt? *Vox:* Amice, custodes ejus sunt ejusdem generis, sed tyranni. *Alchem.* Domine, & tu quis es, & quomodo vocaris? *Vox:* Ego sum Iudex & Præfectus carcerum, & nomen mihi Saturnus. *Alchem.* Ergo in tuis carceribus Sulphur

phur detinetur. *Vox*: In meis quidem carceribus Sulphur detinetur, sed habet alios custodes. *Alchem.* Et quid facit in carceribus? *Vox*: Laborat quicquid eius custodes volunt. *Alchem.* Et quid scit laborare? *Vox.* Ille est mille rerum artifex, & est cor omnium rerum: scit emendare metalla, mineras corrigit, animalia intellectum docet; scit facere omnia genera florum in herbis & arboribus, atque illis omnibus præest, corrumpit aërem, quem iterum emendat: est omnium odorum in Mundo artifex, omniumque colorum pictor. *Alchem.* Ex qua materia facit flores? *Vox*: Custodes dant materiam & vasa, Sulphur verò digerit, & secundum digestionis varietatem & pondus varios flores & odores facit. *Alchem.* Domine, est ne senex? *Vox*: Amice, scito quòd Sulphur est virtus omnium rerum, & est secundus natu, sed senior omnibus; fortior, & dignior; sed puer obediens. *Alchem.* Domine, quomodo cognoscitur? *Vox*: Miris modis, sed optimè per rationem vitalem in animalibus, per colorem in metallis, per odorem in vegetabilibus: sine illo mater ejus nihil operatur. *Alchem.* Est ne solus hæres, vel si habet fratres? *Vox*: Amice vnicum tantum

tantum ejusmodi filium mater ejus habet, fratres ejus alij sunt mali associati, sororem habet quam amat, & ab illa amatur vicissim, nam illi est sicut mater. *Alchem.* Domine, vniformis ne est vbique? *Vox:* Quò ad naturam ejus vniformis, sed in carceribus mutatur: cor ejus tamen semper purum est, sed vestimenta eius maculata sunt. *Alchem.* Domine, fuit ne etiam aliquando liber? *Vox:* Maximè fuit præsertim illis temporibus quando fuerunt illi viri sapientes quibus cum matre ejus magna amicitia intercedebat. *Alch.* Et qui fuerunt isti? *Vox:* Innumerabiles fuerunt: Fuit Hermes qui cum matre ejus vnum erat: post ipsum fuerunt multi Reges, ac Principes, nec non multi alij sapientes, vrpote hisce seculis Aristoteles, Auicenna, &c. qui illum liberarunt: hi enim ejus ligaturas dissolvere rescuerunt. *Alchem.* Domine, quid eis dedit pro liberatione? *Vox:* Dedit illi tria Regna: nam quando illum aliquis dissoluit, & liberat, tunc ille custodes suos, qui modo in suo Regno gubernant, vincit, & ligatos huic qui illum liberat in subditos tradit, ac eorum Regna in possessionem dat: sed quod majus est, in Regno ejus est speculum in quo
totus

totus Mundus videtur. Quicumque in hoc speculum inspicit, tres partes sapientiæ totius Mundi in illo videre & addiscere potest, atque ita sapientissimus in hisce tribus Regnis euadet; quales Aristoteles & Auicenna fuerunt & alij multi qui, sicut & cæteri antecessores, in hoc speculo viderunt quomodo & Mundus creatus est: ex illo didicerunt cœlestium virtutum influentias in inferiora, & quomodo Natura per pondus ignis res componit; tum etiam motum Solis & Lunæ, præsertim verò motum illum vniuersalem quo mater ejus gubernatur: ex illo gradus caliditatis, frigiditatis, humiditatis, & siccitatis, virtutésque herbarum ac omnium rerum cognouerunt; vnde optimi Medici facti sunt. Et certè nisi Medicus talis sit vt sciat cur hæc herba talis vel talis, cur in hoc gradu calida, cur sicca, cur humida sit, non ex libris Galeni, aut Auicennæ, sed ex fonte Naturæ, vnde & illi ista habuerunt, fundamentalis Medicus esse non potest. Ista omnia diligenter illi considerârunt, & scripta sua successoribus reliquerunt, vt homines ad altiora studia allicerent, & discerent Sulphur liberare, atque ejus vincula dissoluere: sed homines hujus sæcu-

ſæculi ſcripta illorum jam pro finali fundamento habent, & vltcrius non quæriunt; ſufficiſque illis quod ſciant dicere, ſic Ariſtoteles ſic Galenus ſcripſerunt. *Alchem.* Et quid dicis, mi Domine, potèſtne herba abſque Herbario cognosci? *Vox:* Veteres illi Philoſophi ex ipſomet Naturæ fonte ſua recepta conſcripſerunt. *Alchem.* Quomodo, mi Domine? *Vox:* Scito quod omnes res in terra, & ſuper terram ex tribus Principijs generantur & producantur; aliquando duobus quibus tamen tertium adhæret: qui igitur nouit tria Principia, & pondus illorum vt illa Natura coniungit, facilè ex decoctione gradum ignis in ſubjecto, an bene, aut male, vel mediocriter coctum, idque ſecundùm majus vel minus, intelligere poterit: nam cuncta vegetabilia ab his qui tria Principia nouerunt cognoscuntur. *Alchem.* Et hoc quomodo? *Vox:* Ex viſu, ex guſtu, & odore; in his tribus ſenſibus concluduntur etiam tria Principia rerum, & gradus eorum decoctionis. *Alchem.* Domine, dicunt quod Sulphur eſt Medicina. *Vox:* Imò ipſe Medicus eſt, & qui illum ex carceribus liberant, illis pro gratitudine & ſanguinem ſuum in medicinam dat. *Alchem.* Domine, habita

habita vniuersali Medicina quàm diu homo potest se conseruare à morte? *Vox:* Vsq̃ ad terminum mortis: cautè tamen hæc Medicina sumenda est; multi enim viri sapientes hac Medicina ante terminum interierunt. *Alch.* Et quid dicis, mi Domine, estne venenum? *Vox:* Nonne audiuisti quòd magna flamma ignis consumit paruam? multi erant Philosophi qui ex aliorum doctrina artem habuerunt qui non ita profundè virtutem Medicinæ scrutarunt; imò quòd Medicina erat potentior, subtilior, eò sanior illis videbatur; & vnum granum ejus multa millia metalli transmeat, multò magis corpus humanum. *Alchem.* Domine, quomodo ergo vti debuerūt? *Vox:* Medicina vti debuerunt quæ calorem naturalem confortando nutriret, non superaret. *Alchem.* Domine, ego scio facere istam Medicinam *Vox:* Beatus es si scis, Sanguis enim Sulphuris est illa intrinseca virtus & siccitas conuertens & congelans argentum vivum in aurum, tum etiam omnia metalla & corpora humana ad sanitatem. *Alchem.* Domine, ego scio facere oleum Sulphuris quod cum calcinatis crySTALLIS præparatur, scio & aliud per campanam sublimare. *Vox:* Cer-
tò

tè tu etiam es Philosophus ex illis Comitijis; nam optimè mea dicta interpretaris, sic ni fallor, & omnium Philosophorum. *Alchem.* Domine, nonne est hoc oleum sanguis Sulphuris? *Vox:* O Amice, sanguis Sulphuris non datur nisi his qui illud sciunt ex carceribus liberare. *Alchem.* Domine, scitne etiam Sulphur aliquid in Metallis? *Vox:* Dixi tibi, quòd omnia scit, & in metallis multo melius quàm alibi; sed custodes ejus sciunt quod ibi facilè liberari possit, propterea ibi in durissimis carceribus detentum custodiunt, ita ut & respirare non possit, timent enim ne ad palatium Regis perveniat. *Alch.* Domine, in omnibusne metallis ita incarceratus est? *Vox:* In omnibus, sed non uniformiter, in aliquibus non ita strictè. *Alchem.* Domine, & quate in metallis ita tyrannico more? *Vox:* Quia tunc non amplius timeret illos quando ad palatium suum Regale pervenerit: jam enim potest videri, jam liberè ex fenestris prospicit; quoniam illic est in proprio Regno, licet nondum ita ut desiderat. *Alchem.* Domine, & quid comedit? *Vox:* Cibus ejus ventus est, cùm liber est coctus; sed in carceribus cogitur comedere crudum. *Alchem.* Domine, possent ne istæ
inimi-

inimicitiaꝝ inter illum & custodes ejus reconciliari? *Vox* : Imò , si quis esset tam prudens. *Alchem.* Quare cum illis de pace non tractat? *Vox* : Illud non potest per seipsum; quia statim ira & furore excandescit. *Alch.* Faciat hoc per aliquem commissarium. *Vox* : Felicissimus hominum certè esset, & æterna memoria dignus , qui inter illos sciret pacem facere; sed hoc non nisi vir sapientissimus qui cum matre ejus conveniret, & co-intelligentiam haberet : nam si amici essent vnus alterum non impediret , sed conjunctis viribus facerent res immortales. Certè qui illos reconciliaret esset vir æternitati consecrandus : *Alch.* Domine, Ego componam istas lites inter illos, & liberabo illum : sum aliàs vir adeò doctus, & sapiens; adhæc etiam sum bonus practicus præsertim vbi ad tractandum venit. *Vox* : Amice: video quidem quòd satis magnus , & cum magno capite sis, sed nescio num tu ista facere possis. *Alch.* Domine, fortassis tu ignoras quid sciunt Alchemistæ, quoad tractatus semper illi sunt victores , & certè ego non sum postremus , modò inimici ejus mecum tractare velint : si tractabunt , esto securus quòd causa cadent. Domine, crede mihi, Alche-

mistæ sciunt tractare. Si tantùm mecum tractare velint, Sulphur confestim liberabitur.

Vox: Placet mihi ingenium, audio quòd probatus sis. *Alch.* Domine, dic adhuc mihi si

hoc est verum Sulphur Philosophorum?

Vox: Hoc quidem est Sulphur, sed si Philosophorù est tuum est scire. Satis ego tibi de Sulphure dixi. *Alch.* Domine si etiam ejus

carceres inueniam, an eum liberare poterò?

Vox: Si scies optimè poteris; facilius est enim illum liberare quàm invenire. *Alch.* Do-

mine rogo dic adhuc mihi si illum inuen-

ero, faciam ne ex illo lapidem Philosopho-

rum. *Vox:* O amice non est meum diuinare, tu ipse videto: attamen si matrem ejus no-

ueris, illam secutus fueris, sulphure soluto lapis in promptu erit. *Alch.* Domine in quo

subjecto est hoc sulphur? *Vox:* Scito pro-

certo quod hoc sulphur est magnæ virtutis; minera ejus sunt omnes res mundi, est enim

in metallis, herbis, arboribus, animalibus, lapidibus, mineris. *Alch.* Et quis diabolus in-

ter tot res & subjecta illum latentem invenire potest? Dic tu mihi materiam ex qua

illum Philosophi accipiunt. *Vox:* Amice nimis propè accedis, attamen vt tibi satisfaciam, scio sulphur vbiq̃ue esse, sed habet quædam palatia vbi solet Philosophis au-

dientiam dare ; sed Philosophi illud in mari suo natans & cum Vulcano ludens adorant, quando illud vilissimo vestitu incognitum Philosophi accedunt. *Alch.* Domine in mari illud quare non est meum, cum hic propinquius sit absconditum. *Vox:* Dixi tibi quod custodes ejus illud in carceribus tenebrosissimis posuerunt ne illud videre possis, est enim in vno solo subjecto ; sed si illud domi non invenisti vix in sylvis invenies. Ne autem desperes in inquirendo illo, tibi sacrosanctè dico illud in auro & argento esse perfectissimum, sed in argento vivo facillimum. *Alchem.* Domine libenti animo facerem lapidem Philosophorum. *Vox:* Rem bonam desideras, sulphur quoque libenter dissolueretur. Et sic Saturnus discessit. Alchemistam verò fessum grauis sopor invasit, & apparuit illi visio talis. Vidit in illo nemore fontem aquæ plenum, circa quem deambulabant Sal cum Sulphure inter se altereando, donec ultimò cœperunt pugnare ; & intulit sal sulphuri vulnus incurabile, ex quo vulnere loco sanguinis aqua quasi lac candidissimum effluxit, ac in magnum flumen crevit. Tunc ex illo nemore egressa est Diana virgo pul-

cherrima, quæ cæpit lauari in flumine illo: quam dum transiens Princeps quidam vir fortissimus (& maior suis seruatoribus) videret, cæpit admirari ejus pulchritudinem, quodq; esset naturæ sibi similis & ejus amore captus est: quod cum illa videret vicissim ejus amore exarsit; quamobrè quasi in animi deliquium cadens cæpit mergi: quod videns Princeps ille mandauit suis seruatoribus vt illam adjuuarent: sed omnes timuerunt accedere ad flumen; ad quos Princeps ille: Quare (inquit) non adjuuatis Dianam virginem? Cui responderunt, Domine flumen est quidem paruum quasi exsiccatum, sed periculosissimum: Quadam vice absque tuo scitu voluimus hoc tranare, & vix à periculo æternæ mortis euasimus; scimus etiam quod & alij nostri antecessores hic perierunt. Tunc Princeps ille, deposito suo pallio grosso, ita vt erat armatus in flumen profiliit, vt opem ferret Dianæ pulcherrimæ, porrexitque illi manum; quæ volens se saluare ipsum etiam Principem ad se traxit, atque ambo submersi sunt. Paulò post animæ illorum ex flumine illo exiuerunt volitantes supra flumen, aiuntque, Optimè nobiscum actum est, aliter enim ab hisce corporibus liberari non potuissemus quæ pol-

luta & maculata erant. *Alch.* interrogans ait: Revertimini aliquando in illa corpora? *Anima.* Non in tam polluta; sed quando purgabuntur, & hoc flumen exsiccabitur per calorem solis, & provincia hæc sæpius per ærem examinata fuerit. *Alch.* Interim quid facietis? *Anima.* Hic supra flumen volitabimus donec istæ nebulæ & tempestates cessent. Interim Alchemista in magis optatum somnium de suo sulphure incidit; & ecce apparent illi, & venerunt in illum locum multi Alchemistæ quæsitum etiam sulphur: & cum apud illum fontem à sale occisum cadauer invenerunt; illud inter se diuiserunt: quod Alchemista videns etiam partem accepit; & sic quilibet illorum domum reuersi sunt, cæperuntque in illo sulphure laborare, & hucusque non cessant. Huic verò Alchemistæ Saturnus occurrit & ait: Amice quomodo se res habent? *Alch.* O Domine multa mirabilia vidi, vix vxor mea credet ista; jam etiam inueni sulphur, rogo te mi Domine, adjuua me faciamus istum lapidem. *Saturnus.* Libenter mi amice. Præpara ergo argentum vivum & sulphur, & vitrum huc da. *Alch.* Domine noli habere negotium, cum Mercurio, quia est nequam, de-

Iussit socium meum & alios multos. *Saturnus.*
Absque argento vivo in cuius regno sulphur
jam Rex est Philosophi nihil fecerunt, nec
ego aliter scio. *Alch.* Domine faciamus ex
solo sulphure. *Satur.* Benè mi amice, sed ita
succedet sicut jubes. Acceperunt itaque sul-
phur illud quod Alchemista invenit, & fe-
cerunt sicut voluit Alchemista, cæperuntq;
laborare miris modis, illud sulphur tractare
in fornaculis mirabilibus, quas plures Al-
chemista habuit: sed semper in fine ex quo-
libet labore evenerunt illis candelulæ quas
vetulæ ad accendendum ignem vulgò ven-
dunt. De nouo inceperunt, & sulphur su-
blimarunt, calcinarunt, sicut Alchemistæ
placuit; sed utcunque fecerunt illis semper
in fine ut priùs evenit: nam quicquid ex il-
lo sulphure Alchemista voluit semper can-
delula fuit: & ait ad Saturnum, Verè Do-
mine, video quod juxta meam phantasiam
non vult succedere, rogo te fac tu solus sicut
scis. Tunc Saturnus ait, Vide ergo & disce.
Accepit itaque duo argenta viva diversæ
substantiæ, sed vnius radicis, quæ Saturnus
lauit vrina sua, & vocauit illa sulphura de
sulphuribus, & commiscuit fixum cum vo-
latili, facta compositione in vas debitum
posuit,

posuit, & ne sulphur aufugeret custodé sup-
posuit, & sic postea in balneum ignis lentis-
simi, vt materia requirebat, posuit, & om-
nia optimè fecit. Fecerunt itaque lapidem
Philosophicum, quia ex debita materia
nonnisi debitum opus euenit. Alchemista
gausus valdè accepit lapidem cum vitro,
colorem ejus qui erat ráquam sanguis com-
bustus considerans admirabatur, & præ ni-
mia lætitia cœpit saltare, in quo saltu ela-
psum est illi è manibus vitrum in terram &
fractum est; sicq; Saturnus euanuit. Alche-
mista quoque è somnio expergefactus nihil
præter illas candelulas quas fecerat ex sul-
phure in manibus invenit: lapis verò auo-
lauit, & hucusque volat, vnde volatilis di-
citur: & sic miser ille Alchemista nihil aliud
didicit ex illa visione quàm candelulas sul-
phureas facere: qui postea relicto lapido
cœpit esse Medicus; inquirendo lapidem
Philosophicum lapidem renum acquisiuit.
Ultimò duxit vitam vt solent ejusmodi Al-
chemistæ, plerumque fiunt medici aut sme-
gmaticistæ, quod omnibus eveniet qui sine
fundamento ex auditu aut receptis casuali-
ter per dialecticam ad artem accedunt.

Aliqui postea cum illis non succedit di-

cunt: Viri sapientes sumus, gramen crescere audimus, si ars vera esset nos præ cæteris habuissimus: & sic pudore vestiti ne habeantur pro indignis (sicuti sunt, imò & duræ cervicis) contra artem cuculant. Tales hæc scientia odit ac illis semper in fine principium ostendit. Nos autem indignis hanc artem nihil esse concedimus, virtutis amatoribus verò, & veris indagatoribus, filiisq; doctrinæ, summopere illam commendimus, veramq; esse, & omnino verissimam affirmamus. Quam aliquoties coram viris eo spectaculo dignis, magnæ & infimæ conditionis hominibus, re ipsa cōprobauimus: (Non tamen nostris manibus hæc medicina fuit facta, sed ab amico talia accepimus, verissimam tamen) ad quam indagandam satis inquisitores informavimus; quibus si scripta nostra non placent, aliorum Authorum leviora legant, hac tamen cum cautela ut quicquid legerint semper ad possibilitatem naturæ conferant, nec tentent aliquid contra naturam. Nec credant etiam si esset scriptum in libris Philosophorum quod ignis nonurit, quia hoc est contrà naturam: sed si scribitur ignem exsiccandi & calefaciendi vim habere, hoc cum naturaliter fiat creden-

credendum est; natura enim semper cum sano intellectu conuenit, & in natura nihil difficile, omnisque veritas simplex est. Tum etiam discant cognoscere quæ res in natura sunt sibi propinquiore, quod per scripta nostra facilius quàm per alia fieri existimamus, cum satis scripisse putemus donec aliquis alius veniat qui totam receptam sicut ex lacte conficere caseum conscribat, quod nobis non licet.

Sed ne omnia in insipientes vertamus, vobis quoque qui jam has transiistis æumnas aliquid dicemus. Vidistisne regionem illam vbi vir suam sibi perduxit vxorem, quorum nuptiæ in domo naturæ celebratæ sunt? Intellexistis quomodo hoc sulphur vobiscum vulgus vidit? Si igitur vultis vt vestram Philosophiam vetulæ exerceant, monstrate horum sulphurum dealbationem; Vulgo dicite: venite & videte, jam enim diuisa est aqua & sulphur exiuit; redibit candidum, & cōgelabit aquas. Comburite ergo sulphur à sulphure incombustibili, & lauare, dealbate, rubificate, donec sulphur fiat mercurius, ac mercurius fiat sulphur, quod postea à anima auri ornabitis. Nam si non sublimabitis sulphur à sulphure, & mercurium à mer-

à mercurio nondum aquam invenistis quæ ex sulphure & mercurio quinta essentia creatur & distillatur; non ascendet qui non descendit. Quidquid in hac arte est notabile in præparatione amittitur à multis, sulphure enim acuitur mercurius noster, aliàs non prodesset. Princeps sine populo miser: hic Alchemista sine sulphure & mercurio. Si me intellexistis dixi.

Alchemista postea domum reuersus lapidem amissum deplorabat, & maximè condolebat quod Saturnum non interrogauerit quale Sal hoc fuerit, cum tot varia genera salium reperiantur; cætera vxori dixit.

CONCLUSIO.

OMNIS inquisitor hujus artis debet in primis maturo judicio quatuor elementorum creationem, operationem, & virtutes, cum suis actibus examinare: si enim horum originem & naturam ignorat, ad cognitionem principiorum non perveniet, nec materiam veram lapidis cognoscet, multò minus finem bonum assequetur; quoniam omnis finis supra suum principium
termi-

terminatur: Qui bene scit quid incipit bene sciet quid finiet. Origo enim elementorum est chaos, ex quo Deus conditor rerum creauit & separauit elementa, quod solius Dei est: Ex elementis verò natura producit principia rerum, & hoc per velle Dei solius naturæ est: Ex principiis postea natura mineras producit & omnia: ex quibus etiam artifex imitando naturam, multa mirabilia potest. Quoniã natura ex his principiis quæ sunt Sal, Sulphur & Mercurius, mineras ac metalla & omnia genera rerum producit; & non producit simpliciter ex elementis metallum, sed per principia quæ sunt medium inter elementa & metalla: Ergo si natura ista non facit, multò minus ars poterit. Et non solum in hoc exemplo, verum in omni processu naturali dispositio media obseruanda est: propterea hic in hoc tractatu & elemēta ipsa, & illorum actus & operationē, tum & principiorum originem satis copiosè descripsimus, (quòd hucusque nullus Philosophorum clatiora dedit) vt inquisitor bonus faciliùs considerare possit in quo gradu lapis à metallis, & metalla ab elementis distant. Differentia enim est inter aurum & aquam, sed minor inter aquam & Mercurium

curium, minima inter aurum & Mercurium: nam domus auri Mercurius est; & domus Mercurij est aqua: sulphur autem est coagulum Mercurij; quod quidem sulphur difficillimè præparatur, sed difficiliùs inuestigatur. Quoniam in sulphure Philosophorum totum hoc arcanum latet, quod etiam in penetralibus Mercurij continetur: de cuius præparatione, sine qua inutile est, dabimus aliquando in tertio principiorum de sale, cum hic virtutem & originem, non praxim, sulphuris tractemus.

Non propterea tamen tractatum hunc conscripsimus, ut antiquos Philosophos redarguere velimus, sed potius eorum scripta confirmaremus, & aliqua quæ omiserunt adimpleremus: cum & Philosophi homines sint, non omnia ita ad amussim possunt, nec vnus de omnibus sufficienter potest. Aliquos etiam miracula à via lineari naturæ seduxerunt, ut in Alberto Magno, viro & Philosopho sagacissimo accidisse legimus; qui scripsit temporibus suis grana aurea inter dentes demortui in sepulcro inventa esse. Huius miraculi rationem certam non potuit invenire, sed hoc vi minerali in homine adjudicavit, & super hanc
opinio-

opinionem cecidit illi confirmatio dicti Morienis, & *hac materia, Rex, à te extrahitur:* Sed hoc erroneum est, nam & Morienes Philosophicè ista intelligere voluit. Virtus enim mineralis in suo regno locata est, sicut & animalis in suo regno, vt in libello XII. Tractatum ista regna distinximus & in tria regna diuisimus; quia quodlibet horum absque ingressu extraneo in semetipso stat & multiplicatur. Verum quidem est in regno animali esse & Mercurium sicut materiam, & sulphur sicut virtutem, sed animalem non mineralem. Vis sulphuris animalis si non fuisset in homine, non congelaret sanguinem Mercurium in carnem & ossa: sic etiam si non esset vis sulphuris vegetabilis in regno vegetabili, non congelaret aquam seu Mercurium vegetabilem in herbas & arbores. Sic quoque in regno minerali intelligendum est. Non differunt quidem hi tres Mercurij in virtute, nec illa tria sulphura, quia quodlibet sulphur habet vim naturalem Mercurium suum coagulare; & quilibet Mercurius habet vim à proprio sulphure coagulari; sed non ab extraneo. Cur autem aurum inter dentes demortui inventum vel generatum est hæc est ratio, quod

quod in vita demortui per aliquem Medicum Mercurius in corpus illud infirmum introductus est, vel per vñctionem, vel per turbith, vel per alium modum, vt moris & vsus est, & natura Mercurij est ad os patientis ascēdere, & per vulnera oris cum plegmate evacuari. Si igitur in eiusmodi cura infirmus obiit, is Mercurius non habens egressum, in ore intra dentes remansit, & factum est cadauer illud in vas naturale Mercurij sic per longum tempus occlusus sulphure proprio in aurum congelatus est calore naturali putrefactionis à phlegmate corrosiuo Corporis humani purificatus. Sed si ibi Mercurius mineralis introductus non esset, nunquam aurum productum fuisset. Et hoc est exemplum verissimum quod natura in visceribus terræ ex solo Mercurio producit aurum & argentum, ac alia metallà secundum dispositionem loci vel matricis. Quoniam Mercurius habet in se suum proprium sulphur quo coagulatur in aurum, nisi impediatur ab accidente, vel non habeat calorem requisitum, vel locum occlusum. Non ergo vis sulphuris animalis congelat Mercurium in aurum, sed in carnem: si enim talis virtus in homine esset, in omnibus hoc

hoc eveniret corporibus, quod non est. Talia multa miracula & accidentia eveniunt quæ non benè considerata à Scriptoribus errores lectoribus inferunt: Inquisitor tamen bonus omnia ad possibilitatem naturæ applicare debet; Si cum natura non conveniunt omittenda sunt.

Sufficit diligenti Studioſo originem Principiorum hic accepisse, cum incognito principio finis semper dubius, de quibus nos in hoc tractatu non ænigmaticè, sed clariori sermone quo potuimus & nobis licet, inquisitorem allocuti sumus: per quem si alicui Deus mentem illuminabit, sciet quid successor suis antecessoribus debeat, cum hæc scientia semper per ejusmodi ingenia acquiratur: quam nos post ejusmodi claram ostensionem in sinum Dei Altissimi creatoris ac Domini nostri reponimus, & nos ipsos vna cum bonis Lectoribus in gratiam & immensam ejus misericordiam commendamus. Cui sit laus & gloria per infinita sæcula sæculorum.

F I N I S.

ENCHIRIDION
PHYSICÆ
RESTITVTÆ.

IN QVO VERVS NATVRÆ CONCENTVS
exponitur, plurimique antiquæ Philosophiæ
errores per canones & certas demon-
strationes dilucidè aperiuntur.

Tractatus ALTER *inscriptus*
ARCANVM HERMETICÆ
PHILOSOPHIÆ Opus:

In quo occulta Naturæ & Artis circa Lapidis Philo-
sophorum materiam & operandi modum ca-
nonicè & ordinatè fiunt manifesta.

Vtrumque opus eiusdem Auctoris Anonymi.

SPES MEA EST IN AGNO.

GENEVÆ,

Sumpt. I. Ant. & Samuelis De Tournes.

M. DC. LXXIII.

LVCIS PHYSICÆ STVDIOSIS S.

OST QVAM nuper à publicis curis & procellosis Curie syrtibus sponte reuocatum in pacatum domesticæ tranquillitatis vadum me recepi (arcanorum Naturæ studio-
fi) ita vt dictum illud poëtæ animo prægestienti frequenter occurreret:

Scilicet asserui iam me fugique cathenas;
antiquam de rebus Naturæ cogitationem;
quæ mecum olim ab ineunte ætate adoleuerat, redeuntem sensi, eique opportunè accedenti lubens me obtuli, quò abdicatum vltro Fortunæ splendorem præsentis quodam luminis sui beneficio Natura rependeret, tum etiam vt à publico reatu me vindicarem; parata enim iam in me videbatur, velut in transfugam, patriarum legum & publicorum munerum accusatio, quem ne suis
* 2. suffragiis

suffragiis eo titulo proscriptum damnarent;
 ad sacram arcanarum legum Vniuersi, cui
 communis patriæ nomen debetur, tutelam
 confugi, quæ me innocentem à calumniâ
 seruaret. Neque enim politicas leges pu-
 dor feret grauem sententiam in virum de-
 cernere, qui posthabitâ ciuiliū curarum
 sollicitudine, mundanæ Reipublicæ studio
 cultuque se addixerit. Versantem itaque a-
 nimum circa Naturæ Imperium, leges, or-
 dinem, præfecturam, concentum, effectus,
 causas, immensas denique opes, admi-
 ratio primùm inuasit, quæ liberalibus in-
 genijs non minùs addiscendæ scientiæ
 calcar, quàm ignorantix argumentum est,
 illa enim mentem in sublime rapit, quo
 motu desiderio accenditur adipiscendæ
 cognitionis rei, quam ignorare pudet. Ta-
 li animus exercitio incalescens plura anti-
 quæ Principisque Philosophiæ decreta
 sub incudem reuocando illis assentiri recu-
 sabat, quippe aliud creperum ancepsque;
 per nubila lumen Natura eminus, quasi in
 remoto veritatis confinio, primâ fronte
 porrigere videbatur, donec inualecente
 fulgore nubium stupor edomitus certio-
 rem lucem aperuit, quâ mens perfusa lucidior,

& in

& in arcanis naturæ eruendis confidentior facta est. Primi antiquorum errores, qui & pessimi & cæterorum radices, circa Naturę principia se mihi obuiam dedêre: De materiâ primâ & formâ vniuersali, à quibus cætera fluxerunt, de numero Elementorum, de eorum qualitatibus, repugnantia, situ, reciprocatione altius cogitanti, alia mihi à receptâ sententiâ visâ est; Neq; me grauiorum philosophorum pondus, nec minùs ancipites quàm ingeniosæ eorum rationes à Naturæ lumine mentem amoliri potuerunt, quæ se tota illi mancipauerat. Admiratio itaque animum in amorem scientiæ traxit; Amor, qui igneis radiis pro telis vtitur, mentem accensam in sanctiores Naturæ a-ditus rapuit; hausta inde arcana, an vobis (philosophiæ alumni) communicare debuerim, diu hæsi, vobis enim forsan ingratum, mihi verò periculosæ plenum opus alex fore suspicabar; ab annis siquidem, qui optimi consultores sunt, monitum me sentiebam, vt alieno malo mihi saperem, quippe quanti famæ naufragium fecissent scriptores, satis mihi perspectum erat; quàm parca in probandis, quàm prona sint alienis lucubrationibus damnandis ingenia, quàm audaces in

laruis effingendis, fouendisque, quàm per-
 uicaces in submouédâ veritate animi; quàm
 denique arduum, necnon plerumque dam-
 nosum sit inueteratas receptarum opinio-
 num radices conuellere, nouas inferere.
 Vicit tandem veri vestrique amor (candidi
 Physicæ lucis assertores) vt qui perquirendæ
 veritatis author fuerat, idem esset publican-
 dæ. Hoc vnum à vobis liceat obtinere,
 quò æquiores sedeatis iudices, excutite Pla-
 tonis, Aristotelis, & grandia Antistitum
 Philosophorum nomina, exuite summorum
 viro-
 rum authoritatem, vestram, quam sibi
 deuinxêre fidem, apud vos integram serua-
 te; in euoluendis ipsorum monumentis ad-
 dite Præfiscini, ne popolare præclari nomi-
 nis fascinum mentibus obrepât. Absit vt de
 illorum fama, ingeniique magnitudine tan-
 tillum detrahi jubeam, qui instar numinum
 colendi mihi semper fuisse; omnem laudis
 ac gloriæ cumulum tantorum philosophorû
 gloriæ imparem censeo; ipsi vagientem è
 cunis Philosophiam suscepere, ac supra æta-
 tem eius robur in tantum auxêre, vt nitendi
 ultrâ vix spem posteris sublimes illæ animæ
 reliquerint; verùm omnes Naturæ sinus &
 mæandros explicuisse, occultissimâque eius
 arcana

arcana exquisitè & citra errorem penitus aperuisse prima nascentis, nec dum pubescentis Philosophiæ ætas, vel ipsis iudicibus non patiebatur; sæcunda successorum ingenia inuenta promouère, latentia prodidère, aspera coluère, perplexa fulciere; sic per sæcula in perfectam ætatem prouectæ sunt scientiæ; sic longa illis annorum series culmen addidit, quantum humani ingenij viribus hætenus licuit, plura forsan quærenda sunt adhuc quàm possessa: senio detrita non fit, vt vestis, sed validior philosophia; qui erroribus anni fidem quærunt, iidem etiam adimunt. Nolite præcipiti iudicio & causâ non satis excusâ infontem damnare: Si sacros Philosophiæ terminos amouisse crimen videatur, nolite excandescere, & statim me sacrilegum pronunciare; at expendite, annon magis promoti, quàm amoti vobis exhibeantur; annon magis restituta illius iura, quàm corrupta; annon magis aucta illius Majestas, quàm imminuta; vnde forsan & ipsa beneficii gratiam repensura, nec patrocinium suum aduersus Sophistarum præstigas, nec præsidium aduersus lioris & ignorantiae ferocitatem inficiabitur; instar belluarum latratus, prior alieno bono tabescens

beſcens, altera cæcitate ſuâ infaniens, ambæ
 in cultiora ſcientiarum viridaria, in amæ-
 niora Philoſophiæ fata petulanter irrum-
 punt, & laudandos fæliciorum ingeniorum
 labores vaſtant: Incaſſum illæ mihi ſua ter-
 riculamenta objicient; deſpecti mihi erunt
 illarum conatus, quandiu conſpectum veri-
 tatis numen, cuius tutelâ tutus incedam.
 Hæc ocij noſtri libamina, quo vobis offe-
 runtur, excipite animo, quæ ſi parùm
 arrideant, aut alia potiora vobis habeant-
 tur, munuſculum hoc noſtrum leui morſu
 quaſi blandientes perſtringite, eo ipſo non
 ingratum, quod vos ad meliora prouoca-
 uerit.

IN

IN PHYSICAM RESTITVTAM

Epigramma.

EN *Physica iubar exoriens, quam sorte sinistra*

Barbaries Stygiis merserat atra vadis.

Sic formæ & dotis Physice sibi damna rependi

Aspicit, ut plures speret habere procos.

O stupor ! ô miro quem non percellit amore !

Non Venus è patrio gratior orta mari.

Nec se restitui putat his hac aurea scriptis,

Sed nasci è cerebro parturiente Iouis.

ENCHIRIDION

PHYSICÆ

RESTITVTÆ.

CANON

I.

DEVS est Ens æter- DEVS;
num, vnitas infinita,
radicale rerum om-
nium principium ;
cujus Essentia est lux
immensa : Potestas
omnipotentia: Voluntas bonum per-
fectum: Nutus opus absolutum. Plu-
ra desideranti occurrunt stupor, silen-
tium, & abyssus gloriæ profundissima.

II.

MVNDVM ab æterno in Ar- *MVN-*
chetypo suo descriptum fuisse *DVS.*
A sapien-

sapientum plurimi duxerunt: Archetypus autem ipse, qui totus lumen est, ante vniuersi creationem in se complicatus, ceu liber, sibi soli illuxit; in Mundi verò productione, quasi parturiens, se aperuit & explicuit, opusq; suum in mente, velut in matrice, prius occultum, quâdam sui extensione manifestum fecit, ac Mundum Idæalem quasi duplicatâ diuinitatis imagine, actualem & materiale eduxit: Hoc

** In Pimandro.* annuit ** Trismegistus*, dum Deum formam suam mutasse, ac vniuersa subitò reuelata & in lucem conuersa fuisse refert: Nihil aliud quippe est Mundus, quàm patens occultæ diuinitatis imago. Hunc Vniuersi ortum intellexisse videntur antiqui per Palladem suam è Iouis cerebro, Vulcani, nempe ignis siue luminis Diuini ope extractam.

III.

AETERNVS rerum parens; non minùs in ordinando sapiens, quàm in creando potens, organice Mundi molem in tam præclarum

clarum ordinem digessit, vt summa
 imis, & ima summis, citra confusio-
 nem intermixta, & analogiâ quâ-
 dam similia sint; vnde extrema to-
 tius opificij, secreto quodam nexu,
 per media insensibilia strictissimè in-
 ter se cohærent, ac sponte omnia
 in supremi moderatoris obsequium,
 & inferioris naturæ commodum
 consentiunt, solo nutu ejus, qui col-
 ligauit, solui se passura: Rectè ita-
 que * Hermes id quod inferius est, ^{* in tabula}
 simile esse ei quod est superius, affir- ^{Smarag-}
 mauit. ^{gdina.}

IIII.

QVI summum jus Vniuersi in NATVRÆ
 Naturam transfert aliam à di-
 uinâ Naturâ, Deum negat; neque
 enim aliud increatum Naturæ Nu-
 men, aut in producendis, aut in
 conseruandis expansæ huius machi-
 næ indiuiduis, agnosci fas est, præ-
 ter spiritum illum diuini opificis,
 qui primis aquis incubuit, & con-
 fusa in chao rerum semina de po-
 tentiâ in actum eduxit, educta per

constantem alterationis rotam versans componendo & resoluendo hæc inferiora Geometricè tractat.

V.

QUICUNQUE spiritum illum Mundi creatorem & rectorem, Naturæ operibus cōtinuo quasi afflatu infusum, & per omnia largè diffusum, secreto & perenni quodam actu vniuersa & singula, secundum genus suum, mouentem, Animam Mundi esse nescit, Vniuersi leges ignorat; is enim qui creauit, creata regendi sibi jus vindicat; eundemque spiritum creationi, generationi & conseruationi præesse fatendum est.

VI.

NATURAM tamen causam secundam vniuersalem, primæ ancillantem, & tanquam instrumentum ab eâ motum, immediatè singula in Mundo materiali ex ordine mouens, qui agnouerit, à Philosophorum & Theologorum mente non
rece-

recedet, qui illam naturantem, hanc naturatam dixerunt.

VII.

NATURAM illam secundam, primæ ministram, Spiritum esse Vniuersi, siue luminis in principio creati, & in corpus solare contracti virtutem viuificam & secreta fœcunditate dotatam, arcanorum Naturæ peritus non inficiabitur. Spiritum illum igneum, ignem invisibilem, & animam Mundi dixerunt Zoroaster & Heraclitus.

VIII.

ORDO Naturæ nihil aliud est, quàm series explicata legum æternarum, quæ à sūmo Principe sanctæ, ac innumeris suis variæ naturæ populis, in multiplici paginâ exaratae & conscriptæ fuerunt; quarum auspiciis moles Vniuersi motus suos peragat; extremas nouissimi voluminis oras vita & mors per vices occupant, cætera motus ad alterutrum.

IX.

MYNDVS. **M**VNDVS est quasi opus fabri-
 le in orbem giratum : partes
 ejus quasi catenæ annuli se mutuis
 amplexibus stringentes : Natura tan-
 quam vicaria in medio sita , rerum
 vices exercens Opifex vbique præ-
 sens quasi faber attritus continuò re-
 parans.

X.

MVNDI vniuersitas vt triplici
 natura constat, sic triplici re-
 gione distinguitur, supercœlesti nēpe,
 cœlesti, & subcœlesti: Supercœlestis,
 quæ intelligibilis dicta , omnium su-
 prema, omninò spiritualis & immor-
 talis est, diuinæ Majestati proxima.
 Cœlestis medio loco sita, quæ perfe-
 ctissimorum corporum sortem nacta,
 spiritibus abundans virtutes innume-
 ras, vitalésque auras per riuulos spi-
 rituales effundit, corruptionis impa-
 tiens, mutationis tamen, absolutâ
 quandoque periodo, non expers. De-
 nique subcœlestis, quæ vulgò Ele-
 menta-

mentaris nuncupata, infimam mundi plagam obtinet. Hæc tota corporea ex se cùm sit, spiritualia dona & beneficia, quorum supremum in vitâ positum est, precariò tantùm cœloque repensura possidet. In sinu ejus generatio nulla sine corruptione, ortus nullus sine interitu.

XI.

LEGE creationis cautum est, vt inferiora medijs, media superioribus, superiora autem supremo rectori suo ad nutum immediatè obsequantur: Hic est totius vniuersi ordo & symmetria.

XII.

SOLI rerum creatori, vt ex nihilo licuit, quæcumque placuit, creare; sic eidem soli creata in nihilum vertendi jus competit: quicquid enim entis aut substantiæ caractere signatum est, ab eo deficere, & ad non ens reflecti Naturæ lege prohibitum est: Nihil itaque in Mundo mori, sed omnia transire & immu-

* In Pimandro.

tari rectè statuit * Trismegistus : Ex
Elementis siquidem componuntur
mixta, quæ iterum per naturæ ro-
tam in sua Elementa resoluuntur.

* Lucret.
lib.2.

* *Huic accedit uti quicque in sua corpo-
ra rursum*

*Dissoluat natura; neque ad nihilum
interimat res.*

XIII.

MATE-
RIA PRI-
MA.

MA T E R I A M quandam pri-
mam, Elementis antiquiorem
crediderunt Philosophi, sed illam
quia parum cognouerunt, parum
etiã & tanquam in nube explica-
runt; ut sit qualicatum & acciden-
tium expers, primum tamen eorum
subjectum: quantitate vacua, per
quam tamen omnia quanta sunt: sim-
plex, contrariorum tamen sedes:
sensibus incognita, sensibilibus ta-
men basis: ubique extensa, nullibi
tamen percepta: formarum semper
cupida, nullius tenax: Corporum
omnium radix, quæ tamen sola men-
tis operatione concipi, nec sentiri
potest: denique actu nihil, potestate
omnia.

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 9
omnia. Ita fictitium & vmbatile
naturæ fundamentum posuerunt.

XIV.

CA V T I Û S Aristoteles, qui li-
cèt mundum æternum credi-
derit, materiam quandam primam
& vniuersalem indicauit, cujus an-
fractus fugiens sobriè & ambiguè de
ea differuit; vt melius esse dicat fa-
cere * vnā eandemque rerum om-
nium materiam inseparabilem, quæ
tamen ratione differat; ex qua pri-
ma corpora & cætera, quæ sensu
percipiuntur, consistunt, primum-
que esse eorum principium, eamque
ab illis inseparabilem, * sed semper
cum repugantiâ copulatam; quæ
contrariis subiiciatur; ex qua Ele-
menta oriuntur.

* cap. 5. lib.
1. de oritu &
inter.

* cap. 1. &
2. lib. 2. de
ortu & in-
teritu.

XV.

ME L I Û S Philosophus, si ma-
teriam illam primam à con-
trariorum pugnâ vindicasset, eamque
à repugantiâ liberam agnouisset,
cum ne quidem ipsis Elementis vlla
inhe-

inhæreat contrarietas , quæ à qualitatum intensiōe resultat , vt ignis & aquæ communi experiētiâ docemur , quibus quicquid inest oppositi ab intensiōe qualitatum procedit : At in veris rerum Elementis , quæ in mixtorum generatione coeunt , nequaquam illæ qualitates , quæ illis remissè insunt , sibi inuicem aduersantur ; temperata enim contrarietatem non admittunt.

XVI.

* De varijs
Philosoph.
opinionibus

* cap. I. Genes.
nes.

THALES , * Heraclitus , & Hesiodus Aquam , primam rerum materiam esse existimauerunt ; quorum opinioni sacrae Geneseos * scriptor assentiri videtur , illam abyssum & aquam vocitans ; per quam non aquam nostram , sed quasi fumum , aut vaporem humidum & tenebrosū , huc illuc errantem , & sine vlla lege incerto motu actum , intellexisse suspicio est.

XVII.

XVII.

DE antiquo illo rerum principio quid certi decernere in promptu non est; cùm illud in tenebris creatum nondum in lucem ingenij humani emerferit : quamobrem quæcunque de illo Theologorum, tum etiam Philosophorum turba censuit, talia sint, neene, solus Naturæ author nouit ; quod verisimilius est, de obscuris dicenti venia debetur.

XVIII.

ANTIQUISSIMUM aliquod, **MVNDI**
sed obscurum & ineffabile prin- **CREATIO**
cipium materiale improprio nomine
Hylam dictum, materiam primam
præcessisse nonnulli Rabinorum opi-
nioni assentientes crediderunt, quod
non tam corpus, quàm vmbra im-
mensam ; non tam rem, quàm rei
imaginem opacissimam, aut Entis
laruam quandam fuliginosam, no-
ctem tenebrosissimam, tenebrarum
latibulum dici conuenit ; quod actu
nihil,

nihil, potestate omnia mens humana nisi somnians sibi valet fingere. Anceps illud principium, Orcum illum tenebrosum imaginatio non aliter nobis exhibere potest, quàm à Naturâ cæco Solis lumen aures indicant.

XIX.

EX remotissimo illo principio Abyssum quandam caliginosam, informem ac indigestam, proximam Elementorum & Mundi materiam Deum eduxisse ac creasse iisdem visum est: Molem autem hanc modò terram inanem & vacuam, modò aquam sacra pagina nuncupat, licèt actu neutra esset, sed vtraque potestate ac destinatione; illam fumo aut vaporì tenebroso haud dissimilem fuisse licet conijcere, cui stupens quidam spiritus frigoris & tenebrarum inerat.

XX.

DI V I S I O aquarum superiorum ab inferioribus in sacrâ
Genesi

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 13
Genesi expressa, facta videtur separando subtile à spisso, & tenuem quasi spiritum à fuliginoso corpore : id opus fuit spiritus luminosi à diuino verbo prodeuntis ; lux enim, quæ spiritus est igneus, segregando heterogenea, densiores tenebras à viciniore ac eminentiori plagâ deorsum versus profligauit, materiamque homogeneam, tenuiorem & spiritui proximiorum colligendo, in lumen immortale, quasi oleum incombustibile ante diuinæ Majestatis thronum accendit : Cœlum illud Empyreum est, medium inter mundum intelligibilem & materialem, quasi vtriusque Horizon & finitor ; à superiori spirituales dotes suscipiens, & inferiori proximo cœlo medio nempe communicans.

XXI.

A B Y S S U M tenebrosam, seu materiam mundi proximam, aqueam, siue humidam esse ratio exigebat, quò attenuari commodiùs, & per attenuationem vniuersa cœlorum

lorum & totius fabricæ moles fluxu
materiæ diduci, & in corpus conti-
nuum extendi posset; fluere enim
humoris proprium est, omnisque
corporis continuïtas solius humoris
beneficio debetur; humor enim Ele-
mentorum & corporum gluten est ac
ferrumen: Ignis verò in humorem
agens calefaciendo illum rarefacit;
calor siquidem est ignis instrumen-
tum, cuius ope duo opposita vno co-
demque labore operatur; humidam
quippe naturam dum à terrestri se-
parat, illam rarefaciendo hanc con-
densat: sic per heterogeneousum se-
parationem fit homogeneousum con-
gregatio: Hac arte protochemicâ spi-
ritus increatus Mundi faber confu-
sas rerum naturas distinxit.

MATE-
RIA ET
FORMA
SVNT AN-
TIQVIS-
SIMA RE-
RÛ PRIN-
CIPIA.
*cap.1.gen.

XXII.

SP I R I T V S Mundi Architecto-
nicus à duobus principiis vniuer-
salibus creationis opus inchoavit;
vnum formale fuit, alterum mate-
riale; quid enim aliud verba illa Pro-
phetæ *sonant (In principio creauit
Deus

Deus cœlum & terram &c.) quàm quod Deus in principio informationis materiæ, eam in duo summa distinxit principia, nempe in principium formale & materiale, cœlum videlicet & terram: terræ autem nomine ipsam tenebrosam & nondum formâ indutam aquarum & abyssi massam intelligi verba sequētia indicant (Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erāt super faciem abyssi &c.) quam creator cœlo supremo, Empyreo nempe, inclusit ac terminauit; quod in Natura primum principium formale est, licet remotum.

XXIII.

SP I R I T V enim Dei, qui diuinitatis splendor est, in ipso creationis momento super aquas, id est, super humidam & opacam Abyssi faciem effuso, lux statim apparuit, quæ partem eminentiorem & subtiliorem materiæ in ictu oculi inuasit, lucidâque circumferentiâ quasi limbo, eam sepexit, veluti coruscatio, quæ ab Oriente in Occidentem lumen igneum jaculatur;

jaculatur; aut flamma, quæ celerimè fumum proximum accendit: Sic prima dies orta est, pars autem tenebrarum inferior luce vacua, nox remansit; ita in diem & noctem diuise sunt tenebræ.

XXIV.

DE Cœlo illo primo, formali principio, non enunciatur fuisse inane, vacuum, & tenebris obstitum, quod satis indicat, Cœlum illud imprimis expansum illicò luce distinctum fuisse à massâ tenebrosâ subjacenti, propter vicinitatem gloriæ & Majestatis Divinæ, & præsentiam spiritus luminosi ab ipsâ fluentis.

XXV.

DVO itaque rerum principia ab initio creata fuerunt, vnum luminosum & spirituali naturæ proximum, alterum omninò corporeum & tenebrosum; illud vt esset principium motus, luminis & caloris; istud verò principium stuporis, opacitatis & fri-

& frigoris ; illud actiuum & masculinum , istud passiuum & fœmineum : ex parte prioris , motus ad generationem in Mundo elementari , vnde vita : ex parte posterioris , motus ad corruptionem , vnde mors initium trahit : Hic est vterque mundi inferis limbus.

XXVI.

QUONIAM autem Amor totus extra se porrigitur , diuina Natura solitudinis impatiens , & pulchritudinem suam in lumine iam creato , tanquam in speculo mirata , in ejus extensionem & simulachri sui multiplicationem exardescens lumen illud protendi & propagari iussit : Tunc lumen , spiritu igneo à mente diuinâ progressu , ac se in gyrum voluente , cœpit in proximiores tenebras agere , illisque debellatis ac deorsum , centrum versus depressis , illuxit secunda dies , & substitit secunda luminis mansio , siue cœlum secundum , totam regionem ætheream complectens , in cujus plagâ
B superior-

superiori tot faces postea sparsæ & affixæ sunt; in inferiori autem septem errantia sydera ex ordine sita fuere, quæ lumine, motu & influxu suo naturæ subjacenti, tanquam rectores & præfecti, legem dicerent.

XXVII.

ET ne quid operi tanto in mente divinâ jam pridem exarato deficeret, idem Spiritus igneo & micante gladio tenebras condensatas, umbramque ex aduerso subterlabentem profligauit, & in centrum abyssi detruxit, sic postremum cœlorum spatium lumini peruium factum est, quod aërem, siue cœlum inferius rectè dicimus; tertia tunc dies effulsit: Tenebræ autem, quæ totam abyssi faciem in principio obumbrabant, à lumine superveniente in regionem infimam per triduum depressæ ita condensatæ sunt, propter spatij angustiam & frigoris constrictionem, ut in aquæ naturam & molem ingentem migrauerint, librato in medio aquarum firmamentoque ex fæce & crassiori

PHYSICÆ RESTITUTÆ. 19
fiori abyssi materia, in solidum &
opacum terræ corpus, totius opificij
nucleo & centro, quasi tenebrarum
valle actumulo. Postmodum, Spi-
ritu impellente, aquæ à terræ facie
ad ejus latera circumvolutæ recesserunt,
& apparuit Arida, vt infinita
penè plantarum genera in lucem
ederet, totque animalium species,
hominem potissimum cæteris præ-
dominantem hospitio exciperet, il-
lisque victum, homini verò amplam
rerum suppellectilē exhiberet. Ter-
ra itaque & Aqua in vnum globum
desierunt, cujus propter densitatem
opacitas, siue umbra, Abyssi tenebro-
sæ imago totam Aëris viciniam Soli
oppositam continuò obsidet ac in-
voluit; persequentem enim lucem
pari spacio aduersa refugit, &
Labenti similis semper fugitina recedit.

XXVIII.

LUCEM autem illam, quæ, SOLIS
profligatis & demersis tenebris, CREATIO
omnia Abyssi spatia sparsim occupa-
uerat, in lucentem & nobilissimum

egregiæ magnitudinis & formæ Solis globum contrahere summo Opifici visum est, vt quò contractius lumen, eò etiam efficacius esset, & radios potentiùs jacularetur; tum etiam vt lux creata, proxima divinæ gloriæ natura, ab vnitate increata procedens, per vnitatem in creaturas effunderetur.

XXIX.

AB illâ face Mundi luminosâ lucem mutuantur cætera omnia corpora: quam enim in Lunæ globo opacitatem sensu deprehendimus, propter Terræ vicinitatem, & ejus vmbre extensionem, similem in cæteris globosis corporibus credere verisimilitudo suadet, licet percipere distantia prohibeat: Prima siquidem & omnium sensibilibum præstantissima Natura lucis fons Vnitati debebatur, à quâ spiraculum vitæ hæc inferiora susciperent; Vnde optimè philosophus, Sol & homo generant hominem.

XXX.

XXX.

NON citra probabilitatem philosophorum nonnulli, animam Mundi in Sole, Solem autem in medio Vniuersi constituerunt: æquitatis enim & Naturę ratio postulare videtur, vt æquali spatio Solare corpus distet à fonte & origine lucis creatæ, Cœlo Empyreo nempe, & à centro tenebroso Terrâ, quæ totius opificij sunt extrema, quò fax Mundi, tanquam natura media, & vtriusque extremorum conciliatrix, in medio sedem habeat, vnde commodiùs à summo cardine immensas virtutum opes suscipiat, & in pari distantia ad imum transmittat.

XXXI.

ANTE lucis creatæ in Solare corpus contractionem, Terra in solitudine penè otiabatur masculinum expectans, vt ex ejus copulâ prægnans facta omne genus animalium pareret; hætenus enim effœtos & quodâmodo imperfectos fœ-

B 3 tus,

tus, vegetabilia nempe, enixa erat; debilis quippe & impotens sparsæ lucis calor humidæ frigentique materiæ prædominari, neque ulterius vires suas extendere potuerat.

XXXII.

LUX EST
FORMA
VNIVER-
SALIS.

A LUCE igitur materia prima, tum etiam Elementa informationem suam receperunt; & ita per communem luminis naturam, quasi jure sanguinis, strictissimum inter se amorem, non odium & pugnam, ex vulgari sententiâ, contraxerunt, seque mutuo necessitudinis vinculo amplexa sunt, ut in varia mixtorum corpora, secundum species suas coalescant. Lux autem Solaris priori longè potentior est forma formarum, siue forma vniuersalis, quæ omnes formas naturales in opere generationis, in materiam dispositam & rerum semina infundit: quodlibet enim indiuiduum naturæ lucis scintillam in se recondit, cujus radij virtutem actiuam & motricem semini occultè suggerunt.

XXXIII.

XXXIII.

TOTAM materiæ primæ portionem, quæ huic plagæ inferiori addicta fuit, tum etiam Elementa, quæ ex ipsâ fluxerunt, tenui primæ lucis tincturâ ab initio imbui necesse fuit, quò majori potentiorique luci suscipiendæ in mixtorum informatione apta fierent: Sic ignis igni; aqua aquæ, & lux luci, quia homogeneæ naturæ sunt, perfectè vniuntur ac coeunt.

XXXIV.

EX situ & efficaci Solis virtute licet inferre, eum cordis vice in Vniuerso fungi, ab eo enim vita in omnes partes defluit; lux quippe vitæ vehiculum est, imò fons & causa proxima; & viuentium animæ sunt radij lucis cœlestis, qui vitam rebus inspirant; solâ hominis animâ exceptâ, quæ lucis supercœlestis & increatæ radius est.

XXXV.

DEVS triplicem diuinitatis suæ imaginem in Sole expressit, primam in Vnitate; neque enim Solem multiplicem Natura, sicut nec Deorum pluralitatem Divinitas patitur, vt sic ab vno fluant omnia. Secundam in Trinitate, seu triplici munere; Sol enim tanquam Dei vicarius omnia naturæ beneficia distribuit per lucem, motum & calorem, inde vita, quæ supremus & perfectissimus est in Mundo nostro Naturæ actus, vltra quem progressus non fit, sed regressus: A luce autem & motu calor procedit, sicut tertia à prima & secunda Trinitatis persona. Postremò Deus qui est lux æterna, infinita & incomprehensibilis, per solam lucem seipsum exprimere & Mundo exhibere potuit. Nemo itaque miretur, cur Sol æternus præstantissimam sui ipsius imaginem, cuius ipse sculptor fuit, Solem cœlestem tantis dotibus decorauerit; in eo enim tabernaculum suum posuit:

XXXVI.

XXXVI.

SOL lucidum est diuinæ gloriæ speculum; illa enim cū supra materialium creaturarum sensus viresque attollatur, speculum sibi condidit, cuius splendore æternæ suæ lucis radij in omnia sua opera reflecterentur, & per reflexionem innotescerēt: diuinum quippe lumen immediate intueri mortali naturæ prohibitum est. Regius hic diuinitatis oculus est, qui præsentia suā libertatem ac vitam supplicibus indulget.

XXXVII.

POSTREMVS opificis labor, HOMINIS
CREATIO. tanquam operis vmbilicus aut corollarium, homo tandem prodijt, mundanæ fabricæ compendium, & diuinæ naturæ imaguncula. In partem sextæ lucis & totius operis nouissimam ejus ortum distulit creator, vt diues vniuersæ naturæ supellex, omniaque superiorum & inferiorum munera in humanam naturam, tanquam in alteram Pandoram, confluere.

fluerent. Sic rebus Vniuersi jam ordinatis, operis complemento, qui solus deficiebat, additus est homo; quò Natura multiplici luce robustior facta mundiora elementa in temperamentum perfectum contribueret; & limus purior ad vas fictile tam exquisitum effingendum haberetur. Talem globus inferior ejusque incolæ rectorem postulabant, vt obsequij jugum non detrectarent.

XXXVIII.

SEXTO à creatione, tertio ab ortu Solis die è terrâ surrexit homo; quo productionis tempore & dierum numero summum mysterium adumbratum est: quemadmodum enim quarto die creationis in vnum Solis corpus vniversum cœli lumen coactum fuit; à tertio autem die nati Solis, qui sextus fuit creationis, terræ limus vitæ spiraculum suscepit, & in hominem viventem, Dei imaginem, surrexit: Sic die quarto, millenario videlicet, ab origine mundi Sol increatus, divina scilicet
 natura

natura infinita & nullis terminis antè comprehensâ , humani corporis clauſtro comprehendi , & quodammodo terminari voluit : Tertio autem die ſiue millenario ; mille anni ſiquidem coram Deo, ſicut dies vnus, computantur ; poſt primum Solis illius ortum ſiue aduentum , & circa finem ſexti diei , nempe millenarij à creationis tempore , fiet glorioſa humanæ naturæ reſurrectio in ſecundo ſupremi iudicis aduentu ; quod etiam per beatam illius tertiâ die reſurrectionem nobis indicatum fuit. Sic arcanam Mundi ætatem & fata ſub ejus geneſi occultauit Propheta.

XXXIX.

L I C E T Omnipotens , vt ei placuit , Mundum creauerit , imò in momento & ſolo nutu illum , ſi libuerit , è tenebris in lucem eduxerit ; dixit enim & facta ſunt omnia ; ordo tamen creationis principiorum & Naturę ſucceſſiuæ ſecundùm prius & poſterius, antequam natura creata eſſet , in mente diuina deſcriptus erat,

erat, quem ordinem potius quàm ipsum creationis opus in suâ genesi exposuisse videtur sacer philosophus.

XL.

INFOR-
MATIO-
NIS MA-
TERIÆ
PRIMÆ
RATIO
TRIPLEX.

INFORMATIONIS materiæ primæ ratio generalis triplex in principio fuisse videtur; in quâ portione enim materiæ lucida forma irrationalis fuit, & citra vllam portionem longè superior, vt in cœlo Empyreo, vbi primùm lux materiam delibauit, tunc forma virtute penè infinitâ præpollens materiam suam absorpsit, ac in naturam ferè spirituales, & ab omni accidente liberam transtulit.

XLI.

UBI verò ad iustam lancem & æqualitatem formæ & materiæ vires concurrerunt, quâ ratione cœlum æthereum & cœlestia corpora informata sunt, tunc lucis actio, cuius vis in agendo potentissima, eò progressa est, vt materiam suam mirum in modum illuminando & attenuando

nuando ab omni labe originali, nec-
non à virulentâ corruptionis tabe re-
demerit; eâque verè perfectâ infor-
matio habenda est.

XLII.

INFORMATA in tertiâ ra-
tione materia dicenda est, in quâ
impotentior forma remansit; quali-
ter, licèt diuersimodè, in regione
hæc nostra Elementari contigit; in
quâ appetitus materiæ, qui defectus
& imperfectionis argumentum est, in
basi & radice suâ luxuriantis ac re-
calcitrantis, propter remotionem &
distantiam à formali principio suffi-
cienter expleri non potuit, nec ejus
infirmetas sanari: vnde materia non
plenè ad votum informata nouæ for-
mæ desiderio languet, quâ tandem
potitâ ei tanquam marito in dotem
amplam corruptionis & vitiorum su-
pellectilem confert: Hæc morosa,
peruicax, rebellis, inconstans semper
nouos concubitus exardet, omnium
formarum auida, nullâ contenta, quas
absentes desiderat, præsentis odit.

XLIII.

XLIII.

CORRU-
PTIO A
QUALI-
TATVM
CONTRA-
RIETATE
NON PRO-
CEDIT.

EX quibus constat alterationis & corruptionis fermentum, ac tandem fatale mortis venenum non à qualitatum repugantiâ, sed ex in-fectâ matrice & venenato materiæ tenebrofæ menſtruo, tum Elementis, tum etiam huius infimæ regionis mixtis contingere, quod à labe & imperfectione ſuâ debilis & inſufficiens forma, nec ad juſtitiam librata in primâ & radicali vtriuſque vnione purgare non potuit; cujus rei ſacra pagina fidem auget, in quâ licet obſeruare primum parentem noſtrum non immortalem ſecundùm materiã creatum fuiſſe; verùm vt à corruptione & labe originali materiæ ſecurus fieret, arborem fructu vitæ abundantem Deum in Paradifo ſtauiſſe, quo tanquam vindice & aſſertore contra materiæ labilitatem, & caducitatis mortisſque ſeruitutem vteretur, à cuius uſu & præſentiâ poſt lapſum & latam mortis ſententiam remorus fuit.

XLIV.

XLIV.

DVO itaque tantum ab initio simplicia Naturæ principia, quibus cætera omnia posteriora, nulla anteriora fuere, materia prima scilicet, & sua forma vniuersalis, ex quorum copulâ orta sunt Elementa, tanquam secunda principia, quæ nihil aliud sunt, quàm materia prima diuersimodè informata, ex quorum mixtione materia secunda conflatur, quæ proximè accidentibus subest, generationis & corruptionis vices patitur: Hi sunt gradus, hic ordo principiorum Naturæ.

XLV.

QVI materiæ & formæ tertium addunt rerum principium, privationem videlicet, Naturam calumniantur, à cuius mente alienum est, aliquod principium fini suo contrarium admittere; finis autem ejus in generando cùm sit adeptio formæ, cui privatio adversatur, hæc de intentione Naturæ esse non potest. Veriùs
illi,

illi, si Amorem Naturæ principium agnouissent; materia enim priori orbata formâ nouæ formæ assequendæ desiderio flagrat: At priuatio nihil aliud est, quàm mera formæ absentia, cui propterea augustum principij Naturæ nomen non debetur; sed multò magis Amori, qui mediator est inter appetentem & appetibile, inter pulchrum & deforme, materiam & formam.

XLVI.

CORRUPTIO principio generationis longè proximior est, quàm Priuatio; cùm illa sit motus materiam per successiuos alterationis gradus ad generationem disponens: Priuatio autem nihil agit nihil exequitur in opere generationis: at corruptio materiam promouet ac præparat, vt capax fiat suscipiendæ formæ; & quasi mediatrix lenocinium exercet, quò faciliùs materia naturæ libidinem adimpleat, atque ejus ope formæ copulam assequatur: Est itaque corruptio causa instrumentalis & ne-

& necessaria generationis : At privatio nihil aliud est , quàm mera principij actiui ac formalis carentia; & tenebræ super faciem Abyssi , materiæ scilicet informis ac tenebrose.

XLVII.

VNIVERSI harmonia in di-
versâ & graduâ materiæ in-
formatione consistit ; à ponderatâ
enim materiæ primæ & formæ suæ
mixtione fluxit Elementorum , tum
etiam Mundi plagarum differentia ;
quod paucis , sed verissimis verbis
indicavit Hermes , dum id , quod est
superius , simile ei quod est inferius,
dixit ; superiora enim & inferiora ex
eâdem materiâ & formâ condita
sunt , sed ratione mixtionis , situs &
perfectionis differunt , circa quæ par-
tium Mundi distinctio , & vniuersæ
Naturæ latitudo versatur.

XLVIII.

MATERIAM primam post
susceptam à luce informatio-
nem , & rerum distinctionem , totam

C

extra

extra se migrasse, ac in Elementa & ex illis conflata transmissam, totamque in opere Vniuersi perficiendo exhaustam fuisse credendum est; ita ut jam manifestatis, & in lucem editis, quæ prius in illa occultabantur, cœperit tota in ipsis occultari, nec ab ipsis separatam dari posse fatendum est.

XLIX.

ANTIQVÆ illius massæ confusæ, seu materiæ primæ specimen aliquod nobis natura reliquit in aquâ siccâ non madefaciente, quæ ex terræ vomicis, aut etiam lacubus featuriens, multiplici rerum semine prægnans effluit, tota calore etiam leuissimo volatilis; ex quâ cum suo masculino copulatâ qui intrinseca Elementa eruere & ingeniosè separare, ac iterum conjungere nouerit, pretiosissimum Naturæ & artis arcanum, imò cœlestis Essentiæ compendium adeptum se jactet.

L.

SIMPLICIA corporum Ele-^{ELEMEN-}
 menta, ab omni mixtione sepa-^{TA.}
 rata qui quærit, vano torquetur la-
 bore, ingenio quippe humano inco-
 gnita sunt: quæ enim Elementa vul-
 gò habentur, nequaquam simplicia,
 imò inter se inseparabiliter mixta
 sunt. Terra, Aqua, Aër partes inte-
 grantes vniuersi sunt veriùs, quàm
 Elementa, sed rectè eorum matrices
 dici convenit.

L I.

TERRÆ, Aquæ & Aëris corpo-
 ra, quæ sphæris suis sensibilibiter
 distinguuntur, alia sunt ab Elementis,
 quibus in opere generationis vtitur
 Natura, quæq; mixtorum corpora
 constituunt; hæc enim in mixtione
 præ tenuitate imperceptibilia & sen-
 sibus occulta sunt, donec in mate-
 riam densam & corpus coierint:

* *Ex insensibilibus namque omnia confi-^{* Lucret.}
 teare Principiis constare.* lib. 2.

Illæ autem, quæ globum inferiorem

Vniuersi constituunt, tanquam nimis densa, cruda, impura & indigesta à perfectæ generationis lege arcentur; magis enim Elementorum idola & simulachra sunt, quàm vera Elementa.

LII.

ELEMENTA, quibus in mixtionibus suis & fingendis corporibus plastes utitur Natura, licet ante mixtionem deprehendi nequeant, in opere tamen absoluto & mixto perfecto, quia partes ejus partibus Mundi proportionem quâdam respondent, & quodammodo sunt analogæ, iisdem nominibus illas nuncupare liceat: solidiores enim partes terram; humidiores Aquam; spirituales aërem; calorem innatū ignem Naturæ; occultas verò & essentielles virtutes non malè cœlestes & Astrales naturas, siue quintam essentiam quis dixerit; & ita quodlibet mixtum analogicè Microcosmi nomine gloriabitur.

LIII.

LIII.

QVI prima rebus generandis Elementa constituit, idem solus ex ijs rerum individua componere, & composita in ea nouit resolvere.

LIV.

LV MEN igitur non refugiant, qui circa Naturæ Elementa operantes, in aliquo corpore ex ijs producendo, vel naturaliter productum in ea resoluendo crucem sibi ponunt; Elementa quippe illa ex pleno Naturæ dominio sunt, eique soli ab ortu suo mancipata, arti & industriæ penitus ignota.

LV.

ELEMENTVM naturæ dici potest simplicissima materie primæ portio, per propriam differentiam & qualitates distincta, partem essentialem in materiali mixtorum compositione constituens.

C 3 LVI.

LVI.

PER Elementa Naturæ, principia materialia intelliguntur, quorum alia alijs puriora & perfectiora sunt, pro majori & potentiori virtute formæ perficientis. Distinguuntur autem plurimum raritate & densitate, quæ ratiores & spirituali naturæ proximiora, ea puriora & leuiora, motui & actioni aptiora sunt.

LVII.

VNIVERSVM Orbis imperium inter tres fratres Saturni filios cohæredes propterea divisum fuisse veneranda finxit antiquitas, quia tres tantum Elementorum naturas, aut verius vniuersi partes agnouit: Per Iouem enim omnipotentem cœli dominium sortitum, trifulco fulmine armatum, cæteris fratribus superiorem, ætheream cœlestium corporum regionem in hæc inferiora jus imperij sibi vindicantem intellexerunt illi arcanorum mystæ: infimæ autem cœli plagæ, siue aëri nostro,
Iuno-

Iunonem Iouis conjugem præfecerunt, quia hæc regio vaporibus inquinata, humida & frigida, ac quodammodo impura est, foemineoque temperamento proxima; tum etiam, quia superiorum decretis subicitur, eorum affectiones suscipit, easque nobis communicat, crassioribus naturis se commiscens, ac eas ad cœlestium vota inflectens: quia autemas & foemina sexu tantum, non specie differunt, propterea aërem siue cœlum inferius aliud omninò Elementum à cœlo superiori essentia & specie distinctum noluerunt, sed loco & accidentibus tantum diversum. Neptuno maris Numini jus in aquas tribuerunt. Per Plutonium inferorum tyrannum, opibus affluentem, terræ globum significarunt, diuitijs refertum; quarum tum etiam honorum desiderio, & omni cupiditatum æstu feruentes hominum mentes acerbè torquentur. Tres itaque tantum Vniuersi partes, seu tria, si placeat, Elementa sapientes illi admiserunt, quia ignis Elementum sub

ætherea natura comprehendi voluerunt ; Iouem fulmine armatum propterea pinxerunt.

LVIII.

OMNIA mixtorum corpora in ficcum & humidum per analysim resolui: omnia animalium excrementa iisdem differentiis terminari experientiâ docemur: Vnde liquidò constat mixtorum corpora ex duobus tantum Elementis sensilibus terræ & aquæ respondentibus conflata esse ; quibus tamen cætera virtute ac potestate insunt : Aër autem, siue cœli inferioris Elementum sensus fugit, quia de genere spiritualium quodammodo est, ratione nostri. Ignis etiam Naturæ, quia principium est formale, nulla analytica destructione, nullo artis ingenio deprehendi & separari potest ; formarum enim natura sensuum censuræ non submittitur, quia spiritualis est.

LIX.

TERRA est corporum Vniuer- TERRA.
 si densissimum, idèd grauissi-
 mum & centrum habitum: ejus na-
 turam per se frigidam, & per acci-
 dens siccam esse contra vulgarem
 opinionem statuendum est; quia
 plus retinet de natura opaca & te-
 nebrofa primæ materiæ; vmbra au-
 tem & tenebræ frigoris latibulum
 existunt, vnde lucem fugiunt, & ex
 diametro ei opponuntur; at terra
 propter summam ejus densitatem
 vmbra & tenebrarum mater est, lu-
 ci & calori difficilè peruia, idèd sum-
 mo frigore rigescit. Atra bilis humor
 omnium frigidissimus ea de causa
 censerì debet, quia terræ dominio
 subijcitur, Terra autem Saturno, qui
 frigidi & melancholici temperamen-
 ti author habetur. Præterea, quæ in
 terræ visceribus ex terrea substantia
 generantur, veluti marmor & lapi-
 des, frigida sunt naturæ; quamvis
 de metallis aliter sentiendum, quia
 aëreæ naturæ magis sunt, habentque
 in se

in se ignis plurimùm, propter infusas
 coelitus ignis Naturæ scintillas, &
 spiritum sulfureum ipsorū materiam
 humidam & frigidam congelantem:
 Mercurius tamen humiditate & fri-
 giditate cæteris præpollens, terræ
 frigidum & aquæ humidum suum ac-
 ceptum refert. Aliter se res habet in
 ijs, quæ in mari producuntur, vt per
 Ambarum & Corallum, aliâque plu-
 rima à mari & fluminibus genus du-
 centia, quæ calido temperamento
 gaudent, satis constat: Ratione ita-
 que & experienciâ docemur frigidi-
 tatem maximam terræ, non aquæ
 deberi.

LX.

SICCITAS autem per accidens
 & remissè terræ competit, in me-
 dio enim aquarum creata fuit; & re-
 rum ordo postulabat, vt præ grauita-
 te sua aquis immersa ab humido nū-
 quam recederet; verùm creator sum-
 mo jure vsus, aquis remotis, liberam
 ejus faciem exhibuit, vt mixtorum
 creationi, tum habitationi locus da-
 retur;

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 43
retur: Terra itaque non secundum
naturæ legem, sed per gratiam à na-
turali seruitutis iugo & humoris ty-
rannide liberata est, vt siccâ fronte
in auras emergeret, gratumque Mun-
di lumen perciperet.

LXI.

OMNE frigidum & siccum à fa-
cultate generatiuâ alienum est,
nisi externo iuuetur auxilio; propter-
ea rectè sapientissimus Naturæ au-
thor frigidum Terræ vterum Igne
cœlesti incalescere voluit; & sicco
Terræ globo humidam Aquæ Natu-
ram adjunxit, vt admixtis duabus ge-
neratiuis calidi & humidi causis, ter-
ræ sterilitati succurreretur, ac me-
diante omnium Elementorum con-
cursu & mixtione, Terra physicum
vberrimæ generationis vas fieret.
Terræ itaque omnes qualitates &
omnia Elementa insunt.

LXII.

SPONGIOSVM Terræ cor-
pus sapienter à Mundi conditore
creatum

creatum fuit, ut aëri, imbribus ac
 coelestibus influentijs aditus pateret:
 ut etiam vi caloris interni vapores
 humidi à centro ad superficiem per
 terræ meatus expulsi rerum semina
 modicâ putrefactione corrumpant,
 & ad generationem præparent; quæ
 ita disposita calorem coelestem vivi-
 ficum excipiunt: Natura siquidem
 amorem Magneticum in rerum pro-
 fundo demersit, cujus vi superiorum
 virtutes evocant & sugunt, quæ in-
 formationis robur augent, & vitalis
 auræ dulcedinem accelerant.

LXIII.

CALOR è terræ sinu emergens
 humidus & impurus propter
 terræ & aquæ admixtæ labem cor-
 rumpit, purissimus autem coelestis
 generat excitando, dilatando, & ad
 vitam virgendo calorem insitum, in
 rerum seminibus abstrusum, & tan-
 quam naturæ arcanum in eorum cen-
 tro occultatum: Quia verò homo-
 genei sunt ambo calores illi, blandè
 in opere generationis coeunt, & in-
 separa-

separabiliter vniuntur, donec in vi-
ram & amplam vegetationem exeant.

LXIV.

AQVA est natura media inter Aqua.
densum & tenue, inter Ter-
ram & Aërem; menstruum Naturæ,
corpus volatile, fugax, ignis impatiēs,
calore etiam mediocri in vaporem
exhalans, multiplicem induens figu-
ram, Protheo denique instabilius.

LXV.

HVMIDVM Elementum Mer-
curius est, qui modò corporis,
modò spiritus naturam induens su-
periorum & inferiorum virtutes suis
revolutionibus in se trahit, & quasi
eorum mandata suscipiens inter re-
motas vniuersi naturas, velut earum
actor & sponsor negotiatur ac com-
mercium exercet; nec à nundinatio-
nibus suis temperabit, donec omnia
naturæ corruptibilis Elementa ab
igne purgata & fixata fiat, fiatque
sabbatum vniuersale.

LXVI.

LXVI.

AQUA, quia materiæ primæ proxima natura est, facile ejus simulachrum induit: Chaos enim antiquus rerum parens vapor quidam subtilis & tenebrosus fuit, seu humida quædam tenebrarum, fumo tenui similis, substantia, ex cujus subtilissimâ portione cœli ex ordine educti & expansi sunt, quorum triplex differentia tres etiam ejus provincias constituit, nempe supremam, quæ nobilissima est: mediam, quæ secundum præstantiæ & dignitatis locum occupat: postrema autem situ & nobilitate ceteris est inferior. Densior materiæ substantia in aqueam molem, quæ media quædam natura est, cessit. Densissima pars quasi sex totius massæ, in fundo substitit, & in compactû Terræ globum firmata est. Extrema totius opificij, Cœlum videlicet & terra, magis à primo materiæ suæ statu & antiquâ figurâ recesserunt; cœlum propter summam raritatem & levitatem; Terra propter summam densitatem

firatē & grauitatē; Aqua verò, quæ medium inter vtrumque sortita est, informi abyſſo proximior natura remanſit; vnde fit, vt faciliè per rarefactionem in fumum, ſeu vaporem, quæ Hylē antiquę imago eſt, ſe convertat.

LXVII.

HUMIDITAS magis propria eſt aquæ, quàm frigiditas, quia magis rara & luminofa eſt Aqua, quàm Terra; at quæ maiorem cum lumine participationem habent, magis à frigido recedunt: rariora verò corpora lumini viciniora ſunt. Aqua humiditatis ſymbolum à materiâ primâ & Abyſſo retinuit; ſicuti terra frigiditatem: Denſiores enim partes in duas illas affines naturas Spiritus mundi Architectonicus diuiſit.

LXVIII.

FRIGIDITAS ſiccitatem amat, eamque induit, vbi ſtrenuè dominatur humida conſtringendo ac deſiccando, vt ex niue, glacie & grandine docemur; Aquam enim,
quâ

quâ nihil humidius, frigore tanquam proprio instrumento constringere ac deficcare Naturæ opus est; imò præcipuum & commune caloris & frigoris subjectum est humor, qui ab utroque fortiter oppugnatur, donec expugnetur; unde fit, ut tot autumnii frigore primo sicca cadant folia; debilium plantarum caules, virgente hyeme, ad summam siccitatem humore destituantur & arescant; sic penetrabile frigus adurit, vitalésque rerum humores hostiliter invadit, inde flaccida & marcescens senectus, mors tandem acerrimo frigore, quasi falce chalybea, omnia deficcata metens, & in horrea sua conferens. Quomodo igitur frigus humido Elemento indulgere, & tanquam maximè proprium inesse quis profiteatur? cum Natura elementa in seipsa agere non patiatur, ne vires suas destruant aut opprimant, at frigiditas intensior remissam imbellémque humiditatem statim proculdubio debellaret, ac fortiter per constrictionem deficcando totam exhauriret, aut invalidam pro-

prosterneret; sic vno ex Elementis ruinam passio, reliquorum opera imperfecta, & rerum generationem omnino deficere necessario sequeretur. Aquæ igitur summam frigiditatem tribuere Naturæ legi repugnat.

LXIX.

EX duabus illis densioribus naturis Terrâ & Aquâ nempe, Elementa sua haurit Natura: quibus vasa sua & organa corporea fingit; ex vtriusque enim mixtione fit limus; limus autem est proxima materia generatorum: ille enim est veluti chaos, cui omnia confusè & virtute insunt Elementa. Ex limo creatus fuit primus humani generis parens; omnis deinceps generatio ex limo prodiit. In generatione animalium ex spermate & menstruo fit limus, inde animal. In vegetabilium productione semina per putrefactionem in limum subtilem primò transeunt, deinde in corpus vegetabile firmantur. In generatione metallorum ex sulfure & mercurio perfectè mixtis, & in aquâ

D pin-

pinguem resolutis exit limus, ex quo corpora metallica per longam decoctionem indurantur. In philosophicâ metallorum solutione, & arcani Philosophorum creatione primò educitur limus, expurgato & mixto vtriusque parentis semine.

LXX.

AQUA est basis & radix omnis humidi, imò humor ipse; à quo omne humidum denominatur: Rectè itaque Elementi humidi, vel humoris fons & principium Aqua definiri potest, cujus proprium est liquore suo madefacere. Humida autem dicuntur quæ humorem siue liquorem aqueum, secundum plus vel minus in se continent. Humor omnium qualitatum susceptibilis est: sic sanguis & flava bilis humores sunt calido suo imbuti, licèt in Elemento aquæ basim suam habeant: Aqua fortis & similes causticâ & igneâ virtute polent; Aqua ardens & plurimæ rerum essentia quæ sub olei aut aquæ corpore extrahuntur, calido abundant, licèt

PHYSICÆ RESTITVTÆ. SI
licèt Aqua earum radix sit frigida :
quia Natura in Elemento humido
varias virtutum suarum signaturas
primùm imprimit, illique principes
qualitates radicitùs infundit. Hu-
mor est primum Naturæ subiectum,
in quo prima ejus cura, primus labor
impenditur : cuius liquore multipli-
ces suos colores & tincturas indele-
biles diluit ac miscet : illi spiritualia
dona primò se communicant, in il-
lo primùm hospitantur & agere in-
cipiunt.

LXXI.

AQVÆ inferiores bifariam di-
uisæ distinctas regiones occu-
pant, pars enim earum Terræ conti-
gua ei tanquam basi propriæ insidet,
& cum eâ vnicum globum constituit;
altera pars sursum euolans per aëris
vicini plagam vago motu peregrina-
tur, ibique larvatas corporum ima-
gines, multiplicésque phantasmatum
figuras sibi fingens pendula huc illuc
errat.

LXXII.

O MNI tempore magna pars aquarum desuper habitat, & varios aëris tractus huc illuc ventorum flatu impulsæ percurrit: quod ita diuinæ Sapientiæ decreto à die creationis constitutum est, ut patens ac libera Terræ facies rebus generandis exurgeret: Neque enim maris & fluminum alvei aquæ vniuersæ suscipiendæ sufficerent, quin si tota laxaris cœli repagulis rueret superatâ Terræ planitie altissimos forsan montes adæquaret. Tale profluvium cæcacyclismo causam olim dedisse licet coniecere.

LXXIII.

NON solo calore Aqua in vaporem sublimatur, nec solo frigore in nubem concreseit, ad vtrumque Solis & syderum virtutes plurimum conferunt, non solùm vires Elementorum multiplicando, sed etiam vi quadam Magneticâ humorem plus aut minus attrahendo ac retinendo
pro

pro diuersâ eorum positione cœ-
lique figurâ; vnde dissimilis specta-
tur annorum ac temporum constitu-
tio: moles siquidem Aquatum illa
non solo frigore aut aëris soliditate,
sed potenti superiorum corporum
imperio librata cohibetur.

LXXIV.

D IVINÆ justitiæ ne sua suppli-
cia in vindictam deessent, O-
ceanum, qui capiti nostro immine-
ret, volatilem fecit, & ignita fulminis
tela superinduxit; vt quæ amore fle-
cti non posset hominum audacia ter-
rore sisteretur.

LXXV.

A ERI qui summam humidita- AER;
tem tribuunt, eò quòd difficile
suo termino continetur, facile autem
alieno, plurimùm errant, hoc enim
tenuium & liquidorum corporum,
non humidorum proprium est, atque
ita igni & cœlo, quorum naturæ ra-
riores sunt magis conuenit quàm a-
quæ aut aëri: nam corpora rara, quia

undique sponte fluunt, proprio termino consistere non possunt, propterea alieno egent: Sola corpora densa & firma suo ambitu & suâ superficie cohibentur, quod subtilia non possunt, quia præ tenuitate liquefcunt & se effundunt; & quæ rariora sunt, magis effluunt, ac minùs consistunt: Inde sequitur aërem esse corpus rarius, sed non humidius.

LXXVI.

AER nullam intensam ex se qualitatem habet, aliunde quandoque mutuatur. Ejus natura media est inter superiora & inferiora corpora, idè viciniorum qualitates & affectiones facilè induit; vnde fit, vt regio ejus inferior pro temporum varietate diuersimodè temperata sentiatur; cuius inconstantia à propinquiorum & crassiorum corporum, aquæ scilicet & terre, mutatione procuratur, quorum statum calor & frigus facilè immutant.

LXXVII.

LXXVII.

AER vniuersus Cœlum est, area Vniuersi, Naturę cribrum, per quod virtutes & influentię aliorum corporum trāsmituntur: media natura sparsas omnes Vniuersi naturas coniungens: fumus subtilissimus ab igne cœlesti in lumen, quasi flammam immortalem, accensus: lucis & vmbre, dici noctisq̃ue subiectum; vacui impatiens; diaphanorum primum, qualitarum ferè omnium & affectionum facillimus susceptor, nullius tenacissimus custos, spiritali naturę vicinus, propterea in arcanis philosophorum tractandis spiritus nomine designatur.

LXXVIII.

RE G I O aëris inferior collo & superiori parti alembici similis est, per eam enim vapores scandentes ad cacumen delati à frigore condensantur, mox in aquam resoluti pondere suo relabuntur. Sic natura per sedulas distillationes aquā subli-

mando, & cohobando eam rectificat, & exuberat. In huiusmodi Naturæ operationibus terra est cucurbita, & vas recipiens. Vicinior itaque nobis hæc æëris plaga, nubium regione, tanquam concamerato suo tecto terminata densior & impurior est cæteris sublimioribus.

LXXIX.

MEDIA æëris regio ea non est, in qua coguntur nubes, fiunt coruscationes, & ronitrua, quæ inferioris pars superior est, & terminus, sed quæ supra nubes est, ad quam aquea natura pondere attolli prohibetur, ea media dicenda est, quam tamen sulfureæ exhalationes vaporum grauitate liberatæ scandunt, & pererrant, & illic motu siue proprio, siue etiam alieno incalescentes ignescunt. Talia sunt ignita diuersi generis metecora, quæ media in regione conspiciuntur, vnde calido & humido, non aqueo, sed pingui, quale est ignis pabulum, illam abundare, conijcere licet. In illâ temperies & tranquill-

quillitas multa, quia tumultuosis non
virgetur flatibus, & leuiora tantum
inferioris naturæ excrementa in eam
euehuntur.

LXXX.

SUPERIOR regio, Lunæ vicina
tota aërea est, non ignea, vt falsò
in scholis dudum inualuit: Illic tran-
quillum purissimi aëris domicilium,
& vt æthereæ plagæ situ, ita naturâ
propinquum; nulla enim inferioris
Abyssi fuligine inquinatur. Tempe-
ries illic summa; puritas à cœli vici-
ni puritate parum remota. Eò loci
sphæram ignis comminisci philoso-
phum pudeat, qui violatis Naturæ
legibus, Vniuersi fabricam jamdiu
vastasset.

LXXXI.

IGNEM tanquam quartum Na- IGNIS.
turæ Elementum in supremâ aëris
regione, velut in sphærâ propriâ, prin-
cipes antiquæ philosophiæ statue-
runt, quod ita illis ordinis causâ &
suspicionem, magis quàm veritatis lu-
mine

mine visum est ; Ignem enim Naturæ alium à luce cœlesti nemo sibi fingat ; propterea sacer philosophus in sua genesi ignis mentionem non facit, quia lucem, quæ verus naturæ ignis est, primo die creatam dixerat; neque ignem Naturæ principium omisisset, cum Terræ, Aquæ, & Cœli volatiliū meminerit.

LXXII.

IGNIS ardentis regionem Lunari contiguam nemo sibi, nisi per somnium, fingat ; tantæ enim ignis intensissimi copię sustinendæ totus aër non sufficeret, quin vniuersam Orbis molem dudum deprædatus fuisset ; quicquid enim attingit prædo ille, statim depascitur, Mundi & Naturæ exitio destinatus.

LXXIII.

TALEM Naturæ vastatorem pro Naturæ elemento neque sublimis aër, neque ima tellus hospitio recipit ; Verum tyrannidem exercet ille plerumque in regno Naturæ, siue
in

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 59
in aëris sublimitate, siue in terræ pro-
fundo, siue etiam in eius superficie
accendatur. Iure itaque illum inter
gigantes & Mundi tyrannos excelsi
ingenij * Lullius numerat. Contra ^{* cap. ii.}
Naturam etiam dicitur, quia quic- ^{prior. teste.}
quid Naturam destruit, Naturæ ad-
versatur.

LXXXIV.

IGNIS noster communis partim
naturalis est, partim etiam artifi-
cialis: Illum à cœlesti ad vitæ com-
modum & necessitatē forsan mutua-
tus est homo, ejus radios vniendo; ac
vires multiplicando; vel etiam per at-
tritionem, aut duorum corporum
collisionem, Spiritu diuino ingenium
ad id suggerente.

LXXXV.

SVMMVS rerum creator igneum **IGNIS**
benigni caloris spiritum in globo **NATURÆ**
Solis posuit, vt lumen & calorem vi- **EST IN**
uificum cæteris Vniuersi corporibus **SOLE.**
inspiret, vnde cor totius fabricæ
mundanæ illum plures crediderunt,
ab

60 ENCHIRIDION
ab eo siquidem omnis generationis
& vitæ principium defluit : Qui
aliud ignis Elementum in rerum na-
turâ quærit, cæcutit, quia Solem
ignorat.

LXXXVI.

IGNIS itaque Naturę scaturigo
in Sole residet, cuius calor semper
æqualis & temperatissimus in se est,
licet nobis intensior aut remissior pro
accessu & recessu, eiusque radiorum
directione aut obliquitate, vel etiam
locorum situ & naturâ sentiatur. Il-
lum tanquam animam Mundi Natu-
ræ motum generandique facultatem
inspirantem plerique philosophorum
admirati sunt.

LXXXVII.

SOL non est vniuersi oculus ; vt
veterum non nullis placuit, sed
creatoris Vniuersi est oculus, quo
sensibiles suas creaturas sensibilibiter
intuetur ; quo blandientes amoris sui
radios in eas effundit ; quo se conspi-
cium illis exhibet : Vix enim insensibilis

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 61
fibilem authorem Natura sensibilis
agnouisset: propterea corpus tam no-
bile gloriâ suâ indutum sibi nobisq;
fingere voluit, cuius radij diuinitati
proximi sunt spiritus & vita.

LXXXVIII.

AB illo vniuersali Naturæ prin-
cipio calor omnis insitus tam in
Elementa, quàm mixta defluit, qui
Ignis nomen meruit; vbicunque e-
nim calor spontaneus, motus natu-
ralis, aut vita hospitatur, ibi suum
Ignem tanquam eorum principium,
& primum Elementorum motorem
occultauit Natura; à quo elementa
etiam sensibilia, seu Mundi nostri
prouinciæ elementantur, & velut ani-
mantur, arctius tamen terræ vtero
constrictus propter eius densitatem
& frigiditatem antiperistasis exci-
tantem inhæret.

LXXXIX.

IGNIS ille Naturæ mixtis insitus
humidum radicale, tanquam se-
dem propriam elegit, huius autem
domi-

domicilium præcipuum est in corde (licet per omnes corporis partes diffundatur) tanquam primo vitæ organo & centro Microcosmi, vnde Princeps ille Naturæ, velut ab arce sua imperans, omnes facultates, cæteraque organa harmonicè mouet; mixti humoribus, spiritibus, toti denique massæ Elementari motum, calorem & vitam inspirat: & quia Solis filius & vicarius est, omnia agit in quolibet Mundo minori, quæ Sol in maiori.

XC.

QUEM AD MODUM Sol medi-
dius inter reliquos Planetas lumine suo illos irradiat, virtute implet, spiritu viuifico in vitæ concentum conciliat: Ita spiritus Solaris in medio Naturæ Elementaris illi lumen influit, ac in opere, generationis Elementa congregat, vnit, ac viuificat.

XCI.

PRIMVM Agens in mundo est Ignis Naturæ, qui in globo Solaris sedem habens calorem viuificum per ejus radios in vniuersum Naturæ imperium diffundit, secum actus potentiam seminibus insinuans, principiumque motus & actionis in illis statuens, quo remoto cessat omnis motus, actionis & vitæ facultas.

XCII.

CALOR Naturæ & lumen Naturæ reipsâ idem sunt, ab eodem enim fonte, Sole videlicet, jugiter ac vniiformiter fluunt, sed officio distinguuntur; caloris quippe munus est ad interiora naturæ penetrare, luminis verò exteriora patefacere: caloris est occultas rerum naturas mouere; luminis, accidentia sensibilia tantum oculis subijcere; vtrumque Solis radij operantur: Sol itaque est primum naturæ organum, cujus accessu, & recessu omnes naturæ operationes per lumen & calorem variè regun-

reguntur, intenduntur ac remittuntur.

XCIII.

SECUNDVM Agens vniuersale est illud ipsum lumen, non tamen immediatè à fonte suo fluens, sed à corporibus densis ab ipso illuminatis, qualia sunt cœlestia, imò & ipsa Terra reflexum; lumen enim Solare corpora illa percutiendo eorum dispositiones & facultates mouet, contactuque illorum alteratur, ac dissimiles eorum virtutes per reflectionem radiorum in vniuersam Cœli Aërisque nostri aream diffundit, radiis enim illis tanquam vehiculis variæ tam multiplicium corporum affectiones in vniuersæ Naturæ salutem & concordiam vndequaque sparguntur, quæ à nobis influentiæ dictæ sunt. Hæc vera sunt primæque Naturæ Elementa, quæ spiritualia cum sint, se nobis sub Aëreâ Naturâ, vel etiam aquea communicant, quorum beneficio omnis fœtus ac vitæ munus tanquam Elementorum radicibus debetur,

XCIV.

XCIV.

AMOR Deorum antiquissimus AMOR
à Platone dictus, à diuino Spi- NATVRÆ
ritu nascenti Naturæ inspiratus fuit, GENIVS;
eiusque ingenio, tanquam Genius
præpositus. In primâ Vniuersi diui-
sione inter fratres primæuos familiæ
erciscundæ iudicium tulit; deinceps
in rerum generatione Præfecturam
exercuit.

XCV.

PRIMVM Amoris in rebus
Naturæ vinculum posuit Natu-
ræ Author inter materiam primam
& formam vniuersalem, cœlum &
terram, lucem & tenebras, Porem, &
Peniam, copiam nempe & inopiam;
pulchrum ac deforme. Secundus a-
moris gradus ex primâ illâ copulâ,
quasi parentum amplexu, in Elemen-
ta fluxit, quæ fraterno inter se animo
deuincta vniuersum Naturæ jus opti-
mâ ratione diuiserunt. Tertius & po-
stremus gradus in mixtis absoluitur,
quæ insitis & à Naturâ ingenitis
E amo-

amoris igniculis in sui similibus propagationem & multiplicationem feruntur. Triplicem hunc amoris nexum, tanquam nodum magicum, in rebus creatis diuinus Amor constituit, ut se, quasi per traduces, in vniuersas & singulas opificij sui partes extenderet: Amor siquidem basis est Vniuersi, Naturæ cubus, & firmissimum superiorum & inferiorum vinculum.

XCVI.

CON-
TRARIE-
TAS AB-
EST AB
ELEMEN-
TIS.

L A T E B R A S querant qui concordes Naturæ motus discordiæ emancipant; tota enim in agendo pacifica & beneuola Natura operatur, imò in generando est pruriens: Ipsa rerum Elementa, dum coeunt, tota in libidinem soluuntur, ut mutuis amplexibus coalescant, & ex pluribus vnum fiant.

XCVII.

R E S V R G A T Academia, ut nobis insinuet, quomodo prima materia primum contrariorum subiectum

jectum esse possit, & quî inter aduersariorû lites & pugnas quiescat amor? seu vehemens ille appetitus, quem in corde eiusdem materiæ situm agnouit Academiæ * Princeps, vt ^{* cap 9. lib. I. de Nat.} non minùs illa formam, quàm scemi-
na virum concupiscat? Annon hostes illi rerum semina & mixtorum corpora constituentes æternùm pugnando amorem & concordiam expugnabunt?

XCVIII.

QVI cupidinem inter materiam & formam; odium verò & repugnantiam in ipsâ materiâ & elementis constituunt, in hâc contrariorum positione sibi ipsis summè contrarij sunt; quippè in omnibus generatis, homine solo excepto, forma è potentiâ seu secretâ materiæ vi, ex eiusdem Academiæ dogmate, educitur; at quomodo id nisi per amorem? Si materia contrariorum dissidia radicitus patiatur, annon etiam forma, quæ ex altâ ipsius radice emergit, eandem vim sentiet? imò in

ipsis cunabulis opprimetur? Quis itaque sanus in ipso puncto mixturæ Elementorum, & informationis materiæ, Amoris & Naturæ matrimonio gladiatores istos præficiet? Quis prolem vniformem, annon potius monstrosam ex huiusmodi heterogeneo reluctantium parentum semine expectet?

XCIX.

DESINAT philosophus alterationis Elementorum, corruptionis & caducitatis mixtorum causam in repugnantia Elementorum quærere, sed culpam in materiæ primæ penuriam & imbecillitatem reiciat; neque enim in antiquo Chao

Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,

ut vulgò creditur, cum duæ tantum quatuor illarum qualitatum minimè aduersæ, frigiditas nempe & humiditas foeminæ & materiæ conuenientes, illi inessent; duæ verò reliquæ, caliditas & siccitas, quæ masculeæ sunt & formales, ex parte lucis informantis

PHYSICÆ RESTITUTÆ. 69
mantis processerint : Nec nisi post
aquarum recessum & lucis aduentum
terra Arida dicta est , quæ priùs hu-
mida & aquis mancipata erat.

C.

QUATVOR itaque illas quali-
tates , quas repugnantes vul-
gus credit , in materiâ primâ , nisi
post eius informationem non exti-
tisse recta ratio docet : Nec contra-
rietatem patiebatur illa in solitudine
suâ ; alij fuerunt eius morbi , nempe
opacitas , confusio , deformitas , fri-
giditas , humiditas indigesta , & im-
potentia ; quæ omnia morborum & lan-
guentis corporis indicia fuere : Cor-
ruptionis itaque labe à creatione suâ
infecta fuit , quam illa ad natos & ne-
potes traduxit in hæc infimâ & infir-
mâ Elementorum plaga hospitantes :
Propterea de Abyssu illâ tenebrosâ
non enuntiatur in Genesi , quòd esset
valdè bona , sed luci , cæterisque po-
stea creatis , elogium illud meritò re-
servatum fuit.

CI.

RIXAM & litigium à formâ in materiam effluxisse post vnionem quatuor illarum qualitatum in materiâ informatâ quis sanus suspicabitur? cùm sit ex essentia & intentione formæ materiam perficere, eamque in harmoniam, concentum & temperamentum pro viribus perfectum componere.

CII.

PRIMA per inimicas qualitates contraria fuerunt lux & tenebræ; lucibinæ qualitates, caliditas & siccitas, tenebris totidem, frigiditas & humiditas, penitus inter se oppositæ, quia intensæ, inerant: At postquam duo antiquissima illa Naturæ principia coierunt, tenebrosumque, materiale ac fœmineum à lucido, formali & masculeo principio informatum ac lumine imprægnatum fuit, tota Vniuersi materia, omnesque ejus plagæ gratiam luminis, suis tamen gradibus & differentiis distinctam,

etiam, susceperunt, ignea enim illa Spiritus luminosi tinctura nihil impenetratum reliquit: qualitates etiam quatuor prius intensæ, in materiâ informatâ per mixtionem remissæ, & sic optimè coalescentes amicitiam contraxerunt, ac in temperamentum consenserunt: concordēs itaque jam factæ in homogeneam Elementorum familiam transferunt, ut deinceps in mixtorum generatione nihil inimicum aut reluctans subesset, quo tranquillitas Naturæ motus perturbaretur.

CIII.

NEC in Naturâ contrariæ sunt **C**ŌTRA-
inter se quatuor illæ principes **RIETAS**
qualitates, sed tantum dissimiles ac **ABINTEN-**
diuersæ, neque mutuò se expugnant, **SIONE**
sed uniuntur & stricto fœdere coeunt: **QUALI-**
sic in remisso gradu calor & frigus **TATVM**
amicè conueniunt & commiscuntur **PROCE-**
in subiecto, ut mediam & téperatam **DIT.**
qualitatem, teporem nempe, producant: Quod si in gradu intenso non sine luctâ & pugnâ concurrunt, hoc ab intensiōis excessu & tyrannide

procedit, quæ duas qualitates pariter intensas & aduersas eiusdem dominij consortes & participes ferre sine tumultu non potest, qualitates autem intensas tanquam spurias & extraneas respuit Natura.

CIV.

ELEMEN-
TORVM
QUALITA-
TES SVNT
REMISSE.

NEMO itaque sibi fingat Naturam ignem intensum in Elementorum suorum familiam admittere, talis enim destruens esset, non generans, non secundum, sed contra Naturam, quæ violenta refugit, & temperatis gaudet, à quibus abest omnis pugna, omnis contrarietas: Non caloris vrentis, aut frigoris vastantis rabiem, non humidi aut sicci intemperiem Naturæ imperium patitur, in temperie benignè quiescit. Intensas igitur qualitates in rerum Elementis nemo quærat, remissas secundum plus aut minus inueniet.

CV.

CALIDVM itaque & frigidum,
humidum & siccum contraria
simplici-

simpliciter qui dixerit, errat; Terra enim, quæ maximè sicca ab Aristotele statuitur, Aëri, qui maximè humidus ab eodem habetur; repugnaret: Aqua pariter intensè frigida Igni intensè calido, ex eiusdem sententia, aduersaretur; hæc repugnantia quodlibet Elementorum vulgarium, seu quamlibet Mundi regionem intra spheræ suæ fines cohiberet, & à contrarij hospitio & ditione arceret propter antipathiam; aliter tamen rem se habere ratio & experientia nos docent; nam scrobes & concaua subterranea, imò ipsa Terræ viscera & pori aëre replentur, & intrinsecus Terræ humor quo omnia vegetabilia, tanquā proprio matris suæ lacte nutriuntur; nihil aliud est quàm aër calidus & humidus Terræ strictissimè adhærens, ei vim altricem & nutritiuam propinans; terræ pori sunt ipsius vbera, & humor aëreus ipsorum lac, quo ipsa rerum parens & alumna foetus suos alit, eisq; dat incrementum.

CVI.

QVI quatuor Elementa in totidem humoribus constituunt, naturam humidam quatuor qualitatum Elementarium susceptibilem, imò subjectum esse agnoscunt; quomodo ergo cōtrarias illas quas in eodem subjecto collocant, profitentur? quamuis enim quatuor illi humores suis differentiis distinguuntur, vnicam tamen basim omnibus communem, eandemque radicem habent, humorem videlicet, neque enim flava bilis ignē referens minùs humor est quàm flegma, quod Aquæ adscribunt: idemque de atra bile & sanguine sit iudicium, licèt comparatiuè non absolute quatuor Elementa in humido confundant.

CVII.

SI vlla esset in Naturæ qualitatibus & Elementis repugnantia, inter calidum & frigidum maxima intercederet, deinde inter Aquam & Ignem; at ignis & aquæ naturas sibi
non

PHYSICÆ RESTITUTÆ. 75
non aduersari multiplex, quæ sub
aquis fit generatio, satis convincit;
vbicunque enim sunt generatio & vi-
ta, ibi ignem esse necesse est, tan-
quam causam proximam, intrinse-
cam, efficientem, mouentem & alte-
rantem materiam ad generationem,

Inde hominum pecudumque genus, Aeneid. 6.

vitaque volantum,

*Et quæ marmoreo fert monstra sub
aquore Pontus;*

*Igneus est illis vigor & cælestis origo
Seminibus.*

CVIII.

QUATVOR illas primæuas qua-
litates rebus ipsis, & rerum Ele-
mentis innatas, & essentielles, ad Na-
turæ nutum permiscibiles, & ideo
non aduersas qui posuerit, non hallu-
cinabitur; sunt enim velut quatuor
organa, seu instrumenta, quibus Na-
tura in alterationibus & generationi-
bus suis peragendis utitur.

CIX.

CIX.

NATURA figulinam artem exercet, tota enim in materiâ suâ circulariter fingendâ occupatur: quatuor illæ qualitates sunt quasi rotulæ, quarum ope illa circulari, & lento motu opera sua gradatim, & sapienter informat.

CX.

EX illis quatuor rotis duæ, humidi scilicet & sicci, materiæ magis conueniunt, quia inter hos duos terminos Natura materiam versat, & vices suas peragit: binæ illæ qualitates materiæ proximiores sunt, quia passioni, & mutationi magis subiacent; cæteræ autem duæ, calidi & frigidi scilicet, magis sunt actiue, quia per vices suas priores illas alterant, & immutant; patiuntur illæ, istæ magis agunt; & sunt velut actiua Naturæ instrumenta passibilem materiam tractantis.

CXI.

CXI.

EX P L O D A M V S igitur illam contrariorum doctrinam, tanquam concordi naturæ contrariam, eamque à corrupto philosophiæ albo, cum bonâ Academiæ veniâ, stilo ferreo expungere; & in ipsius locum symbolum Concordiæ ascribere nobis liceat, quam natura consortem, & sibi coæuam agnoscit, cujus ope actiuorum cum passiuis blanda copulatio in omni generatione procuratur.

CXII.

QU I quatuor rerum Elementa ^{QUINTA} sibi mutuò aduersantia ex re- ^{ELEMEN-} cepta sententia, statuunt, quintum ^{TVM.} admittant necesse est, tanquam nodum & concordiæ vinculum, caduceatorem & pacis conciliatorem, secus perfectæ mixtionis, nec vllius temperamenti in opere generationis susceptibilia forent, sed errabunda sine clauo & rectore per vastum Naturæ pelagus neque portum neque par-

partum inuentura vagarentur ; & ita proletarium Naturæ genium fine suo fraudarent.

CXIII.

QUATVOR enim illa cum propter repugnantes qualitates æterna inter se odia exercere credantur, in mixtorum generatione adunari, nec placari possent, quin potius mutuo conflictu irruentia Naturæ abortum, magis quàm partum procurarent, nisi aduersa ipsorum studia cuiusdam naturæ quintæ cœlestis & temperantis beneficio in pacem & amorem flecterentur, quæ calidi & frigidi, sicci & humidi expers temperamentum inducat.

CXIV.

QVINTVM illud quod vocant Elementum, est spiritus æthereus, incorruptibilis, à lumine, motu & virtute cœlestium corporum in hæc inferiora defluens, Elementa admixtionem & vitam præparans, indiuidua Naturæ, quantum patitur
ipforum

ipforum constantia, à ruina prohibens, vnde sal Nature, nexus Elementorum, & Spiritus Vniuersi ab occultæ philosophiæ mystis nuncupari meruit.

CXV.

SI QVÆ inter rerum principia PRIMA
 contrarietas fuit, ea certè inter lu- CONTRA-
 cem & tenebras exiit, propter qua- RIETAS
 litates hinc inde oppositas; verùm INTER
 qualitates illæ vtriusque principii LVCES ET
 coitu temperamentum receperunt, TENE-
 & ab extremis mediæ & temperatæ BRAS
 prodierunt, talésque à primis in se- FVIT.
 cunda principia nempe Elementa
 transferunt.

CXVI.

EX T R E M A tantùm inter se
 contraria sunt propter qualita-
 tum oppositarum intensionem; quæ
 autem ab extremorum mixtione or-
 ta sunt, nequaquam inter se aduer-
 santur, quia media sunt: propterea
 elementa Naturæ minimè contraria
 habenda, quia sunt media, & à duo-
 rum

rum extremorum, lucis nempe & tenebrarum vnione & temperamento effluxa.

CXVII.

EX contrariorum, lucis & tenebrarum scilicet mixtione, non contraria, sed temperata produci Regis prophetæ carmen satis annuit, de æterno lumine in hæc verba erū-

**Psalm. 18.* pens; *Inclinauit cælos & descendit, & caligo erat sub pedibus eius &c. Posuit tenebras latibulum suum, in circuitu eius tabernaculum eius, &c.* Ipse lucis increatæ fons, ut gloriæ suæ infinitæ splendorem hominum oculis exhiberet, illum nebulâ & tenebrosâ caligine, quasi indumento, velauit, & luci tenebras admouit, vt ex vtroque extremo temperatam lucem produceret, ac immensi luminis supra vires humanas coruscationem temperaret. Iridem etiam à Deo datam in signum & tesseram fœderis cum hominibus initi, ac gratiæ diuinæ, ex tenebrarum & lucis mixtione productam affirmant philosophi; vt scilicet

cec

PHYSICÆ RESTITUTÆ. Si
cet ipsum temperatæ vindictæ diui-
næ symbolum à contrariis resultans
ex variis maximè cohærentibus &
amicis coloribus temperatum esset.

CXVIII.

QVI Terram, aquam, aërem, MUNDI
ignem sphaëris suis distincta PARTES
Mundi Elementa esse, eaque mutua NEQVE
inter se reciprocatione conuerti tra- ELEMEN-
diderunt, malè Naturę arcana per- TA SUNT,
scrutati sunt, partes siquidem Mundi NEQVE
integrantes, aut elementorum offici- INTER SE
nas dicere tutiùs erit : neque enim CONVER-
Mundi Elementa per proprias regio- TUNTUR.
nes separata sensibus se exhibent, sed
in matricibus suis occulta latent, do-
nec in mixtorũ generatione coëant,
& corpus constituant. Conuerti au-
tem inter se partes illæ Mundi non
possunt, quia nimium differunt ; nec
communis vna qualitas quâ illæ na-
turæ inter se deuinciuntur, tantam
mutationem operari potest, vt ex he-
terogeneis substantiis homogeneæ,
imo eadem penitus fiant.

F

CXIX.

CXIX.

SI quatuor illa quæ creduntur elementa, proprias naturas & domicilia per vices, quasi per nundinationes commutent, tota huius Mundi moles casui motuque fortuito mancipata perpetua fluctuatione versabitur, quæ tamen certa constantique lege & sede, partibusque distinctis à Deo firmata est; Terra enim mox aqua fiet; ex aqua aër; ex aëre ignis; & è conuerso; hoc pacto centrum in circumferentiam, & circumferentia in centrum migrabit; extremæ & mediæ Mundi partes locis suis vtrò se submouebunt, ita vt post longam sæculorum seriem ordo Naturæ penitus inuertatur, dum summa imis & ima summis perpetua confusione permiscebuntur. Qui sic ordinatam Mundi fabricam sibi fingit, opus tam egregium non Mundum, sed chaos & abyssum dici iubet, quod ordinis amica abhorret Natura.

CXX.

CXX.

EX T R E M A illa Mundi infe-
rioris corpora terram & ignem ET IGNIS
(positâ & non concessâ ignis spherâ) NON CÔ-
qui vices inter se obire tradunt, sibi VERTVN-
veritatique illudant, nimium enim TVR.
difficæ repugnantésque eorum natu-
ræ ab huiusmodi vicissitudine dissen-
tunt; summa quippe terræ frigidi-
tas, crassities & gravitas, summe Ignis
caliditati, subtilitati, & leuitati ita ad-
versantur, vt mutuam inter se con-
versionem non patiantur. Præterea
Terra, quæ fixa est, igni non ce-
dit, eiúsque vires despicit, si chemico-
rum placitis & vulgari experientię
fides habeatur, nec aliud ex eâ euolat,
præterquã humor pinguis aut aqueus,
vterque terræ extraneus. Si quid au-
tem in ignem Elementarem conuer-
ti posset, id leue & volatile fieri ne-
cesse esset, vt in eius spheram & na-
turam transferretur. Terra itaque
cùm sit omnium grauissima, & ideo
centrum: cùm sit omnium fixissima,
& ideo minimè volatilis, quomodo

in ignem conuerti, & ad ignis ſphæram euehi; aut Ignis omnium ſupremus & leuiſſimus, quomodo in terram, contra Naturæ leges, detrudi, eique eſſentialiter vniri poteſt? Aquæ & Ignis facilior eſſet commutatio, quia vno gradu proximiores ſunt, quàm Terra & Ignis.

CXXI.

QVI exhalationes ex terreſtri plagâ in aërem ſublimatas, quia illie igneſcunt, ideo terreas & in elementum Ignis conuerſas credidere, longè in vtroque falluntur; neque enim terreæ naturæ illæ ſunt, ſed potiùs aëreæ; Aër enim noſter propter aquæ contagionem humidus in ſiccæ terræ ſinu diu torpens pinguedinem contrahit, & Terræ conſortio humidum ſiccum temperat; vbi autem per Terræ poros & rimulas, calore urgente, exhalat; aut etiam materiæ copiâ vires multiplicante, non ſine ſtrepitu & fragore, concuſſo & effracto carcere erumpit, vnde Terræ motus & hiatus plurimi ſæpe cum ſtrage

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 85
strage sentiuntur; Exhalatio illa libertatem consequuta in corporum leuium regionem euolat, & illîc vago motu ac calore in sulfuream materiam plenius digesta accenditur. Materia itaque illa verè terrea non est, quia à pondere & frigiditate abhorret; sed quia ex calidi, sicci & humidi concursu pinguis facta est & combustibilis, Ignis accidentalis fomes, citius quàm Ignis Naturæ & elementaris censerî debet: Spuria quædam illa generatio est, quæ inter Elementa referri, nec eo nomine indigari meruit: propterea rectè ab Aristotele huiusmodi ignitiones imperfectè mixta dicuntur. Idem de fumo combustorum iudicandum; fumus enim, quia pinguis est, facilè flammam concipit, quæ nihil aliud est, quàm fumus accensus.

CXXII.

IGNIS pingui vescitur, eius pabulum est pinguedo: pingue autè humidum aëreum est sicco contemperatum; vnde licet materiam sulphu-

F 3 ream

ream extrinsecus siccam frequentius intueri & sicco terminatam, qualia sunt sulfur vulgare, puluis tormentarius, & similia, quæ licet exterius sicca videantur, interiùs tamen pingue humidum occultant, & in illud igne admoto resoluuntur.

CX XIII.

SVPINO etiam errore labuntur, qui lapides & corpora quædam graua nonnunquam in Aëre generata, ac inde per fulgurationes, fulmina & nubium eruptiones dejecta conspicati Ignem lapidescere, & in terram conuerteri, aut terram eò deferri sibi persuaferunt; quod longè aliter se habet; materia enim illa indurata nunquam Ignis aut terra fuit, nec à sphærâ igneâ, si quæ talis est, aut terræ corpore egressa; Verum pinguis & viscosus humor, quasi luteus, in nube, tanquam in fornace inclusus, velut opus fictile, per ardorem ignescentium exhalationum ita perstringitur ac decoquitur, vt lapidescat; inde vibrata fulminis jaeula conspecta sunt:

Huius-

Huiusmodi meteora sunt tumores, grauedines, morbi denique Naturæ, non Elementa. Simili modo, sed lentiore, calculus ex flegmate in renibus aut vesicâ, quandoque in stomacho generatur: sua enim meteora etiam microcosmus habet.

CXXIV.

IGNIS Naturæ ab igne nostro artificiali aut accidentali longè alius est, plurimumque inter se dissentiunt. Ignis naturæ duplex est, vniuersalis, & particularis siue indiuiduus: Vniuersalis per omnes vniuersi partes vndique diffunditur; corporum cœlestium propensiones ac virtutes suauiter excitat & mouet; globum hunc nostrum rerum generationi destinatum pullifico semine imprægnat ac fouet, feminibus vires infundit, implicatas Naturæ vires explicat, Elementa miscet, materiam informat, arcanum denique Naturæ aperit; fons autem eius est in Sole, qui tanquam cor Vniuersi calorem viuificum, quasi amorem suum, in

omnes plagas effundit. Particularis autem ignis Naturæ est cuiuslibet mixto ac indiuiduo insitus & innatus, qui ab illo vniuersali tanquam riuulus emanat, omniâq; in suo Microcosmo analogicè, quæ Sol pater eius in Microcosmo operatur. Ignem autem nostrum communem omni generationi aduersantem, non nisi ex præda viuentem, ex aliena ruina subsistentem, vitæ destructorem, cineri omnia destinantem, quis non potius Naturæ hostem, quàm hospitem, excidium, quàm vitæ columen dixerit? Qui autem in æërea plaga generantur ignes, casui magis, quàm consilio Naturæ debentur.

CXXV.

TERRA
ET AQUA
NON CON-
VERTVN-
TVR.

NE QV E proxima situ terræ & aquæ corpora inter se conuertuntur, sed propter vicinitatem commiscantur tantùm, ita vt aqua terram diluat, & terra aquam inspisset, inde fit limus, neutrum corpus, sed medium inter vtrumque, cuius si vi caloris fiat resolutio, fiet & integra vtriusque

utriusque naturæ separatio : Aqua euolante, Terra subsidet, neque mutua fiet earum conuersio, sola enim utrique communis qualitas frigiditatis id non operabitur, cùm siccitatis, & humiditatis auersio non minùs valeat ad resistendum, quàm mutuus frigiditatis utrinque consensus ad cōcundum : Tum etiam quia terræ siccitas & fixatio humiditati, & volatilitati aquæ aduersantur ; sic vnica tantùm qualitas alterationi consentiens datur, plures autem dissentientes, quæ in resistendo præualebunt. Occurret etiam Natura, quæ ad sui conseruationem semper parata, ad ruinam, & immutationem nunquam nisi coacta, aut victa inclinatur.

CXXVI.

VNIVERSVM terræ globum non minùs constantis naturæ esse, quàm cœlum, lunam ac stellas licet suspicari ; si enim centrum Mundi sit, vt creditur, non minùs necessaria est eius constantia, quàm cæterorum corporum Vniuersi : Quin etiam terra eadem nunc est, absque vlla

vlla essentiali immutatione, quæ ab initio fuit, quæ ad finem vsque sæculorum futura est. Quod si detrimentum quoddam vniuersale cataclysmo passa sit; aut particulare per accidens, veluti chasmate, aut maris fluminumue impetu; id supremo rectore totius imperij sui aut prouinciarum leges ad nutum immutante, aut Mundi concentus discordiâ, Naturæque laborantis morbo, magis quàm terræ propensione aut vitio contigit: Labores enim & morbos suos omnia Vniuersi corpora patiuntur, licèt diuersimodè pro Naturæ discrepantiâ & perfectionis differentiâ, eorum tamen naturam & constantiam, ratione totius, accidentia non immutant. Soli Deo æterno absoluta constantia & impassibilitas conuenit; at cœlum, aqua, terra, & cætera vniuersi corpora secundùm essentiam suam perstant vsque ad constitutam ætatis suæ periodum.

CXXVII.

SI QVÆ quatuor illarum natura-
 rum ad mutuam conuerfionem
 propenfio, mediarum longè validior
 eft; Aqua enim & aër maiori inter
 fe affinitate, quàm cum cæteris, aut
 etiam quàm cæteræ inter fe conjun-
 guntur, fiquidem non tam qualitati-
 bus, quam qualitatum intenfiōe &
 remiffione, neque tam fecundùm na-
 turam, quàm fecundùm accidentia
 difcrepare videntur; nam cùm aqua
 frigiditatem & humiditatem jure
 Naturæ fibi vindicet, vtramque infe-
 riori Aëris plagæ ratione commercii
 communicat; (Aër autem nullam
 penè propriam qualitatem, præter
 fummam tenuitatem, obtinet, cæte-
 ris tamen imbui capax, propterea
 naturæ cœleftis eft, quæ ex fe tem-
 peratiffima, & nulli propriæ qualita-
 ti addicta cùm fit, alienas, nempe
 corporum cœleftium difpofitiones,
 influxus & virtutes facilè fufcipit &
 communicat) Densitas & raritas,
 quæ remiffæ confines funt, præcipuam
 inter

AQUA ET
 AER NON
 CONVER-
 TVNTVR.

inter Aquam & Aërem nostrum differentiam statuere videntur; eâ de causâ in sacrâ Genesi Deum aquas ab aquis separasse legitur, quasi vnius naturę ratione situs diuisio veriùs quàm ratione essentiaę mutatio facta fuerit.

CXXVIII.

VICINÆ tamen duæ illæ naturæ veram & essentialem reciprocactionem non patiuntur; verùm secundùm quid, nec omninò, sed quodammodo conuertuntur, eaque in inferiori solummodò aëris regione commutatio exercetur; quæ nubium conuexitate terminatur, nec mediam, multò minùs superiorem offendit. Aqua, quia ope rarefactionis fit vapor, euolat, & in aërem magis attollitur, quàm conuertitur, vapor autem ille condensatus & in aquam resolutus relabitur. Hanc vnius tantùm naturæ circulationem & in se reuerfionem, duarum conuerfionem antiquitas professâ est, sensus fallaciâ, magis quàm mentis lumine ducta; lynceis enim oculis vniuersæ Naturæ

Naturæ arcana perquirenti res aliter se habere inuenitur. Vaporem etiam tenuissimū qui simpliciter Aërem dixerit, fallitur, cū vapor sit corpus quoddam medium & imperfectum inter duplices aquas superiores & inferiores, aquam nostram & aërem, neutrum tamen, quod quantumvis rarefiat, nūquam ad sublimem aëreæ nobilitatis gradum exaltabitur; spurius aër fiet, sed non naturalis & legitimus: neque limpida aëris natura tantū deprimetur, & à puritate suâ recedet, vt in vaporem, nubem aut aquam crassescat: primæuam siquidem illam aquarum separationem, quam re verâ actūque fecit Spiritus Architectonicus, statutóque partium Mundi terminos, quos indelebili suo sigillo signauit Dominus, nouâ confusione delendi aut amouendi jus Natura non obtinuit.

CXXIX.

ALTIORI rem indagine pene-
 trantes terram tanquam Mun-
 di huius vterum, vas generationis,
 multi-

AQVA SO-
 LA CIR-
 CVLATVR.

multiplicis & penè innumeræ pro-
lis matrem agnoscent, quæ in prin-
cipio creationis à supernatantium a-
quarum dominio liberata, suâq; juris
facta arida & sicca remansit, ejûsque
corpus densius factum in operis cen-
trum & tanquam fundamentum cef-
sit, ac patentem vegetabilibus ani-
mantibûsque aream exhibuit; quò
tamen frequentissimæ generationi
apta fieret, humore indigebat; ejus
indigentia à diuinâ sapientiâ proui-
sum est; eam ob rem aqua ab initio
volatilis facta est, vt in vapores eue-
heretur, qui frigore in nubem con-
creti tepore iterum in aquam solue-
rentur. Hoc diuinæ mentis artificio
terræ vbertati consultum fuit; sicci-
tas, quæ sterilitatem minabatur, lar-
go humore temperata est, matris vte-
rus fœcundatus. Sola itaque aqua ad
irrigandum Terræ gremium circula-
tur, aut veriùs in inferiori aëris regio-
ne, tanquam in alembico distillatur,
vt per cohobationes & reiteratas di-
stillationes exuberata superiorum &
inferiorum vires consequatur, cœ-
lesti-

lestique imbuta Nectare Terræ sinum efficacius emolliat, ac prolificâ virtute imprægnat. Summus rerum opifex, qui Naturâ pro arte vtitur, opificio suo nihil superfluum addidit, nihil desiderandum reliquit.

CXXX.

QUONIAM autem Aqua est Mundi menstruum, rerum semina & Elementa in se continet ac fouet; dum itaque illa circulatur, vera etiam Naturæ Elementa, quæ Terræ tanquamatrici & vasi generationis, Aquæ verò tanquam menstruo insunt, etiam rotantur: vapor itaque terræ aquæ & aëris elementa insunt, cum ipso sublimantur & exuberantur: Non quidem Terræ, Aquæ & Aëris corpora, quæ sphaeras suas habent, & Mundi plagas constituunt, sed ipsa Naturæ Elementa spiritualia, quæ in illis habitant & delitescunt, ex quibus lapides & alia corpora in aëre, igne excoquente, generari possunt; ubi enim omnia Elementa optimè mixta, qualia sunt in vapore, concurrunt,

currunt, corpora generari possunt; verum quando extra matricem convenientem fit huiusmodi generatio, velut in Aëre, mixta producuntur imperfecta, non tam ex defectu mixtionis, quàm matricis.

CXXXI.

AQUA mediam inter Terram & Aërem naturam & sedem obtinens vtrumque suâ mobilitate & inconstantiâ perturbat: Aërem atrâ fuligine infestisque vaporibus inquinans: Terram profluvio plerumque immergens: aëri turbines, terræ ruinas, in vtroque corruptionem procurat: superioris hospitium leuitate, inferioris domicilium grauitate hostiliter inuadit: sui copiâ aut inopiâ anni tempora Naturæque ordinem inuertit: Omnem vtrinque viciniam fragore & tumultu imperiosa mouet & concutit. Tota eius natura cùm sit foeminea, illam quasi foeminam ac malum necessarium Mundo dedisse videtur summus creator: sic illa omnia pro imperio sibi arrogat, & quæ in
Naturæ

Naturæ commodum sunt ei concessæ vires, in perniciem plerumque vertit. Denique diuinæ justitiæ flagellum est, vltrix Nemesis, quæ sceleribus generis humani vindicandis destinata in pœnam irruit, spem opesque superbix radices variis induta figuris cœli ludibrium facit.

CXXXII.

UNIVERSALES Naturæ quod crassiores, eò etiam impuriore; quod tenuiores, eò mundiores: Terra quia densior est Aquâ, eò ignobilior; sic aqua aëre, aër cœlo; Regionum autem cœli sublimior, quia subtilior, ideo nobilior sanè habenda est. Indubitata enim veritatis est naturas spirituales corporeis longè præstantiores, & spiritualibus viciniore perfectioni proximiores esse.

CXXXIII.

GENERATIONIS & corruptionis fundamentum est in humido, in utroque enim Naturæ labore, humor ex elementis primum est patiens,

tiens, primum formæ sigillum susci-
piens: Illi facilè spiritus naturales
vniuntur, quia ex eo manant; facilè
in illud redeunt, quia ipforum radix
est: in illo & per illud cætera ele-
menta miscentur. Nec minùs in mix-
tis & indiuiduis, quàm in Mundo hu-
midum Elementum tam in opere ge-
nerationis, quàm nutritionis circula-
tur; opus enim vtrumque iisdem ra-
refactionis & condensationis instru-
mentis, iisdem medijs, spiritibus nem-
pe, fieri Naturæ placuit.

CXXXIV.

TERRA est vas generationis, Aqua
est menstruum Naturæ virtutes
feminales etiam formales in se com-
plectens, quas à Sole tanquam mascu-
lo, & formali vniuersaliq; principio
mutuatur; ab eo enim ignis Naturæ
formalésque spiritus rerum semini-
bus influunt, quibus omnia genera-
tioni necessaria insunt, calido innato
in humido latente. Optimè * Hip-
pocrates hæc duo elementa ignem &
aquam omnia posse, omnia illis inesse
affirma-

* lib. i. de
Diata.

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 99
 affirmavit: à primo siquidem binæ
 qualitates masculinæ calidi & sicci:
 ab altero totidem fœmininæ frigidi
 & humidi effluentes in mixtorum ge-
 neratione concurrunt & commiscē-
 tur: duobus illis tanquam præcipuis
 Elementis duo maiora luminaria
 præsent, Sol ignis Naturæ author, &
 Luna humorum domina.

CXXXV.

CIRCVLATIONEM volatilis Ele- TRES
 menti triplici actione & veluti CIRCUL-
 instrumento adimplet Natura, nem- LATIONIS
 pe Sublimatione, Demissione, siue ROTÆ
 Refusione & Decoctione, quæ diuer- SIVE CIR-
 so indigent temperamento. Sic benè CVLI.
 ordinata Naturæ intentio per varios
 errans motus opera sua interrupta ad
 finem propositum dirigit, & per vias
 oppositas ad eundem scopum tendit.

CXXXVI.

SUBLIMATIO est humide gravis- PRIMVS
 que naturæ in leuem conuersio, si- CIRCUL-
 ue in vaporem exhalatio: cuius finis LVs.
 & utilitas triplex est: primò vt per

attenuationem corpus crassum & impurum mundetur, & fecibus suis sensim exuatur: Deinde ut per sublimationem superiorum virtutes, quæ continuò defluunt, largiùs assequatur. Denique ut per huiusmodi euacuationem Terra superfluo & prægrauanti humore exoneretur, qui ejus meatus occupans caloris actionem & spirituum naturalium transitum impedit, imò violenter ipsos suffocat: Hæc humidi superuacui subtractio obstructionum causam amouet, & fastidientem Terræ stomachum subleuat, eumque digestionem aptiorem reddit.

CXXXVII.

CALORIS autem impulsu humor sublimatur: Igne suo quippe tanquam proprio instrumento utitur Natura, ut corpora humida rarefaciat: Idè vapores, ex quibus nubes & pluuiæ generantur, brumali & verno tempore frequentiores attolluntur, quia Terræ vterus tunc calido & humido magis abundat, humor autem est

PHYSICÆ RESTITVTÆ: 101
est causa materialis, calor efficiens
vaporum & exhalationum. Calorem
quodammodo intensum in subliman-
do exhibet Natura, inter fines & lati-
tudinem temperamenti dum cohi-
beatur.

CXXXVIII.

DEMISSIO secunda Naturę ro-
ta in opere circulari est spiri-
tuosi vaporis in corpus densum &
aqueum reductio: siue rarefacti &
sublimati humoris iterumque con-
densati refusio: ac in terram descen-
sio vt eam exuberato liquore diluat,
& quasi nectarco cœlestique potu
imbibat.

CXXXIX.

TRIA intendit Natura irrigando:
primò vt non effundat, sed sen-
sim humorem suum exuberatum di-
stillet, ne gurges fiat, & aquę copia
spiritui viuifico in Terrę visceribus
permeanti aditus præcludat, ac in-
trinsecum Terrę calorem extinguat:
omnia enim sua beneficia prudens ac

justa illa gubernatrix in pondere, numero & mensurâ largitur. Secundò vt per diversa stillicidia & varia sub specie humorem distribuat, pluuiam scilicet modò dēsiolem, modò rariorem; modò rorem, modò pruinam; modò largius, modò parcius effundens, vt Terræ plus minúsue sitienti pro appetitu vel necessitate porum exhibeat. Tertiò, vt non continuò, sed per vices, & intermixtis alijs operationibus irrigationes fiant; Soles enim imbribus, & imbres Solibus, dies noctibus, & noctes diebus alternatim succedunt.

CXL.

FRIGVS tenuissimum siue potiùs calor deficiens & expirans elatos in mediam regionem, ibique concretos vapores laxat & caducos facit: calor siquidem immoderatus dissipat eorúmque condensationem impedit: frigus etiam intensum eos ira perstringit & congelat, vt humorem deciduum exhibere non possint.

CXLI.

CXL I.

POSTREMA circuli Naturæ rota ^{TERTIVS}
 siue actio est Decoctio, quæ nihil ^{CIRCVR}
 aliud est, quàm humoris crudi inter- ^{LVS.}
 ræ gremium instillati digestio, matu-
 ratio, & in alimentum conuersio.
 Hæc aliarum scopus & finis videtur,
 quia est laboris remissio, & cibi per
 antecedentes labores quæsitæ perce-
 ptio: susceptum enim humorem cru-
 dum vi caloris interni conterit, co-
 quit, ac digerit ferè immota & somno
 correpta, Ignem secretum, veluti pro-
 prium Naturæ instrumentum in sum-
 mo silentio & quiete mouens, vt cru-
 dum illum liquorem cum sicco tem-
 peratum in pabulum conuertat. In-
 teger hic est Naturæ circulus, quem
 per diuersos laboris & caloris gradus
 illa reuoluit.

CXL II.

CONNEXÆ & ita correlatæ in-
 ter se sunt tres istæ Naturæ ope-
 rationes, vt finis vnus sit alterius ini-
 tium, & ex ordine necessario per

vices succedant secundum Naturæ intentionem. Sic intertextæ & concatenatæ sunt vicissitudinis leges, ut in Vniuersi commodum conspirantes mutuas sibi præstent operas.

CXLIII.

EXTRA suos cancellos tamen in-
uita plerumque trahitur Natura,
nec certis insistit vestigijs, maximè in
directione elementi humidi, cuius le-
ges interruptæ fallunt, & facilè vim
faciunt & patiuntur, tum propter
volatilis naturæ inconstantiam: cum
etiam propter variam superiorum
corporum dispositionem, quæ hæc
inferiora, humorem præsertim incli-
nant, & à suis legibus deflectunt ad
nutum æterni moderatoris, qui illis
tanquam instrumentis & organis uti-
tur ad mouendam Vniuersi machi-
nam: inde fallax & inconstans man-
sionis huius nostræ temperies, & im-
mutata anni tempora deprehendun-
tur: Sic terræ vterus variè affectus
copiosius, aut parcius generosos aut
effætos foetus nobis parit: Sic aër vi-
cinus

cinus purior aut impurior sanitatem
aut morbos inducit : humidâ naturâ
omnia apud nos reuolvente.

CXLIV.

QVONIAM inferiora à superio-
ribus legem accipiunt, quorum
natura & affectiones homini maxi-
mè incognitę sunt, idè fallax & in-
certa nobis est Coeli nostri regula;
Naturæ tamen intentionem, magis
quàm actionem; ordinem magis quàm
ordinis turbationem ob oculos sibi
proponat philosophus.

CXLV.

HUMIDÆ Naturæ volubilitatem CIRCUM-
non solum in generali Mundi, LATIO
verum etiam in particulari, mixto-NUM MORIS
rum harmoniâ licet obseruare : Per IN MIXTIS,
reuolutionem enim humidi illa ge-
nerantur, nutriuntur & augentur: de-
siccando, humectando, & digerendo,
quapropter tres illæ Naturæ opera-
tiones cibo, potui & somno compa-
rantur, quia cibus sicco responderet,
potus humido, somnus verò deco-
ctioni.

CXLVI.

CXLVI.

HOMO ne somnia sibi fingat ; dum varijs gloriatur titulis, dum sibi soli quasi proprium Microcosmi nomen vendicat , quod in materiali ejus opificio naturales Macrocosmi motus analogicè percipiuntur: quodlibet enim animal, etiam vermiculus: quælibet planta, etiam Alga, Mundus est exiguus majoris imaginem referens: Extra se ergo Mundum quærat homo & vbique inueniet: creaturarum siquidem omnium idem Archetypus est, à quo infiniti Mundi ex eadem materiâ, formâ tamen dissimiles procreati sunt: Homini itaque deiectio & humilitas, soli Deo gloria tribuatur.

CXLVII.

AQVÆ
FERMEN-
TATIO.

INFERIORES naturæ à superiori-
bus fermentantur: aqua autem moræ impatiens cœlestium muneribus occurrit: aër quippe vapor aduolanti peruius cum hospitio in nubium regione, quasi in aula excipit: quò

quò priusquam perueniat , corpore quodammodo in spiritum verſo, humida natura pondere ſuo exiit, vt additâ celeritate votum citiùs expleat, & ambigux naturæ priuilegio fruatur.

CXLVIII.

SOL interim cœleſtis chori Princeps & ſuperiores naturæ inferiorum ſatagentes jugi afflatu ſpiritus viuificos, tanquam riuulos à puriſſimis ſuis fontibus ſcaturientes inſtillant: vapores autem aut rari nâtes in aëre, aut in nubem, quaſi in ſpongiam naturæ concreti neſtar illud ſpirituale auidiſſimè ſugunt, & vi quâdam magneticâ ad ſe trahunt, quo ſuſcepto intumeſcunt, & prolifico illo ſemine imprægnati, quaſi reddito pondere, in rorem, pruinam, pluuiam, aut aliam naturam humidam ſoluti in terræ gremium relabuntur; illa autem elementorum mater reducem humorem vtero excipit, & cœleſti ſemine grauida innumeros ſuo tempore emit- tit foetus, plus minùſue generoſos, pro ſeminis

ELEMEN-
TORVM
PER A-
QVAM
FERMEN-
TATIO.

feminis virtute, tum etiam matricis dispositione. Aquę etiam inferiores huius cœlestium beneficentię participes fiunt; quoniam vnum cum Terrę globum constituunt, communia fiunt ipsis superiorum beneficia: Per aquę autem Naturam cętera elementa fermentantur.

CXLIX.

FERMENTVM autem illud est spiritus viuificus à superioribus naturis in has inferiores defluens, sine quo terra iterum inanis & vacua fieret; est enim vitę semen, sine quo neque homo, neque vllum animal, neque vegetabile aliquod generationis aut vitę beneficio potiretur: neque enim solo pane vivit homo, sed maximè cibo illo cœlesti, aëre scilicet spiritu huiusmodi afflato & fermentato.

CL.

TRIA elementa materialia quia in rerum compositione remota sunt, soli Deo & Naturę obediunt,
nec

TRIA E-
 LEMENTA
 SE-
 VNTA

nec artis aut ingenij humani leges patiuntur: Tria autem alia ex priorum illorum copulâ nascuntur; quæ per viam resolutionis extracta in mixtorum compositione proxima esse satis arguunt, Sal nempe, sulfur & Mercurius. Et ita trinitatem Elementorum & vniuersæ Naturæ sigillum esse fit manifestum.

CLI.

HORVM trium posteriorum Elementorum species ex triplici trium priorum matrimonio generantur; Mercurius siquidem ex Terræ & Aquæ mixtione; Sulfur ex Terræ & Aëris amplexu: Sal verò ex aëris & aquæ condensatione producitur; nec plures dari possunt eorum combinationes. Ignis Naturæ omnibus, tanquam formale principium inest, cœlestium virtute influente & cooperante.

CLII.

NEQVE ex quolibet priorum corporum concursu posteriora generan-

generantur; ex terrâ enim pingui & aquâ limpidâ optimè dilutis & mixtis exit Mercurius: Ex terræ autem subtilissimæ & siccissimæ, & aëris humidi consortio sulfur generatur: Sal denique ex aquâ crassâ ponticâ & falsâ & aëre crudo intercepto con-
crescit.

CLIII.

DEMOCRITI sententiam, omnia corpora ex Atomis fieri, à Naturâ alienam non esse licet affirmare; eum enim ratio & experientia à calumniâ vindicant: elementorum quippe mixtionem obscuro sermone velare, nec reticere omninò voluit ingeniosus Philosophus, quæ ut Naturæ intentioni congruat, per minima & actu indiuisibilia corpuscula fieri necesse est, secus in corpus continuum & naturale non coalescerent elementa. Docet nos experientia in artificiali mixtorum resolutione & compositione, quæ per distillationes exercentur, perfectam duorum aut plurium corporum mixtionem non fieri,

fieri, nisi in subtili vapore : At longè subtiliores mixtiones suas & quodammodo spirituales facit Natura, quas Democritum intellexisse faniùs credendum est, corporum enim crassities mixtioni obstat , propterea quantò magis res attenuantur , tantò mixtioni aptiores fiunt.

CLIV.

TRIPLEX in mixtis existentia TRIA
gradus tria summa mixtorum SUMMA
genera exhibet, nempe Mineralium, MIXTO-
Vegetabilium & Animalium. MIN- RVM GE-
eralibus in Terra generari : Vegetabi- NERA.
libus in terrâ & aquâ radices agere :
Animalibus in terrâ, aquâ & aëre nas-
ci & vesci Naturę lege cōcessum est;
omnibus tamen Aër præcipuus est
vitæ fomes & pabulum.

CLV.

MINERALIA simpliciter existe- MINE-
re, nec viuere creduntur ; licet RALIA.
Metalla ex mineralibus præcipua vi-
tâ quodammodo prædita dici possint,
rum quia in ipsorum generatione sit
quasi

quasi coitus, & duplicis seminis, masculinei & foeminei, sulfuris scilicet & mercurij commixtio, quæ duo per longam & multiplicem circulationem rotata, purgata, sale Naturæ condita & fermentata, ac in vapore subtilissimo perfectè mixta in limum & mollem massam, spiritu sulfuris mercurium paulatim congelante, formantur; moles autem illa tandem concrefcit, & in corpus metallicum roboratur.

CLVI.

TVM etiam quia metalla perfecta potissimum, vitæ principium in se recõdunt, Ignem videlicet insitum cœlitus infusum, qui sub duro metalli cortice hebes factus, motus expers, & velut thesaurus incantatus latet, donec solutione philosophicâ & subtili artificis ingenio libertatem consequutus spiritum subtilem & cœlestem animam per vegetationis motum potenter explicet, tandèmq; in summam artis & Naturæ perfectionem exaltetur.

CLVII.

CLVII.

VEGETABILIA autem animâ **VEGETA-**
 etiam seu spiritu vegetante po- **BILIA.**
 tiuntur; motu vegetationis crescunt,
 & multiplicantur; sensu verò & mo-
 tu animali carent. Eorum semina
 hermaphrodite sunt naturæ, quod-
 libet enim granum singulare continet
 semen prolificum absque copulâ, aut
 duplicis seminis mixtione: licet in
 omni ferè Vegetabilium specie v-
 trumque sexum reperiri experientia
 doceat.

CLVIII.

ETIAM in vegetabilium semini-
 bus spiritum secretum Deus oc-
 cultauit, generationis autorem speci-
 fico caractere insignitum, qui penitus
 celestis est, ac ætherei luminis radius,
 corruptionis expers, in quo specifica
 forma conseruatur sub corpore cu-
 juslibet indiuidui, quo per corruptio-
 nem emollito & resoluta spiritus ille
 immortalis à viuifico & homogeneo
Solis calore euocatus in stirpem no-
 uam

uam confurgit, ac in eam antiquæ formam traducit.

CLIX.

ANIMA-
LIA.

ANIMALIA præter existentiam & vegetandi facultatem animâ sensitivâ præcellunt, quæ in ipsis est principium motus & vitæ. Animal itaque in summo rerum inferiorum gradu situm opus Naturæ in regno Elementari complet, propriè viuit, propriè gignit, in eo sexum vtrumque verè distinxit Natura, vt ex duobus tertium producat, proles videlicet: Sic in perfectioribus perfectius elucescit Trinitatis symbolum.

CLX.

HOMO
MICRO-
COSMVS.

HOMO animalium & inferioris Mundi Princeps, vniuersæ Naturæ compendium habetur, anima quippe ipsius diuini luminis radius est immortalis: corpus est elegans Elementorum congeries: Interiores & imperceptibiles sensuum facultates, quibus quæcunque obuia deprehendit homo, penitus sunt cœlestes, & velut

PHYSICÆ RESTITVTÆ. II
 velut astra rerum cognitiones influē-
 tia. Motus & animi perturbationes
 sunt veluti venti turbines, fulgura-
 tiones, tonitrua, & meteora, quæ in
 aërea spirituum regione ebulliunt,
 cor & sanguinem commouent: Me-
 ritò itaque Microcosmus homo di-
 ctus est, & absoluta Vniuersi ima-
 guncula.

CLXI.

NON solùm homo, verùm etiam QUOD-
 quodlibet animal, quælibet plā- LIBET
 ta Microcosmus est: Sic vnumquod- MIXTVM
 que granum aut semen est Chaos, cui EST MI-
 totius Mundi semina compendiosè CROCOS-
 insunt, ex quo exiguus suo tempore MVS.
 Mundus proditurus est.

CLXII.

QVÆCVNQVE perfectè Naturæ MIXTA
 mixta vitâ prædita corpore, spi- VIVEN-
 ritu & animâ constant: corpus ex li- TIA COR-
 mo fit cui omnia materialia ad gene- PORE, SPI-
 rationem necessaria insunt; ex duo- RITV, ET
 bus enim maximè corporeis elemen- ANINA
 tis, Terrâ scilicet & Aquâ corpo- CONS-
 tant. TANT.
 H 2 ra CORPV S.

CLXIII.

SPIRITVS **SPIRITVS** est purissimi aëris vel
Setiam ætheris portiuncula; inter
animam & corpus media natura, v-
triusque nodus & vinculum, Animæ
capsula & vehiculum subtilioribus &
spiritualibus corporis partibus ad-
hærens.

CLXIV.

ANIMÆ **A** **NIM A** siue forma mixti est
Ignis naturæ scintilla, lucisue
coelestis radius imperceptibilis è po-
tentiâ seminis seu materiæ per mo-
tum generationis in actum produ-
ctus, corpori elementari mediante
spiritu alligatus, mixto dans esse suum
speciale, proximum vitæ principium
& causa efficiens: Agit autem se-
cundum materiæ dispositionem &
organorum vires.

CLXV.

A **NIMÆ** siue formæ natura, quia
tota lucida est, in animalibus
præfer-

præsertim, tantum ab opaca & terrestri corporum materiâ distat, ut ei penitus sit irrationalis, & citra omnem proportionem eâ nobilior, ac ideo strictissimo nexu, quali in operibus suis utitur Natura, corpori alligari nequaquam posset propter disconuenientiam ac distantiam, nisi proprii & potentis cuiusdam medijs virtute & lenocinio conjunctio & quasi ferruminatio fieret, propterea subtile medium inter vtrumque statuit prouidus rerum creator, spiritum scilicet æthereum, qui nascentis formæ susceptor ac retinaculum est, ejusque cum suo corpore vinculum vtriusque naturam participans. Hæc de cœlesti rerum naturalium, non de supercœlesti ac diuina hominis anima dicta censeantur, quam tamen etiam per media naturalia cum corpore humano consortium inire conditori ejus placuit.

CLXVI.

FORMÆ specificæ Idealis Arche- FORMÆ.
typi caractere à die antiquæ crea-
tionis

tionis in primis indiuiduis signatæ sunt, diuinumque illud & indelebile signaculum ad posteros ope generationis traduci iussit creator, vt per successiuam indiuiduorum surrogationem immortalitatis beneficium speciebus largiretur.

CLXVII.

FORMAS in materia alias sibi similes generare non est existimandum; generare enim corporum proprium est, sed organa sua harmonicè mouendo per ipsa materiam seminalem ad generationem disponere, eiq; lucis radium, siue arcanam vitæ scintillam, quasi thesaurum includere forme jus & officium est, caracteremque suum specificum spiritui illi viuifico in semine occultato imprimere, qui in opere generationis calore pullifico & flato tempore in animam se explicat, siue vegetabilem siue animale, ita vt, qui spiritus secretus & formalis fuerat in semine, forma fiat in mixto. Sic occultum in Naturæ sinu fit manifestum, & de potentia in actum educitur.

CLXVIII.

CLXVIII.

FORMA à sola seminis aut materiæ potentia & virtute non exit, quia rerum generi cœlestes virtutes influunt, quæ materiæ vires augent, multiplicant, & Naturæ quasi parturienti opem ferunt: Spiritui quoque formali & seminali materiæ infuso, cuius etiam cœlestis est origo, se insinuant, admiscunt, & vires auxiliares conferunt.

CLXIX.

NON solùm corporea elementa, verùm etiam omnes vniuersæ Naturæ virtutes & potestates in cuiuslibet mixti generatione concurrunt, & de suo nonnihil largiuntur. Ita partes Vniuersi deuinciuntur, vt in vitam vnanimis conspirent, & mutuo coëant amore.

CLXX.

NATVRALES rerum formæ licet potetiâ seminibus infint, de inferiorum elementorum substantiâ

neque sunt, neque ab illis generatæ; à nobiliori enim fonte deriuant; origo ipsarum cœlestis est, pater quippe earum est Sol, natura ætherea est vinculum quo illæ materiæ alligantur.

CLXXI.

SPECIFICÆ mixtorum formæ ob-
scurem quandam originis suæ no-
titiam in se recondunt, propriâque vi
& occulto motu ad suæ scaturiginis
altitudinem, aquarum more, euehun-
tur; Sic anima humana quia à diuino
luminis increati fonte deriuata est,
in eundem mentis acumine & con-
templatione reflectitur. Cæterorum
animalium formæ, quia ex arcanis
Cœli Solisque thesauris egressæ sunt,
eò usque naturæ instinctu & veluti
reminiscentiâ quadam imperfectâ re-
grediuntur; Vnde frequentia ani-
mantium circa Solis motum & cœli
mutationes vaticinia obseruare licet.
Vegetabilium autem formæ quia æ-
reæ plurimùm sunt, & ab infimâ æ-
ris nostri regione inspiratæ, idèd vl-
tra eam vires facultatésque suas eli-
minare

minare & extendere eis non licet; caput sursum & in aërem, quasi in patriam reuersurę, pro viribus attollunt; sed angustos corporum suorum fines præterire prohibentur, sensu motuq; animali carentes, quia virtutis Solaris tantillum illis inest, vt supra vegetationis motum non sufficiat; ordine enim creationis vegetabilia Solem præcesserunt, propterea ei sua natalia & antiqua vitæ primordia ex æquo ac animalia non debent, sed aëri luminoso tanquam proximiori agenti accepta referunt: illorum quippe materiæ dispositio sublimiori formæ sustinendæ impar Naturæ decreto iudicata fuit.

CLXXII.

SAXA verò & lapides, quia non tam ex verâ elementorum mixtione generantur, quàm ex Terræ & Aquæ concursu per exteriorem caloris & frigoris vim, quasi opus terreum & fictile, decoquuntur, propterea omninò stupefcunt, à tenebrosâ frigentique terræ & aquæ naturâ formam

mam inualidam mutuari.

CLXXIII.

DE pretiosis lapillis & gemmis aliter sentiendum est; formas enim suas à limpidissimis Cœli & Solis fontibus hauriunt; ipsorumque corpora sunt purissimæ roris exuberati guttulæ cœlestibus influentijs imprægnatæ, ac veluti concretæ Cœli lacrymæ; vnde plurimas sublimésque in se virtutes possident.

CLXXIV.

AT metallorum materia, quia aquea & terrestris est, omniumq; maximè compacta, propter optimam & subtilissimam grauium elementorum mixtionem, ideò stupida & summè ponderosa, nulliúsque motus ex se capax: verum quoniam in terreis aut saxeis matricibus, quasi alembicis miro Naturæ artificio sublimatur & mundatur, ejúsque mixtio in vapore tenuissimo per reiteratas distillationes ita completur, vt illi, propter immensam subtilitatem & exuberationem,

nem, Solis corporumque cœlestium opes se insinuent & admisceant, maximè in perfectorum metallorum generatione; eâ de causâ metalla licet sua corpora ex aqua & terra traxerint, Natura tamen figuli vice fingendo corpora metallorum præsertim perfectorum tam ingeniosè elaborat, vt præstantissimâ formâ digna, ea cœlestibus Numinibus informanda exhibeat. Longissimi laboris opus est, sed absolutum, & ad supremas Naturæ vires excultum; in quo cœlum & terra magis coire, quàm consentire videntur. At formales metallorum spiritus, quia præduro libro quasi carcere constringuntur, immoti hærent, donec igne philosophorum vinculis soluti cœlesti suo semine in materia sua haud degenerem Solis filium, ac tandem quintam mirabilis virtutis essentiam, cœlo apud nos peregrinante, producant.

CLXXV.

SVPREMI conditoris decreto cautum est, ne nobilior natura in ignobili-

nobiliorem, aut præstantior in deteriorem denegeret, & quasi abjurato natalium gentiliúmque jure, in seruillem mancipij sortem transeat. Copulantur quidem superiora cum inferioribus, & potentiora imbecillioribus se communicant, vt ea informant ac perficiant per spiritus suos emissarios, qui generi suo & natalibus nihil propterea derogant; nec dum rerum seminibus aut etiam mixtis se insinuant, jugo seruili submittuntur, sed nouam dignitatem ac imperij jus assequuntur; quodlibet enim mixtum cuiuscunque generis sit, Imperium est, imò Mundus integer; cui spiritualis sua forma præficitur, cuius munus est Naturæ organis & facultatibus, toti denique Mundo suo dominari: Sic quæ in vasto Naturæ vniuersæ pelago indistincta & inanis antè fluctuabat, ad Imperium nunc vocata mittitur.

CLXXVI.

ACTVS formalis materiæ primæ, tum etiam elementorum nihil aliud

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 125
aliud præter ipsa Naturæ principia
informat : Forma itaque specifica
mixtum perfectum constituit; neque
plures formæ in eo existimandæ sunt,
cùm ipsa elementa suâ mixtione cor-
poris effingendi tantùm , non infor-
mandi prouinciam suscipiant.

CLXXVII.

VIRTUTEM multiplicatiuam, A FORMA
quæ rerum seminibus inest, non VIRTUS
à materia elemētari, sed à forma cœ- MULTI-
lesti, tanquam causa efficiente fluere PLICATI-
verisimile est : multiplicatio enim est VA DE-
lucis actio maximè propria ; ab vno FLUIT.
quippe lucis radio penè infiniti effun-
duntur, ac in infinitum multiplican-
tur; vnde fit, vt Sol, qui fons immor-
talis luminis est, idem etiam sit in na-
tura prima causa efficiens generatio-
nis & multiplicationis. Quamlibet
itaque formam naturalem multipli-
candi vim à luce cœlesti, cuius radius
est, acceptam habere validissimum
argumentum est, quòd ipsa gentilitijs
detibus instructa, luminosa sit, ergo
multiplicans: Luminosa, quia sensiti-
uam

uam & imaginatiuam facultatem in animalibus splendore suo irradiat, ita ut ex duplici illa facultate duplex fiat rerum apprehensio, & cognitio, exterior per sensus, & interior per Imaginatiuam; omnis autem cognitio lumen est, sicut ignorantia tenebræ; illuminatio enim quædam & luciditas suboritur, cum rerum imagines apprehenduntur, & quæ ignota in tenebris latebant, per notitiæ lumen reuelantur; solo etenim luminis beneficio res obscuræ patefiunt. Homini tertium lumen Deus addidit, Intellectum videlicet, cuius opere rerum cognitionem per causas longè perfectiùs adipiscitur. Hæc omnia operatione luminis & perspicuitatis ab animâ lucidâ effluentis producuntur. Postrema hæc luminis actio soli homini conuenit, duæ anteriores illi cum brutis communes sunt, quorum animæ lucis etiam cœlestis sunt participes. Vim ergo multiplicatiuam in animantium, imò & vegetabilium indiuiduis ab Animâ lumen multiplicante procedere ratio conuincit, & quos-

PHYSICÆ RESTITUTÆ: 127
 & quoddam ejus radios cum spiritu
 æthereo semini includi, ac in eo oc-
 cultari; donec tandem oriente vitæ
 Sole manifestentur.

CLXXVIII.

LVX & tenebræ vitæ & mortis
 sunt principia; mixtorum enim
 formæ lucis radij sunt, corpora autem
 tenebrarum abyssus: Per lucem om-
 nia viuunt, imo omnis vita lux est:
 quæ autem viuere desinunt, lumine
 priuantur, in orcum & tenebras an-
 tiquas rapiuntur, in quibus latebant
 & occultabantur, antequam à fatali
 diuinæ prædestinationis rotâ in lu-
 cem traherentur.

LUX ET
 TENE-
 BRÆ VI-
 TÆ ET
 MORTIS
 SVNT
 PRINCI-
 PIA.

CLXXIX.

SPECIFICÆ animalium, tum etiam
 vegetabilium formæ rationales
 sunt, non quidem humano more, sed
 sibi proprio, & secundum naturæ suæ
 vires & characterem: Habent enim illæ
 sua dona vitalia, suas cognitiones &
 scientias & suas prædestinationes.
 Dotes vegetabilium vitales sunt, stu-
 dium

ANIMA-
 LIVM ET
 VEGETA-
 BILIVM
 FORMÆ
 SVNT RA-
 TIONA-
 LES.

dium sibi simile generandi, virtutes multiplicatiuæ, nutritiuæ, augmentatiuæ, motiuæ, sensitiuæ, & cæteræ similes. Notiones autem earum scientiæ deprehenduntur in solerti temporum prænotione; strictâ mutationum tanquam Naturæ legum obseruatione; in consentaneâ motui Solis Cœlique varietate; in radicibus figendis, caule erigendo, ramis expandendis, folijs & floribus explicâdis, fructibus efformandis, pingendis ac maturandis, in Elementis in alimentum transmutandis, in viuificâ virtute seminibus inspirandâ; deniq; in multiplici naturæ suæ partiumq; discrimine secundum Cœli soliç; vota statuendo.

CLXXX.

BRUTORVM autē formas scientiâ præditas satis manifestant eorum statis temporibus copulationes & generationes; justæ in partibus indiuiduorum formandis & nutriendis distributiones; distincta partium illarum citra confusionem officia; varij animorum motus, sagaces sensuum facultates;

facultates; spiritus secreti membra,
 velut organa, harmonicè mouentes
 ad disciplinam aptitudo; erga domi-
 nos obsequium & reuerentia; instin-
 ctus futura præfagiens; in plerisque
 religiosus cultus; ars in victu procu-
 rando; in lustris eligendis: tutelâ pa-
 randâ, periculis vitandis pruden-
 tia; cætera denique scientiæ & ra-
 tioni accommodata, quæ illis Natura
 largitur: Natura autem in quolibet
 indiuiduo nihil aliud est, quàm ip-
 sa forma, quæ principium est motus,
 quietis, actionis & vite eius in quo est,
 cui cura, directio & conseruatio cor-
 poris sui, non fecus ac nautæ com-
 missæ puppis, demandata est.

CLXXXI.

PRÆDESTINATA autem rebus
 nascituris tempora quis inficia-
 bitur, nisi qui naturam Vniuersi con-
 fusam & inordinatam sibi finget? illa
 quippe omnia è finū suo ex ordine
 certo & præstituto pandit; ordinis e-
 nim lex & productionū tempora ab
 authore suo ei præscripta fuere;
 I imprægnatio,

imprægnatio, partus, vita & mors sua tempora habent, & rata temporum spatia complent: quæ hoc vel altero anno in lucem orta, aut è luce sublata sunt, ita fore præordinatum erat, quæ Natura Dei vicaria in regno vniuersi, spiritu diuino monente; præsciuit, vt ministerio suo ita fieri curaret; nec illa casu contingunt, sed causam quãdam necessariam, licet nobis occultam, habent: summo tamen rerum moderatore necessitatis legem non patiente, sed statuente, omniâque ad nutum immutante; qui de rebus omnibus etiam minimis decernit; cuius decretum inordinatum aut incertum nullum est: Ordo itaque, qui per rerum & temporum seriem & successionem labitur, ex diuinis decretis necessitatis legem habet.

CLXXXII.

RERVM
ORTVS
ET IN-
TERITVS.

QUEMADMODVM chaos singule vniuersi partes secundum materiam potentiâ inerant, quæ actu potestea separatæ & productæ sunt: Ita singula rerum indiuidua vniuerso Mundo

Mundo materiali potentiâ insunt, antequam in lucem exeant, indè tempore & ordine suo fluxura & aliquando actu emerfura : Vbi autem deficient, in vniuersam molem, à quâ prodierant, tanquam flumina in mare relabuntur, quâlibet nempe naturâ regionem suam repetente, iterum atque iterum in Naturæ officinam regredienda, & sub ejus incudem ad opus nouum remittendâ. Forsan ea fuit dudum explosa, quia non intellecta, Pythagoreorû metempsychosis.

CLXXXIII.

SOLVTO mixto, & vitio corrupti- COR-
 bilium Elementorum in ruina RVTIO.
 lapso, in patriam recedit Natura æthereâ, sique in cadauere perturbatio & confusio Elementorum suo rectore amisso : tunc dominatur corruptio, mors & tenebræ in materiâ desolatâ, donec ipsa per corruptionem ad nouam generationem apta fiat, & secundum ejus dispositionē virtus cœlestis denuò influat, ac errantia colligens & miscens elementa nouæ formæ lumē

I 2 debile

debile accendat, quod tandem roboratis sensim Elementorum viribus elucescit, & recens mixtum absoluit.

CLXXXIV.

GENERA-
TIO.

IN corruptione autem generatiuâ, quæ mediocris est, fitque cum conseruatione formæ specificę semini seu materię potentialiter inherētis, non recedit sublimis ille spiritus innatus; qui cū debilis sit ac adhuc impotēs calore externo excitatus moueri, simulque materiam mouere incipit, donec tandem vires potentiūs exerat, & perfectè mixtum informet.

CLXXXV.

NATURÆ elementa, tum etiam alimenta generationē & nutritionem, quarum eadem ferè ratio est, à putrefactione inchoant; vtraque enim putrefieri, & per putrefactionē in humidam quasi in primam materiam resolui necesse est: tunc fit chaos, cui omnia generationi aut nutritioni necessaria insunt. Sic cuiusuis Microcosmi generatio & reparatio
Macrocosmi

Macrocosmi creationi & conseruationi analogicè respondent.

CLXXXVI.

SENSIBILIA rerũ semina, & quę ex RERVM
SEMINA
illis nascũtur mixta triplici naturã
cõstant, cœlesti, elementari & mixtã.
A Cœlo illis radius lucis solaris inest
omni æthereã virtute indutus, actionis,
motus, generationis & vitę principium,
potestate forma; cuius beneficio semina
constantiam astrorum rediuiuã suã
virtute imitãtur, & veluti immortales
cœlestium plantarũ surculi naturę
corruptibili, quasi trunco extraneo
infusi æternã quãdam successione
illam à morte vindicãt. Portio
elementaris corporea & sensibilis,
quę in animalibus sperma dicitur, est
seminis custos & capsula, quę putrescit,
& corrũpitur; semen autẽ inuisibile
generat. Humor radicalis, siue fermentũ
Naturę, cui spiritus inheret, est media
substãtia cœlestem & elemẽtarem
copulans; ex parte materiali elementis;
ex parte spiritali formę respondens;
Aurorę similis, quę tenebricosã

bricosâ luce perfusa extrema lucis & umbræ connectit, neutra vtriusque mixturam exhibens.

CLXXXVII.

VITA ET
MORS.

VITA est actus harmonicus ex copulâ materiæ & formæ procedens, esse perfectum individui constituens. Mors autem est terminus siue finis illius actus, materiæ & formæ separatio, & mixti resolutio.

CLXXXVIII.

SPIRI-
TVALES
NATV-
RÆ.

MIXTA generationis & vitæ suæ radices in cœlo habent, vnde effluxerunt eorum causæ & principia, vnde etiam tanquam arbores inuersæ succum & alimentum trahunt. Neq; meruit intellectus sensuum autoritati mancipari, qui nihil nisi sensibilia iudicant: Mens autem extra sensuum pomæria longè porrigitur, & altiùs naturæ fines perscrutatur. Corpora sunt veluti cortices, crassiores elementorum partes, & rerum accidētia, sub quibus meræ & efficaces essentiæ, quæ sensuum censuram non agnoscunt, occul-

occultantur, quâsque densâ quâdam nube indui necesse fuit, vt à cœlesti in terrestrem hanc corporeorum provinciam migrarent. Illud spiritualium cum corporeis matrimonium summus Naturæ Creator sanxit, quò spiritus eius increatus spiritualibus & simplicioribus naturis primò se communicans per illas, tanquam per media in corporeas descenderet, & sic gradatim ac ex ordine per omnes Mundi plagas, per vniuersa & singula se effundēs integrum opus diuinitatis præsentia sustineret: tum etiam vt à sensibili creaturâ per corporeas & sensibiles imagines insensibilis creator deprehenderetur.

CLXXXIX.

QVÆCUNQUE viuūt, siue vegetabilia, siue animalia, cibo suo indigent, vt naturales, qui cōtinuò per poros effluunt, spiritus restaurentur, & Naturæ dispendium reparetur: Ex succulentiori enim cibi substantia fit succus nutriens, quo totius corporis partes humorésq; resarciūtur: ex pu-

rioni autem parte humorum, sanguinis præsertim; æthero influxu illi se per respirationem admiscente, humidum radicale renouatur & reficitur.

CX C.

DVPLEX
ALIMEN-
TVM,
CORPO-
REUM ET
SPIRI-
TVALE.

DVPLICI alimēto viuentia nutriuntur, corporeo nempe, ac spiritali, sine hoc autem parum illud ad vitam confert: Vegetabilia enim manifeste accrementi sui & nutritionis beneficium non minùs aëri & cœlo, quàm terræ acceptum debent; imò & ipsa terra nisi æthereo lacte potareretur, eius vbera flaccefferent; quod sacer arcanorum naturæ Mystes Iosepho benedicens satis expressit; * De benedictione Domini terra ejus; de pomis cœli & rore atque abyssò subjacente; de pomis fructuum Solis & Lunæ; de vertice antiquorum montium; de pomis collium æternorum &c. quo sermone mystico terræ vbertatem à Solis, Lunæ & largo cœlestium influxu pollicetur Propheta.

* ca. 33.
Deuter.
Arcani
operis
can. xlix.
pag. 27.

CXCI.

CXCI.

PABVLVM illud spirituale quantum ad animalium vitam conducit, frequens respiratio, siue aëris externi attractio quemlibet etiam plebeium fateri compellit. Neque folles suos in cordis vicinîâ ad ejus refrigerium tantum affabrè Natura construxit, vt vulgo medicorum placet, verum etiam vt frequēti suâ ventilatione auram ætheream inspirent, æthereosq; spiritus illi propinent, quorum afflatu & receptione vitales spiritus reparantur & multiplicantur.

CXCI.

SPIRITVALES naturas vocât philosophi non solum eas quæ citra materiam creatæ solo intellectu comprehenduntur, quales creduntur Intelligentiæ, Angeli, Dæmones, verum etiam quæ licet ex materia originem trahant tamen præ summa tenuitate & nobilitate sensuum examen fugiūt, & merè spiritualibus proximæ, magis ratione, quàm sensu percipiuntur; huiusmodi

huiusmodi naturæ sunt aër purus siue æther, influentiæ corporum cœlestium, ignis insitus & spiritus seminales, spiritus vegetabiles, animales & vitales, & cætera similia, in quibus ipsa rerum natura veriùs quàm in crassis corporibus consistit: huiusmodi naturæ à Cœlo stirpem trahunt, & ratione sensibillum, nomen & jus spirituum sibi vendicant.

CXCIII.

IGNIS
NATV-
RÆ EST
SPIRI-
TV ALIS.

IGNEM Naturę inter spiritualia re-
ferre conuenit, nullo siquidem sen-
suum ex se percipi potest, sed per ca-
lorem, aliòsque affectus & acciden-
tia in corporibus se prodit, vt patet in
animalibus, quibus Ignis Naturæ im-
perceptibilis calorem sensibilem in-
fundit; at igne illo furtim vitæque
simul recedentibus, corpus Ele-
mentare siue cadauer integrum &
illæsum mixto tamen soluto, re-
manet. In vegetabilibus autem quia
Ignis ille debilior est, sensum e-
ludit, nec sentiri per calorem se
patitur.

CXCIV.

CXCIV.

IGNEM communem de genere spi- IGNIS
 ritualium etiam esse, magis quàm COMMV-
 corporeorum ratio conuincit : Si NIS EST
 enim corporeus esset, proprium inse- INTER
 parabileque à se corpus haberet, non SPIRI-
 minùs, quàm terra, aqua, aër, cæteræ TVALIA.
 naturæ sensibiles, quæ proprijs suis
 corporibus consistunt & terminan-
 tur, in illis & per illa existunt, vires
 suas exercent, & sensui se exhibent:
 Ignis verò proprio corpore sensili ca-
 ret, alieno tantùm insidet; carbo si-
 quidem ignis non est, sed lignum
 ignitum, neque flamma ignis est, sed
 fumus accensus: denique aliena sem-
 per prædo ille depascitur; ex præda
 viuit, quâ deficiente extinguitur, vn-
 de alatur ex se non habens. Præterea
 corpus corpori additum quantitatem
 auget, at ignis ligno vel fumo additus
 id non operatur, neque enim lignum
 aut fumus per ignis accessionem se-
 cundùm quantitatem augetur; vnde
 palam fit, spiritum magis quàm
 corpus igneum lignum aut fumum
 inuadere.

inuadere. Gladius intactâ vaginâ colliquescens, ossa confracta carne illesâ igneo vibrati fulminis telo, spiritua-lem ignis etiam fulminei naturam esse satis arguunt: Ignem tamen non omninò immaterialem esse fatendum est, materiâ enim tenuissima constat, per quam circumstanti aëri adhæret, vnde à crassiori potest detineri spiritus itaque nomen magis quàm corporis meruit, quia sensibilis quantitatis expers est, neque deprehendi potest, nisi corpus alienum induat.

CXC.V.

LUX IN-
TER SPI-
RITUA-
LIA.

LVCEM inter verè spiritualia recensendam esse eius origo cōuincit: Ante materiæ primæ informationem & mundi ortum extra Deum nulla lux erat; nascente autem Naturâ ab igneo Diuinitatis Spiritu lux spiritualis in materiam fluere, eique quasi ellychnio inhærere cœpit; eaque exitit lucis creatio & origo; illo fuit primus diuinitatis actus in materiâ; primum matrimonium creatoris cum creaturâ, spiritus cum corpore.

Lux

Lux itaque primaria & informans merus spiritus fuit, qui igneâ suâ virtute, quasi calore proximam materiam intensissimè rarefactam lumine suo spirituali accendit, & ita tenebras in lucem conuertit. Cœlum primo lumine distinctum, licèt materiale sit & igneum, nihilominus omninò est inuisibile, quia ex parte materię summum tenuitatis gradum attigit; ex parte formæ spirituale est; In cœlo autem medio lux quæ sparsa fuerat, compendio terminata in globum solarem migravit, quem quodammodo densum, veluti fumum accensibilem, sed incombustibilem fieri necesse fuit, quo luce immortalī accensus eam sisteret, ac vniuersæ Naturæ quasi facem seu molem flammeam se exhiberet. Lux itaque solaris nihil aliud est, quàm spiritus luminosus à spiritu luminis æterni originem trahens, corpori suo tanquam forma agglutinatus & inseparabiliter inherēs, propter densitatem corporis sui factus sensibilis; lumen ac plurimam suam virtutem omnibus Vniuersi naturis

naturis communicans , jugi suo fluxu spiritum Vniuersi constituens , in commodum & salutem corporæ Naturæ corpori addictus.

CXCVI.

RADII tamen solares oculis nostris obuij puri spiritus non sunt, nam jugiter à Sole exeuntes circumstanti æthere illis consentaneo induti progrediuntur : nihil itaq; aliud sunt, quàm fluxus continuus spirituum luminis , qui à fonte suo perenni quasi riuuli jugiter effluentes , ac ætheræ naturæ , non aliter quàm flamma tenuissimo fumo se insinuantes , vndeque per vniuersam Orbis latitudinem lumen spargunt.

CXCVII.

LUCIS natura est , vt à fonte suo indefinenter fluat ; spiritus illos emissarios ætheræ naturæ se admiscentes, radios nuncupamus , suntque primi lucis actus & luminis vehiculum: corporis enim lucidi proprium est, vt per radios agat, calorem & splendorem

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 143
splendorem emittat : vt longè latè-
que per radiorum ejaculationem &
multiplicationem in orbem lucem
effundat. Per lucem simpliciter pri-
marium corporis luminosi actum ;
per lumen autem secundarium, qui à
primo manat liceat exprimere.

CXCVIII.

CEREO absumpto, aut vento vr-
gente, extincto, spiritus igneus &
luminosus ellychnium & fenum ac-
cendens non perit aut extinguitur, vt
vulgo videtur, sed pabulo suo desti-
tutus, aut ab eo auulsus in aërem spar-
gitur & euanescit, qui abyssus est, &
receptaculum vniuersale luminum
& spiritualium naturarum Mundi
materialis ; vnde docemur spiritualē
luminis naturam esse, & à fonte spi-
rituali manare ; non secus ac natura-
les formas à matrice suâ, quæ est spi-
ritus Vniuersi à Sole tanquam à fonte
suo immortalis jugiter fluens: Quem-
admodum enim nascentia mixtorum
corpora à materiâ primâ & elemen-
tis fluunt, deficientia in eadem prin-
cipia

cipia sensim relabuntur: sic formæ naturales indiuiduorum accedentes, à forma vniuersali, quæ tanquam forma formarum seminibus virtutē formalem inspirat, effluunt; recedentes in eam refluunt: forma autem illa spiritus est luminis Vniuersi, ad quem tanquam ad principium suum & naturam homogeneous omnes solitariae & à corporeo nexu emancipatae formæ & lucis scintillæ etiam regrediuntur. Sic omnia mixta in principia sua resolvuntur, ipsa autem principia ad perennem naturæ suæ fontem, quasi proprium centrum, aut patriam referuntur.

CXCI.

SPIRITVS VNI-
VERS.

SPIRITVS autem ille Vniuersi solaris quidem est, non tamen lux ipsa Solis nobis per corporis sui præsentiam conspicua, sed spiritus ille inuisibilis, qui à radiis solaribus per vniuersam ætheris plagam cōtinuò spargitur, & per communicationem in cœlum nostrum, imò vsque ad terræ centrū etiam absente à nobis Sole, & nocte

nocte quâuis opacissimâ, se jugiter extendit omnes ad generationem & vitam dotes necessarias conferens, ac per omnia vniuersi corpora se effundens.

C C.

DIVINVS Amor seipso contineri non potuit, quin totus extra se in creatione, quasi seipsum multiplicans migrauerit; totum se etiam in conseruatione creaturarum suarû se effundat. Lux quæ proximum diuinitatis exemplar est, diuinum etiam amorem imitatur; corpore enim suo luminoso cohiberi non valet, sed per immensam radiorum multiplicationem in commodum alienum longè latèque diffunditur, ac non tam sibi quàm alijs nata, velut diuinæ charitatis symbolum, quibus potest se communicans in loca etiam remotissima se protendit, nisi à denso corpore interceptiatur.

C C I.

LVX infinitam Dei naturam nobis etiam exhibet; neque enim lam-
K
padis

padis aut candelę flammula indefesso
 radiorum fluxu, neque flammę suę
 in infinitum communicatione exhau-
 riri aut minui, stante pabulo, poterit:
 quot radij, tot riuuli ab ipsâ manant;
 quantumuis largiatur, quantumuis ei
 detrahatur, neque exinanitur, neque
 dispendium patitur; quod soli spiritu-
 ali naturę conuenit, & à natura cor-
 poreâ alienum est. Sic dona intelle-
 ctualia, quales sunt scientiæ & rerum
 cognitiones, quę lumina spiritualia
 meritò habentur, ejus generis sunt,
 vt frequentissimè communicata sem-
 per apud suum possessorem integra
 maneant. Aliquid diuini lumini in-
 esse fatendum est.

CCII.

RADIJ corporis lucidi licèt spiri-
 tualis naturę sint, nihilominus à
 corpore denso sistuntur, quia aëre pro
 vehiculo vtuntur, sine quo à nobis
 percipi non possunt, cujus copulâ ip-
 si etiam corporei quodammodo fi-
 unt, propterea nisi porosa corpora
 non penetrant. Sic spiritualia apud
 nos

nos per medium aliquod sensibile agunt, vt agere deprehendantur. Absente autem corpore luminoso radij etiam recedunt, nec eius præsentiam deferunt, quia ab ipso immediatè fluunt.

CCIII.

NON tantùm per corporis lucidi & radorum præsentiam, sed etiam absente corpore & radijs subtractis, à spiritu luminoso ab illis ex-eunte aër eminus lumine inficitur; vt patet in maximâ Solis eclipsi, aut cœlo densissimis nubibus, vel etiam noctis tenebris obducto; necnon Sole sub horizonte immerso: neque enim actus ille luminis præsentis, corpore lucido radiisque absentibus, aliunde proficiscitur, quàm à spiritualis luminis accessu & præsentia.

CCIV.

CORPVS diaphanum, quale vi-
trum est, radiis solaribus percuf-
sum ipsos cogit, ac imaginem Solis
in se suscipit, fitque lucidum, & quasi
K 2 Solis

CORPVS
DIAPHANUM.

Solis compendium, quod radios etiam suos in partem vltiorem Soli oppositam emittit; vnde fit vt radij solares vitri concursu refracti ipsum vitrum trajcere & penetrare videantur; quod tamen re verâ non fit; nam radij propter aërem eis adhærentem circa vitrum sistuntur, solo spiritu lucis transmissio; radij autem qui in alteram partem effunduntur, radij sunt Solis vitrei, siue vitri à radijs solaribus in corpus luminosum accensi.

CCV.

OMNE corpus diaphanum, maxime vitrum, est medium luminis, quia suscipit in se lumen, & susceptum aëri vltiori communicat: non per aëris luminosi hinc inde trāsmissionem, quod Naturæ repugnat, sed aliâ duplici viâ; primò quia diaphanum spiritui luminis peruium est, ipsumq; in se conceptum transmittit, qui transmissus aëri se insinuat, inde lumen vberrimum: Tum etiam quia ipsum medium diaphanum beneficio luminis accepti fit non modò illuminatum,

natum, sed etiam luminosum, & à spiritu lucis diaphanis amico, quasi ellychnium lumine accensum: ac omne corpus luminosum luminis effundendi jus & facultatem habet, quod densis & opacis corporibus non licet. nisi per reflexionem.

CCVI.

MERÆ etiam mixtorum naturæ spirituales sunt, corpora sunt earum cortices & tanquam testacea vasa; quibus illæ custodiuntur; nequo aliter mare istud inferum transfretare, & in hoc abyssi centro hospitari potuissent sublimes illæ naturæ, nisi corporeis elementis alligatæ eorum pondere sisterentur: Illæ per corpora sentiuntur, corpora per illas mouentur, & agunt; sic mutuas sibi præstant operas. Homericæ Iunonis arcanum illud est, quam incudis pondere pedibus adjecto Iuppiter demisit.

CCVII.

CVM vniuersi machina vnicum sit corpus, vnica Natura vniuersalis

K 3

pluribus

pluribus naturis ac corporibus, tanquam partibus, per sua media & vincula cohærentibus constans, mirum videri non debet, quod huiusmodi, membra forti, licet arcano, nexu inter se deuinciantur, & mutua sibi conferant auxilia; neque enim relationem tantum, verum etiam communicationem habent, & commercium quoddam multiplices illæ naturæ exercent; extreme nempe per medias, mediæ verò per proximas: Per spiritus autem emissarios fit illa communicatio: omnes enim Mundi plagæ, omnes naturæ, etiam indiuiduæ spiritibus abundant, quorum plurimi jugiter effluentes adfluentibus cedunt, & ita per continuos spirituum accessus & recessus fit quædam partium Mundi & naturarum renouatio. Hæc est Naturæ vniuersi scala Iacobo patriarchæ in visione reuelata: illæ sunt Mercurij pennæ, quarum ope ipse Deorum nuncius antiquis mysticè dictus superum inferorumque limina frequenter adire credebatur.

CCVIII.

CVIVSCVNQVE generis siue ve-
 getabilium siue animalium prin-
 cipia actiua spiritualia sunt; corpora
 sunt spirituum organa passiva, quibus
 illi sensuum facultates exercent, &
 vires suas multifariam agendo tan-
 quam actionum autores explicant; ita
 vt vita in genere rectè dicatur con-
 centus actionum, siue actus conti-
 nuus actionum multiplicitate varius,
 à fonte spirituali emanans, organis
 suis corporeis explicatus.

CCIX.

SPIRITVALIS naturæ proprium
 est agere, corporeæ verò pati: vbi
 ergo vtriusque fit concursus, vt in
 mixtis, illa tanquam nobilior agit ac
 dominatur, hæc patiendo obtempe-
 rat; agendi enim vis est insigne domi-
 nij, patiendi verò onus seruitutis no-
 ta: sic ignis insitus in semine est prin-
 cipium generationis & vitæ, Naturæ
 Archæus & Oeconomus in materiâ
 præparandâ & effingendâ in elemen-

torum mixtione & distributione: Sic forma in mixto vires suas pro imperio exercet, tanquam fons omnium ejus actionum: sic cœlestium virtutes elementa inferiora, corporeâque materiam disponunt ac figillant.

CCX.

QUALI-
TATES

SVNT IN-
STRV-
MENTA
NON CAV-
SÆ AC-
TIONVM.

CORPORA naturalia, quæ acti-
uam vim, occultâque agendi
causam obtinent, non per solas quali-
tates, vt vulgo placet, sed spiritus se-
cretos agunt; neque enim ignis per
simplicem caliditatis qualitatem ca-
lescit aut comburit, sed per conti-
nuum spirituum & radiorum fluxum:
Neque terra aut aqua per solas qua-
litates frigiditatis & humiditatis refri-
gerant aut humectant, sed per tenuous
vapores & spiritus innatos & emissos
etiam eminus sensum feriunt: Neque
venena per solas qualitates calidas
aut frigidas, sed per spiritus maleficos
tabem ac mortem serius ocius indu-
cunt. De plantis & herbis idem ju-
diciû ferre licet, quia ipsarum vir-
tutes actiuæ non in qualitatibus, sed
in earum

in earum essentiâ latent, quam spiritibus locupletem fecit Natura, cuius basis & vires præcipuæ sunt circa spiritualia; corpora enim sunt tanquam vimbrem aut rerum indumenta, sub quibus inuisibilis Natura occultatur; qualitates autem cum sint rerum accidentia, earum essentiam constituere non valent, neque mirabiles earum virtutes agendo explicare, sed sunt tantum instrumenta actionum & passionum materiæ insita, quibus etiam vtuntur spiritus mechanici siue actionum artifices in agendo; verum illas esse actionum principia & causas efficientes Natura non patitur.

CCXI.

NATVRALES rerum tincturæ, odores & sapes specialia & spiritualia sunt Naturæ dona, quibus res suas conuenienter ditauit, quæque non tantum ad ornatum conferunt, aut tanquam extrinseca accidentia illis inhærent; verum causam insitam & radicalem habent, nec tam accidentia,

accidentia, quàm demonstratiua virtutum interiorum signa dicenda sunt, quibus occultæ & formales rerum signaturæ se produnt.

CCXII.

RARE-
FACTIO
ET CON-
DENSAT-
IO SVNT
NATVRÆ
INSTRV-
MENTA.

RAREFACTIO & condensatio duo sunt naturæ instrumēta, quibus corpora in spiritus, & spiritus rursum in corpora vertuntur; vel etiam quibus elementa corporea in spiritualia, & spiritualia iterum in corporea commutantur; has enim vices in mixtis patiuntur elementa. Sic Terra è sinu suo pabulum spirituale vegetabilium radicibus ministrat, quod depastum in caulem, corticem, ramos, frondes, flores, substantiam denique corpoream migrat. Idem Natura in animalibus exercet; nam cibus & potus, quibus illa vescuntur, melior saltem eorum pars in humores, ac tandem in spiritus terminatur, qui per poros se insinuantes carni, nervis, ossibus, & cæteris partibus corporeis agglutinati eas nutriunt & augent, ac per indefessum surrogationis opus labentem naturam reparant. Sic spiri-

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 155
tualis & purioris substantiæ portio in
spumeum seminis corpus concrefcit
& coagulatur. Ars naturæ æmula in
fuis resolutionibus & compositioni-
bus fimile experitur.

CCXIII.

INDIVIDVORVM vita confiftit in
rationali & ftrictâ materiæ & for-
mæ vnione; vtriusque autem naturæ
nodus, copula & bafis in forti caloris
fiue ignis innati & humidi radicalis
amplexu latet; ignis enim ille forma-
lis eft cœleftis radius, qui humido ra-
dicali vnitur; iftud autem eft materiæ
portio puriffima & maximè digefta,
ac veluti oleum per organa Naturæ,
quafi per alembicos maximè defeca-
tum, exuberatum, & in naturam spi-
ritualem quodammodo conuerfum.

HVMIDUM
RADICALIS.

CCXIV.

RERVM feminibus plurimùm
humidi radicalis ineft, in quo
fcintilla quædam ignis cœleftis, tan-
quam in pabulo fuo detinetur, quæ in
matrice conuenienti omnia ad gene-
rationem

rationem necessaria peragit. Vbi autem constans caloris principium est, ibi ignis subesse creditur, quia genuinum caloris principium est eius in quo est.

CCXV.

HVMOR
RADICA-
LIS EST
IMMOR-
TALIS.

ALiquid immortale in humido radicali licet obseruare, quod neque morte euanescit, neque ullis ignis violentissimi viribus consumitur, verum in cadaueribus & combustorum cineribus inuictum remanet.

CCXVI.

HVMOR
DVPLEX
IN MIX-
TIS.

DVPLEX humor in quolibet mixto latet, Elementaris & Radicalis: Elementaris, qui partim aqueæ partim aëreæ est naturæ, igni cedit, & in fumum seu vaporem euolat, quo exhausto in cineres corpus resoluitur illo enim tanquam glutino elementa in mixtione deuinciuntur. Radicalis autem humor ignis communis tyrannidem spernit, neque enim aut martyrio deficit, aut volatu recedit, sed mixto superstes eius cineribus pertinaciter

naciter inhæret; quod perfectæ puritatis argumentum est.

CCXVII.

EXPERIENTIA humidi radicalis VITRVM
 in cineribus occulti arcanum FIT EX
 trarios rerum Naturæ imperitos do- HVMIDO
 cuit; ex cineribus enim pungentis RADICA-
 flammæ suæ fusoriæ acumine vitrum LI.
 eliciendo occultum faciunt manife-
 stum, ultra quod neque artis, neque
 ignis vires materiam protendere aut
 eliminare possunt: cineres autem flue-
 re necesse est, vt fiat quantitas conti-
 nua & corpus solidum, quale est vi-
 trum; fluxio autem sine humore ne-
 quaquam fieri potest. Humidum ita-
 que illud à materiâ suâ inseparabile
 tādē in nobile illud corpus diapha-
 num quasi æthereum terminatur.

CCVIII.

SALIUM è cineribus extractio, in HVMIDVM
 Squibus summa mixtorum est vir- RA-
 tus, rum etiam agrorum vbertas sti- DICALE
 pularum incendio & incineratione CINERI
 aucta humorem illum ab igne illiba- INHÆ-
 ret. RET.
 tum

tum radicale generationis principiū
& Naturæ basim esse certissimo sunt
indicio, licet virtus illa solitaria & in-
efficax in ipsis cineribus lateat, do-
nec à Terrâ communi principiorum
Naturæ matrice suscepta occultam,
generationi & multiplicationi con-
sentaneam facultatem explicet; vt et-
iam in rerum feminibus moris est.

CCXIX.

BALSAMVM illud radicale est
Naturæ fermentum totam cor-
poris massam inficiens: tinctura est
indelebilis & multiplicans, siquidem
penetrat & tingit etiam fœdiora ex-
crementa, quæ frequens ex ipsis fit
generatio, licet imperfecta, argu-
mento est; tum etiam agrorum ster-
coratio imperitis agricolis satis nota,
vt torpentes agri ad creditum cum
fœnore domino exoluendum vrge-
antur.

CCXX.

HVMILI-
DVM RA-
DICALB

RADICEM illam Naturæ, mixto
suo in ruinam verso, superstitem,
materiæ

materiæ primæ informatæ ac diuino
 lucis caractere signatæ quoddam ve-
 stigium ac portionem purissimam &
 immortalem existere suspicio est: In-
 dissolubile quippe est antiquissimum
 illud materiæ primæ & formæ suæ
 matrimonium, à quo cætera corpo-
 rea elementa originem traxerunt.
 Quin etiam incorruptibilem corru-
 ptibilem basim & radicem quandam
 cubicam, semper stantem & immor-
 talem in profundo corporum occul-
 tari necesse fuit, vt sit constans & per-
 petuum materiale principium vitæ
 potentiam & aptitudinem habens,
 circa quod, tanquam circa axem im-
 motam fiat elementorum & rerum
 vicissitudo : Et si liceat in obscuris
 aliquid vero propius conijcere, sub-
 stantia illa immortalis Mundi mate-
 rialis fundamentum est, & immorta-
 litatis eius fermentum, quod in die
 conflagrationis vniuersæ, purgatis per
 ignis examen elementis, superfore
 æternus rerum ponderator præordi-
 nauit, vt ex purâ & constanti materiâ
 opus suum à peccato originali & cor-
 ruptio-

ruptionis labe vindicatum in gloriam
æternam renouet ac restauret.

CCXXI.

BASIM illam radicalem de genere
formarum specialium non esse
manifestum est, quia quodlibet indi-
uiduum singularem & indiuiduam
suam formam habet, quæ soluto mix-
to à corpore recedit, stante nec extin-
cto radicali illo principio, licet pro-
pter absentiam formæ admodum de-
bilitato & parùm efficaci; illi tamen
igniculi quidam vitales restant vilio-
ribus & imperfectis fætibus produ-
cendis apti; quæ productio non tam
Naturæ, quàm materiæ partus est, ni-
tentis, sed sine compari generare non
valentis, propter virtutis formalis &
specificæ absentiam: Sic cadauer hó-
minis aut equi defectu seminis non
hominem aut equum, sed foetidos
vermes & insecta quædam generandi
capax est; vnde licet suspicari imbe-
cille illud vitæ principium ex inopia
materiæ primæ proficisci, & magis
ex familiâ elementorum inferiorum;
quàm

quàm superiorum & cœlestium esse;
illi tamē nōnihil tincturæ lucis inesse.

CCXXII.

EXIGVA siquidem illa prioris lucis scintilla, quæ tenebrosam inferioris abyssi materiam ab initio informauit insectorum generationi sufficere potest; confuso enim & inordinato motu materiam agit, vt eam de potentiâ in actum debilem perducat; verum illa hoc igniculo tepescens ac languenti, similis masculi magis imagine quàm copulâ corrupta in libidinem proruit, ac legitimo Naturæ foetui concipiendo impar immunda phantasmata & simulachra quædam animalium, quales sunt vermes, fuci, scarabæi, & similia in excrementis & putridis sibi fingit: Humor itaque ille radicalis est proximum & indeficiens generationis & vitæ subiectū, in quo primū accenditur Ignis Naturæ & actus formalis in materiâ bene dispositâ & ordinatâ: In materiâ autem confusâ & inordinatâ, vbi humor ille masculi vicem agit, spurios & illegitimos

timos Naturæ foetus procurat ; nam quæ sine semine specifico fit generatio, magis casu aut errore,quàm consilio Naturæ facta videtur;licet etiam in illâ quædam obscura & indiscreta actiuorum cum passiuis copulatio intercedat,quæ ad cuiusvis mixti etiam imperfecti productionem necessaria est.

CCXXIII.

HYMI-
DVM
RADICA-
LE EST
MATERIÆ
ET
FORMÆ
VINCULVM.

FERMENTVM illud radicale, in mixtorum profundo constanter permanens videtur contracti matrimonij inter lucem & tenebras, materiam primam & formam vniuersalem, inter contraria denique vinculum, sedes & retinaculum formarum in mixtis;secus materia & forma propter aduersas ferè earum naturas non coalescerent ; verùm tenebrosa illa materiæ primæ ferocitas & à lumine auersio edomita fuit, & ejus odium in amorem conuersum beneficio primæ illius tincturæ lucidæ,quæ aduersa conciliat.

CCXXIV.

CCXXIV.

CALIDVM innatum & humidum **CALI-**
 radicale diuersi generis sunt; il- **DVM IN-**
 lud enim totum solare & spirituale **NATVM**
 est; istud verò media natura inter spi- **ET HV-**
 ritualem & corpoream, vtramq; **MIDVM**
 theream nempe & Elemētarem par- **RADICA-**
 ticipans: Illud ex ordine superiorum, **LE.**
 istud magis inferiorum, in quo pri-
 mum cœli & terræ conjugium cele-
 bratum est, per quod Cœlum etiam
 in centro terræ habitat. Falluntur ita-
 que qui calorem innatum & humi-
 dum radicale confundunt, non mi-
 nùs enim inter se discrepant quam fu-
 mus & flamma; lux Solis & aër, Sul-
 fur & Mercurius: in mixtis siquidem
 humor radicalis est sedes & pabulum
 ignis innati & cœlestis, vinculum eius
 cum elementari corpore: at vis illa
 ignea est forma & anima mixtorum.
 In seminibus humor ille est immédia-
 tè custos & capsula spiritus illius ignei
 in semine incarcerati, donec calore
 aduentitio in matrice aptâ ad genera-
 tionem promoueatur. Substantia de-

nique illa radicalis in quolibet mixto est officina Vulcani ; focus in quo custoditur Ignis ille immortalis, qui primus motor est omnium indiuidui facultatum.

CCXXV.

HVMIDVM illud radicale est. balsamum catholicum, Elixir Naturæ pretiosissimum, Mercurius vitæ à Naturâ perfectè sublimatus, cuius dosim cuiuslibet supellectilis suæ indiuiduo ad justam lancem trutinatam diues propinauit Natura. Qui tantum thesaurum in corde ac foetuum Naturæ recessu abstrusum eruere, elementorúmque inuolucris obumbratum aptè explicare meruerit, summum vitæ humanæ subsidium ac pretiosissimam panacæam se adeptum esse gloriatur.

CCXXVI.

PRIMA
ET SE-
CVNDA
RERVM
EXEM-
PLARIA.

PPRIMA rerum exemplaria in cœlestibus Naturis primò celata, porro ad inferiores transmissa fuisse rationis & creationis ordo postulat; illic

illic autem longè perfectiora existūt,
 tum propter maiorem materię tenui-
 ratem & præstatiā, cū etiam pro-
 pter viciniōres æternitati sedes: Apud
 nos autem multò ignobiliora, quia
 in crassiori & viliori materiā sculpta,
 & ab æterno suo principio remotio-
 ra sunt. Nihil itaque in hoc extremo
 Mundi margine transcriptum est,
 quod prius in cœlesti latitudine de-
 scriptum non fuerit; neque vlla infe-
 riorum naturarum species est, quæ
 consentaneę cuiusdam superioris do-
 minium non agnoscat, occultūque
 ejus sigillum & signaturam insitam
 non habeat: sic inferiora à superiori-
 bus dependent.

CCXXVII.

MVNDVS ambigux naturæ quasi VNIVER-
 animal est, utroque sexu enim SI HAR-
 pollet; pars superior, cœlestis nempe, MONIA.
 actiua & masculina; hæc inferior ele-
 mentaris passiva & fœminina est:
 Terræ globus vterus est, quo prolifi-
 cum Cœli semen excipitur & fove-
 tur: à parte masculi vita & robur ef-
 fluunt,

fluunt, à parte fœminæ corruptio & mors in generata prorumpunt.

CCXXVIII.

CVM superiora & inferiora corpora ex iisdem principiis tanquam parentibus originem traxerint, nec tamen æqualem sortem nacta sint, æquum est illa, quæ in nobiliores substantias & digniora munera exaltata gloriantur, fratribus inferioris sortis, egenis & penuriâ laborantibus opum suarum aliquid largiri, ac ipsorum vitæ & conseruationi consulere: Mundum enim quum ex inæqualibus naturis conflare necesse fuerit, imbecillioribus potentiores opem sponte ferre, virēsque languentibus suggerere à diuinâ providentiâ cautum est. Sic Amor partium Vniuersi vinculum est indissolubile.

CCXXIX.

IN hâc regione sublunari ex defectu proportionis aut temperamenti Elementorum, siue ratione quantitatis, siue qualitatum, ex nimiâ scilicet

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 167
cet intensione aut remissione, morbi-
da laborat Natura, & fit cacophonia
in musicâ naturali, & dyscrasia in
corporibus: Sublatâ itaque illâ Ele-
mentorum consonantiâ, quæ ex pro-
portione resultat, & temperamentum
constituit, materia & forma totius
mixti malè coherent: perturbatur
Natura & confusione perplexa titu-
bat; vnde morbi & tandem mors in-
ordinatam & labantem Naturam in-
vadunt.

CCXXX.

DISCORDIA illa principiorum
aut intrinsecam & radicalem
causam habet, veluti à semine vitioso
prauâ generatione aut senio: vel ex-
trinsecam & accidéntalem, vt à nimîâ
repletione vel inanitione; vnde ma-
nat excessus vel defectus in humori-
bus & spiritibus: aut etiam à putrefa-
ctione, lethali veneno, tabe, mœ-
rore, læsione, vel impedimento ali-
quo vitæ organis illato, cum simili-
bus, quæ Naturæ vim inferunt.

CCXXXI.

QUA-
TVOR
QUALI-
TATES
SVNT
HARMO-
NICI NA-
TVRÆ
TONI.

QUATVOR radicales Elemento-
rum qualitates sunt veluti har-
monici Naturę toni, non sibi inuicem
contrarij, sed diuersi, & certis inter-
uallis inter se distantes, ex quorum ra-
tionali differentiâ, intensiōe & re-
missiōe fit perfectus Naturę concē-
tus intellectu perceptibilis, vocali
Musicæ, quæ sensu deprehenditur, a-
nalogus. Tonus grauis & acutus, licet
extremi sint in Musicâ, contrarij non
sunt, sed & termini mediorum, qui
interjacent, & diuersâ ratione à duo-
bus illis extremis componuntur &
temperantur: Sic caliditas & frigidi-
tas, siccitas & humiditas extremæ
qualitates sunt in Naturâ, non pro-
pterea contrariæ, sed mediarum &
interjacentium qualitatū termini,
ex quorum mixtione & tempera-
mento mediæ procedunt.

CCXXXII.

NATURÆ
MOTVS.

NATURÆ motus cōtinuus ac in-
desessus est; non minùs in par-
tibus

tibus quàm in toto ; agit enim illa semper,ocij impatiens,adeo vt si momento quiesceret, rueret fabrica vniuersi, quæ legi motus perpetui mancipata est, neque etenim terra stans, mare pacatum, aër tranquillus, quia moueri non percipiuntur, propterea omninò quiescunt ; non secus ac homo dormiens, quies illa actionis remissio est, non amissio, vel cessatio: Natura introrsum agit, quocunque tempore organa sua mouet, nec ab actione vnquâ desistit: ipsa etiam cadauera motum corruptionis patiuntur;viuentia autem, licèt non locali, organico tamen motu aguntur.

CCXXXIII.

NATURA vniformiter & ordinatè machinam vniuersi mouet, ita tamẽ vt inæqualia & dissimilia inæquali & dissimili motu verset: hanc inæqualitatis legem æquitas Geometrica postulat: Ita omnium corporum cœlestium motus æquales dici possunt ratione Geometricâ, habitâ nempe ratione differentiaë magnitudinis,

dinis, distantiae & naturæ eorum.

CCXXXIV.

NATURA in operibus suis informandis & regendis non minùs ingeniosa quàm potens per vias versatiles & operationes erraticas certum suum finem consequitur, quod in terræ foetibus producendis maximè patet; inæquali enim temperie elementa tractans fœcundo semine Terræ vterum, hiemali potissimùm tempore replet, Vere partum facilem procurat, Æstate fructus maturat, Autumno verò caducos facit.

CCXXXV.

DIVERSITAS autem illa præsertim ex solis accessu & recessu ab Vniuersi creatore ad eum finem instituto procedit; Solem enim elementorum moderatorem idem cōstituit, vt ex variâ & inæquali eius distantia, inflexione & reflexione diuersum & inæquale temperamentum experiretur; & ita per diuersa tempora Naturæ dissimilia agenti succurreretur,
ac per

ac per temporum vices ipsa vicissitudines suas adimpleret. Hæc naturæ varietas sagaci philosophi seriū opus tractantis consideratione digna est.

CCXXXVI.

CÆLESTIA corpora licèt alterationis labem non patiantur : dissimilis tamen eorum propensio, & varij errantium motus, qui eorum situm & distantiam inter se & cœli figuram mutant multiplices in hanc elementarem plagam mutationes inducunt, & affectiones inspirant ; ita vt cereas elementorum naturas variè fingant & inclinent , ac continuo suo influxu fermentare non desinant.

CCXXXVII.

VNIVERSA cœlorum substantia Cœlvm partes continuas habet , non VNIVER-
contiguas. Nemo itaque sibi fingat SVM
Mundum opus artis esse, quod Natu- CONTI-
ræ est, quæ in sphæras & circulos se- NVVM
ctionem non patitur: qui primi enim EST.
in orbium & circulorum pluralitatem
ætheream regionem diuiserunt, magis do-

gis docendi facilitatem, quàm doctrinæ veritatem sibi proposuerūt; vnitatis siquidem studiosa diuina Natura, quæ vnitas est multiplicitatem refugit, nec plures cœlos materiâ separatos & superficie distinctos illam condidisse existimandum est, cùm vnicum materiæ continuitate corpus, partium tamen dignitate & virtute diuersum, ei sufficere potuerit. Neque obstant leges motuum siderum, quas quia ignoramus, laruatam Astrologiam nobis fingimus diuinamque potentiam mentis nostræ imbecillitati audacter submittimus; quamuis cœli continuitas astrorum motui non aduersetur, legesque suas humanæ rationi congruas suppeditare possit.

CCXXXVIII.

PRIMUM aliquod mobile supra cœlos esse, cuius motu rapidissimo cœli inferiores quotidie rotentur, nō tam diuinæ sapientiæ inuentum, quā humanæ ignorantix subsidium est: si enim primo illi motori principium motus assignamus, cur idem globo cœlesti

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 173
cœlesti denegamus? quare cœlo ex-
ternam motus causam frustra fingi-
mus, quæ intrinseca esse potest?

CCXXXIX.

QUEM AD MODVM infima hæc
vniuersi prouincia mediæ im-
perio subiecta est, sic media, ætherea
nempe, à supremâ & supercœlesti ju-
ra & vicarium munus accepit: Cœlū
quippe Empyreum & chorus intelli-
gibilium cœlesti ordini susceptas suc-
cessiuè ab Archetypo virtutes inspi-
rant, naturasq; illas sibi proximè sub-
jacentes, tanquam prima Mundi ma-
terialis organa non sine concētu mo-
uent; quo motu inferiora etiam com-
mota vices suas, quasi choreas ad nu-
merum exercent, & quicquid optimi
habent, à superioribus mutuantur.

CCXL.

INTELLIGENTIÆ autem à diuinâ INTELLI-
mente, tanquam à fonte luminis GENTIÆ.
æterni proximè secundum ordines
suos illuminantur, quo lumine, velut
pabulo immortali vescuntur, ac in eo,
quasi

quasi in speculo diuinę Majestatis natus & mandata legunt, suscipiunt, ac in obsequij gloriam accenduntur. Hęc est triplicis naturę Vniuersi ratio ac vnio, cuius vinculum & nodus Herculeus est amor diuinus. Sic ternario absoluitur vniuersa hęc Respublica mundana, cuius creator nequaquam pars est; non secus ac vnitas neque numerus est, neque pars numeri, licet omnem numerum constituat, sed numeri principium est ac mensura; neque Musicus aut citharędus concertus pars est, sed author.

CCXLI.

MVNDI
PLVRES
IN VNI-
VERSO.

QVI innumeram penè cœlestium corporum multitudinem ad globi terrestris, ejusque ciuium vtilitatem, tanquam ad finem suum creatam fuisse existimant, hallucinantur; longè enim nobiliores augustioresq; naturas vilioribus, & deterioribus mancipari naturalis ratio prohibet. Annon verisimilius est quemlibet globum Mundum singularem constituere, totq; mundos, velut diuini eternique

PHYSICÆ RESTITVTÆ. 175
niq; imperij feudos in vasto Ætheris
spatio diffusos, eoq; medio tanquam
communi vinculo inter se colligatos
suspendi, multiplicibusque illis natu-
ris totius vniuersi amplitudinem con-
stare? quæ licet inter se plurimùm na-
turâ & loco diffusæ sint mutuo tamen
amore ita consentiunt, vt perfectam
in vniuerso harmoniam efficiant: cœ-
lum autem communis est omnium
area, circa perfectiora tamen corpo-
ra longè purius, ideoque spirabile te-
nuissimum, & corpus vtcunque spiri-
tuale interjacet, ac interjecta spatia
implet, vt varias tot naturarum affe-
ctiones, arcanâsque virtutes ab illis
jugiter emanantes facile suscipiat,
susceptâsque aliis, licet remotissimis,
celerrimè communicet; est enim
cœlum vehiculum Naturæ, quo me-
diante omnes vniuersi ciuitates inter
se commercium exercent, partici-
pésque facultatum suarum inuicem
fiunt: ita potentissimo amoris neces-
situdinisque vinculo, quasi virtute
quadam magneticâ, inter se deuin-
ciuntur.

CCXLII.

TERRÆ
GLOBVS
INTER
ASTRA.

TERRÆ globum non minùs inter
astra, quàm Lunam, numerari
quid prohibet? vtrumque enim cor-
pus naturâ suâ opacum est; vtrumq;
lumen à sole mutuatur: vtrumque est
corpus solidum & radios solares re-
flectit; vtrumque spiritus & virtutes
emittit; vtrumque in cœlo siue aëre
suo pendulum est: de motu dubitatur;
verum ad quid motus Terræ necessa-
rius? quidni etiam ipsa inter tot fixa
corpora stabit? Et suos forsan habet
incolas Luna, supra fidem enim est
tam immensas Orbium moles ocio-
sas & steriles degere, quas nullæ crea-
turæ incolant, quarum motus actio-
nes & labores in folius globi huius in-
fimi vilissimiq; commodum vergant;
cùm Deus ipse solitudinis impatiens
per creationem extra se migrans to-
tum se in creaturas effuderit, eisque
multiplicationis legem dixerit. An-
non diuinæ bonitati & gloriæ proxi-
mius est, vnicam totius vniuersi fa-
bricam, velut imperium variis plu-
rium

tium Mundorum naturis, quasi provincijs aut ciuitatibus decoratū profiteri? mundos autem ipsos tot innumerorum diuersi generis ciuium domicilia esse; eaq; omnia ad summam æterni sui conditoris gloriam creata?

CCXLIII.

SOLEM autem quasi lampadem Simmortalem in medio aulæ summi Principis suspensam, omnes ejus angulos & recessus irradiantem; aut tanquam diuinæ Majestatis vicarium omnibus vniuersi creaturis lucem, spiritum ac vitam infundentem quis non venerabitur? Æquum enim erat Deum à materiâ remotissimum materialia sua opera per organum quasi medium aliquod materiale præstantissimum, ac spiritu viuifico refertissimum tractare & regere, sensibilibusque creaturis & populis sensibilem etiam Monarcham præficere.

CCXLIV.

NEQVE hæc plurium orbium siue Mundorum doctrina sacræ

paginae repugnat, quae nobis Mundi huius nostritantum genesis exhibet, omnia ferè de illâ mystico magis quàm aperto sermone referens, ceteras vniuersi naturas solummodo delibans, ut imbecillibus hominum animis curiositatis vitio & scientiae cupidine dudum lapsis plus admirari, quàm cognoscere liceret. Illa veritatis obnubilatio, illae mentis humanae tenebrae pars poenae peccati fuerunt, cuius causâ paradisi voluptate, scientiarum deliciis, Naturae coelestiumque cognitione excidit homo; ut qui ad prauum prohibitae scientiae desiderium se extulerat, per iustam etiam concessae priuationem deprimeretur; sicque inductâ scientiarum multiplicitate ac confusione, verae scientiae, quae vna omnium rerum erat, amissione plecteretur: Cherubin ille est Paradisi custodiae praefectus, igneo gladio imminens, luminis sui fulgore conscias hominum mentes obcaecans, & ab arcanis Naturae Vniuersique veritate arcens.

CCXLV.

DIUINITAS cū sit vnitas perfectissima, duobus tamen quodammodo constare & absolui videtur, nempe intellectu & voluntate: Per intellectum omnia ab æterno cognoscit: Per voluntatem omnia operatur, vtrumque absolutissimè. Scientia & sapientia ad Intellectum pertinent; bonitas autem, iustitia, clementia, & cæteræ virtutes, quæ morum apud nos habentur, ad voluntatem spectant; imò & ipsa Dei omnipotentia, quæ nihil aliud est, quàm voluntas omnipotens. Intelligibiles naturæ, nempe angelica & anima humana; quæ Diuinitatis sunt imagunculæ, duabus etiam illis facultatibus ad pondus suum & mensuram præditæ sunt; intellectus enim in illis est organum scientiæ, Voluntas operationis, nec aliquid vltra possunt.

F I N I S.

D. E. 1773
ARCANVM
HERMETICÆ
PHILOSOPHIÆ
OPVS:

IN QVO OCCVLTA NATVRÆ ET
Artis circa Lapidis Philosophorum materiam
& operandi modum canonicè &
ordinate fiunt manifesta.

Opus ejusdem Authoris ANONYMI.

PENES NOS VNDA TAGI.

GENEVÆ,

Sumpt. I. Ant. & Samuelis De Tournes

M. DC. LXXIII.

HERMETICÆ PHILOSOPHIÆ STVDIOSIS S.

INTER arcanæ
Philosophiæ a-
pices Hermetici
lapidis opus sū-
mum esse , &
miraculo propinquum fides
dudum invaluit , tum pro-
pter multiplicium operatio-
num ambages à quibus mēs
humana nisi à superioris lu-
minis radiis accensa expe-
dire se non potest : cū
* etiam

PRÆFATIO.

etiam propter nobilissimum
ejus finem , qui constantem
sanitatis & fortunarum co-
piam , duo præcipua vitæ
felicioris columnina , polli-
cetur : propterea scientiæ hu-
jus Antistites eam tropis suis
& ænigmaticis sermonibus
à vulgi notitiâ remotissimam
fecerunt , & in arduo , quasi
arcem rupibus & situ tutissi-
mam statuerunt , ad quam
accessus non pateret , nisi
viam monstrante Deo. Stu-
dium artis occultandæ in
artem , ejusque professores
calumniam mouit : nam im-
peritiâ suâ infausti velleris au-
rei prædones vbi se à vano
suo

PRÆFATIO.

suo conatu deturbatos , & tantis viris longè impares senserunt, in eorum nomen & scientiæ gloriam furiosâ rapti desperatione , quasi bacchantes , exarsere, supra suam perspicacitatem & ingenij vires præter inane quicquam esse inficientes : & quia non innoxio labori incubuerunt , arcanę philosophiæ primicerios falsitatis, Naturam impotentia , Artem præstigiarum insimulare non desierunt, haud aliâ prorsus ratione, quàm quòd incognita temerè damnant; nec sufficit damnatio ad vindictam, nisi etiam addita rabies infam

PRÆFATIO.

mi morſu inſontes diſcerpat.
Doleo herclè eorum ſortem,
qui dum alios arguunt, con-
victionis ſuæ anſam præbent,
quamvis ſuam ipſi Erynnem
jure patiantur. Obſcura oc-
cultiſſimæ ſcientiæ principia
argumētis acervatim cumu-
latis oppugnare, latentia
machinis admotis ejus fun-
damenta convellere inſu-
dant, quæ ſolis tam ſublimis
Philosophiæ peritis & fami-
liaribus innotescunt, pere-
grinis occultantur: Nec ad-
vertunt oculati Cenſores,
quòd dum alienam famam
malignè vellicant, ſuam
ſponte produnt. Excutiant
illi

PRÆFATIO.

illi secum, an quæ carpunt,
intelligent? quis optimæ
notæ autor arcana scientiæ
Elementa, operationum
gyros, processum denique
integrum euulgauerit? quis
Oedipus schemata, impli-
cata scriptorum ænigmata
bonâ fide ipsis explicuerit?
quo ipsi augurio, quâ duce
Sybillâ in sacre scientiæ San-
ctuarium inducti sint? quo-
modo tandem omnia de ea
ita patefacta fuerint, ut nihil
occultum remanserit? Quæ-
stioni non aliter satisfacturos
coniicio, quàm si subtilis-
simo ingenii sui acumine
omnia penetrasse, aut à trans-

PRÆFATIO.

cunte quodam circulatore
edoctos, vel potiùs seductos
fuisse confiteantur, qui lar-
vatâ Philosophi fronte eorû
fidem occupauerit. Proh
scelus! Sapientum famam,
laborem, gloriam erodere
quis tacitus erucas istas feret?
quis cæcos audacter de Sole,
tanquam ex Tripode pro-
nunciantes patienter audiet?
Verùm innocua garrulitatis
tela spernere, quàm refelle-
re gloriæ conuenientius est;
tantum Naturæ & Artis
Thesaurum odisse liceat,
quibus potiri non licet: Nec
mihi proposui ancipitem
inauspicatæ scientiæ causam
agere

PRÆFATIO.

agere, obnoxia tutelam suscipere; insons Philosophia nostra vacat crimine, incōcussa celeberrimorum auctorum fide, multiplici plurimum sæculorum experientia vallata à blateronum nugis & livoris latratu satis tuta est, verum stimulos addidit Charitas, animum perculit errantium turba, ut eorum misertus noctis discrimen apposita face levarem, quâ duce firmę ætati fortunisque suis periclitantibus non solum superessent, sed etiam amplitudinem adderēt. Hoc opusculum in rem vestram

* 5 (Herme-

PRÆFATIO.

[Hermeticę Philosophiæ studiosi] exaratum vobis offero, vt quibus conscriptum fuit, iisdem dicatum esset. Si quam fortè querimoniam de me intendere, aut mihi tanquam violati silentii reo diem dicere placuerit, propter arcana prurienti vtcumque stilo in vulgus emissa; nimie erga vos benevolentie reum habetis confitentem, eum damnite, si fuerit animus, modò crimen meum apud vos beneficii vicem expleat, delictum non ingratum, poenam suavem mihi fore vobis polliceor, si

PRÆFATIO.

si hoc vno errasse me sentiam
quo vos posthac errandi fi-
nem faciatis.

ARCANVM

HERMETICÆ

PHILOSOPHIÆ

OPVS.

CANON.

I.

DIVINÆ huius scientiæ principium est timor Domini : finis autem charitas & amor proximi. Templis & Xenodochiis constituendis ac dotandis messis hæc aurea debetur : ut quod à Deo concessum, Deo etiam acceptū referatur : tum etiam patriæ periclitanti ut auxilium, carcere aut captivitate detentis ut libertas, & inopia laborantibus ut solamen quæratur.

Aa

II.

II.

SCIENTIÆ huius lumen donum Dei est, quod, quibus placet, per gratiam largitur: nemo itaque ad ejus studium animum conuertat, nisi mundato prius & defecato corde rerum mundanarum amore ac desiderio vacuum se Deo totum vouerit.

III.

LAPIDIS Philosophorum conficiendi scientia est perfecta vniuersæ Naturæ artisque circa regnum metallorum cognitio, cuius praxis in metallorum principiis per analysim inuestigandis, iisque longè perfectioribus factis, quàm antea fuerant iterum copulandis versatur, vt inde resulter medicina catholica imperfectis metallis perficiendis, ægrisque corporibus, cuiuscunque generis sint, restaurandis potentissima.

IV.

QVI publicis honoribus & muneribus funguntur, aut etiam priuatis

uatis & necessariis occupationibus
jugiter incumbunt, ad sūmum huius
philosophiæ culmen ne contendant:
totum enim hominem illa desiderat,
inuentum possidet, possessum ab
omni serio & longo negotio vendi-
cat, cætera omnia aliena reputans &
flocci faciens.

V.

HVIVS doctrinæ studiosus omni-
bus pravis moribus animum
exuat, superbiâ potissimùm, quæ Cœ-
li abominatio est, & inferni janua:
precibus frequenter vacet: charitatis
opera exerceat: rebus Mundi parùm
inhæreat: hominum conuentus fugi-
at: constanti tranquillitate potiatur:
vt Mens in solitudine liberiùs ratio-
cinari, & sublimiùs attolli possit: ni-
si enim diuini luminis radio accensa
veritatis arcana non penetrabit.

VI.

ALCHEMISTÆ, qui suis penè in-
numeris sublimationibus, distil-
lationibus, solutionibus, congelatio-

4 ARCANVM HERMETICÆ
nibus, multiplici spirituum & tinctu-
rarum extractione, aliisque operatio-
nibus subtilibus magis quàm vtilibus
animos assueuerunt, & per varios er-
rores, quasi tortores, distraxerunt, ad
simplicem Naturæ viam & veritatis
lucem nusquam proprio genio refle-
ctentur, à quâ laboriosa nimis subti-
litas eos deflexit, & per giros, quasi
Syrtes, implicata ipsorum ingenia
demersit; vnica restat eis spes salutis
in duce & fido præceptore inuenien-
do, qui vindicatis à tenebris ipsorum
oculis purum Solem conspicuum eis
reddat.

VII.

STVDIOSVS tyro ingenio perspi-
cax, animo constans, philosophiæ
studio flagrans, Physicæ admodum
peritus, corde purus, moribus integer,
Deo plurimum addictus, licèt Che-
micæ praxeos ignarus, regiam Natu-
ræ viam confidenter ingrediatur, cā-
didiorum philosophorum libros re-
uoluat, congerronem ingeniosum &
studiosum sibi quærat, & voto potiri
non

PHILOSOPHIÆ OPVS. 5
non desperet.

VIII.

CAVEAT accuratè arcani studiosus à pseudophilosophorum lectione & consortio, nihil enim quamlibet scientiam addiscenti periculosius est, quàm imperiti aut dolosi ingenij commercium, à quo falsa pro veris principia inculcantur, quibus bonâ fide malâ doctrinâ imbuitur candidus animus.

IX.

VERITATIS amator paucos auctores, sed optimæ notæ & exploratę fidei manibus terat; facilia intellectu suspecta habeat, maximè in mysticis nominibus & arcanis operationibus, in obscuris enim veritas delitescit, nec vnquam dolosiùs, quàm quum apertè, nec veriùs quàm quum obscurè scribunt philosophi.

X.

INTER primæ notæ auctores, qui de arcanis physicis & abstrusâ philosophiâ

6 ARCANVM HERMETICÆ
lophiâ acutè & verè differuerunt;
ex antiquis Hermes & Morienus Ro-
manus primas me iudice obtinent:
ex neotericis comes Treuifanus &
Remûdus Lullius mihi præ omnibus
venerandus; quod enim doctor iste
acutissimus omisit, nemo ferè dixit:
consulat itaque, imò lectione pluries
iteratâ reuoluat studiosus antiquius
eius testamentum, nec non Codicil-
lum quasi quoddam insignis pretij le-
gatum inde recepturus: duobus istis
voluminibus addat vtramq; ejusdem
practicam, ex quibus operibus desi-
derata omnia excerpi possunt, mate-
riæ præsertim veritas, ignis gradus,
& totius operis regimen, quibus to-
tum opus absoluitur, quæque occul-
tandi studio anxie nimis laboraue-
runt antiqui. Abditæ rerum causæ,
& secreti Naturæ motus nullibi cla-
riùs aut fideiùs demonstrantur. De
prima & mystica philosophorum
aqua pauca ille, sed maximè signifi-
cantia interseruit.

XI.

DE aqua verò illa limpida à multis quæfita, à paucis inuenta, omnibus tamen obuia & inferuiente, quæ operis philosophici basis est, nobilis Polonus non minori doctrina, quàm ingenio pollens, Anonymus, cuius nomen nihilominus duplex anagramma prodidit, in nouo suo lumine chemico, Parabola & Ænigmate,, tum etiam in tractatu suo de sulfure, fusè satis & ingeniosè dixit, imò omnia circa illam ita dilucidè aperuit, vt plura desideranti nihil satis esse possit.

XII.

TY PIS & figuris ænigmaticis, multo quasi sermone liberiùs & significantiùs exprimūt se philosophi, quàm verbis; exemplo sint tabula Senioris, Rozarij picturæ allegoricæ, Abrahæ Iudæi apud Flamellum; tum etiam ipsius Flamelli schemata: ex recentioribus insignia doctissimi Michaëlis Maieri emblemata, quibus ve-

§ ARCANVM HERMETICÆ
rerum myſteria tam abundè reclu-
dantur, vt quaſi noua perſpicilla an-
tiquam & ab annis remotam verita-
tem, oculis vicinam & nobis optimè
perſpectam ſubſciant.

XIII.

QVICVNQVE arcanum philoſo-
phorum lapidem ſupra Naturæ
& artis vires eſſe affirmat, penitus
cæcutit, Solem enim & Lunam igno-
rat.

XIV.

DE MA-
TERIA
LAPIDIS.

DE occulti ſui lapidis materia i-
dem diuerſo ſermone ſcripſe-
runt philoſophi, ita vt plurimi verbis
diſſentientes, reipsâ tamen optimè
conſentiant; neque diſſona eorum lo-
qutio ſcientiam ambiguitatis aut
fallitatis arguit, cùm res eadem pluri-
bus linguis, variis enunciationibus, &
multifario caractere exprimi, tum e-
tiam vna aut multiplex diuerſâ ratio-
ne dici valeat.

XV.

XV.

A multiplici verborum significatione studiosus lector caueat, dolosis enim anfractibus & ancipiti oratione, imo plerumque contrariâ, vt videtur, philosophi mysteria sua explicant, implicandæ & occultandæ, non adulterandæ aut destruendæ veritatis studio; ideò ipforum scripta vocibus ambiguis & homonymis abundant: In nullo autem tam acriter contendunt, quàm in celando ramo ipforum aureo,

quem tegit omnis Aeneid. 6.

Lucus, & obscuris claudunt conuallibus umbra:

nec vllis cedit viribus, sed facilis volensque sequetur eum, qui

Maternas agnoscit aues

& gemina cui fortè columba

Ipsa sub ora viri Cælo venere volâtes.

XVI.

QVICVNQVE extrametallorum naturam imperfecta metalla perficiendi & multiplicandi artē querit, in

IO ARCANVM HERMETICÆ
rit, in via erroris est, à metallis enim
metallica, sicut ab homine humana;
& à boue bouina species petenda est.

XVII.

METALLA solius Naturæ instin-
ctu & labore multiplicari non
posse fatendum est, virtutem tamen
multiplicandi in profundo eorum oc-
cultari, eamque artis ope manifestari
licet affirmare: In hoc opere natura
artis indiget auxilio, vtraque totum
absoluit.

XVIII.

CORPORA perfecta semine per-
fectiori prædita sunt; sub duro
itaque perfectorum metallorum cor-
rice latet perfectum semen, quod qui
nouit resolutione philosophicâ erue-
re, regiam viam ingressus est, nam

Augurel.
Chrysop.
lib. I.

in auro

*Semina sunt auri, quamuis abstrusa
recedant*

Longius.

XIX.

EX Sole & Lunâ omninò compo-
ni regium opus suum pleriq; phi-
losopho-

PHILOSOPHIÆ OPVS: II
Iosophorum asseruere : Aliis Soli
Mercurium addi placuit:quidam sul-
fur & mercurium elegerunt:nonnulli
sali naturæ duobus illis admixto non
exiguam partem opere in tanto tribu-
erunt. Idem ipsi ex vnâ re tantum,
modò ex duabus, modò ex tribus,
modò ex quatuor,tum etiam ex quin-
que lapidem suum creari professi
sunt : sic tam vario de re eadem ser-
mone scribentes, intentione tamen
consentiunt.

XX.

NOs vt sublati infidiis cãdidè &
bonâ fide agamus, duobus solis
corporibus,Sole nempe & Luna,ritè
præparatis integrum opus perfici cõ-
tendimus:Hæc enim mera generatio
est, quæ per Naturam fit arte mini-
strante, in qua maris & fœminæ co-
pula intercedit, vnde proles parenti-
bus longè nobilior educitur.

XXI.

CORPORA autem illa virginitate
intemeratâ & incorruptâ ; viuâ
& animata

& animata, non extincta, quæ sunt
 quæ à vulgo tractantur, tum necesse
 est; quis enim à mortuis vitam expe-
 ctet? Corrupta autem dicuntur, quæ
 copulam passa sunt: mortua verò quæ
 urgente summo mundi tyranno, mar-
 tyrio animam cum sanguine effude-
 runt, fuge fratricidam, à quo in toto
 opere summum imminet periculum.

XXII.

SOL masculus est, actiuum quippe
 & informans semen emittit; luna
 est fœmina, quæ matrix & vas Na-
 turæ dicitur, quia utero suo masculi
 semen excipit, ac menstruo suo fo-
 uet: Hæc tamen actiuâ virtute non
 omninò caret; prior enim amore fu-
 rens masculum scandit, donec ab eo
 extremas veneris delicias & fœcun-
 dum semen extorserit; nec ab am-
 plexu desistit, quousque prægnans fa-
 cta lentam fugam experiatur.

XXIII.

LVNÆ nomine Lunam vulgarem
 philosophi non intelligunt quæ
 etiam

etiam in opere suo masculus est, & in copulatione masculī partes agit; duorum itaq; masculorum nefariam & contra Naturam conjunctionem tentare nemo præsumat, neque ex tali copulâ vllam prolis spem concipiat, sed Gabritium Beix, fratrem forori,

Coniugio iunget stabili, propriamque dicabit;

vt generosum inde Solis filium suscipiat.

XXIV.

QVI Sulfur & Mercurium Lapidis materiam statuunt, Sulfuris nomine Solem & Lunam communem; Mercurij verò Lunam philosophorum intelligent: sic remoto fucopius Lulius amico consulit, * ne ^{* cap. 63. prioris testam.} quærat operari nisi cum Mercurio & Lunâ pro argento, & Mercurio & Sole pro auro.

XXV.

NEMO itaque decipiatur duobus tertium addendo; tertium enim Amor non admittit, & binario numero

14 ARCANVM HERMETICÆ
numero terminatur conjugium ;
Amor vltra quæsitus adulterium est,
non matrimonium.

XXVI.

SPIRITVALIS tamen amor virgi-
nem non polluit ; potuit itaque
Beia citra crimen, ante fidem datam
Gabritio, amorem contraxisse spiri-
tualem, quò alacrior, candidior &
rebus conjugij aptior fieret.

XXVII.

LIBERORVM procreatio legitimi
conjugij finis est, vt autem ro-
bustior & generosior infans nascatur,
omni scabie & maculâ mundetur
vterque conjugum, antequam torum
nuptialem ambo conscendant, & ni-
hil extranei aut superflui illis inhæ-
reat, quia ex puro semine munda pro-
cedit generatio, & ita castum con-
summabitur Solis & Lunæ conjugii-
um, quum thalamum Amoris intra-
uerint, & conjuncti fuerint, illaque à
conjugis animam adulando recipiet:
ex hac copulâ nascetur Rex poten-
tissimus.

PHILOSOPHIÆ OPVS. 15
tissimus, cuius pater erit Sol, mater
verò luna.

XXVIII.

QVI tincturam physicam extra
solem & lunam quærit, oleum
& operam perdit; sol enim vberri-
mam rubedinis tincturam, Luna ve-
rò albedinis suppeditat; hæc enim
duo tantum perfecta dicuntur, quia
purissimi Sulfuris substantiâ ingenio
Naturæ perfectè mundata referta
sunt: Tinge igitur tuum Mercurium
cum alterutro horum luminarium; tin-
gi enim necesse est antequam tingat.

XXIX.

DVO in se continent perfecta
metalla, quæ imperfectis com-
municare possunt, tincturam & fixa-
tionem: illa enim quia puro Sulfure,
albo scilicet & rubeo tincta sunt &
fixa, idè perfectè tingunt, & figunt,
si cum proprio suo sulfure & arsenico
aptè præparata fuerint, secus suam
tincturam multiplicandi vim non
habent.

XXX.

XXX.

MERCVRIVS ex imperfectis metallis solus tincturæ solis & lunæ suscipiendæ in opere lapidis philosophici aptus est, vt ipse tincturâ plenè imbutus cætera vberriimè tingat : Sulfure tamen invisibili priùs imprægnari debet, vt visibili perfectorum corporum tincturâ largiùs inficiatur, eamque multo cum fœnore rependat.

XXXI.

CIRCA artem extrahendę ab Auro tincturæ tota philosophantium plebs insudat & grauitèr torquetur; credunt enim illi tincturam à Sole separari, & separatam virtute augeri posse; verùm

Spes tandē agricolas vanis eludit aristis.
Neque enim fieri potest, Vt tinctura Solaris à corpore suo naturali omninò separetur; nullum quippe à naturâ conflatum corpus elementare auro perfectius dari potest, cuius perfectio à forti & inseparabili sulfuris puri & tingentis

tingentis vnione cum mercurio procedit, vtroq; ad id per Naturam optimè præparato, quorum veram separationem arti Natura denegat: quod si quid liquoris permanenti per violentiam ignis aut aquarum à Sole extrahatur, liquefacti aut per vim soluti corporis portio, non tincturæ separatio habenda est. Tinctura enim corpus suum sequitur, & ab eo nequitquam separatur. Ea est artis illusio ipsis artificibus incognita.

XXXII.

VERVM tincturam à corpore suo separabilem esse concedatur, non tamen citra corporis & tincturæ corruptionem separari posse fatendum est; cum per ignem fusionis Naturæ destructorem, aut per aquas fortes rodentes magis quàm soluentes vim artistæ illi inferant; corpus itaq; tincturâ & aureo suo vellere spoliatum penitus vilescere, & tanquam pondus inutile in damnum artificii suo verti, corruptamque tincturam minùs operari necesse est.

XXXIII.

TINCTVRAM tandem illi suam in Mercurium, aut in quoduis aliud corpus imperfectum inijciant, & arctissimè pro artis viribus vtrumq; devinciant, spe tamen suâ dupliciter cadent, primò quod supra Naturæ vires & pondus Tinctura nec penetrabit, nec tinget, quapropter nihil lucri inde cedit, quo resarciantur impensæ & corporis spoliati abjectique jactura, sic

Cùm labor in damno est crescit mortalis egestas.

Denique extorris illa Tinctura corpori extraneo applicata perfectam fixationem & permanentiam non dabit, ita vt examen forte patiatur, & Saturno exploratori resistat.

XXXIV.

PEDem igitur illicò referant, temporis & sumptibus pareant artis chemicæ studiosi huiusmodi circulatorum & impostorum hætenus fidem sequuti, & ad opus verè philosophicum

cum animum conuertant, ne serò sapiant Phryges, & tandem cum Prophetâ exclamare cogantur, * comederunt alieni robur meum. *Ozee cap. 7.*

XXXV.

IN opere philosophico plus laboris & temporis quàm sumptuum impenditur, nam conuenientem materiam habenti paruæ supersunt expensæ sustinendæ; propterea qui magnam nummorum copiam præaucupantur, & arduam operis metam in sumptibus ponūt, plus alienis opibus; quàm arti suæ confidunt. Caueat itaque à prædonibus illis nimium credulus tyro, nam dum aureos montes pollicentur, Auro infidiantur: anteambulonem Solem postulant; quia in tenebris ambulant.

XXXVI.

VT inter Syllam & Charybdis nauigantes hinc inde periculantur: non minori utrinque subji-
B b 2 untur

MERCV-
 RIVS PHI-
 LOSOPHO-
 RVME

20 ARCANVM HERMETICÆ
untui periculo, qui velleris aurei præ-
dæ inhiantes inter ancipites Sulfuris
& Mercurij philosophorum scopulos
feruntur. Peripicaciores assidue gra-
uiorum & bonæ fidei autorum le-
ctiōe, ac Sole irradiante Sul'furis
notitiam adepti sunt, verū in Mer-
curij philosophorum limine hærent,
tot enim gyris ac mæandris illum
deflexerunt scriptores tot æquiucis
nominibus inuoluerunt, vt perqui-
renti mentis impetu citiùs occurrat,
quàm ratione aut sudore inueniatur.

XXXVII.

VT Mercurium suum philosophi
tenebris altius immergerent,
multiplicem eum fecerunt, & in qua-
libet operis parte ac regimine suum
Mercurium, diuersum tamen, statue-
runt; neque perfectam eius notitiam
consequetur, qui aliquam operis par-
tem ignorabit.

XXXVIII.

TRIPlicem Mercurium suum
præsertim agnouerunt philoso-
phi,

phi, nempe post absolutam primi gradus præparationem & sublimationem philosophicam; tunc enim Mercurium suum & Mercurium sublimatum vocant.

XXXIX.

DEINDE in præparatione secundâ; quæ ab autoribus prima nuncupatur, quia primam omittunt; Sole jam reincrudato, & in primam suam materiam resoluta, huiusmodi Mercurius corporum, siue philosophorum propriè dicitur; tunc materia vocatur Rebis, Chaos, totus Mundus, cui omnia operi necessaria insunt, quia illa vnica lapidi perficiendo sufficit.

XL.

DENIQUE Elixir perfectum & medicinam tingentem Mercurium suum quandoque philosophi, licet impropriè; Mercurij enim nomen non nisi rei volatili propriè convenit, propterea quod sublimatur in quolibet operis regimine, Mercurium dicunt: At Elixir quia fixissimum est,

Bb 3 simplex

22 ARCANVM HERMETICÆ
simplex Mercurij nomen refugit, id-
circo suum Mercurium dixere, ad
differētiam volatilis. Recta tot Mer-
curios philosophorum investigandi
& discernendi via illis tantum ster-
nitur,

Aneid. 6.

*quos æquus amavit
Iupiter, aut ardens euexit ad æthera
virtus.*

XLI.

ELIXIR dicitur Mercurius Phi-
losophorum propter similitudi-
nem, & magnam, quam cum Mercu-
rio cœlesti habet, conformitatem; hic
enim elementarium qualitarum ex-
pers ad illas influendas maximè pro-
nus creditur, aliorumq; Planetarum
naturam ac genium versatilis ille Pro-
teus induit & auget, ratione oppo-
sitionis, conjunctionis, & aspectus.
Simile operatur anceps Elixir, nulli
siquidem proprię qualitati addictum,
rei, cui commiscetur, qualitatem &
ingenium amplectitur, eiusque virtu-
tes & qualitates mirum in modum
multiplicat.

XLII.

XLII.

IN philosophicâ Mercurij sublima- PHILOSOPHICA
 tione siue præparatione primâ MERCV-
 Herculeus labor operanti incumbit; RII SVB-
 nam sine Alcide expeditionem Col- LIMATIO.
 chicam frustra tentasset Iason;

Alter in auratam noto de vertice pellem

Principium velut ostendit, quod sume- Augur.
re possis; Chrysop.
 lib. 2.

Alter onus quantum subeas.

limen enim à cornupetis belluis cu-
 stoditur, quæ temerè accedentes non
 sine dispendio arcent; earum feroci-
 tatem sola Dianæ insignia & Veneris
 columbæ mulcebunt, si te fata vo-
 cant.

XLIII.

NATVRALEM terræ philosophi-
 cæ qualitatem, cuiusq; cultum
 attigisse videtur poëta hoc carmine

Pingue solum primis ex templo à men-
sibus anni

Georg. I.

Fortes inuertant tauri:

tunc Zephyro putris se gleba resoluit.

Bb 4

XLIV.

XLIV.

LVNAM philosophorum siue eorum Mercurium qui Mercurium vulgarem dixerit: aut sciens fallit, aut ipse fallitur, Mercurium enim philosophorum Argentum viuum esse, non tamen vulgare, sed ab eo extractum ingenio philosophico Geberi scripta * nos docent.

* cap. 4.
partis 1.
lib. 2. per-
fecti Ma-
gister.

XLV.

MERCVRIVM illum philosophorum non esse argentum viuum in naturâ suâ nec in tota suâ substantiâ, sed mediam & puram ejus essentiam quæ ab illo originem sumpsit, & ab illo creata est, grauiorum philosophorum sententiæ astipulatur experientia.

XLVI.

VARIIS nominibus Mercurius ille philosophorum enunciat; modò terra, modò aqua diuersâ ratione dicitur; tum etiam quia ex vtrâq; naturaliter conflatur: Ea est Terra subtilis

subtilis, alba, sulfurca, in quâ elementa figuntur, & aurum philosophicum seminatur: Illa est Aqua vitæ, siue ardens, aqua permanens, Aqua limpidissima; aqua auri & argenti nuncupata. Hic verò Mercurius quia suum in se habet sulfur, quod artificio multiplicatur, sulfur Argenti viui vocari meruit. Denique substantia illa pretiosissima est Venus priscorum Hermaphrodita utroque sexu pollens.

XLVII.

ARGENTVM viuum partim naturale est, partim innaturale: Intrinsecum & occultum in Naturâ radicem habet, quod nisi per præcedentem mundationem & ingeniosam sublimationem euocari non potest. Extrinsecum extra Naturam & accidentale est: Separa ergo purum ab impuro, substantiam ab accidentibus, & fac occultum manifestum per viam Naturæ, secus siste gradum, hoc enim est totius artis & operis fundamentum.

XLVIII.

XLVIII.

LIQVOR ille siccus & pretiosissimus humidum radicale metallorum constituit; vitrum propterea ab antiquorum nonnullis dictum est; vitrum enim ex humido radicali cineribus pertinaciter inherente elicitur, quod non nisi extremæ flammæ cedit: Mercurius tamen noster centralis benignissimo licet longiori igne Naturæ se prodit.

XLIX.

ALII per calcinationem; alij per sublimationem; nonnulli inter vasa vitreantia; quidam inter vitriolum & sal, tanquam inter vasa naturalia latentem Terram suam philosophicam quæsiuerunt: Alij à calce & vitro sublimare præceperunt. Nos autem à Prophetâ didicimus, * quod in principio creauit Deus cœlum & terram, Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant super faciem Abyssi, & Spiritus Dei ferebatur super aquas, & dixit Deus, fiat lux, & facta

Genes. cap.
1.

facta est lux , & vidit Deus lucem ,
 quòd esset bona, & diuisit lucem à te-
 nebris , &c. Benedictio Iosepho ab
 eodem propheta enunciata sat erit sa-
 pienti : * De benedictione Domini * *Deuter.*
 terra ejus; de pomis cœli & rore, atq; *cap. 33.*
 abyssò subjacente : De pomis fructu- *Enchirid.*
 um Solis & Lunæ; de vertice anti- *phys. restit.*
 quorum montium; de pomis collium *can. CXC.*
 æternorum &c. Deum ex intimo *pag. 136.*
 corde roga , fili, vt benedictæ huius
 terræ portionem tibi largiatur.

L.

ARCENTVM viuum à peccato
 originali ita inquinatum est , vt
 duplici labe scateat , primam à terrâ
 immûdâ contraxit, quæ in eius gene-
 ratione ei se immiscuit, & per conge-
 lationem adhæsit. Altera hydropisi
 contermina aquæ intercutis vitium
 est, ab aquâ crassâ & impurâ limpida
 admixtâ procedens , quam per con-
 strictionem exprimere & separare
 Natura non potuit, & quia extranea
 est tenui calore fugit. Lepra illa Mer-
 curij corpus infestans de radice &
 substantiâ

28 ARCANVM HERMETICÆ
substantiâ ejus non est, sed accidētā-
lis, propterea ab eo separabilis; Ter-
rea per balneum humidum & laua-
crum Naturæ detergitur; aquea per
balneum siccum benigno generatio-
nis igne in fugam vertitur: Sic per
trinam ablutionem & purgationem
Draco scammis antiquis & scallidâ
pelle exutus renouatur.

L I.

DV O BVS perficitur philosophica
Mercurij sublimatio, superflua
ab eo remouendo, & deficientia in-
troducendo: superflua sunt externa
accidentia, quæ fuscâ Saturni sphærâ
rutilantem Iouem obnubilant: Emer-
gentem ergo Saturni liuorem separa,
donec purpureum Iouis sydus tibi ar-
rideat. Adde Sulfur Naturæ, cuius
granum & fermentum Mercurius
quidem in se habet quantum sibi suf-
ficit, sed fac vt etiam aliis sufficiat.
Multiplica itaq; Sulfur illud philoso-
phorum inuisibile, quovsque expri-
matur lac virginis; tunc prima tibi
patet janua.

L II.

LII.

HORTI philosophorū ingressum
 Heiparius custodit Draco; quo
 patefacto fons aquæ limpidissimæ ex
 septemplici scaturigine emergens in
 limine fere vndique effundit; in quo
 ter septeno magico numero Draco-
 nem pota, bibatque, donec ebrius
 squalidam vestem exuat: Luciferæ
 Veneris & corniculatæ Dianæ tibi
 propitia Numina sunt.

LIII.

TRIA pulcherrimorum florum in
 horro sapientum genera perqui-
 renda, imò inuenienda sunt; puniceæ
 violæ, candens Liliū, & purpu-
 reus immortalisq; Amaranthus. Non
 longè à fonte illo liminari vernantes
 violæ tibi primū occurrent, quæ à
 largo flumine aureo per riuulos irri-
 gatæ nitidissimū Saphiri subobscu-
 ri colorem induent: Sol tibi signa da-
 bit. Tam pretiosos flores à radice suâ
 non separabis quovsq; Lapidem
 componas; recentes enim excerptæ
 plus

30 ARCANVM HERMETICÆ
plus succi & tinctoræ habent: tunc sedulus carpe manu subtili & ingeniosâ; nam, ni fata obstant, faciles sequentur, & flore vno auulso, non deficiet alter aureus. Longiori curâ & labore Lilium & Amaranthus succedent.

L IV.

MARE suum etiam habent philosophi, in quo pingues scamisque argenteis micantes generantur pisciculi, quos qui subtili rete involuere & extrahere nouerit, piscator peritissimus habendus erit.

L V.

LAPIS Philosophorum in montibus antiquissimis reperitur, & à riuulis perennibus defluit, montes illi sunt argentei, & riuuli aurei; inde aurum & argentum, omnesque Regum thesauri producantur.

L VI.

QUICVNQUE lapidem Philosophorum consequi voluerit, longinquam peregrinationem instituat, vtramque

PHILOSOPHIÆ OPVS. 31
vtramque enim Indiam inuisere ei
necesse est , vt inde gemmas candi-
dissimas , & aurum purissimum re-
ferat.

LVII.

LAPIDEM suum ex septem lapidi-
bus extrahunt Philosophi , quo-
rum duo præcipui diuersæ naturæ sūt
& virtutis: vnus sulphur inuisibile, al-
ter Mercurium spirituale infundit :
ille calorem & siccitatem , hic verò
frigiditatem & humiditatem inducit;
sic eorum ope elementorum vires in
lapide multiplicantur: Prior in ori-
entali plagâ: posterior in occidentali
reperitur: vterque tingendi & multi-
plicandi vim habet; & nisi ab illis pri-
mam tincturam Lapis hauserit , ne-
que tinget, neque multiplicabit.

LVIII.

R Virginem alatam optimè lo- PRAXIS:
tam & mundatam , semine
spirituali primi masculi impræгна-
tam , intermetatæ virginitatis gloriâ
remanente grauidam, tinctæ puniceo
colore

32 ARCANVM HERMETICÆ
colore genæ prodent : Illam secundo
masculo, absque adulterij suspitione,
copula, ex cuius corporeo semine ite-
rum concipiet, ac venerandam vtri-
usque sexus prolem tandem pariet,
vnde immortalis potentissimorum
Regum prosapia exurget.

LIX.

PRAXIS.

AQUILAM & Leonem, vtrum-
que optimè purgatum in clau-
stro suo pellucido reconde & copula,
vestibulo strictissimè clauso & custo-
dito ne ipsorum halitus exeat, aut aër
extraneus se insinuet. Aquila in con-
gressu discerpet & vorabit Leonem,
longo deinde somno correpta, & sto-
macho turgente hydrops facta in cor-
uum nigerrimum mirabili quâdam
metamorphosi transibit, qui pennis
sensim explicatis volare incipiet, &
volatu è nubibus aquam decutiet, do-
nec pluries madefactus sponte pen-
nas exuat, deorsumq; relapsus in Ci-
gnum migret candidissimum. Atto-
niti mirentur, qui rerum causas igno-
rant, considerantes Mundum nihil
aliud

aliud esse, quàm continuam metamorphosim: mirentur perfectè digesta rerum semina in summum desinere candorem. Philosophus in opere suo Naturam imitetur.

LX.

NATURA in operibus suis informandis & peragendis ita progreditur, vt ab inchoatâ generatione per diuersa media, quasi gradus rem ad vltimum perfectionis terminum perducatur: sensim itaque & gradatim, non per saltum intentionis suæ finem assequitur, opus suum inter duo extrema pluribus mediis, quasi intervallis, distincta & separata definiens & includens. Praxis philosophica, quæ Naturæ simia est, in opere suo tractando & benedicti sui lapidis investigatione dirigendâ à naturæ via & exemplo deflectere non debet: quicquid enim extra naturæ cancellos fit, aut error est, aut errori proximum.

LAPIDIS
MEDIA
ET EX-
TREMA.

LXI.

LAPIDIS extrema sunt Argentum
vium naturale & Elixir perfe-
ctum; media autem, quæ interjacent,
quorum ope fit progressus operis, tri-
plicis sunt generis; vel enim ad ma-
teriam, vel ad operationes, vel etiam
ad signa demonstratiua spectant: ex-
tremis & mediis illis totum opus ab-
soluitur.

LXII.

MEDIA
MATE-
RIALIA.

MEDIA Lapidis materialia di-
uersi sunt gradus, alia enim ex
aliis successiuè eliciuntur: Prima sunt
Mercurius philosophicè sublimatus
& perfecta metalla, quæ licet extrema
sint in opere naturæ, in opere tamen
philosophico mediorum loco habentur.
Ex prioribus illis secunda edu-
cuntur, nempe quatuor elemēta, quæ
vicissim circulantur & figuntur: ex
secundis tertia producantur, sulfur
vtrumq; videlicet, cuius multiplica-
tio primum opus terminat: Quarta &
postrema media sunt fermenta siue
vnguenta

unguenta ex ponderatâ supradictorum mixtione in opere Elixiris successiuè producta: Ex recto præfatorum omnium regimine creatur tandem elixir perfectum, quod supremus est totius operis terminus, in quo quiescit, tanquam in Centro suo, Lapis philosophorum, cuius multiplicatio nihil aliud est, quàm brevis præmissarum operationum repetitio.

LXIII.

MEDIA operatiua siue regimina MEDIA
 (quæ etiam clauces operis di- OPERATIUA.
 cuntur) sunt quatuor, Primum est
 Solutio siue liquefactio: Secundum
 Ablutio: Tertium Reductio: Quartum
 Fixatio. Per liquefactionem corpora in antiquam suam materiam refluunt, cocta reincrudantur, fitq; coitus maris & fœminæ ex quo generatur Coruus: Deniq; separatur lapis in quatuor elementa confusa, quod contingit per retrogradationem Luminarium. Ablutio docet coruum dealbare & ex Saturno Iouem creare, quod fit per corporis in spiritum conuersi-

Cc 2 onem.

36 ARCANVM HERMETICÆ
onem. Reductionis munus est lapidi
exanimato animam restituere, & ro-
rido ac spiritali lacte eum nutrire,
quovsq; perfectum robur attigerit:
In ambabus his posterioribus opera-
tionibus sævit in seipsum Draco, &
caudam suam deuorando totum se
exhaurit, ac tandem in lapidem con-
vertitur. Postremò Fixationis opera-
tio figit vtrumque sulfur super corpus
suum fixum, mediante spiritu tinctu-
rarum mediatore; fermenta per gra-
dus suos decoquit, eruda maturat,
amara dulcorat; elixir deniq; fluens,
penetrans & tingens generat, perfici-
cit, & ad summum sublimitatis api-
cem extollit.

LXIV.

MEDIA
DEMON-
STRATI-
VA.

MEDIA siue signa demonstrati-
ua sunt colores successiuè & ex
ordine materiam afficientes, eiusque
affectiones & passionis demonstnan-
tes, quorum tres præcipui, velut cri-
tici, notandi sunt, nonnulli quartum
addunt: Primus est niger, qui caput
corui à summâ nigredine emergente
dicitur,

dicatur, cuius crepusculum initium actionis ignis Naturæ & solutionis, nox autem nigerrima perfectionem liquefactionis & confusionis elementorum indicat. Tunc granum putrescit & corrumpitur, quo generationi fiat aptius. Nigro colori succedit albus, in quo datur primi gradus & sulfuris albi perfectio. Hic lapis vocatur benedictus: hæc terra est alba foliata in quâ philosophi aurum suum seminant. Tertius color est citrinus, qui producitur in tráitu albi ad rubeum, quasi medius & ex utroq; mixtus, estque veluti croceis Aurora capillis Solis prænuncia. Quartus color rubeus siue sanguineus ab albo solo igne extrahitur: Albedo autem quia facilè à quouis alio colore alteratur; antelucano oriente statim à candore suo deficit: Rubedo autem fusca Solaris sulfuris opus complet, quod sperma masculinum, Ignis lapidis, Corona Regia, & filius Solis nuncupatur, in quo quiescit primus operantis labor.

LXV.

PRÆTER signa illa decretoria, quæ materiæ radicibus inhærent & mutationes essentialia indicant, infiniti penè alij colores illudunt, & in vaporibus, velut iris in nubibus, se exhibent, qui brevè effluunt, & per succedentes delentur, aërem magis quàm terram afficientes: Eorum levis operanti cura esse debet, quia permanentes non sunt, neque ab intrinsecâ materiæ dispositione proficiunt, sed ab igne quidlibet ad nutum vel etiam casu in tenui humido per colorem pingente ac fingente.

LXVI.

EX peregrinis tamen coloribus quidam extra tempus acciti operi malè ominantur, ut nigredo repetita; coruorum enim pullos nido relicto nusquam ad eum regredi patendum est. Præcox rubedo; hæc etenim semel & in fine tantum certam messis spem ostēdit; si prius materia rubeat, maximæ ariditatis argumentum est,

non

non sine summo periculo, quod solo
cœlo imbrem illicò largiente auerri
potest.

LXVII.

LAPIS per successiuas digestio-
nes, quasi per gradus, exaltatur,
& tandem perfectionem assequitur.
Quatuor autem digestiones quatuor
supradictis operationibus seu regimi-
nibus assentientes totum opus com-
plent; quarum autor Ignis est, ea-
rumque differentiam constituit.

DIGES-
TIONES
LAPIDIS
QUA-
TVOR.

LXVIII.

PRIMA digestio solutionem cor-
poris operatur, per quam fit pri-
ma maris & fœminę conjunctio, vtri-
usque seminis commixtio, putrefa-
ctio, elementorum in aquam homo-
geneam resolutio, Eclipsis Solis &
Lunæ in capite Draconis; totus deni-
que Mundus in chaos antiquum &
abyssum tenebrosam remeat, Hæc
prima digestio fit velut in stomacho,
calore pepático & debili, corruptio-
ni magis quàm generationi idoneo.

LXIX.

IN secundâ digestionē Spiritus Domini ambulat super aquas; Lux fieri incipit, & separatio aquarum ab aquis, Sol & Luna renouantur; elementa à Chao extrahuntur, ut in spiritu perfectè mixta nouum mundum constituent; nouum cœlum & noua terra formantur: omnia denique corpora spiritualia fiunt: Coruorum pulli in columbas mutatis pennis migrare incipiunt; Aquila & Leo æterno nexu se amplectuntur. Hęc autem mundi regeneratio fit à spiritu igneo in aquæ formâ descendēte, & originale peccatum detergente: Aqua enim philosophorum ignis est, quæ calore balnei excitante mouetur. Sed vide ut separatio aquarum fiat in pondere & mensurâ, ne quæ sub cœlo manent, terram immergant, aut quæ super cœlum rapiuntur aridam nimis destituant.

*Hic sterilem exiguus ne deserat humor
arenam.*

LXX.

LXX.

TERTIA digestio Terræ recens
 natæ lac roridum, ac omnes spi-
 rituales quintæ essentiæ virtutes pro-
 pinat, animamque viuificam spiritu
 mediante corpori alligat: Tunc terra
 magnum in se thesaurum recondit,
 fitque coruscanti lunæ primò, deinde
 Soli rubicundo similis : prior dicitur
 terra Lunæ, posterior terra Solis, vtri-
 usque enim conjugio vtraque nata
 est : neutra pœnas ignis amplius ti-
 met, quia ambæ omni labe carent, per
 Ignem enim à peccato suo pluries
 mundatæ fuerunt, & graue marty-
 rium passæ, donec omnia elementa
 versa sint deorsum.

LXXI.

QUARTA digestio omnia Mun-
 di mysteria consummat, & per
 cam terra in præstantissimum fermé-
 tum conversa omnia in perfecta cor-
 pora fermentat, quia in cœlestem
 quintæ essentiæ naturam prius tran-
 sivit, illius virtus ab Vniuersi spiritu
 effluxa

42 ARCANVM HERMETICÆ
effluxa omnibus omnium creatura-
rum morbis est præsens Panacæa &
catholica medicina. Hoc Naturæ &
artis miraculum furnus secretus phi-
losophorum repetitis primi operis di-
gestionibus tibi pandet. Rectus sis in
operibus tuis, vt Deum propitium
habeas, secus vana Terræ tuæ fiet
triturationio, neque enim

Georg. 1. *Illæ seges demum votis respondet auaræ
Agricolæ.*

LXXII.

TOTVS operis philosophici pro-
cessus nihil aliud est, quàm solu-
tio & congelatio; Solutio corporis &
congelatio spiritus, vtriusque tamen
vna est operatio: Fixum autem & vo-
latile in spiritu perfectè miscentur &
vniuntur, quod fieri non potest, nisi
prius corpus fixum solutum fuerit &
volatile factum. Per Reductionem
corpus volatile figitur in corpus per-
manens, & natura volatilis demum
migrat in fixam, quemadmodum fi-
xa prius in volatilem transferat:
Quamdiu autem errant confusæ in
spiritu

spiritu naturæ, spiritus ille mixtus
mediam sustinet naturam inter cor-
pus & spiritum, fixum & volatile.

LXXIII.

LAPIDIS generatio fit ad exem-
plum creationis Mundi; suum
enim Chaos & materiam suam pri-
mam habeat necesse est, in quâ con-
fusa fluctuant elementa donec spiritu
igneo separentur, separata autem le-
uia sursum, & ponderosa deorsum fe-
runtur: luce exortâ tenebræ rece-
dunt: Congregantur aquæ in vnum, &
apparet Arida. Tandem duo lumina-
ria magna successivè emergunt, pro-
ducunturque in terrâ philosophica
virtutes minerales, vegetabiles & a-
nimales.

LXXIV.

CREAVIT Deus Adamum exter-
ræ limo, cui insitæ erant omni-
um elementorum virtutes, Terræ
præsertim & aquæ, quæ sensibilem &
corpoream molem magis cōstituunt:
Huic massæ inspiravit Deus spiracu-
lum

44 ARCANVM HERMETICÆ
 lum vitæ, & Sole Spiritus sancti eam
 viuificauit: Masculo Euam dedit in
 conjugem, benedicensq; illis multi-
 plicandi præceptum & facultatem de-
 dit. Creationi Adæ non abfimilis est
 lapidis philosophorum generatio, ex
 corpore enim terrestri & ponderoso
 per aquam dissoluto primò fit limus,
 qui Terræ Adamicæ nomen insigne
 meruit, cui omnes elementorum qua-
 litates & virtutes insunt. Cœlestis tã-
 dem anima per spiritũ quintę essentię
 & Solarem influxum ei infunditur, &
 per benedictionem ac rorem Cœli
 datur ei virtus multiplicandi in infi-
 nitum mediãte copulâ vtriusq; sexus.

LXXV.

CIRCULATIO
 ELEMENTORVM.

SVMMVM huius operis arcanum
 consistit in modo operandi, qui
 totus circa rotationem elementorum
 versatur, materia enim lapidis de na-
 tura in naturam transit, elementa suc-
 cessiuè extrahuntur, ac per vices do-
 minium obtinent, vnumquodque au-
 tem per circulos humidi & sicci agi-
 tatur, donec omnia vertantur de-
 orsum

LXXVI.

IN opere lapidis cætera elementa in figura aquæ circulantur, terra enim in aquam resolvitur, cui reliqua insunt elementa, aqua in vaporem sublimatur, vapor in aquam recidit, & ita per circulum indefessum aqua mouetur donec fixa fistantur deorsû; illa autem fixata omnia elementa fixa sunt: Sic in illam resoluuntur, per illam extrahuntur, cum illa viuunt & in illa moriuntur: terra autem illorum omnium tumulus est ac supremus terminus.

LXXVII.

NATURÆ ordo postulat, vt omnis generatio ab humido & in humido incipiat: in opere philosophico Natura in ordinem redigenda est, ita vt materia lapidis, quæ terrestris, compacta & sicca est, ante omnia in proximum sibi aquæ elementum solvatur & fluat, tunc ex Sole generabitur Saturnus.

LXXVIII,

LXXVIII.

AQUÆ per septem giros seu revolutiones circumactę succedit aër qui totidem circulis & reductionibus rotatur, donec figatur deorsum, & Saturno expulso Iupiter insignia & regni moderamen suscipiat, cuius adventu infans philosophicus formatur, in utero nutritur, ac tandem in lucem prodit, candida & serena facie lunæ splendorem referens.

LXXIX.

IGNIS naturæ demum elementorum vices absoluens, externo igne urgente, ex occulto fit manifestus: Liliū tunc tingit crocus: candentis pueri jam validioris facti genas rubor occupat: Regi futuro corona paratur. Hæc est primi operis consummatio, elementorūque rotatio perfecta, cuius signum est, cū omnia terminantur in siccum, & corpus spiritu vacuum, pulsū motūque carens jacet: Sic tandem in terrā omnia elementa quiescunt.

LXXX.

LXXX.

IGNIS Lapidis infitus archæus est Naturæ, Solis filius & vicarius, materiam mouens ac digerens, omniâque in eâ perficiens, si libertatem cōsequutus fuerit; sub duro enim cortice inualidus latet; liberationem itaque ei procura, vt tibi liber inferuiat; sed caue ne supra modum ipsum vrgeas, tyrannidis enim impatiens fugitiuus fieret, nullâ tibi reditus spe relictâ; blandè igitur adulando ipsum euoca, & prudens custodi.

LXXXI.

PRIMVS Naturæ motor est ignis externus, Ignis interni & totius operis moderator; philosophus itaq; ipsius regimen optimè calleat, gradus & puncta obseruet; ab ipso enim salus aut ruina operi imminet. Sic ars Naturæ opitulatur, vtriusque autem minister est philosophus.

LXXXII.

LXXXII.

DVOBVS illis instrumentis artis & naturæ lapis suauiter cum magno ingenio à solo in Cœlum se attollit, ac è cœlo in terram relabitur, quia terra nutrix eius est, & in venti vtero delatus vim superiorum & inferiorum suscipit.

LXXXIII.

ROTA
DVPLEX
MAIOR
ET MI-
NOR,
CIRCVLI
TRES.

CIRCVLATIO elementorum per duplicem rotam exercetur, per maiorem siue extensam, & minorem siue contractam: Rota extensa omnia elementa figit interrâ, eiusque circulus non nisi cum opere sulfuris absoluto finitur. Rotæ minoris reuolutio extractione & præparatione cuiuslibet elementi terminatur; huic autem rotæ tres circuli insunt, qui motu quodam erratico & intricato materiam iugiter & variè agitat, ac pluries, septies ad minus vnumquodque Elementum circumagunt sibi inuicem & ordinatè succedentes, & ita consentanei, vt si vnus defecerit cæterorum

rum labor irritus fiat. Hæc naturæ sunt instrumenta, quibus elementa præparantur. Consideret itaque philosophus naturæ processum in tractatu physico ad hunc finem plenius descriptum.

LXXXIV.

QVILIBET circulus proprium habet motum; omnes autem circulorum motus circa subiectum humidi & sicci versantur, & adeo concatenati sunt, ut unicam producant operationem, vnumque naturæ concentum: eorum duo tum ratione terminorum, tum etiam causarum & effectuum sunt oppositi; mouet enim vnus sursum per calorem desiccando; alter deorsum per frigus humectando, tertius verò quietis somniquæ imaginem referens digerendo in summa temperie vtriusque cessationem inducit.

LXXXV.

TRIVM circulorum primus est Circu-
euacuatio, cuius labor est in sub-
D d trahendo

LVS PRI-
MVS.

50 ARCANVM HERMETICÆ
trahendo humido superfluo, tum
etiam in separando puro, mundo &
subtili à fecibus crassis & terrestribus.
Summum autem periculum in huius
circuli motu versatur, quia spiritualia
tractat & Naturam exuberat.

LXXXVI.

DVO in hoc circulo mouendo
sunt maximè cauenda; primum
ne nimis intensè, alterum, ne diutiùs
æquo moueatur: Motus acceleratus
confusionem in materia suscitatur, ita
ut crassa, impura & indigesta pars
vna cum pura & subtili, ac corpus in-
solutum cum soluto spiritui ad-
mixtum euolet; Huiusmodi mo-
tu præcipiti cœlestis & terrestris
natura confunduntur, & spiritus
quintæ essentiæ terræ mixtione cor-
ruptus hebes fit & invalidus. Per pro-
lixiorum motum terra spiritu suo ni-
mis euacuatur, & adeò languens, ari-
da ac spiritu destituta redditur, ut
restaurari & ad suum temperamen-
tum reuocari facilè non possit. Vter-
que error tincturas comburit, vel
etiam

PHILOSOPHIÆ OPVS. §
etiam in fugam vertit.

LXXXVII.

SECUNDVS circulus est Restaura- CIRCULVS SE-
tio, cuius officium est anhelanti LVNDS
& debilitato corpori potu vires resti-
tuere: Prior circulus sudoris & labo-
ris fuit organum; hic verò refrigerij
& consolationis. Huius actio in tri-
turanda & emollienda terra, figulo-
rum more versatur, quò melius mis-
ceatur, fingatur, & tandem deco-
quatur.

LXXXVIII.

HVIVS circuli motum prioris
motu leuiorem esse oportet,
maximè in principio eius reuolutio-
nis, ne coruorum pulli in nido suo
largo flumine submergantur, &
mundus nascens diluuio deleatur. Hic
est aquæ ponderator & mensurarum
explorator; aquam enim ex Geome-
tricarum rationum præceptis distri-
buit. Nullum fere maius arcanum in
tota operis praxi habetur, quàm ra-
tus & ad justitiam libratus huius cir-
culi

52 ARCANVM HERMETICÆ
culi motus; Infantem enim philoso-
phicum informat, cique animam &
vitam inspirat.

LXXXIX.

LEGES motus huius circuli sunt,
vt lentè & paulatim decurrat, ac
parcè effundat, ne festinando à men-
surâ cadat, & aquis obrutus Ignis in-
fitus, operis architectus hebescat, aut
etiam extingatur: Vt alternis vici-
bus cibus & potus administrentur,
quo melior fiat digestio, ac optimum
ficci & humidi temperamentum; in-
dissolubilis enim vtriusque colligatio
finis ac scopus est operis; propterea
vide, vt tantum irrigando adijcias,
quantum assando defecerit; quò Re-
stauratio corroborando deperdita-
rum virium tantum restituat, quan-
tum euocatio debilitando abstulerit.

XC.

CIRCV-
CVLVS
TERTIVS

DIGESTIO postremus circulus
tacito & insensibili motu agit;
ideo in furno secreto fieri à philoso-
phis dicitur; nutrimentum susceptū de-
coquit,

coquit, ac in partes homogeneas corporis conuertit; putrefactio propterea dicitur; quia vt cibus in stomacho corrumpitur antequam in sanguinem & partes similes transeat: ita hæc operatio alimentum calore pepantico & stomachali conterit, ac quodammodo putrefacit, vt meliùs figatur, & ex mercuriali in sulfuream naturam cōmutetur: Quin etiam inhumatio vocatur, quia per eam spiritus inhumatur, & quasi mortuus humo sepelitur. Quoniam autem lentissimè progreditur, idcirco longiori tempore indiget. Duo priores circuli in soluendo præsertim laborant, hîc in congelando licèt omnes vtrumque operentur.

XCI.

HVIVS circuli leges sunt, vt febrili & lentissimo fimi calore moueatur, ne volatilia effugiant, & turbetur spiritus tempore strictissimæ eius conjunctionis cum corpore; tunc enim in summâ tranquillitate & ocio negotium peragitur; idèd ne vl-

Dd 3 lis ventis

54 ARCANVM HERMETICÆ
lis ventis aut imbribus commouea-
tur terra maximè cauendum est: De-
mum vt tertius hic circulus secundo
statim & suo ordine semper succe-
dat, veluti secundus primo: Sic per
opera interrupta & per vices tres illi
circuli erratici vnam circulationem
integram complent, quæ pluries re-
petita omnia tandem in terram ver-
tit & pacem inter inimicos statuit.

XCII.

IGNIS
NATURÆ
TVM
ETIAM
ARTIS.

IGNE vtitur Natura, tum etiam
Ars ad eius exemplum, tanquam
instrumento & malleo in cudendis
suis operibus: In vtriusque igitur ope-
rationibus ignis est magister & præ-
fectus. Quapropter philosopho igni-
um cognitio maximè necessaria est,
sine quâ velut alter Ixion vano labori
alligatus incassum Naturæ rotam
tractabit.

XCIII.

IGNIS nomen apud philosophos
homonymum est, quandoque
enim pro calore metonymicè vsur-
patur,

patur, & sic quot calores, tot ignes. In metallorum & vegetabilium generatione triplicem ignem agnoscit Natura, cœlestem nempe, terrestrem, & insitum : primus à Sole tanquam à fonte suo in terræ sinum defluit ; fumos seu vapores mercuriales & sulfureos ex quibus creantur metalla, mouet, illisque se immiscet ; ignem vegetabilium seminibus insitum torpentem excitat, & igniculos ei, quasi calcaria, ad vegetationem addit. Secundus in terræ visceribus latet, cuius impulsu & actione vapores subterranei sursum versum per poros & tubulos impelluntur, & à centro versus terræ superficiem exrruduntur, tum ad metallorum compositionem, vbi terra protuberat, cum etiam ad vegetabilium productionem eorum semina putrefaciendo, emolliendo, & ad generationem præparando. Tertius à primo, solari nempe, genitus vapido metallorum fumo, tum etiam menstruo infusus vnà cum materiâ humidâ concrefcit, & intra ipsius robur quasi incarceratus retinetur; aut

56 ARCANVM HERMETICÆ
verius, tanquam forma mixto suo al-
ligatur: Vegetabilium autem semi-
nibus insitus hæret, donec à paterno-
rum radiorum acumine sollicitatus
euocetur, tunc motus materiam in-
trinsècè mouet ac informat, fitque
plastes & dispensator totius mixti. In
generatione autem animalium ignis
cœlestis cum animali insensibiliter
cooperatur, est enim primum agens
in Naturâ: Femellæ autem calor ter-
restri calori respondet, dum semen
putrefacit, fouet ac præparat: ignis
verò semini insitus, Solis filius mate-
riam disponit, dispositam informat.

XCIV.

IGNIS
LAPIDIS
TRIPLEX
NATV-
RALIS.

IN operis sui materiâ triplicem
Lignem obseruauère philosophi,
Naturalem, innaturalem, & contra
naturam: Naturalem vocant spiri-
tum illum igneum cœlestem, insitum,
in profundo materiæ custoditum, ei-
que strictissimè deuinctum, qui pro-
pter metalli robur hebes stupefcit,
donec philosophico ingenio, & ca-
lore externo exoitatus ac liber factus
corpus

corpus suum solum mouendi facultatem adeptus fuerit; tunc explicando, penetrando, dilatando; & congelando tandem humidam suam materiam informat. In quolibet autem mixto ignis Naturæ est principium caloris & motus. Innaturalem ignem INNATURALIS. dicunt eum qui accitus & extrinsecus adueniens miro artificio in materiam introductus est, vt naturalis vires CONTRA NATVRAM. augeat & multiplicet. Ignem autem contra naturam nuncupant eum, qui compositum putrefacit, & Naturæ temperamentum corrumpit; Imperfectus est, quia inualidus ad generationem ultra corruptionis terminos non prouehitur; talis est ignis seu calor menstrui: improprie tamen ignis contra naturam nomen ei inditum est, quia quodammodo est secundum Naturam, saluâ siquidem formâ specificâ materiam ita corrumpit, vt eam ad generationem disponat.

XCV.

IGNEM tamen corrumpentem, contra Naturam dictum, non alium ab

58 ARCANVM HERMETICÆ
um ab insito, sed primum eius gra-
dum esse credibilis est: Naturæ
enim ordo postulat, vt corruptio
præcedat generationem, ignis itaque
insitus Naturæ legi consentiens
vtrumque exequitur, duplicem mo-
tum in materiâ successiue excitando,
primum corruptionis lentiolem à de-
bili calore suscitatum, ad emollien-
dum & præparandum corpus: Alte-
rum generationis vegetiolem à calo-
re vrgentiori impulsam: ad corpus
elementare iam per priorem disposi-
tum animandum & plenè infor-
mandum. Duplex itaque motus, à
duplici caloris gradu ejusdem ignis
producitur, nec ignis duplex habend-
us est, At longe potiori jure igni
violento & destruenti ignis contra
Naturam nomen debetur.

XCVI.

IGNIS innaturalis per successiuos
digestionis gradus in ignem natura-
lem siue insitum conuertitur, eumque
auget ac multiplicat: totum autem
arcanum in multiplicatione ignis na-
turalis

turalis consistit, qui simplex ultra vires proprias nec agere nec corporibus imperfectis perfectam tincturam communicare valet, sibi enim tantum sufficit, nec ultra habet, quod erogat; sed per innaturalem multiplicatus, qui virtute multiplicandi maximè abundat, longè potentiùs agit, ac extra Naturæ terminos se porrigit, aliena & imperfecta corpora tingens & perficiens propter exuberantiam tincturam & abstrusum ignis multiplicati thesaurum.

XCVII.

AQUAM etiam suam ignem vocant philosophi, quia summè ^{AQUA} calida & igneo spiritu imbuta est, ^{LAPIDIS} EST propterea ab illis aqua ignis dicitur, ^{IGNIS.} quia corpora perfectorum metallorum cremat & comburit plus quàm ignis communis, illa enim perfectè dissolvit, cùm tamen igni nostro resistent, nec ab eo solui se partiantur, eâ de causa aqua ardens etiam nuncupatur: ignis autem ille pincturæ in ventre aquæ occultatur, & per

60 ARCANVM HERMETICÆ
& per duplicem, solutionis corporis
nempe, & multiplicationis effectum
se manifestat.

XCVIII.

IGNIS
DVPLEX,
INTRIN-
SECVS ET
EXTER-
NVS.

DVPLICI igne vtitur natura in
opere generationis, intrinseco
& externo: Prior rerum seminibus
& mixtis insitus in centro eorum oc-
cultatur corpúsque suum tanquam
motus & vitæ principium, mouet &
viuificat. Posterior verò, nempe ad-
uentitius, siue à cœlo, siue à terra ef-
fundatur, priorem quasi sopitum à
somnia excitat, & ad agendum com-
pellit: igniculi siquidem vitales semi-
nibus innati externo motore indi-
gent, vt ipsi moueantur & agant.

XCIX.

SIMILI modo se res habet in ope-
re philosophico, nā materia lapi-
dis ignem suum interiorem possidet,
qui partim innatus, partim etiam mo-
re philosophico additus est, vniun-
tur quippe illi duo & introrsum
coeunt, quia homogenei sunt: Inter-
nus ille

nus ille externo eget, quem philosophus secundum artis & Naturæ præcepta ministrat; hic priorem ad motum impellit. Ignes illi, quasi binæ sunt rotæ, quarum occulta à sensibili serius ocius percussa mouetur: sic ars naturæ auxiliatur.

C.

IGNIS internus medius est inter motorem suum & materiam, vnde fit vt qualiter ab illo mouetur, similiter hanc moueat; si intensè aut remissè impulsus fuerit, eodem modo in materiâ suâ operabitur. Informatio denique totius operis ab Ignis externi mensurâ pendet.

CI.

IGNIS externi gradus & puncta qui ignorauerit, opus philosophicum ne aggrediatur; è tenebris enim lucem nunquam eruet, nisi per sua media calores transeant; sicut Elementa, quorum extrema, nisi per media non conuertuntur.

CII.

CII.

QVIA totum opus in separatione, & perfecta quatuor elementorum lapidis præparatione consistit propterea totidem Ignis gradus ad eam necessarij sunt, quodlibet enim Elementum sibi proprio ignis gradu extrahitur.

CIII.

QUATVOR ignis gradus dicuntur Ignis balnei, cinerum, carbonum & flammæ, qui etiam opteticus vocatur: Quilibet autem gradus sua habet puncta, duo saltem, quandoque tria; Ignis enim sensim & per puncta mouendus est, siue augeatur, siue minuatur, ut ad exemplum naturæ materia paulatim & sponte ad informationem & complementum progrediatur; nihil siquidem à Natura tam alienum est, quàm violentum; lentum itaq; Solis accessum & recessum considerandum sibi proponat Philosophus, cuius fax & lampas rebus Mundi pro ratione temporum & legum

PHILOSOPHIÆ OPVS. 63
legum Vniuersi calorem suum indul-
get, ac temperamentum impertitur.

CIV.

CALORIS balnei primum pun-
ctum calor febrilis seu fimi dici-
tur, secundum balnei simpliciter. Se-
cundi gradus primum punctum est ^{IGNIS}
calor simplex cinerum, secundum ^{PUNCTA}
verò calor arenæ. Ignis autem car-
bonum & flammæ puncta proprio
nomine carent, sed secundum inten-
sionem & remissionem per operatio-
nem Intellectus distinguuntur.

CV.

TRES quandoque tantum ignis
gradus apud philosophos legun-
tur, nempe balnei, cinerum & arden-
tis, qui ignem carbonum & flammæ
comprehendit. Ignis fimi nonnun-
quam ab igne balnei gradu distin-
guitur. Ita plerumque autores variâ
loquutione ignis philosophorum lu-
men tenebris inuoluunt; eius enim
scientia inter præcipua ipsorum arca-
na habetur

CVI.

CVI.

ELEMEN-
TA LAPI-
DIS QVA-
TVOR.

IN opere albo quia tria tantum ele-
menta extrahuntur, tres etiam
ignis gradus sufficiunt, postremus,
nempe opteticus quarto elemento re-
servatur, quod opus rubeum absolvit.
Per primum gradum fit eclipsis solis
& lunæ; per secundum lunæ lumen
incipit restaurari; per tertium luna
splendoris sui plenitudinem assequi-
tur; per quartum autem Sol in sum-
mum gloriæ apicem exaltatur: in
quâlibet verò parte ignis secundum
geometriæ normam administratur,
ita ut agens patientis dispositioni re-
spondeat, eorumque vires inter se ad
justam lancem librentur.

CVII.

IGNEM suum occultandi studio plu-
rimum incubuere philosophi, ita
ut ipsum attingere vix ausi fuerint,
sed per qualitatum & proprietatum de-
scriptionem magis quàm per nomen
indicerent; ut sit ignis aëreus, vaporoso-
sus, humidus & siccus, clarus, astra-
lis, qui

lis, qui ad nuntium artificis intendi
aut remitti gradatim facile possit.
Plura de ignis notitiâ desideranti
Lullij opera satisficient, qui practi-
cæ arcana candidis animis candidè
aperuit.

CVIII.

DE conflictu Aquilæ & Leonis
variè scriptum est, quia leo om-
nium robustissimum est animal, idcir-
co plures aquilæ ad ipsum debellan-
dum concurrant necesse est, tres ad
minus, aut etiam plures, vsque ad de-
cem: Quò pauciores, eò grauior
lucta, & victoria tardior; quò autem
plures aquilæ eò breuior pugna, &
promptior Leonis direptio sequetur:
Fœlicior septem Aquilarum nume-
rus ex Lullio, aut nouem ex Seniore
desumatur.

CIX:

VAs, quo opus suum decoquunt Vasa
philosophi, duplicis generis NATURÆ
ET ARTIS
Ee est, vnum

66 ARCANVM HERMETICÆ
est, vnum Naturæ, alterum artis :
vas Naturæ, qui etiam vas philoso-
phiæ dicitur, est terralapis, siue
femella, siue etiam matrix, in quâ
semen masculini recipitur, putrescit, &
ad generationem præparatur: vas
autem artis triplex est; in triplici e-
nim vase coquitur arcanum.

CX.

VAS primum artis ex lapide pel-
lucido, siue ex vitro lapideo
confectum est, eius formam non-
nulli philosophorū ænigmaticâ quâ-
dam descriptione occultauerunt,
modò ex duobus frustis, nempe
alembico & cucurbitâ, modo ex
tribus tertio duobus supradictis ad-
dito, nempe coopertorio composi-
tum affirmantes.

CXI.

VASORVM huiusmodi multipli-
citatem operi philosophico ne-
cessariam plerique finxerunt diuersis
nomini-

nominibus ea nuncupantes, pro diuersitate operationum, arcani occultandi animo, solutorium enim ad solutionem, putrefactorium ad putrefactionem, distillatoriũ ad distillationem, sublimatorium ad sublimationem, calcinatorium ad calcinationem, & alia similia dixerunt.

CXII.

SED vt remoto omni dolo candidè agamus, vnicum vas tantũ ad vtriusque sulfuris opus terminandum sufficit, ad opus elixiris aliud, digestionum enim diuersitas vasorum mutationem non exigit, imò ne mutetur aut aperiatur vas vsque ad primi operis finem, maximè cauendum est.

CXIII.

VASIS vitrei formam in fundo ceu cucurbita rotundam, vel etiam oualem, collum vnus saltem palmi aut vltra prominens, latis amplum,

Ee 2 *plum,*

68 ARCANVM HERMETICÆ
plum, ore stricto, ad modum ampul-
læ factum, sine sectione & continu-
um eliges, vndique spissum, quò igni
longo, quandoque acuto resistat: cu-
curbita cæca vel vas cæcum dicitur,
quia oculus ei occæcatur sigillo Her-
metico, ne quid extranei subintret,
aut spiritus se subducat.

CXIV.

SECUNDVM vas artis sit ligneum,
Sex trunco quereino in duo hemi-
phæria concaua secto, in quo
ouum philosophorum, donec pullifi-
cet, foueatur; de quo vide fontem
Treuisani.

CXV.

TERTIVM vas furnum suum di-
xere practici, qui cætera vasa
cum materiâ & totum opus custodit:
Illum etiam inter arcana sua occul-
tare studuerunt philosophi.

CXVI.

CXVI.

FVURNVS arcanorum custos **Atha-** **FURNVS**
nor ab igne immortali, quem **ATHA-**
 jugiter custodit, dictus est; conti- **NOR.**
 nuum enim licet inæqualem quan-
 doque ignem operi exhibet, quem
 secundum materiæ quantitatem
 & furni capacitatem, maiorem
 aut minorem administrari ratio po-
 stulat.

CXVII.

FVURNI materia sit ex cocto late-
 re, aut etiam ex terrâ pingui, vel
 argillâ optimè tritâ, & cum fimo equi-
 no, pilis admixtis, præparatâ, vt
 pertinaciùs adhæreat, nec longo
 calore rimosa fiat: Spissi fiant pa-
 rietes trium aut quatuor digitorum,
 quo calorem sistere, eique resistere
 validiùs possint.

CXVIII.

FORMA furni sit rotunda; altitu-
 do interior duorum pedum aut
Ec 3 circiter,

70 ARCANVM HERMETICÆ
circiter, in cuius medio statuatur
lamina ferrea aut ænea, rotunda,
dorsi cultelli crassitudinem habens,
furni latitudinē interiorem penè oc-
cupans, sed eâ paulò angustior, ne pa-
rietes tangat quæ tribus aut quatuor
fulcris ferreis parietibus affixis inni-
ratur, sitque crebris foraminibus per-
uia, vt calor per ea & inter latera fur-
ni & oras laminæ faciliùs sursum fe-
ratur. Infra laminam ostiolum, & ali-
ud supra in furni parietibus relinqua-
tur, vt ignis per inferius supponatur,
per superius autem caloris tempe-
ramentum sensu deprehendatur, ad
cuius oppositam partem fiat fenestel-
la figuræ romboides vitro munita,
vt lux aduersa oculo admoto colo-
res indicet. Laminæ supradictæ um-
bilico tripes arcanorum cum duplici
vase imponatur: Demum testudine
siue recto suo cohærente & continuo
furnus optimè operiatur, ostiolis
etiam strictè clausis. ne calor ex-
halet.

CXIX.

PRIMO operi omnia necessaria **PRAXIS** habes, cuius finis est duplicis **SULFURIS** generatio; vtriusque compositio **RIS**. & perfectio sic adimpleantur.

R Draconem ruffum, animosum, bellicosum, cui natalis roboris nihil defit: deinde septem aut nouem aquilas generosas, virgines, quarum acies oculorum ad solis radios non hebescat, elige: Aues cum belluâ in carcerem clarum ac fortiter clausum conjice, cui balneum supponatur, vt tepido vapore ad pugnam accendantur: breui congregentur longum ac durum certamen, donec tandem circa quadragesimum quintum aut quinquagesimum diem Aquilæ deprædari & feram dilaniare incipiant; illa moriens tabo & nigro veneno totum carcerem inficiet, quo vulneratæ Aquilæ etiam expirare cogentur: Ex cadauerum putrefactione generabitur coruus, qui paulatim emergente capite, balneoq; aliquan-

72 ARCANVM HERMETICÆ
tulum aucto mox alas extendere ac
volare incipiet; verùm à ventis & nu-
bibus rimas quærens diu circumage-
tur; tu, ne villas inuenias, caue. Tan-
dem lentâ & longâ pluuiâ ac rore
cœlesti dealbatus in candidissimum
olorem migrabit. At nascens coruus
emortui Draconis tibi sit indicium.
In coruo dealbando extrahe elemen-
ta, & ex ordine præscripto distilla,
donec in terrâ suâ figantur, & in ni-
ueos ac subtilissimos pulueres desi-
nant, quo peracto primo ad album
voto potieris.

CXX.

SI ultra ad Rubeum procedere in-
stendas, adde ignis elementum,
quod operi albo deest: immoto igi-
tur vase, ac igne sensim per sua pun-
cta roborato, materiam vrge, donec
occultum incipiat fieri manifestum,
cuius index tibi fiet color citrinus
emergens: ignem quarti gradus per
sua puncta rege, quovsque Vulcani
ope ex lilio purpureæ nascantur rose,
tandem quo

tandémque amaranthus fusco sanguinis rubore tinctus: sed ne desinas ignem igne euocare, antequam in cineres rubicundissimos & tactui insensibiles materiam terminari conspexeris, Lapis hic rubeus ad maiora tibi animum erigat sanctæ Trinitatis auspiciis.

CXXI.

QVI Naturæ & artis ignorantia perfectio sulfure opus ad metâ perduxisse, & arcani præcepta expleuisse autumant, grauitè decipiuntur, ac incassum projectionem tentabunt; praxis enim lapidis duplici opere absoluitur, primum est, in creando sulfure, alterum in elixire conficiendo.

CXXII.

SULFVR illud philosophicum est terra subtilissima, maximè calida & sicca, in cuius ventre, Ignis naturæ abundè multiplicatus occultatur propterea ignis lapidis nomen meruit, habet,

74 ARCANVM HERMETICÆ
ruit, habet enim in se virtutem aperi-
endi & penetrandi metallorum cor-
pora, eâque in suum temperamen-
tum conuertendi, ac sibi simile pro-
ducendi; vnde pater, & semen mascu-
linum vocatur.

CXXIII.

NE quid intactum relinquamus,
Nesciant philosophiæ studiosi ex
primo illo sulfure aliud secundum gi-
gni & multiplicari in infinitum posse:
sapiens æternam ignis illius cœlestis
mineram nactus accuratè custodiat.
Ex quâ autem materiâ gignitur sul-
fur, ex eâdem multiplicatur, additâ
primi portiunculâ, omnia tamen ad
laudem: cætera ex Lullio petant ty-
rones, indicasse sufficiat.

CXXIV.

ELIXIRIS
COMPO-
SITIO.

EX triplici materiâ componitur
Elixir, aquâ nempe metallicâ
sive Mercurio vt priùs sublimato;
fermento albo, vel rubeo pro inten-
tione

PHILOSOPHIÆ OPVS. 75
tione operantis, & secundo illo sulfure, omnia ad pondus.

CXXV.

ELIXIRI perfecto quinque insunt propriæ & necessariæ qualitates, ut sit fusile, permanens, penetrans, tingens, & multiplicans: tincturam & fixationem à fermento; penetrationem à sulfure; fusionem ab Argento viuo, quod medium est coniungendi tincturas, fermenti nempe & sulfuris; multiplicatiuam autem virtutem à spiritu quintæ essentiæ infusam mutatur.

CXXVI.

Duo perfecta metalla tincturam exhibent perfectam, quia puro naturæ sulfure tincta sunt, nullum itaque metallorum fermentum extra hæc duo corpora quærat: Tinge igitur cum Sole & lunâ tuum Elixir album & rubrum, Mercurius eorum tincturam primus suscipit, susceptam aliis

CXXVII.

IN Elixire componendo caue ne
fermenta immutes aut commif-
ceas, vtrumque enim elixir suo pro-
prio fermento gaudet, & sua propria
elementa defiderat: Naturâ enim
comparatum est, vt duo luminaria
sua sulfura diuerfa, & tincturas di-
ftinctas habeant.

CXXVIII.

SECVNDVM opus in eodem aut
fimili vafe, eodem furno, ac iif-
dem ignis gradibus, ac primum, co-
quitur, fed breuiori tempore perfici-
tur.

CXXIX.

TRES LA-
PIDIS HV-
MORES. **T**RES sunt in Lapide humores,
qui successiuè extrahendi sunt,
aqueus nempe, aëreus, & radicalis:
Omnis itaq; operantis labor & cura
circa humorem versatur, nec aliud
elemen-

elementum in opere lapidis, præter humidum, circularatur; Terram enim in humorem ante omnia resolui & liquefieri necesse est: Omnium autem radicalis humor, ignis habitus, est tenacissimus, quia Naturæ centro alligatus est, à quo non faciliè separatur. Tres ergo humores illos sensim & successiuè extrahe per rotas suas soluendo & congelando; multiplici enim & alternâ Solutionis & Congelationis reiteratione rota extensa, totumque opus absoluitur.

CXXX.

PERFECTIO Elixiris in strictâ sicci & humidi vnione & indissolubili matrimonio consistit, ita vt nusquam separentur, sed siccum modico calore fluat in humidum ad omnem ignis pressuram permanens. Signum perfectionis est si tantillum illius supra laminam ferream aut æneam candentem injectum sine fumo illicò fluat.

CXXXI.

CXXXI.

R Terræ rubæ siue fermenti
 • rubei tria pondera, aquæ &
 aëris vnà pondus duplum, simul opti-
 mē trita misceantur, fiat amalgama
 instar butyri aut pastæ metallinæ, ita
 vt terra emollita tactui sit insensibilis:
 Adde ignis vnum pondus cum dimi-
 dio: Hęc in vase suo strictissimē sigil-
 lato igne primi gradus, quantum suf-
 ficiat, digerantur, deinde suis ignis
 gradibus extrahantur elementa ex
 ordine, quæ lento motu deorsum ver-
 sa in terrâ suâ figantur, ita vt nulla
 inde volatilia excitari possint. Mate-
 ria tandem in rupem illuminatam ru-
 beam & diaphanam terminabitur,
 cuius partem ad votum accipe, & in
 crucibulum projectam igne leui gut-
 tatim oleo suo rubeo pota & incera,
 quousque omninò fundatur & fluat
 sine fumo. Nec fugam timeas, potus
 enim suauitate terra emollita cum in-
 tra sua viscera susceptum sistet: Tunc
 elixir completum penes te habeto &
 studiosè

PHILOSOPHIÆ OPVS: 79
studiosè custodi. In Deo gaude &
tace.

CXXXII.

ELIXIRIS albi componendi ac
perficiendi idem est ordo, eadem
methodus, modò albis tantùm ele-
mentis in eius compositione vtaris:
corpus autem ipsius ad decoctionis
metam perductum in laminam can-
didam, splendens, & quasi crystal-
linam desinet, quæ oleo suo albo in-
cerata fusionis gratiam adipiscetur.
De alterutro elixire pondus vnum
proiice super decem pondera argenti
viui abluti, & eius effectum attonitus
miraberis.

CXXXIII.

QVONIAM in elixire ignis natu-
ræ vires per inspiratum quinquæ
essentiæ spiritum vberrimè multipli-
catae sunt, & praua corporum acci-
dentia, quæ puritatem eorum, & ve-
rum Naturæ lumen tenebris obside-
bant,

ELIXIRIS
MULTI-
PLICATA-
TIO.

80 ARCANVM HERMETICÆ
bant, per longas & multiplices subli-
mationes ac digestiones deleta sunt;
idcirco Natura ignea compedibus suis
liberata, ac virium cœlestium auxilio
roborata, in quinto hoc nostro Ele-
mento inclusa potentissimè agit: Mi-
rum itaque non sit, si non solum im-
perfecta perficiendi, verum etiam vi-
res suas multiplicandi vim obtineat.
Multiplicationis autem fons est in
Principe Luminarium, qui infinita
radiorum suorum multiplicatione o-
mnia in hoc orbe nostro generat, ge-
nerata multiplicat virtutem multipli-
cativam rerum seminibus infunden-
do.

CXXXIV.

PRAXIS
MULTI-
PLICA-
TIONIS.

ELIXIRIS multiplicandi via tri-
plex est per primā & Elixiris ru-
bei pondus vnum, quod aquæ suæ ru-
beæ ponderibus novem admisce, ac
in vase solutorio in aquam dissolue,
materiam optimè dissolutam ac vni-
tam lento igne decoquendo coagula,
donec in Rubrum siue laminam
rubeam roboretur, quam postea oleo
suo

suo rubeo incera, modo præscripto, donec fluat. Sic medicinam decuplo primâ potentiolem habebis : Facile & breui negotium peragitur.

CXXXV.

PER secundum modum. & Elixir-
ris tui portionem ad libitum cum aqua sua mixtam, seruatis ponderibus; in vase Reductionis optimè figilla, per inhumationem in balneo dissolue, dissolutam distilla elementa successiue separando propriis suis Ignibus, ac deorsum figendo, vt in primo & secundo opere factum est, donec lapidescat: demum incera, & projice. Hæc via longior est, sed locupletior, ad centuplum enim augetur Elixiris virtus, nam quò subtilior fit per reiteratas operationes, eò plus virium superiorum & inferiorum retinet, ac potentiùs operatur.

CXXXVI.

POSTREMO & Vnciam vnâ
dicti elixiris in virtute multipli-
cati, &

Ff

82 ARCANVM HERMETICÆ
cati, & projice supra centum Mer-
curij abluti, & modico tempore Mer-
curius inter prunas calefactus in pu-
rum elixir conuerteretur, cuius vinci-
am quamlibet si supra alia centum
similis Mercurij proieceris, Sol purif-
simus oculis tuis illucescet. Elixiris
albi multiplicatio eâdem ratione fiat.
Virtutes medicinæ huius in omni
morborum genere curando & vale-
tudine conseruanda, ejusque vsum
ex Arnaldi de Villanoua, Lullij,
tum etiam aliorum philosophorum
scriptis pete.

CXXXVII.

TEMPO-
RA LAPI-
DIS.

TEMPORA Lapidis quærentem
philosophorum signifer docebit;
primum enim opus ad Album in do-
mo Lunæ; secundum in secunda
Mercurij domo terminari debet.
Primum autem opus ad rubeum in
secundo Veneris domicilio; postre-
mum verò in altero regali Iouis folio
desinet, à quo Rex noster potentissi-
mus coronam pretiosissimis Rubinis
contexam

contextam suscipiet,

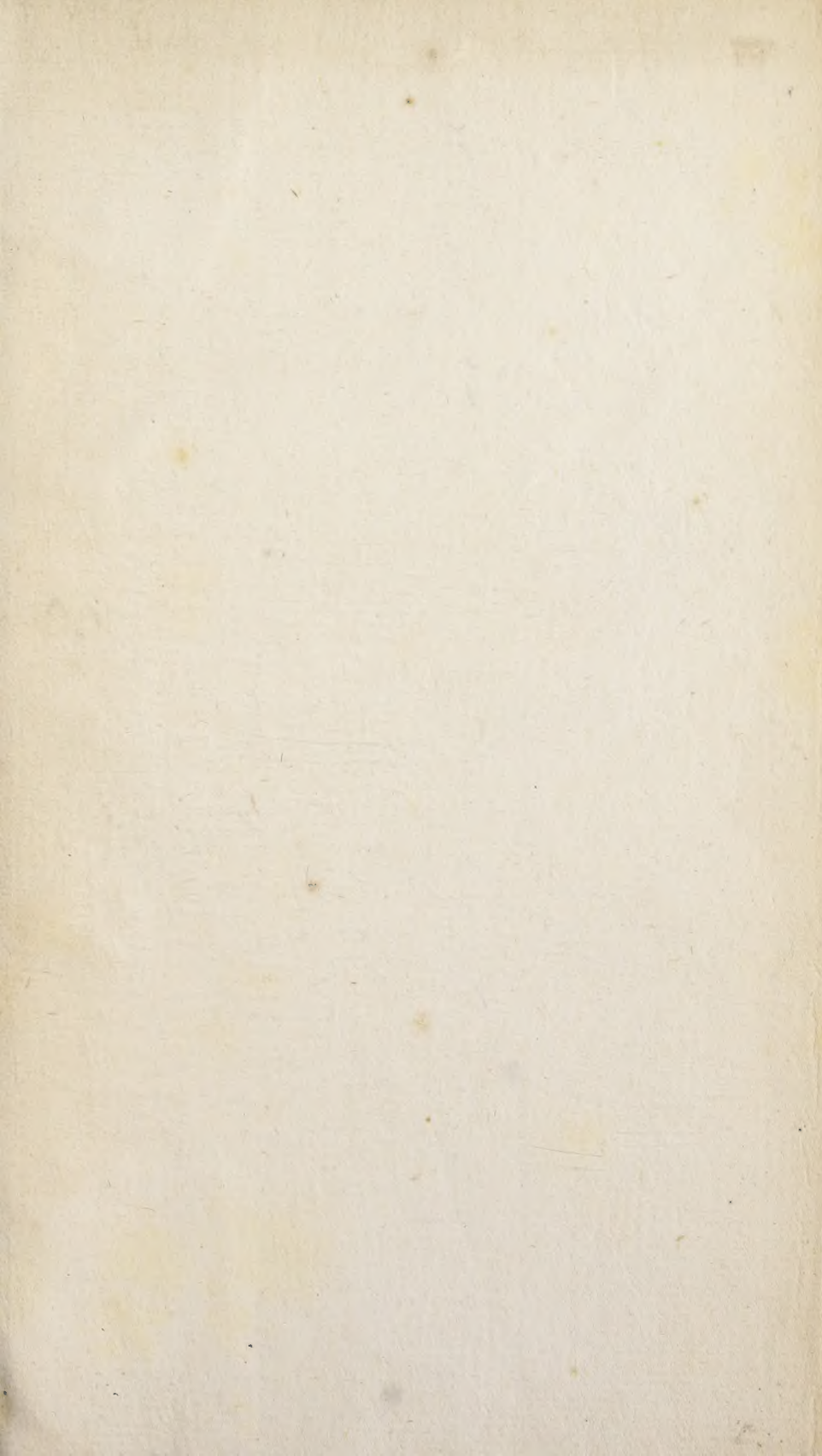
Sic in se sua per vestigia voluitur annus:

CXXXVIII.

VELLVS hoc aureum triceps custodit Draco; primum caput ab aquis, secundum à terra; tertium ab aëre procedit: tria hæc capita in vnum potentissimum draconem definant necesse est, qui cæteros omnes Dracones vorabit: tunc ad vellus aureum via tibi patefacta est. Vale, studiose lector, hæc legendo spiritum æterni luminis inuoca; pauca loquere; plurimum ratiocinare & rectè judica.

F I N I S.

17

no

